

Zarząd Województwa Łódzkiego

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2014-2020

PROJEKT - WERSJA 1.1

Łódź, styczeń 2014 r.

PROJEKT

Opracowanie:

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
SEKCJA 1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	6
Seksja 1.1 Wkład programu w realizację strategii Europa 2020 oraz w osiągnięcie spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej	6
Seksja 1.2 Rozkład środków finansowych.....	21
SEKCJA 2. OPIS UKŁADU OSI PRIORYTETOWYCH	33
Seksja 2.A Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna	33
Oś priorytetowa I – Innowacyjność i konkurencyjność.....	37
Oś priorytetowa II - Transport.....	58
Oś priorytetowa III – Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska.....	74
Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	101
Oś Priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne	135
Oś priorytetowa VI - Kompetencje i adaptacyjność.....	155
Seksja 2.B Opis osi priorytetowych dla pomocy technicznej ze wskazaniem realizowanych priorytetów inwestycyjnych oraz wyznaczonych celów szczegółowych.....	181
Oś Priorytetowa VII – Pomoc techniczna.....	181
SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY PROGRAMU	185
Seksja 3.1 Tabela przedstawiająca – zgodnie z przepisami dot. wyznaczania i modulowania stopy współfinansowania – całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów.....	186
Seksja 3.2 Plan finansowy określający całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu oraz współfinansowanie krajowe, dla całego okresu programowania i każdej osi priorytetowej	187
SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE.....	190
Seksja 4.1 Ramy realizacji RLKS.....	191
Seksja 4.2 Ramy realizacji przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w tym ZIT), szacunkowa kwota wsparcia z EFRR oraz szacunkowa alokacja EFS.....	192
Seksja 4.3 Ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz szacunkowa alokacja z poszczególnych osi priorytetowych	194
Seksja 4.4 Mechanizmy zapewniające koordynację przedsięwzięć opartych na współpracy, strategii makroregionalnych i strategii dla basenów morskich	194
SEKCJA 5. UKIERUNKOWANIE WSPARCIA NA ZJAWISKA UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	195
Seksja 5.1 Wykaz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją	195
Seksja 5.2 Wkład strategii określonej w programie na rzecz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją przyczyni się do rozwiązania ich szczególnych problemów	197

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW DOTKNIĘTYCH POWAŻNYMI I TRWALE NIEKORZYSTNYMI WARUNKAMI NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI.....	198
SEKCJA 7. SYSTEM INSTYTUCJONALNY	200
Seksja 7.1 Identyfikacja instytucji zaangażowanych w realizację programu.....	200
Seksja 7.2 Działania angażujące stosownych partnerów w proces przygotowania programu oraz rola partnerów zaangażowanych we wdrażanie, monitorowanie, ewaluację programu.....	205
Seksja 7.2.1 Rola partnerów w procesach przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu	205
Seksja 7.2.2 Granty globalne EFS dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania programu	208
Seksja 7.2.3 <i>Earmarking</i> środków EFS na wzmacnianie zdolności instytucjonalnych partnerów społecznych oraz na budowanie potencjału organizacji pozarządowych.....	208
SEKCJA 8. SYSTEM KOORDYNACJI	210
SEKCJA 9. WARUNKOWOŚĆ EX ANTE.....	220
Seksja 9.1 Identyfikacja warunków ex ante dla programu oraz ocena ich spełnienia	221
Seksja 9.2 Opis działań zmierzających do spełnienia warunków ex ante, wykaz instytucji odpowiedzialnych oraz harmonogram	222
SEKCJA 10. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH Z PUNKTU WIDZENIA BENEFICJENTA	224
SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE.....	226
Seksja 11.1 Zrównoważony rozwój.....	226
Seksja 11.2 Równość szans i zapobieganie dyskryminacji.....	228
Seksja 11.3 Równość płci.....	230
SEKCJA 12. ELEMENTY DODATKOWE	233
Seksja 12.1 Wykaz dużych projektów zaplanowanych do realizacji w okresie 2014-2020.....	233
Seksja 12.2 Ramy wykonania programu	233
Seksja 12.3 Lista partnerów zaangażowanych w przygotowanie programu	233
ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014.....	234
POZOSTAŁE ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU	235
Załącznik 1. Rysunki do Sekcji 1 i 5.....	235
Załącznik 2. Główne grupy beneficjentów	248
Załącznik 3. Wykaz skrótów	250

WPROWADZENIE

Projekt *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020* (RPO WŁ 2014-2020) powstał w oparciu o tzw. „pakiet legislacyjny” dla polityki spójności na lata 2014-2020, przedstawiony przez Komisję Europejską (KE)¹. Uwzględnione zostały również modyfikacje wprowadzane podczas kolejnych etapów negocjacyjnych. W pakiecie znalazły się szczegółowe regulacje dotyczące wszystkich funduszy Wspólnych Ram Strategicznych (WRS), w tym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obejmują one przepisy związane z misją i celami polityki spójności, ramami finansowymi, szczegółowymi ustaleniami w zakresie programowania, sprawozdawczości, zarządzania i realizacji projektów.

Środki funduszy WRS wspierające cele strategii *Europa 2020* koncentrować się będą na dziedzinach istotnych dla rozwoju kraju, wskazanych w Zaleceniach Rady Unii Europejskiej (UE) oraz *Krajowym Programie Reform na rzecz realizacji strategii EUROPA 2020 (KPR)*². Będą, więc przede wszystkim wspierały innowacyjność gospodarki, konkurencyjność poszczególnych branż i sektorów, promowały efektywność energetyczną, wzmacniały aktywność zawodową społeczeństwa i zapewniały możliwość dokończenia rozpoczętego w ostatnich latach programu rozwoju infrastruktury transportowej.

W projekcie RPO WŁ 2014-2020 uwzględniono również zapisy wynikające z *projektu Umowy Partnerstwa*³ - dokumentu przedstawionego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (MRR), który determinuje kształt Polityki Spójności w Polsce w latach 2014-2020 i określa sposób osiągnięcia wyznaczonych dla kraju celów rozwojowych za pomocą funduszy unijnych. Wynika z niego m.in. model programowania i wdrażania 16 dwufunduszowych regionalnych programów operacyjnych, a ponadto określa:

- liczbę i zakres programów operacyjnych planowanych do realizacji w latach 2014-2020,
- ramy instytucjonalne systemu wdrażania programów operacyjnych,
- kluczowe cele i kierunki interwencji finansowanych ze środków unijnych,
- sposób podziału interwencji pomiędzy programy operacyjne krajowe i regionalne,
- koncentrację tematyczną, stopień uzupełniania się interwencji finansowanych z polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i Wspólnej Polityki Rybołówstwa (WPRyb),
- metody zastosowania podejścia terytorialnego w programowaniu i wdrażaniu polityki spójności.

Zgodnie z jego zapisami *RPO WŁ 2014-2020* będzie jednym z 15 regionalnych programów operacyjnych regionów kategorii najslabiej rozwiniętych i będzie współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego.

Podstawą do wyznaczenia obszarów wsparcia dla dwufunduszowego RPO WŁ 2014-2020 jest przede wszystkim *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 (SRWŁ 2020)*⁴. Powyższy dokument został przygotowany zgodnie ze *Strategią EUROPA 2020*⁵ oraz krajowymi zintegrowanymi strategiami rozwoju, Projekt RPO WŁ 2014-2020 został przygotowany w oparciu o *Szablon Programu Operacyjnego 2014- 2020 w Polsce wraz z komentarzem*⁶, który stanowi wzór Programu oraz instrukcję w jaki sposób w ramach układu redakcyjnego, narzuconego przez Komisję Europejską przedstawić logikę interwencji oraz zakres wsparcia.

¹ Projekty rozporządzeń wraz z kompromisami kolejnych prezydencji Rady UE: COM(2011) 615 final/2; COM(2011) 614 final; COM(2011) 612 final/2; COM(2011) 607 final/2; COM(2011) 611 final/2

² KPR przyjęty 30 kwietnia 2013 r. przez Radę Ministrów

³ Projekt *Umowy Partnerstwa* z października 2013 r.

⁴ SRWŁ 2020 uchwalona 26 lutego 2013 r. przez Sejmik Województwa Łódzkiego

⁵ Komunikat „*Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*” został opublikowany przez Komisję Europejską 3 marca 2010 r.

⁶ Szablon Programu Operacyjnego wraz z komentarzem opracowany przez MRR w 2013 r.

SEKCJA 1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

Sekcja 1.1 Wkład programu w realizację strategii Europa 2020 oraz w osiągnięcie spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej

Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów / sektorów objętych programem

1. INNOWACYJNOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ

Dla województwa głównym wyzwaniem najbliższych lat w zakresie innowacyjności i konkurencyjności jest restrukturyzacja technologiczna gospodarki oraz rozwój przedsiębiorczości i poprawa konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej sektora MŚP.

Region dysponuje znaczącym oraz wyspecjalizowanym potencjałem naukowym i badawczo-rozwojowym w zakresie nowoczesnych technologii (m.in. nanotechnologii, mechatroniki, biotechnologii – województwo aspiruje do miana bioregionu) oraz w dziedzinach: medycyna i farmacja, włókiennictwo (zwłaszcza produkcja nowoczesnych tkanin), branża chemiczna i ogrodnictwo. W 2011r. w województwie funkcjonowało 131 jednostek prowadzących działalność B+R (5,9% jednostek naukowo-badawczych w Polsce), w tym: 24 jednostki naukowe i badawczo-rozwojowe, 11 szkół wyższych i 105 należących do sektora przedsiębiorstw. Jednak wpływ sektora B+R na innowacyjność gospodarki jest ograniczony. Kluczowym problemem jest umiejętność przyswajania i komercjalizacji wiedzy naukowej oraz niewielki zakres współpracy między sektorem naukowym i badawczo-rozwojowym a gospodarką i w konsekwencji ograniczony stopień tworzenia oraz dyfuzji innowacji. Brak jest również zaplecza naukowo-badawczego dla niektórych specjalizacji regionalnych a w strukturze finansowania sfery B+R zbyt mały udział ma sektor przedsiębiorstw (11% przy ok. 49% przypadających na sektor szkolnictwa wyższego oraz 40% na jednostki naukowe i badawczo-rozwojowe). Przedsiębiorstwa przemysłowe w regionie cechuje niski stopień innowacyjności (rys.1.zał.1) o czym świadczą: jeden z najniższych w kraju odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wprowadzających innowacje produktowe i procesowe (11%), wskaźnik komercjalizacji innowacji⁷, który w latach 2006-2011 spadał z 9,0% do 4,3% oraz niewielki udział w sprzedaży ogółem wyrobów średniowysokiej i wysokiej techniki (województwo 22,9%, Polska 32,9%). W regionie przeważają ponadto przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie charakteryzujące się niskim potencjałem innowacyjnym i nie posiadające własnego zaplecza B+R. Innowacyjność przedsiębiorstw ogranicza się do zakupu nowoczesnych maszyn i urządzeń a zakup wyników prac badawczo-naukowych (np. patenty, licencje) jest rzadko stosowany. Także liczne w regionie instytucje otoczenia biznesu w niewielkim stopniu zajmują się wsparciem dyfuzji innowacji z sektora naukowego do przedsiębiorstw. Do 2005r. województwo wyróżniało się na tle kraju wysokim poziomem przedsiębiorczości mierzonym liczbą podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON (6.) a szczególnie liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (4.). Przedsiębiorczość w regionie gwałtownie spadła w 2009 r. (o ok.10%, najwięcej w kraju) co przełożyło się na zmniejszenie dynamiki wzrostu regionalnego PKB. W latach 2010-2012 liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie ponownie wzrosła (rys.2.zał.1), ale nie osiągnęła już poziomu z 2005r. a poziom przedsiębiorczości pozostał poniżej średniej krajowej (10.). W latach 2009-2011 nastąpił także spadek nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, który przełożył się na wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw (6.). Przedsiębiorczość w regionie charakteryzuje: niska „przeżywalność” przedsiębiorstw, ograniczenie przedsiębiorczości do „małego biznesu”, podatność na zmiany cyklu koniunkturalnego, niewielki zakres działalności innowacyjnej, niechęć przedsiębiorców do

⁷ Wskaźnik komercjalizacji innowacji – liczony jako udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach ze sprzedaży wyrobów ogółem.

kooperacji i współpracy. Istotną rolę w rozwoju przedsiębiorczości ogrywa atrakcyjna oferta inwestycyjna oraz instrumenty finansowe, w szczególności instytucje finansowe wspierające przedsięwzięcia wysokiego ryzyka. Pod względem konkurencyjności zewnętrznej w gospodarce regionu obserwuje się rosnącą rolę eksportu i wzrost poziomu eksportu wyrobów o wyższym stopniu przetworzeniu (rys.3.zał.1). Udział województwa w eksporcie Polski wynosi jednak zaledwie 3,7%.

Efektom interwencji w zakresie poprawy innowacyjności regionalnej gospodarki będzie: unowocześnienie infrastruktury B+R (aparatury badawczej) służącej rozwojowi specjalizacji regionalnych wskazanych w RSI LORIS⁸, zwiększenie współpracy między sferą naukowo-badawczą a sektorem przedsiębiorstw, zwiększenie wykorzystania B+R w przedsiębiorstwach i integracja procesu innowacyjnego „od pomysłu do przemysłu”, zwiększenie znaczenia konsorcjów przemysłowo-naukowych i przedsiębiorstw posiadających status centrów badawczo-rozwojowych, rozwój innowacji nietechnologicznych w przedsiębiorstwach oraz innowacyjnych firm z sektora usług. Działania w tym obszarze przyczynią się do: modernizacji regionalnej gospodarki, podniesienia poziomu technologicznego przedsiębiorstw oraz wypracowania własnych, nowoczesnych technologii w branżach uznanych za specjalizacje regionalne. Efektom interwencji w zakresie poprawy konkurencyjności MŚP będzie: wzrost przedsiębiorczości mieszkańców regionu i powstanie znacznej liczby nowych firm (m.in. start-up-y, spin-off-y, przedsiębiorczość akademicka), rozwój istniejących przedsiębiorstw i wzrost stopnia ich „przeżywalności”, integracja środowisk biznesowych oraz budowanie sieci powiązań między przedsiębiorstwami, uczelniami i placówkami naukowymi, IOB oraz samorządami terytorialnymi. Działania w tym obszarze przyczynią się do: zwiększania aktywności inwestycyjnej i zatrudnienia, wprowadzenia na rynek nowych wyrobów i usług, likwidacji luki finansowej, szczególnie dotkliwej dla mikro i małych przedsiębiorstw, rozwoju sieci klastrów opartych na endogenicznym potencjale województwa, profesjonalizacji instytucji otoczenia biznesu. Nastąpi poprawa jakości i kompleksowości oferty inwestycyjnej, rozwój systemu zachęt do inwestowania w regionie przez podmioty gospodarcze spoza regionu i kraju oraz wzmocnienie promocji gospodarczej zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetów strategii Europa 2020: *Rozwój inteligentny*, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach oraz *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu*, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

2. TRANSPORT

Dla województwa budującego przewagi konkurencyjne na atrakcyjności położenia na przecięciu 2 paneuropejskich korytarzy transportowych, głównymi wyzwaniami w zakresie transportu jest wzmocnienie i rozwój powiązań drogowych układu regionalnego z układem krajowym, szczególnie z siecią TEN-T, poprawa jakości funkcjonowania transportu kolejowego, rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego oraz rozwój sektora usług logistycznych. (rys.4.zał.1)

Jakość istniejącego układu drogowego, ograniczająca dostępność transportową, sukcesywnie poprawia się, ale w dalszym ciągu występują duże potrzeby inwestycyjne. Ponad 40% dróg wojewódzkich jest w stanie złym i niezadowalającym. Złym stanem technicznym i niewystarczającymi parametrami charakteryzują się również drogi powiatowe i gminne. Duże obciążenie ruchem samochodowym (szczególnie ciężarowym) dróg krajowych (3.) i wojewódzkich (4.) (rys.5.zał.1) wpływa na wzrost uciążliwości dla mieszkańców i stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu. Region charakteryzuje się wysoką liczbą wypadków drogowych - 3 905 (3.) i ofiar śmiertelnych – 296 (4.) (rys.6.zał.1). Sieć kolejowa w województwie jest słabo rozwinięta. Gęstość linii w 2012r. wynosiła 5,8 km/100 km² (10.) (rys.7.zał.1), a jej zły stan techniczny wymaga inwestycji rewitalizacyjnych przywracających wysokie prędkości

⁸ Specjalizacje regionalne: branża medyczna, farmacja i kosmetyki, energetyka, nowoczesny przemysł włókienniczy i przemysł mody, zaawansowane materiały budowlane, innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno- spożywcze, informatyka i telekomunikacja.

i eliminujących „wąskie gardła”. Bariera jest także niezadowalający stan techniczny taboru (średni wiek pociągów będących w posiadaniu Samorządu WŁ⁹ wynosił w 2013r. 31 lat). Komunikacja publiczna funkcjonuje w większości dużych miast regionu. Problemem jest niewielki udział nowoczesnego ekologicznego taboru¹⁰, zły stan techniczny infrastruktury liniowej transportu szynowego oraz brak integracji systemów komunikacji zbiorowej. Ograniczeniem jest także słabo rozwinięty system dróg rowerowych. Dla zapewnienia funkcjonowania wysokiej jakości systemów transportowych (drogowego, kolejowego, zbiorowego) konieczny jest rozwój i wdrażanie ITS¹¹. Rośnie atrakcyjność transportu multimodalnego w systemie transportowym regionu. Systematycznie zwiększa się powierzchnia magazynowa, która w 2013r. wynosiła 1013 tys. m² (4.), zauważalny jest rozwój terminali integrujących systemy transportu towarów, których roczne możliwości przeładunkowe wynoszą 238 tys. TEU. Z uwagi na dynamiczny rozwój usług logistycznych w regionie wzmocnienia wymaga infrastruktura terminali przeładunkowych i centrów logistycznych oraz systemy zarządzania i monitoringu.

Efektami interwencji będzie: rozwój wysokiej jakości infrastruktury drogowej wspierającej powiązania funkcjonalne regionu, poprawa bezpieczeństwa ruchu, utworzenie nowoczesnego, efektywnego systemu transportu kolejowego, rozwój sprawnego niskoemisyjnego systemu transportu zbiorowego, rozwój sektora usług logistycznych i powstanie w pełni ukształtowanych centrów logistycznych oraz uwielomodalnienie transportu towarowego.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy: w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej - obszaru województwa, w szczególności Łodzi i ŁOM oraz OSI będących w strefie bezpośredniego oddziaływania sieci TEN-T, w zakresie poprawy jakości kolejowego transportu zbiorowego - obszaru województwa, w zakresie rozwoju niskoemisyjnego systemu publicznego transportu zbiorowego – miast i ich OF, w zakresie rozwoju sektora usług logistycznych - obszaru województwa, w szczególności OSI, będących w strefie bezpośredniego oddziaływania sieci TEN-T.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu strategii Europa 2020: *Rozwój zrównoważony*, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA

Kluczowymi wyzwaniami województwa w nadchodzących latach w zakresie gospodarki niskoemisyjnej i ochrony środowiska są: efektywne wykorzystanie potencjału posiadanych zasobów i warunków do rozwoju energetyki niskoemisyjnej, wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawa zdolności adaptacyjnych do zmian klimatu, racjonalizacja gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, ochrona stanu i poprawa jakości środowiska przyrodniczego.

Elementami warunkującymi wykorzystanie OZE w województwie są: położenie regionu w strefie umiarkowanych wiatrów i nasłonecznienia, znaczny potencjał do produkcji biomasy, znaczne zasoby wód geotermalnych oraz mały spadek rzek. Najsilniej rozwijającą się gałęzią OZE jest energetyka wiatrowa (294MW, 168 instalacji), zauważalne jest coraz częstsze współspalanie biomasy (rys.8.zał.1). W latach 2007-2013 moc zainstalowana urządzeń OZE wzrosła z 49 MW do 360 MW (4.). Pod względem produkcji energii elektrycznej z OZE region lokuje się na 8. miejscu w kraju i charakteryzuje się niskim stopniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Problemem jest niska efektywność energetyczna, zarówno w sektorach publicznym i budownictwa mieszkaniowego, jak i w zakresie produkcji i przesyłu energii. Wynika to ze złego stanu technicznego znacznej części zabudowy w miastach, złego stanu technicznego linii średnich i niskich napięć, słabo rozwiniętych miejskich scentralizowanych sieci ciepłowniczych. Brak jest również planów gospodarki niskoemisyjnej miast, co skutkuje brakiem wsparcia dla nowych projektów w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej (m. in. dotyczących zastosowania nowych

⁹ Tabor będący własnością spółki Przewozy Regionalne oraz udostępniany w formie dzierżawy i użyczenia przez Samorząd Województwa Łódzkiego.

¹⁰ Tramwajów i autobusów wyposażonych w system zmniejszonego spalania EEV.

¹¹ Inteligentne Systemy Transportowe.

technologii (domy pasywne¹² i zeroemisyjne¹³). Zużycie energii elektrycznej ogółem na 1mln zł PKB (energochłonność) w latach 2007-2010 utrzymywało się na stałym poziomie 0,13GWh. Nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe następujące wskutek zmian klimatycznych stanowią znaczne uwarunkowanie dla rozwoju regionu. W województwie zauważalny jest pogłębiający się deficyt wód powierzchniowych (rys.9.zał.1) i występowanie zjawiska stepowienia (w pn. i pn.-zach. części regionu) oraz wzrost zagrożenia powodziowego. W regionie znajdują się 672 zbiorniki retencyjne (11.) o pojemności 19 014,6 dam³ (9.). Infrastruktura przeciwpowodziowa, w tym wały o długości 162 km (15.), jest niewystarczająca, co skutkuje małą powierzchnią obszaru chronionego przed powodzią (10,6 tys. ha (15.) wobec potrzeb wynoszących 80,3 tys. ha¹⁴) (rys.10.zał.1). Wzmocnienia wymaga także wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, rozwój regionalnego systemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania. Województwo charakteryzuje się niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą dla zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi oraz niebezpiecznymi¹⁵, w tym azbestu, wymagającą rozbudowy i wprowadzenia nowoczesnych technologii odzysku i utylizacji odpadów. Rozwijający się system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych¹⁶ spowodował, że w 2012r. na składowiska trafiło 53% zebranych odpadów (Polska 83%), które nie poddano odzyskowi. Wiele składowisk nie spełnia wymogów ekologicznych i wymaga zamknięcia (5) i rekultywacji (34) (rys.12.zał.1), należy prowadzić likwidację dzikich wysypisk. W regionie występują dysproporcje sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, głównie na terenach wiejskich (rys.11.zał.1), co zwiększa możliwość zanieczyszczenia środowiska ściekami. W 2012r. odsetek ludności obsługiwanej siecią wodociagową w gminach wiejskich wzrósł do 81,8% (kraj 76,2%), jednocześnie obszary wiejskie charakteryzował niski poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacji¹⁷ (województwo 17,9%, kraj 29,4%). Wyznaczone w regionie 74 aglomeracje ściekowe, ujęte w KPOŚK, (w tym 45 poniżej 10 tys. RLM) wymagają działań w zakresie budowy oczyszczalni (4), modernizacji technologii oczyszczania (3) oraz rozbudowy sieci kanalizacyjnej¹⁸. Wzrost ilości osadów pościekowych wymaga wzmocnionych działań w zakresie uporządkowania gospodarki osadami w oczyszczalniach, w tym odzysku¹⁹. W celu ograniczenia strat wody ważne jest uszczelnienie systemów wodociagowych. Województwo charakteryzuje się niewielką powierzchnią (15.) obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną (rys.13.zał.1) oraz brakiem spójnego systemu ekologicznego. Problemem jest niewielka liczba opracowanych planów ochrony. W 2012r. obowiązywały plany ochrony dla 42 z 96 rezerwatów i parków krajobrazowych. Brak jest planów działań ochronnych dla obszarów Natura 2000. Wobec silnej i narastającej antropopresji na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo szczególnie istotne jest utrzymanie i ochrona bioróżnorodności, przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, wspieranie programów edukacyjnych i informacyjno-promocyjnych podnoszących świadomość ekologiczną oraz ukierunkowanie ruchu turystycznego i rozwój infrastruktury turystycznej.

¹² Dom pasywny – obiekt budowlany, wyróżniający się bardzo dobrymi parametrami izolacyjnymi przegród zewnętrznych oraz zastosowaniem szeregu rozwiązań, mających na celu zminimalizowanie zużycia energii w trakcie eksploatacji. Zapotrzebowanie energetyczne wynosi poniżej 15 kWh/(m²·rok) (w domach tradycyjnych może osiągać nawet 120 kWh/(m²·rok).

¹³ Budynek zeroemisyjny – wykorzystujący dostępne na miejscu źródła energii odnawialnych, które równoważą emisje spowodowane przez używanie nieodnawialnych źródła energii.

¹⁴ Według danych Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi na podstawie informacji ze studiów zagrożenia powodziowego przygotowanych przez RZGW Warszawa i Poznań.

¹⁵ Na terenie województwa wyznaczone zostały 4 Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi, w których docelowo funkcjonować będzie 14 Regionalnych Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) - obecnie działa 5.

¹⁶ Odsetek odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w województwie, w ciągu ostatnich 5 lat wzrósł o 4% do poziomu 11,4% (śr.kraj.10,5%).

¹⁷ W 2008 r. w województwie odsetek ludności obsługiwanej siecią kanalizacyjną w gm. wiejskich wynosił 13,4% (śr.kraj.22,5%)

¹⁸ W kwestii wypełnienia Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) dostępne dane ulegną zmianie po jego aktualizacji.

¹⁹ Obecnie jedynie Grupowa Oczyszczalnia Ścieków w Łodzi posiada w pełni rozwiązany problem unieszkodliwiania osadów ściekowych i skratek metodą inną niż przez składowanie – posiada nowoczesną instalację termicznego ich przekształcania.

Efektom interwencji podjętych w obszarze gospodarki niskoemisyjnej będzie: wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz produkcji biokomponentów i biopaliw²⁰, poprawa efektywności energetycznej w zakresie przesyłu i produkcji energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji, optymalizacja gospodarowania energią w budynkach oraz poprawa efektywności dystrybucji ciepła do odbiorców w sektorach publicznym i budownictwa mieszkaniowego. Efektom interwencji podjętych w obszarze ochrony środowiska będzie: poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego i ograniczenie skutków suszy oraz zwiększenie efektywności funkcjonowania służb ratowniczych, oszczędność zasobów i ochrona czystości wód podziemnych i powierzchniowych oraz podniesienie standardów życia mieszkańców, poprawa stanu środowiska (szczególnie bioróżnorodności) oraz wzrost atrakcyjności turystycznej regionu.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa a w zakresie gospodarki wodno-ściekowej - obszaru całego województwa zwłaszcza aglomeracji wskazanych w KPOŚK.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu strategii Europa 2020: *Rozwój zrównoważony*, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

4. REWITALIZACJA I USŁUGI DLA SPOŁECZEŃSTWA

W nadchodzących latach w regionie kluczowymi wyzwaniami w zakresie rewitalizacji i rozwoju usług dla społeczeństwa będą: rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych miast, zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego, rozwój instytucji kultury, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym e-usług, oraz efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów rozwojowych w zakresie turystyki.

Poważnymi problemami dużych ośrodków miejskich są: utrata funkcji społeczno-gospodarczych i depopulacja, częściowo związana z postępującym procesem suburbanizacji (rys.14.zał.1). Skutkuje to wieloaspektową degradacją terenów mieszkaniowych, przede wszystkim w obszarach śródmiejskich, przemysłowych, powojennych i pokolejowych: przestrzenną (zanieczyszczenie powietrza i hałas komunikacyjny, degradacja gleby, niska jakość przestrzeni publicznych, chaos przestrzenny, dekapitalizacja zabudowy, brak zaopatrzenia w media), gospodarczą (utrata funkcji gospodarczych, słaba koncentracja podmiotów gospodarczych) i społeczną (przestępczość, wykluczenie społeczne). Tereny zdegradowane są wyłączone z użytkowania co utrudnia efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych miast. Większość ośrodków ma rozpoznane problemy w zakresie degradacji tkanki miejskiej i sprecyzowane koncepcje działań rewitalizacyjnych. Największą skalę problemów rewitalizacyjnych obserwuje się w Łodzi (rys.15.zał.1). W miastach regionu występują również zagrożenia związane z zanieczyszczeniem powietrza oraz hałasem komunikacyjnym wpływające na komfort i jakość życia mieszkańców. W 2011r. w 3 miastach regionu (Łódź, Pabianice, Zgierz) zanotowano przekroczenie rocznej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5}, we wszystkich punktach pomiarowych większych miast występowały przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu. Szansą na aktywizację społeczno-gospodarczą obszarów zdegradowanych jest m. in. rozwój przedsiębiorstw społecznych. W województwie na koniec 2012r. funkcjonowało ok. 3 tys. podmiotów ekonomii społecznej, w tym 10% prowadziło działalność gospodarczą²¹. Wymagają one wsparcia w zakresie rozwoju infrastruktury i bazy niezbędnej do prowadzenia działalności. Region pod względem kulturowym nie jest obszarem jednorodnym a mieszkańcy województwa wykazują słabe poczucie tożsamości regionalnej. Największym problemem z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego jest brak kompleksowych działań rewitalizacyjnych układów i obiektów zabytkowych, niewielki stopień wykorzystania obiektów zabytkowych na cele kulturalne oraz niska świadomość społeczna dotycząca ochrony zabytków i różnorodności kulturowej regionu. Liczba zabytków wpisanych do rejestru (rys.16,17.zał.1) sukcesywnie się zwiększa (2 613 w 2012r.) a najwięcej z nich zlokalizowanych jest w Łodzi (279). W regionie utworzono

²⁰ Biopaliwo – paliwo powstałe z przetwórstwa biomasy - produktów organizmów żywych np. roślinnych, zwierzęcych czy mikroorganizmów.

²¹ Informacja zaczerpnięta z RCPS w Łodzi na podstawie KRS i Stow. Klon-Jawor.

także 2 parki kulturowe (Zgierz, Sieradz). Województwo posiada duży potencjał w zakresie kultury. W Łodzi działają liczne instytucje kulturalne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (m. in. w dziedzinie kinematografii). Problemem jest słaba promocja potencjału kulturowego, brak dostępności do podstawowych usług kultury oraz niewielkie zainteresowanie mieszkańców regionalną ofertą kulturalną. Problemy demograficzne w województwie należą do największych w Polsce (rys.18.zał.1). Niekorzystna struktura demograficzna ludności (najwyższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynoszący 20,0%) oraz najgorszy w kraju poziom zdrowotności społeczeństwa (najkrótsze przeciętne dalsze trwanie życia kobiet–79,8 lat i mężczyzn–70,6 lat, 2. miejsce w kraju w 2010r. z powodu umieralności na choroby cywilizacyjne – choroby układu krążenia, nowotwory, w latach 2007-2011 najwyższy przyrost zachorowań na choroby psychiczne - ponad 57%) warunkują konieczność rozwoju infrastruktury ochrony zdrowia i infrastruktury usług społecznych. Problemem jest zmniejszająca się od 2009r. liczba łóżek szpitalnych, mała liczba miejsc w zakresie opieki paliatywnej i geriatrycznej, w domach dziennego pobytu oraz środowiskowych domach samopomocy²². Pod względem liczby miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na 1000 osób region plasuje się poniżej średniej krajowej (9.). Niewystarczające jest także wsparcie dotyczące mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego i socjalnego oraz wsparcie w celu poprawy warunków mieszkaniowych rodzin podejmujących się pieczy zastępczej. Niezwykle istotne ze względu na rozwój kapitału ludzkiego są inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową. Pod względem liczby przedszkoli województwo plasuje się poniżej średniej krajowej (9.). Problemem jest również zmniejszająca się liczba szkół zawodowych dla młodzieży (10.) i dorosłych (7.) oraz liczba uczniów w tych szkołach. W dobie XXI w. utrudniony dostęp do usług cyfrowych w sektorze publicznym stanowi istotną barierę cywilizacyjną. Mimo zauważalnego wzrostu wykorzystania TIK²³ w sektorze publicznym wskazane jest zwiększenie dynamiki zjawiska. W 2012r. 25% (13.) urzędów w regionie udostępniało e-usługi. Wskaźnik posiadania użytecznej strony www był bardzo wysoki i wynosił 13% (2.), co przełożyło się na największą w kraju liczbę kontaktów mieszkańców z urzędem przez Internet (średnio 9 kontaktów/1mieszkańca/1rok w 2012r.). Poszerzenia wymaga zakres usług administracji publicznej świadczonych drogą elektroniczną (e-administracja, e-edukacja, e-integracja, e-kultura, e-zdrowie). Wsparcia wymaga również rozwój infrastruktury informatycznej, wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w zakresie zarządzania. Brak pełnej digitalizacji zasobów kultury, nauki i edukacji ogranicza w znacznym stopniu ich dostępność. Mimo licznych atrakcji i walorów turystycznych stanowiących endogeniczny potencjał rozwojowy województwo nie jest postrzegane jako region atrakcyjny turystycznie w skali kraju. Ograniczeniem dla rozwoju turystyki jest przede wszystkim niewystarczająca infrastruktura i baza turystyczna, niedostateczna promocja miejsc atrakcyjnych turystycznie, w tym uzdrowisk, brak zintegrowanych produktów turystycznych i spójnego wizerunku regionu jako atrakcyjnego turystycznie oraz słabe oznakowanie atrakcji i szlaków turystycznych. Efektem interwencji podjętych w zakresie rewitalizacji będzie: integracja przestrzenna obszarów zdegradowanych, poprawa jakości przestrzeni publicznych i ład przestrzenny, aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców terenów zrewitalizowanych, zmniejszenie skali ubóstwa, przywrócenie potencjału gospodarczego, wzrost znaczenia, rozwój i wykorzystanie potencjału kulturalnego i zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gospodarczego, w tym turystyki, a także zwiększenie poziomu identyfikacji mieszkańców z regionem. Efektem interwencji w zakresie rozwoju usług publicznych będzie: poprawa jakości i dostępności usług medycznych, pomocy społecznej i edukacji, rozwój społeczeństwa informacyjnego, aktywizacja gospodarcza obszarów dysponujących potencjałem dla rozwoju funkcji turystycznych.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa natomiast w zakresie aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów zdegradowanych - obszarów objętych Lokalnymi Planami Rewitalizacji, w tym w szczególności w Łodzi i ŁOM, ośrodkach subregionalnych i ich obszarach funkcjonalnych, miastach powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze, na obszarach wiejskich o słabej dostępności do usług publicznych, a w zakresie wspierania rozwoju obszarów o

²² Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja s. 71, 142.

²³ Technologie informacyjno - komunikacyjne

specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych – obszaru całego województwa, a w szczególności obszarów turystycznych dolin rzecznych Pilicy, Warty i Bzury.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu strategii Europa 2020: *Rozwój inteligentny*, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, oraz *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu*, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

5. ZATRUDNIENIE I WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Wyzwaniami najbliższych lat w zakresie rynku pracy i włączenia społecznego są: zwiększenie poziomu zatrudnienia, wspieranie mobilności pracowników i podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz przeciwdziałanie ubóstwu, wspieranie gospodarki i przedsiębiorstw społecznych a także zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych.

W 2012r. stopa bezrobocia w województwie wynosiła 14% (7.) a dynamika jej wzrostu od 2008r. była o 4,8 p.p. większa niż w Polsce (rys.19.zał.1). Szczególnie trudna sytuacja dotyczy osób w wieku 18-30 lat 50+. Stanowią one ponad 43% bezrobotnych. Problemem jest wysoki poziom długotrwale bezrobotnych 5,2% (9.). Grupą osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy są osoby niepełnosprawne (6% bezrobotnych w 2012r.). Województwo charakteryzuje się jednak wysokim (26,5%) wskaźnikiem zatrudnienia w tej grupie (2.). Przy stosunkowo wysokim poziomie bezrobocia, w wyniku procesów depopulacji, w tym emigracji i starzenia się społeczeństwa (wskaźnik obciążenia demograficznego w 2012r. wynosił 56,8 osób w wieku nieprodukcyjnym/100 osób w wieku produkcyjnym) zmniejszają się zasoby pracy regionu. Konieczne jest zatem zwiększenie poziomu aktywności zawodowej oraz mobilności pracowników m.in. poprzez wzrost ich kwalifikacji i rozwój przedsiębiorczości, w tym samozatrudnienia, oraz rozwój doradztwa zawodowego. W zakresie kształcenia ustawicznego obserwuje się niewielki (3,1%) udział osób dorosłych w wieku 25-64 lat (13.) wykazujący w latach 2010-2011 spadek o 1 p.p. W 2012r. na 10 tys. ludności przypadało 86 nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych (8.). W latach 2005-2012 wartość tego wskaźnika wzrosła o 22 podmioty. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym (11,3) jest niższy niż średnia w kraju (8.), co wskazuje na niewykorzystany potencjał przedsiębiorczości mieszkańców. Procesy zachodzące na rynku pracy wymagają stałego monitorowania i analiz. Głównymi przyczynami wykluczenia społecznego są bezrobocie i niepełnosprawność prowadzące do ubóstwa i rozwoju uzależnień. Ze świadczeń pomocy społecznej korzystało ok. 6% mieszkańców. Na 196 581 osób korzystających z pomocy społecznej w 2012r., 97 224 osoby korzystały z tej pomocy trwale, przy czym wartości te wykazują tendencje wzrostowe. W 2012r. udzielono wsparcia 48,3 tys. rodzin z powodu ubóstwa, 47,7 tys. - bezrobocia, 53 tys. - niepełnosprawności. Czynnikiem włączenia społecznego wykorzystującym zasoby pracy jest gospodarka społeczna. W 2012r. funkcjonowało ok. 105 podmiotów integracji społecznej²⁴ (KIS, CIS, ZAZ, WTZ), w tym 34 spółdzielnie socjalne. Specyfika podmiotów ekonomii społecznej wymaga wspierania usług doradczych i szkoleniowych, tworzenia i funkcjonowania podmiotów integracji społecznej, wsparcia finansowego i monitorowania ich działalności. Specjalistyczne usługi zdrowotne i społeczne również przyczyniają się do ograniczenia poziomu wykluczenia społecznego i wzrostu aktywności zawodowej. Istotne są usługi umożliwiające aktywność zawodową sprawującym opiekę nad osobami zależnymi lub niesamodzielnymi oraz rozwój usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. Komponent zdrowia wskaźnika LHDI²⁵ (31,5) lokuje region na ostatnim miejscu w kraju. W ciągu ostatnich 5 lat zwiększył się popyt na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w środowisku oraz w Dziennych Domach Pomocy. Około 30% gmin głównie wiejskich nie świadczyło w 2011r. usług opiekuńczych, natomiast na 1 491 miejsc w 30 DDP korzystało 1 828 mieszkańców. Blisko 11% mieszkańców regionu było w 2010 r. niepełnosprawnych i wymagało rehabilitacji. Usługi

²⁴ Łączna liczba Warsztatów Terapii Zajęciowej, Zakładów Aktywności Zawodowej, Klubów Integracji Społecznej, Centrów Integracji Społecznej i spółdzielni socjalnych. Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego, RCPS w Łodzi.

²⁵ LHDI – Local Human Development Index, UNDP.

oferowane przez dzienne centra aktywności, zespoły terapeutyczno-rehabilitacyjne, domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, warsztaty terapii zajęciowej są niewystarczające. Niewielka jest liczba specjalistycznych form pomocy dziecku i rodzinie. W 2012r. funkcjonowało 87 placówek wsparcia dziennego (60 opiekuńczych, 25 specjalistycznych, 2 w formie pracy podwórkowej). Efektem interwencji w obszarze zatrudnienia będzie wzrost aktywności i kompetencji zawodowych, poziomu przedsiębiorczości oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia. Efektem interwencji w obszarze włączenia społecznego będzie rozwój przedsiębiorczości społecznej i poprawa dostępu do usług zdrowotnych i społecznych, w tym zdeinstytucjonalizowanych, co przyczyni się do ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu strategii Europa 2020: *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

6. KOMPETENCJE I ADAPTACYJNOŚĆ

Wyzwaniami najbliższych lat w zakresie kompetencji i adaptacyjności są: wysoka jakość kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji, rozwój szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb rynku pracy oraz kształcenia ustawicznego, równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i rodzinnego.

Jakość kształcenia na poziomie gimnazjalnym, mierzona wynikami egzaminów w części matematyczno-przyrodniczej (5.), obniżała się w regionie (2005-2011 o 2,1 p.p.) bardziej niż w Polsce natomiast poziom wykształcenia średniego, mierzony wynikami egzaminów maturalnych (4.), jest zbliżony do średniej krajowej. Liczba szkół zawodowych dla młodzieży (10.) i dorosłych (7.) na 10 tys. mieszkańców zmniejszyła się w latach 2004-2012 odpowiednio o 0,4 i 0,2, a dynamika tego spadku była większa niż w Polsce. Zmniejszyła się także, podobnie jak w kraju, liczba uczniów na 10 tys. mieszkańców w szkołach zawodowych dla młodzieży (14.) i dorosłych (4.), odpowiednio o 48,0 i 20,2. W latach 2004-2011, bardziej niż w Polsce, zmniejszył się również odsetek dorosłych kształcących się ustawicznie (13.) (z 5,0% do 3,4%). Szkolnictwo zawodowe w województwie jest niedostatecznie dostosowane do potrzeb rynku pracy, co jest niekorzystne dla rozwoju gospodarczych specjalizacji regionu. O konieczności zmian kwalifikacji zawodowych świadczy wysoki (choć malejący) odsetek trwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem (11.). Malejąca w latach 2006-2012 liczba szkół zawodowych dla dorosłych oraz szkół policealnych na 10 tys. mieszkańców (6.) z 0,9 do 0,7 utrudnia zmianę kwalifikacji i kształcenie ustawiczne. Sytuacja ta jest barierą utrudniającą pracownikom i przedsiębiorcom, zwłaszcza w sektorze MŚP, adaptację do zmian oraz aktywizację zawodową osób starszych i niepełnosprawnych. Aktywności zawodowej nie sprzyja również wzrost zachorowalności na choroby cywilizacyjne, wynikający m. in. ze struktury wiekowej ludności oraz trudnych warunków pracy (rys.20.zał.1). Obserwacje rynku pracy wskazują na dyskryminację kobiet w zatrudnieniu i płacach. Wśród biernych zawodowo ok. 8,7% stanowią osoby opiekujące się dziećmi oraz osobami starszymi, chorymi i niepełnosprawnymi. Wpływa to na nieefektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego, obniżenie poziomu życia i niską stopę urodzeń. W latach 2004-2012 wzrosła (z 89,9 do 127,1) liczba miejsc w żłobkach na 100 tys. mieszkańców (6.), liczba przedszkoli na 10 tys. mieszkańców (o 0,5 p.p.) (9.) oraz odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (5.), jednak nie zaspokaja to potrzeb w tym zakresie (rys.21.zał.1). Zwiększenie możliwości związanych z godzeniem życia zawodowego i rodzinnego wymaga także dostosowania do potrzeb liczby miejsc w domach dziennego pobytu i środowiskowych domach samopomocy.

Efektem interwencji w obszarze kompetencji i adaptacyjności będzie: poprawa poziomu nauczania, jakości i dostępności do szkolnictwa zawodowego, zwiększenie adaptacyjności na rynku pracy i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców, poprawa kompetencji pracowników, konkurencyjności przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP, zmniejszenie poziomu bezrobocia, ograniczenie szkodliwych warunków pracy, równouprawnienie płci na rynku pracy oraz godzenie życia rodzinnego i zawodowego.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu strategii Europa 2020: *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wyboru celów tematycznych realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014 – 2020 dokonano z uwzględnieniem regionalnych, krajowych i unijnych dokumentów strategicznych.

W szczególności wzięto pod uwagę dostosowanie interwencji do kierunków rozwoju określonych w dokumencie *Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu*:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji (CT1, 2, 3, 8, 10),
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej (CT 3, 4, 5, 6, 8),
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną (CT 7, 8, 9).

Interwencja w RPO WŁ 2014-2020 służy także realizacji celów *Umowy Partnerstwa*, którymi są:

- zwiększanie konkurencyjności gospodarki,
- poprawa spójności społecznej i terytorialnej,
- podnoszenie sprawności i efektywności państwa.

Cele tematyczne i priorytety inwestycyjne wybrano spośród tych, których realizacja została przypisana w *Umowie Partnerstwa* do szczebla regionalnego.

Ponadto, działania w przewidzianych do realizacji w celach tematycznych wpisują się w priorytety finansowania określone w *Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020*:

- nowoczesna infrastruktura sieciowa w zakresie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia (CT2, 4, 7),
- otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom (CT1, 2, 3),
- zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez działania w ramach polityki zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji (CT8, 9, 10),
- gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna (CT4, 5, 6).

Cele i zakres wsparcia Programu wpisują się w kierunki rozwoju określone na poziomie kraju, m.in. w *Strategii Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*, która jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej wskazującym cele strategiczne dla rozwoju kraju do 2020 r. Dzięki spójności z tym dokumentem realizacja RPO WŁ 2014-2020 włącza się także w wypełnienie celów określonych w 9 zintegrowanych strategiach rozwojowych kraju:

- *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki*,
- *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego*,
- *Strategia Rozwoju Transportu*,
- *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko*,
- *Strategia Sprawne Państwo*,
- *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego*,
- *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*,
- *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP*,
- *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa*.

Na szczeblu regionalnym RPO WŁ 2014-2020 służy realizacji celów wskazanych w:

- *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*,
- *Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030*,
- *Planie przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca*.

Tabela 1: Przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany do realizacji cel tematyczny	Wybrany do realizacji priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru w oparciu o diagnozę z punktu 1.1.1 oraz uwzględniając stosowne unijne, krajowe i/lub regionalne dokumenty strategiczne
1 Wsparcie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1 wzmocnienie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim	- Brak jest zaplecza naukowo-badawczego dla niektórych rozwijających się specjalizacji regionalnych (np. ceramika budowlana). - Wsparcie rozwoju infrastruktury B+R w placówkach naukowych powinno dotyczyć aparatury badawczej służącej rozwojowi specjalizacji regionalnych wskazanych w RSI LORIS lub stanowiącej dopełnienie istniejących zasobów. - W regionie przeważają przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie charakteryzujące się niskim potencjałem innowacyjnym i nieposiadające własnego zaplecza badawczo-rozwojowego. - Zgodnie z Krajowym Programem Reform nakłady na działalność B+R w Polsce w roku 2020 powinny wynieść 1,7% PKB
	1.2 promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	- Województwo dysponuje znaczącym oraz wyspecjalizowanym potencjałem naukowym i badawczo-rozwojowym w zakresie nowoczesnych technologii, jednak ich wpływ na innowacyjność gospodarki w regionie jest ograniczony - Region łódzki cechuje niski poziom innowacyjności - Bariery we współpracy między sferą B+R a biznesem oraz specyfika placówek naukowo-badawczych związanych z tradycyjnymi branżami przemysłu - Niekorzystnie przedstawia się wskaźnik komercjalizacji innowacji, który w latach 2006-2011 spadał (z 9,0% do 4,3%).
2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	2.3 wzmocnienie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	- Wyzwania w zakresie usług dla społeczeństwa dotyczą: rozwoju e-usług sektora publicznego w odniesieniu do udostępnienia szerokiego zakresu usług administracji publicznej świadczonych drogą elektroniczną (e-administracja, e-learning, e-integracja, e-kultura, e-zdrowie) oraz wsparcia digitalizacji i zwiększenia dostępności zasobów kulturowych, naukowych i edukacyjnych. - Zauważalny jest wzrost wykorzystania TIK w sektorze publicznym, jednak wskazane jest zwiększenie dynamiki zjawiska - Rozwój społeczeństwa informacyjnego przyczynia się do realizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 w zakresie: celu operacyjnego 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych oraz celu operacyjnego 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej
3 Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	3.1 promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm	- Gospodarka województwa charakteryzuje się mało innowacyjnym i mało wydajnym tradycyjnym przemysłem, zbyt słabo rozwiniętym sektorem usług oraz stosunkowo wydajnym rolnictwem. - Przedsiębiorczość w regionie ma słabe strony takie jak: niska „przeżywalność” przedsiębiorstw, ograniczenie przedsiębiorczości do „małego biznesu”, podatność na zmiany cyklu koniunkturalnego, niewielki zakres działalności innowacyjnej. - Spadek dynamiki wartości brutto środków trwałych w 2010 r., co jest efektem wysokiego spadku nakładów inwestycyjnych w 2009 r.
	3.2 opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji	- Obserwuje się rosnącą rolę eksportu w gospodarce regionu i wzrost poziomu eksportu wyrobów o wyższym stopniu przetworzeniu. - Udział województwa w eksporcie Polski wynosi jednak zaledwie 3,7% w związku z czym należy podejmować dalsze działania mające na celu wzrost zewnętrznej konkurencyjności przedsiębiorstw i zdobywanie przez nie nowych rynków zbytu, również za granicą. - Wzmocnienia wymaga promocja gospodarcza (w tym turystyczna) zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.
	3.3 wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	- Szansą na poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw może być rozwój sieci klastrów opartych na endogenicznym potencjale rozwojowym województwa, jak również wykorzystującym impulsy zewnętrzne związane z napływem nowoczesnych technologii

		- Klastry i inne powiązania sieciowe powinny rozwinąć się szczególnie w obszarach określonych jako inteligentne specjalizacje regionalne, które mogą stać się głównymi potencjałami rozwoju gospodarczego regionu.
	3.4 wspieranie zdolności MSP do udziału w procesach wzrostu i innowacji	- Wsparciu przedsiębiorców powinna służyć także profesjonalizacja instytucji otoczenia biznesu. IOB powinny być nastawione na kompleksową obsługę przedsiębiorstw w zakresie świadczenia usług szkoleniowych i doradczych, w tym inżynierii finansowej.
4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1 promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	- Województwo pod względem produkcji energii elektrycznej z OZE zajmuje 8 miejsce w kraju, ale w latach 2007-2013 moc zainstalowana urządzeń OZE wzrosła z 49 MW do 360 MW. - Potencjałem jest rolniczy charakter województwa sprzyjający uprawie biomasy. - Zwiększenie efektywności produkcji i przesyłu energii jest nadrzędną sprawą dla regionu.
	4.3 wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	- Efektywność energetyczna w sektorze publicznym i sektorze budownictwa mieszkaniowego jest jednym z wyzwań dla województwa. - Stan techniczny budynków w miastach jest sukcesywnie poprawiany jednak nadal problemem jest zabudowa śródmiejska (kamienice).
	4.5 promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygujących	- Problem stanowi brak planów gospodarki niskoemisyjnej miast. - Największym wyzwaniem rozwojowym w zakresie transportu zbiorowego jest rozwój niskoemisyjnego systemu transportu zbiorowego atrakcyjnego dla pasażera. - Problemem jest niewielki udział nowoczesnego taboru komunikacyjnego
5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2 promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	- Barierą rozwojową jest pogłębiający się deficyt wód powierzchniowych, pojawiające się susze oraz zjawisko stepowania w pln. i pln.-zach. części regionu. - Na terenie województwa niewystarczająca jest infrastruktura przeciwpowodziowa, w tym wały, co skutkuje niską powierzchnią obszaru chronionego przed powodzią i zagrożeniem powodziowym wynikającym z nadmiernej regulacji rzek i antropopresji na obszarach dolin rzecznych.
6 Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	6.1 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	- Słabo rozwijający się system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych - Infrastruktura dla zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi oraz niebezpiecznymi, w tym azbestu, jest niewystarczająca
	6.2 zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	- Utrzymujący się na wsi niski poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacji - Wyznaczone na terenie województwa aglomeracje ściekowe, wymagają działań w zakresie budowy oczyszczalni, modernizacji technologii oczyszczania oraz rozbudowy sieci kanalizacyjnej. - Ważne jest uszczelnienie systemów wodociągowych w celu ograniczenia strat wody.

	6.3 ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego	- Słaba promocja potencjału kulturowego i jego lokalizacja na zdegradowanych obszarach miejskich. - Problem stanowi dostępność do usług kultury oraz stan techniczny obiektów instytucji kultury. - Województwo charakteryzuje się dużym deficytem instytucji kultury o znaczeniu regionalnym i brakiem adekwatnej promocji wydarzeń kulturalnych. - Zachowaniu i właściwemu utrzymaniu zabytków zagraża ich nieuregulowany, skomplikowany stan własnościowy. - Bogactwo zasobów dziedzictwa kulturowego stanowi potencjał regionu, zarówno w kontekście rozwoju turystyki, jak i szeroko pojętej jakości życia mieszkańców.
	6.4 ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury	- Rozproszenie obszarów chronionych o niewielkiej powierzchni (15 miejsc w kraju) i minimalnym ich przyroście od 1999 r. jest przyczyną braku spójności systemu ekologicznego a postępująca antropopresja wymaga podjęcia działań ochronnych tych zasobów.
	6.5 działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów zdegradowanych i redukcja zanieczyszczenia powietrza	- Degradacja obszarów miejskich na terenach przemysłowych, może stanowić zagrożenie dla zdrowia mieszkańców oraz negatywnie wpływać na stan środowiska naturalnego.
7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.2 zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	- Ponad 40% dróg wojewódzkich jest w złym i niezadawalającym stanie technicznym, - Województwo utrzymuje się w czołówce (3 miejsce w kraju) pod względem liczby wypadków (3 905) i ofiar śmiertelnych (296) (dane za rok 2012).
	7.3 rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne	- Główne wyzwanie - zwiększenie pakietów usług centrów logistycznych oraz wzmocnienie i rozwój infrastruktury związanej z działalnością logistyczną.
	7.4 rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	- Sieć kolejowa w regionie jest stosunkowo słabo rozwinięta, gęstość linii w 2012 r. wyniosła 5,8 km/100 km² (10 miejsce w kraju), a jej stan techniczny jest zły - Niezadawalający stan techniczny taboru kolejowego
8 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.2 Wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako element strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształceniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych	- Województwo dysponuje obszarami i zasobami atrakcyjnymi turystycznie, które stanowią potencjał regionu, zarówno w kontekście rozwoju turystyki, jak i szeroko pojętej jakości życia mieszkańców. - Problemy stanowią: - niedobór infrastruktury turystycznej zarówno w stosunku do potrzeb mieszkańców jak również dla klientów pozaregionalnych, - dostępność jak również zakres oferty turystycznej, - słaba promocja potencjału turystycznego zarówno dla klienta regionalnego jak i pozaregionalnego.

	8.5 zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	- Wysoki poziom stopy bezrobocia w Łodzi (ok. 5-10 p.p.) w stosunku do innych dużych miast w Polsce. - Problemem jest wysoki odsetek ludności bierniej zawodowo 39,4%, (śr. kraj. 35,0%), co wynika głównie ze struktury demograficznej regionu. - Wśród osób czynnych zawodowo wzrasta udział osób z wyższym wykształceniem, jednak 10,5% z nich jest bezrobotnych (10.). - Województwo łódzkie od lat charakteryzuje się stałym odpływem ludności, co wpływa na systematyczne zwiększanie się odsetka osób znajdujących się w wieku poprodukcyjnym – kosztem udziału osób znajdujących się w wieku przedprodukcyjnym. - Osoby młode doświadczają trudności na rynku pracy przede wszystkim z powodu braku doświadczenia zawodowego, - Osoby starsze cechują się dużym doświadczeniem zawodowym, niemniej jednak kwalifikacje, które posiadają często ulegają dezaktualizacji, co naraża je na wyłączenie z rynku pracy. - Stałą cechą regionalnego rynku pracy jest zjawisko długotrwałego bezrobocia (w końcu grudnia 2012 r. bezrobotni z tej grupy stanowili 51% ogółu zarejestrowanych) dotyczące osoby we wszystkich grupach wieku, z wykształceniem na różnych poziomach, ale najczęściej tych z niewielkim stażem pracy. - Do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy zalicza się również osoby niepełnosprawne (w końcu grudnia 2012 r. bezrobotni z tej grupy stanowili 6% ogółu zarejestrowanych), które dużo częściej niż osoby sprawne doświadczają trudności na rynku pracy z uwagi na problemy zdrowotne.
	8.7 samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	- Województwo łódzkie cechują bardzo niekorzystne uwarunkowania demograficzne, dlatego też, pomimo relatywnie wysokiej stopy aktywności zawodowej w grupie osób w wieku produkcyjnym (75,3%), problem rosnącego odsetka osób biernych zawodowo w stosunku do osób aktywnych będzie narastał. - W latach 2000- 2011 liczba ludności aktywnej zawodowo w regionie zmniejszyła się o 0,8% (do 1 406 tys. osób) co było zjawiskiem odwrotnym niż w kraju, gdzie w analogicznym okresie nastąpił wzrost aktywnych zawodowo o 3,13%. - Województwo charakteryzuje się najwyższym w kraju odsetkiem ludności bierniej zawodowo (39,4% przy średniej dla Polski 35,0%), co wynika głównie ze struktury demograficznej regionu. - Województwo łódzkie cechuje relatywnie niski poziom przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie indywidualnej działalności gospodarczej. Region zajmuje 10 miejsce pod względem liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców.
	8.8 równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	- W województwie łódzkim wzrasta bierność zawodowa spowodowana obowiązkami domowymi, m.in. opieką nad osobami starszymi. - W regionie niezadowolający jest także dostęp do opieki żłobkowej, słabością regionu jest niedopasowanie sieci żłobków i przedszkoli do regionalnych i lokalnych potrzeb.
	8.9 adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	- Przedsiębiorczość w sposób bezpośredni oddziałuje na wzrost gospodarczy, sytuację rynku pracy i przy dobrej kondycji firm przekłada się na ożywienie gospodarcze regionu. - Średnie, małe, a przede wszystkim mikro przedsiębiorstwa, stanowiące ok. 95% firm w regionie, są wysoce podatne na zmiany koniunkturalne, co przekłada się na spadek liczby podmiotów w rejestrze REGON oraz spadek nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw. - Zmiany organizacyjne, w tym prowadzenie procesów restrukturyzacyjnych, niosą ze sobą ryzyko redukcji zatrudnienia. W celu przeciwdziałania bezrobociu wywołanemu procesami restrukturyzacyjnymi należy wspomóc przedsiębiorstwa w zarządzaniu tymi procesami. - Procesy modernizacyjne wymuszają ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz umiejętności pracowników przedsiębiorstw. - Stymulowanie podnoszenia i aktualizacji umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza starsze i o niskich kwalifikacjach, jest kluczowe dla utrzymania ich aktywności na rynku pracy. - Zapewnienie trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenie nowych miejsc pracy na bazie zaawansowanej gospodarki wiedzy i innowacji wymaga postawienia na rozwój kapitału ludzkiego. - Dla wzrostu poziomu kapitału ludzkiego istotne znaczenie mają m.in. możliwości rozwoju zawodowego, zapewnienie dobrej jakości życia i

		satisfakcjonujących warunków placowych, szczególnie dla wykształconych specjalistów, w tym w zakresie obszarów wskazywanych jako specjalizacje regionu. - Poziom adaptacyjności firm jest niewystarczający i wymaga działań nakierowanych na profesjonalizację kadr przedsiębiorstw prowadzących do ich bardziej stabilnego rozwoju. - Jak wynika z badania „Gospodarowanie zasobami pracy w małych i średnich przedsiębiorstwach” tylko 39,2% skierowało swoich pracowników na szkolenia zewnętrzne, a 58,6% przeprowadziło szkolenia wewnętrzne z ich udziałem. W najmniejszym stopniu ze szkoleń zewnętrznych korzystały mikroprzedsiębiorstwa. - Istotnymi barierami dotyczącymi korzystania ze szkoleń są brak środków finansowych i brak wiedzy o dofinansowaniu.
	8.10 aktywne i zdrowe starzenie się	- Problemy demograficzne, które dotyczą województwo łódzkie należą do największych w skali kraju i stanowią jedno z największych zagrożeń dla rozwoju regionu. - Region dotknięty jest bardzo niekorzystnymi zmianami dotyczącymi struktury wieku ludności. - Region zajmuje 2. miejsce wśród polskich województw w zakresie umieralności na choroby cywilizacyjne, co wiąże się z koniecznością realizacji programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania chorób nowotworowych i chorób układu krążenia.
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	- Problemy zdrowotne mieszkańców regionu stanowią istotną barierę cywilizacyjną i rozwojową. Komponent zdrowia wskaźnika LHDI (31,5) lokuje województwo na ostatnim miejscu w kraju. - Pod względem liczby łóżek szpitalnych ogółem województwo zajmowało 6. miejsce w kraju - problemem jest ich zmniejszająca się liczba (od 2009 r.), mała liczba miejsc w zakresie opieki paliatywnej i geriatrycznej, najwyższa w skali kraju liczba zgonów na choroby układu krążenia i choroby nowotworowe oraz najwyższy przyrost zachorowań na choroby psychiczne (w latach 2007-2011 o ponad 57%). - Pod względem liczby miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na 1000 osób region plasuje się poniżej średniej krajowej - Problemem w regionie jest m.in. zbyt mała liczba miejsc w domach dziennego pobytu oraz środowiskowych domach samopomocy
	9.2 wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	- Wyzwaniami w zakresie rewitalizacji są aktywizacja społ. i gosp. zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich. - Poważnymi problemami dużych miast są utrata funkcji społeczno-gospodarczych i depopulacja, w której coraz większy udział ma emigracja mieszkańców, związana częściowo z suburbanizacją - Degradacja terenów mieszkaniowych, przede wszystkim w obszarach śródmiejskich, poprzemysłowych, powojennych i pokolejowych - Tereny zdegradowane są wyłączone z użytkowania co utrudnia efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych miast.
	9.3 wspieranie przedsiębiorczości społecznej	- Region łódzki charakteryzuje się niskim wskaźnikiem działania przedsiębiorstw społecznych. - Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej może stanowić skuteczny instrument aktywizacji osób, które mają trudności z wejściem oraz utrzymaniem się na rynku pracy. - Podmioty sektora ekonomii społecznej mogą tworzyć realne możliwości trwałej aktywizacji na rynku pracy m.in. poprzez świadczenie usług społecznych. - Ich udział w życiu publicznym może być gwarantem budowania spójności społecznej, także lepszego wykorzystania lokalnych zasobów oraz wzmocnienia konkurencyjności gospodarczej regionu. - Działanie podmiotów ekonomii społecznej może również stanowić instrument rozwoju społeczności lokalnej, zapewniając obywatelom usługi użyteczności publicznej.
	9.4 aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności	- Wzrastający poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego stanowią bardzo poważne problemy w województwie łódzkim, szczególnie widoczne w kontekście postępujących niekorzystnych zmian demograficznych. - Przeciwdziałanie i ograniczenie wykluczenia społecznego stanowi jedno z priorytetowych założeń Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Również w dotychczasowej perspektywie finansowej 2007-2013 w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki wdrożenie Priorytetu VII miało na celu realizację działań na rzecz szeroko pojętego włączenia społecznego.

	9.7 ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	- Długie terminy przyjęć do lekarzy – specjalistów oraz czas oczekiwania na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne. - Obszarami o utrudnionym dostępie do usług medycznych i pomocy społecznej są obszary wiejskie. - Problemem jest brak specjalistycznych kadr medycznych z zakresu: psychiatrii, reumatologii, ortopedii, onkologii, pediatrii, anestezjologii, geriatrii i neonatologii, medycyny paliatywnej i ratunkowej. - O złej sytuacji zdrowotnej województwa świadczą: najkrótsze w kraju przeciętne trwanie życia kobiet (79,8 l.) i mężczyzn (70,6 l. w 2012 r.), jeden z najwyższych w kraju współczynnik zgonów ogółem (2 miejsce w kraju), z powodu chorób cywilizacyjnych i nieefektywna profilaktyka zdrowotna. - Problemem jest zbyt mała liczba placówek opieki społecznej. W 2012 r. w regionie funkcjonowały 34 ośrodki dziennego pobytu, z czego 25 w Łodzi. Zauważa się także braki w dostępie do specjalistycznych usług społecznych dla osób chorujących psychicznie i osób bezdomnych. Ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności skorzystało 523,4 osób przy śr. kraj. 499,9. - W latach 2010-2012 wzrósł udział ludności żyjącej poniżej poziomu egzystencji (z 3,8% do 5,7%) oraz wzrósł odsetek ludności zagrożonej ubóstwem relatywnym (z 12,2% do 13,1%). - Wzrasta także ogólna liczba osób uzależnionych od środków psychoaktywnych. - Problem niepełnosprawności w 2012 r. dotyczył ok. 11% ludności. - O trudnej sytuacji społecznej (w tym ubóstwie) świadczy wskaźnik LHDl lokujący region w 2010 r. na 15. miejscu w kraju. - Na terenie województwa łódzkiego występuje przewaga popytu nad podażą na usługi społeczne..
	9.8 wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	- Rozwój ekonomii społecznej zgodnie ze strategicznymi kierunkami działań Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 stanowi bardzo ważny instrument służący przezwyciężaniu problemów społecznych, którego istota polega na osiąganiu celów społecznych metodami gospodarczymi.
10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.1 ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego	- Na poziomie szkolnictwa gimnazjalnego gorszymi wynikami w nauce charakteryzują się obszary peryferyjne (z wyjątkiem powiatów łowickiego i wieluńskiego) oraz powiaty wiejskie wokół dużych miast. - Do słabych stron województwa łódzkiego w obszarze kształcenia ogólnego należą nierówności w dostępie do edukacji przedszkolnej oraz zróżnicowana jakość usług edukacyjnych. - Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej wpływa na obniżenie aktywności zawodowej rodziców obarczonych koniecznością sprawowania opieki nad dziećmi. - Można zaobserwować znaczne różnice w dostępie do edukacji między miastem a wsią. - Ważnym czynnikiem kształtującym jakość kapitału ludzkiego jest poziom wykształcenia mieszkańców. - Niewystarczające wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (m.in. uczniów zdolnych, niepełnosprawnych), - Brak doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz wsparcia psychologicznego przekłada się na gorsze wyniki egzaminów w szkołach usytuowanych na obszarach pozamiejskich.

	10.3 poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	- W zakresie szkolnictwa średniego obserwuje się niewielką liczbę szkół zawodowych i ich niedostosowanie do potrzeb regionu. - Ograniczony jest dostęp do kształcenia zawodowego na poziomie policealnym, zwłaszcza w mniejszych ośrodkach powiatowych. - Słabą stroną województwa łódzkiego w obszarze edukacji zawodowej jest jej negatywne postrzeganie przez społeczeństwo oraz niska ranga. - Pracodawcy i absolwenci szkół zawodowych zwracają uwagę na niedostateczne praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu. - O niezadowalającej jakości szkolnictwa zawodowego świadczyć mogą wyniki egzaminów w szkołach zawodowych. - Problemem, który został zdiagnozowany na obszarze województwa łódzkiego, jest bardzo niski udział osób dorosłych w wieku 25-64 lata w kształceniu nieformalnym i pozaformalnym. Osoby dorosłe nie dostrzegają zasadności podnoszenia lub zmieniania swoich kwalifikacji m.in. ze względu na mało efektywną i niedostosowaną do potrzeb ofertę kształcenia ustawicznego. Z kolei pracodawcy w niezadowalającym zakresie wspierają swych pracowników w zakresie różnych form podnoszenia kompetencji. - Niedostosowanie zasobów ludzkich do potrzeb regionalnej gospodarki.
	10.4 inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	- Jakość bazy edukacyjnej i dydaktycznej na wszystkich szczeblach nauczania ulega poprawie, jednak wyzwaniem jest dostosowanie jej do zmian demograficznych. - W procesie edukacji obserwuje się również niski stopień wykorzystania technik cyfrowych. - Słabością systemu edukacji jest strukturalne niedopasowanie sieci przedszkoli do potrzeb lokalnych zwłaszcza na obszarach wiejskich. Dużym problemem jest również baza dydaktyczna szkolnictwa zawodowego, która nie przekłada się na rzeczywiste odzwierciedlenie środowiska pracy.

Sekcja 1.2 Rozkład środków finansowych

Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014-2020 jest programem dwufunduszowym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Składa się z siedmiu monofunduszowych osi priorytetowych (w tym osi dotyczącej pomocy technicznej).

Zgodnie z projektem *Umowy Partnerstwa* z dnia 23 października 2013 roku całkowita alokacja na RPO WŁ 2014-2020 wyniesie 2 253,9 mln euro, z tego 1 625,3 mln euro (72,11%) to środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a 628,6 mln euro (27,89%) Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zgodnie z zapisami projektów rozporządzeń Komisji Europejskiej ustanawiających szczegółowe przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego minimum 50% środków EFRR musi zostać przeznaczone na cele tematyczne (CT) 1, 2, 3 i 4 w tym min. 15% na cel tematyczny 4 oraz minimum 20% środków EFS musi zostać przeznaczone na cel tematyczny 9. Postanowienia te zobowiązują do koncentracji interwencji w szczególnie ważnych z punktu widzenia wspólnotowego obszarach m.in. innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, technologii informacyjno – komunikacyjnych, niskoemisyjnej gospodarki, czy też włączenia społecznego i zatrudnienia.

Projekt RPO WŁ 2014-2020 spełnia określone przez KE poziomy koncentracji środków EFRR i EFS.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 planuje się przeznaczyć 50,44% środków EFRR na CT 1-4, uwzględnione w następujących osiach priorytetowych:

- CT1: Oś priorytetowa I *Innowacyjność i konkurencyjność* - 166,6 mln euro (10,25% alokacji EFRR)
- CT2: Oś priorytetowa IV *Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa* - 43,1 mln euro (2,65% alokacji EFRR)
- CT3: Oś priorytetowa I *Innowacyjność i konkurencyjność* - 319,8 mln euro (19,68% alokacji EFRR)

- CT4: Oś priorytetowa II *Transport* - 33,8 mln euro (2,08% alokacji EFRR); Oś priorytetowa III *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska* - 256,4 mln euro (15,78% alokacji EFRR). Łącznie 17,86% alokacji EFRR.

Powyższy podział wynika również z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego oraz sformułowanych na jej podstawie najważniejszych wyzwań stojących przed regionem. Doceniając znaczenie wsparcia innowacyjności i konkurencyjności dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu na Oś priorytetową I zaplanowano w ramach RPO WŁ 2014-2020 najwięcej środków finansowych (486,4 mln euro). Ponadto priorytety inwestycyjne 1.1 oraz 1.2 (CT1), a także priorytety inwestycyjne 3.1, 3.3, 3.4 (CT3) to obszary wpisujące się bezpośrednio w cel *Strategii Europa 2020* w zakresie inteligentnego rozwoju.

Na kształt budżetu RPO WŁ 2014-2020 wpływa również *Stanowisko Służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w POLSCE na lata 2014-2020*, w którym zostały wskazane priorytety finansowania dla Polski. Determinują one ukierunkowanie wydatków m.in. na poprawę dostępności transportowej, rozwój e-gospodarki, ochronę środowiska, jak również integrację najsłabszych grup społecznych na rynku pracy oraz poprawę jakości edukacji.

W związku z tym zdecydowano o przeznaczeniu ponad 20% alokacji EFRR na Oś priorytetową II *Transport* w ramach celu tematycznego 7 (priorytety inwestycyjne 7.2, 7.3 oraz 7.4). Wynika to z niedostatecznie rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej w regionie. W obszarze tym, w porównaniu do perspektywy finansowej 2007 – 2013 ponad dwukrotnie więcej środków zaplanowano na wsparcie transportu kolejowego (modernizację linii kolejowych o znaczeniu regionalnym oraz zakup taboru do przewozów w obrębie województwa), co ma doprowadzić do zwiększenia jego znaczenia w systemie transportu województwa łódzkiego.

Znaczne środki (prawie 23% alokacji EFRR) zostaną przeznaczone również na sektory związane z ochroną środowiska i gospodarką niskoemisyjną w ramach Osi priorytetowej III *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska*, która realizuje cele tematyczne 4, 5 i 6. W tym zakresie najwięcej środków zaplanowano na priorytet inwestycyjny 4.3 w zakresie efektywności energetycznej, a także 4.1 oraz 6.2 (odpowiednio 3,71% EFRR i 2,67% EFRR) w celu zwiększenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych i dostosowania do wymogów traktatowych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

W obszarze interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego rozkład środków finansowych w głównej mierze wynika z przyjętej koncentracji tematycznej w ramach CT9. Aktualnie w ramach RPO WŁ 2014-2020 koncentracja na CT9 wynosi 20,05% EFS. Zidentyfikowane na podstawie diagnozy sytuacji województwa łódzkiego kierunki wsparcia są powiązane z priorytetami wyznaczanymi przez *Strategię Europa 2020* - zdecydowana większość środków w ramach RPO WŁ 2014-2020 wspierać będzie obszar zatrudnienia i włączenia społecznego (w wysokości 49,19% alokacji EFS), w tym w sposób znaczący priorytet inwestycyjny 8.5 dedykowany wsparciu osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo w celu zwiększenia ich szans na znalezienie pracy (19,30% alokacji EFS). Ponadto EFS współfinansować będzie kwestie dotyczące kompetencji i zatrudnienia (38,26% EFS). Znaczna część środków Europejskiego Funduszu Społecznego została alokowana na priorytet inwestycyjny 8.9, gdzie posłuży rozwijaniu potencjału adaptacyjnego sektora MŚP i jego pracowników (poziom 13,52% alokacji EFS).

Powyższe obszary nie mogą funkcjonować sprawnie bez wysoko wykształconej kadry pracowniczej, stąd na wsparcie obszaru edukacji przeznaczono alokację na poziomie 19,13% środków EFS, w tym na obszar edukacji zawodowej (9,74% alokacji).

Jako uzupełnienie działań finansowanych z EFS zaprogramowano również osobną oś priorytetową finansowaną z EFRR dotyczącą rewitalizacji i usług dla społeczeństwa (OP IV) – 25,06% alokacji EFRR. Struktura podziału środków w ramach dostępnej alokacji Europejskiego Funduszu Społecznego w RPO WŁ 2014-2020 wynika także z przyjętego w *Umowie Partnerstwa* założenia dotyczącego poziomu

i źródła finansowania pomocy technicznej, zgodnie z którym jest ona finansowana w całości ze środków EFS na poziomie 3,5% alokacji RPO WŁ 2014-2020. Mając na uwadze alokację Programu, jego finansowanie z EFRR i EFS oraz związaną z tym konieczność udźwignięcia ciężaru administracyjnego dotyczącego zarządzania i wdrażania Programu w województwie łódzkim, wartość pomocy technicznej RPO WŁ 2014-2020 oszacowano na maksymalnym poziomie wskazanym w *Umowie Partnerstwa* (78,9 mln euro, co stanowi 12,55% alokacji EFS).

Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Tabela 2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wskaźniki rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE [EUR]*	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)	
							EFRR	EFS
Oś priorytetowa I: Innowacyjność i konkurencyjność	1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1. wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim	Unowocześnienie infrastruktury badawczo-rozwojowej	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB: ogółem (a), sektora rządowego (b), sektora przedsiębiorstw (c)	EFRR	486 455 830	4,92%	-
		1.2. promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	Zwiększenie wykorzystania B+R w przedsiębiorstwach	Udział przedsiębiorstw a) przemysłowych oraz b) z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw			5,33%	-
	3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	3.1. promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm	Wsparcie powstających przedsiębiorstw	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB) Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem			3,56%	-

		3.2. opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji	Promocja działalności gospodarczej	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB) Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem			3,55%	-
		3.3. wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Rozwój działalności istniejących przedsiębiorstw	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB) Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem			9,90%	-
		3.4. wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji	Poprawa współpracy przedsiębiorstw	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB) Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem			2,67%	-
Oś priorytetowa II: Transport	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygujących	Poprawa funkcjonalności systemu publicznego transportu zbiorowego na obszarach miejskich i obniżenie jego emisyjności	Liczba przewozów pasażerów komunikacją miejską Emisja gazów cieplarnianych	EFRR	361 663 270	2,08%	-
	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.2. zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	Rozwój infrastruktury drogowej wspierający powiązania funkcjonalne	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej Wypadki drogowe ogółem			12,16%	-
		7.3. rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne	Rozwój sektora usług logistycznych	Zdolność przeładunkowa wybudowanych lub przebudowanych centrów logistycznych/terminali kontenerowych			4,00%	-

		7.4. rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	Poprawa jakości kolejowego transportu zbiorowego	Liczba pasażerów przewiezionych w ramach regionalnych przewozów pasażerskich Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej			4,01%	-
Oś priorytetowa III: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	4. Wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1. promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	Wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto Emisja gazów cieplarnianych	EFRR	369 939 900	3,71%	-
		4.3. wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego	Zużycie energii pierwotnej Emisja gazów cieplarnianych			10,12%	-
		4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygujących	Wzrost efektywności produkcji i przesyłu energii	Emisja gazów cieplarnianych			1,95%	-
	5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2. promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków awarii Liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przeciwpowodziowej			1,47%	-

	6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	6.1. zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	Ograniczenie składowania odpadów i wzrost ich ponownego wykorzystania	Udział odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w masie wszystkich zebranych odpadów komunalnych w skali kraju w ciągu roku Moc przerobowa zakładu zagospodarowania zakładu			2,40%	-
		6.2. zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków			2,67%	-
		6.4. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury	Ochrona różnorodności biologicznej	Obszary Natura 2000 objęte planami zadań ochronnych			0,44%	-
Oś priorytetowa IV: Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	2.3. wzmocnienie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	Wsparcie rozwoju e- usług sektora publicznego	Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną	EFRR	407 241 000	2,65%	-
	6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	6.3. ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego	Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne			2,94%	

		6.5. działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów poprzemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza	Poprawa jakości obszarów miejskich	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach Spadek emisji zanieczyszczeń			2,16%	
	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.2 Wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako element strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształcaniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych	Wspieranie rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych	Do uzupełnienia			1,42%	
	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1. inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	Zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych i społecznych	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym			2,18%	-
		9.2. wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	Ożywienie społeczno-gospodarcze na terenach rewitalizowanych	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym			12,38%	-
		9.3. wspieranie przedsiębiorczości społecznej	Wzrost udziału podmiotów ekonomii społecznej w dostarczaniu usług społecznych	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym			0,44%	-
	10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.4. inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój	Poprawa dostępu do usług edukacyjnych	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną Osoby dorosłe w wieku			0,89%	-

		infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej		25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu				
Oś priorytetowa V: Zatrudnienie i włączenie społeczne	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.5. zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Wprowadzenie na rynek pracy	Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	EFS	309 213 844	-	19,30%
		8.7. samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	Wsparcie samozatrudnienia	Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni) Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej			-	9,84%
	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.4. aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności	Wprowadzenie na rynek pracy	Liczba osób, które podjęły kształcenie i szkolenie po opuszczeniu programu Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)			-	14,95%
		9.7. ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług	Poprawa dostępu do usług społecznych kluczowych dla integracji społecznej i zawodowej	Liczba instytucji świadczących usługi społeczne, które otrzymały wsparcie w ramach Priorytetu, funkcjonujących			-	2,39%

		społecznych świadczonych w interesie ogólnym		rok po zakończeniu realizacji projektu				
		9.8. wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	Wzmocnienie roli ekonomii społecznej	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba miejsc pracy utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej nie będących przedsiębiorstwami społecznymi			-	2,71%
Oś priorytetowa VI: Kompetencje i adaptacyjność	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.8. równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	Stworzenie warunków ułatwiających godzenie życia rodzinnego i zawodowego	Średnioroczna liczba dzieci objętych opieką żłobkową Liczba osób opiekujących się osobami zależnymi posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	EFS	240 499 656	-	2,40%
		8.9. adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Podniesienie kompetencji pracowników przedsiębiorstw Dostosowanie przedsiębiorstw do potrzeb wynikających ze zmian regionalnej gospodarki.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu			-	13,52%
		8.10. aktywne i zdrowe starzenie się	Utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu Zmiana kwalifikacji osób, które pracują w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie	Liczba osób pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób, która powróciła na rynek pracy po zakończeniu udziału w			-	3,21%

				programach rehabilitacji medycznej				
		10.1. ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego	Upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej oraz zwiększenie uczestnictwa dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej Podniesienie jakości kształcenia w zakresie kompetencji kluczowych, w szczególności matematycznych i podstawowych naukowo-technicznych	Wzrost udziału dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i wychowania przedszkolnego w ramach programu Liczba szkół kształcenia ogólnego, które wdrożyły kompleksowe programy rozwojowe w ramach programu przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych, w szczególności matematyczno-przyrodniczych i naukowo-technicznych Wzrost średniego wyniku egzaminów kończących szkoły kształcenia ogólnego objętych wsparciem w programie			9,39%	
		10.3. poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego, w szczególności w zakresie dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które wdrożyły kompleksowe programy rozwojowe w ramach programu przyczyniające się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy Wzrost poziomu zdawalności egzaminów zawodnych w ramach programu Wzrost udziału osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu			9,74%	
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie								

Oś priorytetowa VII: Pomoc techniczna	n.d	n.d	Zapewnienie wysokiej jakości systemu zarządzania RPO WŁ 2014-2020, w tym odpowiedniego potencjału instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, informowanie, promocję, ocenę, ewaluację, certyfikację, audyt oraz kontrolę operacji finansowanych ze środków funduszy europejskich; Wsparcie beneficjentów RPO WŁ 2014-2020 w realizacji projektów Zapewnienie społeczeństwu informacji na temat projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich.	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego Udział poprawnie złożonych wniosków o dofinansowanie Odsetek beneficjentów, którzy co najmniej dobrze oceniają udzieloną im pomoc w ubieganiu się o środki oraz w realizacji projektów Liczba wspartych projektów strategicznych [poza konkursowych], które uzyskały dofinansowanie	EFS	78 886 500		12,55%
---------------------------------------	-----	-----	---	---	-----	------------	--	--------

SEKCJA 2. OPIS UKŁADU OSI PRIORYTETOWYCH

Sekcja 2.A Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna

W procesie projektowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020* zostały uwzględnione wyzwania rozwojowe i cele stawiane dokumentom szczebla regionalnego, krajowego i unijnego.

RPO WŁ 2014-2020 będzie realizowany poprzez 6 Osi priorytetowych, odpowiadających celom tematycznym pakietu legislacyjnego KE oraz Oś priorytetową *Pomoc techniczna*. Co do zasady wszystkie osie priorytetowe są jednofunduszowe. Ze względu na konieczność zapewnienia większej koordynacji i kompleksowości wsparcia w ramach Osi priorytetowych tematycznych (poza OP *Pomoc techniczna*) założono łączenie celów tematycznych w ramach jednej OP.

Realizacja założeń przyjętych w europejskich, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych mających wpływ na planowanie interwencji w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020 wskazuje na główne obszary, których wsparcie będzie determinować rozwój regionów, państw członkowskich oraz całej UE. Przyjęta w RPO WŁ 2014-2020 konfiguracja Osi priorytetowych pozwoli na kierunkowe i skoncentrowane wsparcie najistotniejszych obszarów wynikających z przyjętych w pakiecie legislacyjnym celów tematycznych (inteligentny rozwój, TIK, wsparcie przedsiębiorstw, działania na rzecz niskiej emisji, przeciwdziałania zagrożeniom, ochrony środowiska, transportu, rynku pracy, walki z ubóstwem czy kształcenia). Wskazane obszary znajdują swoje odzwierciedlenie w OP RPO WŁ 2014-2020 z zachowaniem komplementarnego i kompleksowego charakteru projektowanego wsparcia.

Układ Osi priorytetowych w RPO WŁ 2014-2020 innych niż pomoc techniczna przedstawia się następująco:

Oś priorytetowa I – Innowacyjność i konkurencyjność:

Cel tematyczny 1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

Priorytet inwestycyjny 1.1. wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim

Priorytet inwestycyjny 1.2. promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)

Cel tematyczny 3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury

Priorytet inwestycyjny 3.1. promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm

Priorytet inwestycyjny 3.2. opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji

Priorytet inwestycyjny 3.3. wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

Priorytet inwestycyjny 3.4. wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji

Oś priorytetowa II – Transport:

Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

Priorytet inwestycyjny 4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych

Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych

Priorytet inwestycyjny 7.2. zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T

Priorytet inwestycyjny 7.3. rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne

Priorytet inwestycyjny 7.4. rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego

Oś priorytetowa III – Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska:

Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

Priorytet inwestycyjny 4.1. promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii

Priorytet inwestycyjny 4.3. wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym

Priorytet inwestycyjny 4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych

Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem

Priorytet inwestycyjny 5.2. promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi

Cel tematyczny 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów

Priorytet inwestycyjny 6.1. zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego

Priorytet inwestycyjny 6.2. zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej, tak aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego

Priorytet inwestycyjny 6.4. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury

Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa:

Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych

Priorytet inwestycyjny 2.3. wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia

Cel tematyczny 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów

Priorytet inwestycyjny 6.3. ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego

Priorytet inwestycyjny 6.5. działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza

Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

Priorytet inwestycyjny 8.2 Wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako element strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształceniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych

Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

Priorytet inwestycyjny 9.1. inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych

Priorytet inwestycyjny 9.2. wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich

Priorytet inwestycyjny 9.3. wspieranie przedsiębiorczości społecznej

Cel tematyczny 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

Priorytet inwestycyjny 10.4. inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Oś priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne:

Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

Priorytet inwestycyjny 8.5. zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Priorytet inwestycyjny 8.7. samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy

Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

Priorytet inwestycyjny 9.4. aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności

Priorytet inwestycyjny 9.7. ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym

Priorytet inwestycyjny 9.8. wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Oś priorytetowa VI – Kompetencje i adaptacyjność:

Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

Priorytet inwestycyjny 8.8. równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego

Priorytet inwestycyjny 8.9. adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Priorytet inwestycyjny 8.10. aktywne i zdrowe starzenie się

Cel tematyczny 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

Priorytet inwestycyjny 10.1. ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego

Priorytet inwestycyjny 10.3. poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Oś priorytetowa I *Innowacyjność i konkurencyjność* łączy w sobie zakres interwencji CT 1 *Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji* oraz CT 3 *Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury*. Działania przewidziane do realizacji w ramach Osi priorytetowej I finansowane będą z EFRR.

Połączenie dwóch CT w ramach jednej Osi priorytetowej jest uzasadnione z uwagi na komplementarność zaplanowanych do realizacji typów projektów, w ramach których przewiduje się wsparcie infrastruktury i działalności w zakresie B+R (CT 1) oraz wdrażanie innowacji w przedsiębiorstwach (CT 3). Takie rozwiązanie preferowane jest ze względu na konieczność przeciwdziałania słabościom województwa łódzkiego polegającym na niskim uczestnictwie ośrodków B+R w procesie tworzenia i dyfuzji innowacji do gospodarki oraz niskim poziomie innowacyjności gospodarki regionu, a także zgodne jest ze wskazanym w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* podejściem w kierunku wzmocnienia endogenicznych potencjałów gospodarczych dla zapewnienia aktywnych mechanizmów synergii sfery nauki i biznesu. Przyczyni się to do bardziej efektywnego osiągnięcia założonego celu interwencji w ramach Osi priorytetowej I, jakim jest zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu. Działania realizowane w ramach Osi Priorytetowej I w ramach CT 1 przyczyniać się będą do poprawy jakości i wzmocnienia aplikacyjnego charakteru badań oraz wzrostu ich wykorzystania na potrzeby rozwoju, natomiast działania realizowane w ramach CT 3 przyczyniać się będą do wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw, co jest spójne z Priorytetem I *Strategii Europa 2020* tj. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. Zapewni to spójność w planowaniu i realizacji powiązanych ze sobą działań w tym obszarze i przyczyni się do lepszego osiągania założonych celów. Zaplanowane interwencje w zakresie działalności badawczo – rozwojowej i innowacyjnej oraz rozwoju przedsiębiorczości wpłyną na poprawę konkurencyjności województwa łódzkiego i będą sprzyjać tworzeniu nowych miejsc pracy. Nacisk zostanie położony na usuwanie barier dla innowacji oraz zwiększania inwestycji w badania i rozwój w przedsiębiorstwach, które przyczynią się do wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i spójności.

Priorytet inwestycyjny 1.1. Wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim

Sekcja 2.A.1 (I-1.1) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Unowocześnienie infrastruktury badawczo-rozwojowej.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 1.1 doprowadzą do poprawy jakości infrastruktury badawczo-rozwojowej w województwie łódzkim oraz powiększenia w ten sposób potencjału badawczego jednostek naukowych. Osiągnięta mobilizacja kapitału prywatnego i publicznego przyczyni się do rozwoju specjalizacji zidentyfikowanych na poziomie regionalnym oraz osiągnięcia synergii pomiędzy sferą nauki a biznesu poprzez dopasowanie potrzeb badawczych do faktycznych możliwości komercjalizacji osiąganych wyników.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (I-1.1): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB: ogółem (a), sektora rządowego (b), sektora przedsiębiorstw (c)	-	%	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	GUS	rocznie

Sekcja 2.A.2 (I-1.1) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (I-1.1) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparcie w zakresie infrastruktury B+R dotyczyć będzie inwestycji w infrastrukturę badawczo-rozwojową jednostek naukowych i szkół wyższych. Wsparcie będzie ukierunkowane zgodnie z zapisami *Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego „LORIS 2030”*, gdzie zidentyfikowane zostały specjalizacje województwa łódzkiego w odniesieniu do branż o największym potencjale rozwoju oraz kluczowych obszarów technologii w regionie. Interwencja w ramach tego priorytetu inwestycyjnego ma przyczynić się do mobilizacji kapitału prywatnego i publicznego w kierunku wzmocnienia oraz rozwoju regionalnych atutów i wynikających z nich potencjałów dla innowacyjnego rozwoju regionalnej gospodarki oraz włączenia jej w sieć powiązań o znaczeniu globalnym. Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1.1.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 1.1:

W ramach PI 1.1 planowana jest realizacja przedsięwzięć, których przedmiotem jest wsparcie infrastruktury sfery B+R.

Cross – financing:

W ramach PI 1.1 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki naukowe
- szkoły wyższe.

Główne grupy docelowe:

Nie dotyczy.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 1.1 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (I-1.1) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 1.1 przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie pozakonkursowym. W trybie tym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020*.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 1.1 celu szczegółowego. Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (I-1.1) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (I-1.1) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego możliwa jest realizacja dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR, przyczyniających się w znaczący sposób do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1.1. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji.

Sekcja 2.A.2.5 (I-1.1) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (I-1.1): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba jednostek naukowych objętych wsparciem w zakresie inwestycji w infrastrukturę B+R	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)

Sekcja 2.A.1 (I-1.2) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększenie wykorzystania B+R w przedsiębiorstwach.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 1.2 przyczynią się do mobilizacji kapitału prywatnego w kierunku inwestycji proinnowacyjnych oraz do pobudzenia transferu technologii. W rezultacie wzrośnie odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw w gospodarce regionu oraz upowszechni się schemat komercyjnej współpracy sfery nauki i biznesu, zmieniając tym samym sytuację województwa łódzkiego pod kątem praktyk badawczo-rozwojowych.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (I-1.2): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział przedsiębiorstw a) przemysłowych oraz b) z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw	-	%	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	GUS	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.2 (I-1.2) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (I-1.2) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparcie w ramach PI 1.2 dotyczyć będzie inwestycji w prowadzenie prac B+R przez przedsiębiorstwa (włącznie z tworzeniem lub rozwojem zaplecza badawczo-rozwojowego), jak również wdrażanie wyników prac B+R do działalności gospodarczej przedsiębiorstwa. Interwencja w ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego będzie skorelowana z kształtem *Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego „LORIS 2030”* pod kątem zidentyfikowanych branż o najwyższym potencjale rozwojowym w regionie. Efektem wdrażania PI 1.2 będzie powiększenie możliwości współfinansowania badawczych oraz wdrożeniowych komponentów inwestycji przedsiębiorstw innowacyjnych, a tym samym mobilizacja kapitału prywatnego w kierunku kształtowania innowacyjnej postawy prowadzenia działalności gospodarczej. Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1.2.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 1.2:

- stworzenie lub rozwój zaplecza B+R przedsiębiorstw,
- finansowanie prac B+R przedsiębiorstw,
- finansowanie projektów wdrożeniowych przedsiębiorstw.

Cross – financing:

W ramach PI. 1.2 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - finansingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 1.2 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (I-1.2) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 1.2 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (I-1.2) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach PI 1.2 dopuszcza się możliwość wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych w zakresie finansowania projektów wdrożeniowych w przedsiębiorstwach.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (I-1.2) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego możliwa jest realizacja dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR, przyczyniających się w znaczący sposób do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1.2. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji.

Sekcja 2.A.2.5 (I-1.2) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (I-1.2): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WŁWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia na rynek nowych produktów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub B+R	PLN	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm

Sekcja 2.A.1 (I-3.1) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wsparcie powstających przedsiębiorstw

Wspieranie działań w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 ma dwójaki charakter, gdyż jego zakres obejmuje zarówno interwencję dotyczącą finansowania nowopowstających MŚP, jak również tworzenie i rozwój infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 3.1 przyczynią się do rozwoju przedsiębiorczości w województwie łódzkim oraz zwiększenia możliwości realizacji komercyjnych planów wśród przedsiębiorców, w tym m.in. w zakresie e- gospodarki. Uzyskane efekty przełożą się na zwiększenie odsetka inwestycji w sektorze MŚP, jak również zwiększenie zatrudnienia w regionie (również poprzez przyciąganie bezpośrednich inwestycji krajowych, bądź zagranicznych).

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (I-3.1): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB)	-	%	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie
2.	Wartość dodana brutto na pracującego o w gospodarce ogółem	-	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie

Sekcja 2.A.2 (I-3.1) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (I-3.1) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparcie w ramach PI 3.1 dotyczyć będzie stwarzania w województwie łódzkim warunków dla powstawania nowych przedsiębiorstw. Wsparcie będzie ukierunkowane dwutorowo. Z jednej strony zostanie stworzona lub rozwinięta infrastruktura inkubatorów przedsiębiorczości, w ramach której będą mogły być realizowane nowe pomysły biznesowe, z drugiej natomiast współfinansowane będą inwestycje

w uatrakcyjnienie przestrzennej oferty inwestycyjnej. Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3.1.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3.1:

- wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości (wraz ze wsparciem kapitałowym start-up'ów),
- wsparcie inwestycji start-up'ów (z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych i dotacyjnych),
- uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym uzbrojenie terenów inwestycyjnych, budowa lub modernizacja układu komunikacyjnego terenów inwestycyjnych.

Cross – financing:

W ramach PI 3.1 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

Beneficjentami projektów z zakresu wsparcia nowopowstających przedsiębiorstw będą:

- operatorzy inkubatorów przedsiębiorczości, instytucje otoczenia biznesu
- natomiast projektów z zakresu terenów inwestycyjnych:
- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
 - przedsiębiorcy
 - instytucje otoczenia biznesu

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 3.1 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (I-3.1) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 3.1 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań

ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (I-3.1) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach PI 3.1 dopuszcza się możliwość wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych w zakresie tworzenia finansowych instrumentów wspierających przedsiębiorczość w fazie start-up.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (I-3.1) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.1 nie przewiduje się realizacji dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR.

Sekcja 2.A.2.5 (I-3.1) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (I-3.1): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 3.2. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP

Sekcja 2.A.1 (I-3.2) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Promocja działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.2 przyczynią się do rozwoju przedsiębiorczości w województwie łódzkim poprzez umożliwienie nawiązywania kontaktów gospodarczych. Uzyskane efekty przełożą się na zwiększenie odsetka inwestycji w sektorze MŚP, jak również zwiększenie zatrudnienia w regionie.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (I-3.2): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB)	-	%	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie
2.	Wartość dodana brutto na pracującego o w gospodarce ogółem	-	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie

Sekcja 2.A.2 (I-3.2) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (I-3.2) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparcie w ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego dotyczyć będzie stwarzania przedsiębiorstwom z sektora MŚP możliwości nawiązania kontaktów gospodarczych (również zagranicznych), co powinno skutkować zdobywaniem nowych rynków oraz zwiększaniem własnej konkurencyjności w coraz szerszej skali. Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3.2:

- promocja gospodarcza regionu w wymiarze krajowym i międzynarodowym,
- promocja gospodarcza produktów i usług,
- promocja przedsiębiorstw na rynkach krajowych i międzynarodowych.

Cross – financing:

W ramach PI 3.2. przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - finansingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe
- organizacje pozarządowe
- izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców
- jednostki naukowe
- szkoły wyższe
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej)
- przedsiębiorcy
- instytucje otoczenia biznesu

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 3.2 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (I-3.2) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 3.2 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (I-3.2) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (I-3.2) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego możliwa jest realizacja dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR, przyczyniających się w znaczący sposób do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3.2. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji.

Sekcja 2.A.2.5 (I-3.2) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (I-3.2): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze krajowym	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 3.3. Wsparcie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

Sekcja 2.A.1 (I-3.3) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Rozwój działalności istniejących przedsiębiorstw.

Interwencja w ramach PI 3.3 przyczyni się do podwyższenia konkurencyjności przedsiębiorstw sektora MŚP w województwie łódzkim dzięki zapewnieniu dualnego systemu finansowania za pomocą dotacji oraz instrumentów zwrotnych. Schemat wsparcia MŚP w ramach proponowanego systemu będzie zapewniał brak występowania konkurencji pomiędzy oboma strumieniami wsparcia. Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 3.3 będzie następowało przy uwzględnieniu preferencji dla MŚP z obszarów słabiej rozwiniętych.

W wyniku wdrażania tego priorytetu inwestycyjnego wzrosną nakłady inwestycyjne firm oraz zwiększy się płynność finansowa przedsiębiorstw, co powinno skutkować zwiększeniem zatrudnienia oraz przeznaczeniem środków finansowych na innowacyjne cele inwestycyjne.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (I-3.3): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB)	-	%	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie
2.	Wartość dodana brutto na pracującego w gospodarce ogółem	-	EU-27=100	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie

Sekcja 2.A.2 (I-3.3) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (I-3.3) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 przeznaczone będzie na wsparcie rozwoju istniejących MŚP w regionie łódzkim poprzez zwiększanie aktywności inwestycyjnej i zatrudnienia, które będzie skutkować trwałym rozwojem firmy. Wsparcie będzie przyjmować dwie formy finansowania: dotacyjne i zwrotne, przy założeniu, iż redystrybucja dofinansowania będzie następowała bez wzbudzania konkurencji pomiędzy oboma strumieniami środków.

Instrument dotacyjny będzie ukierunkowany na rozwój MŚP w celu wprowadzania na rynek nowych produktów i usług, dokonywania zasadniczych zmian w procesie produkcyjnym bądź sposobie świadczenia usług oraz inwestowania w środki trwałe.

Instrumenty zwrotne przeznaczone będą zarówno na inwestycyjne cele rozwojowe MŚP, jak i na cele obrotowe, poprzez stworzenie przede wszystkim mikropożyczkowych i poręczeniowych produktów finansowych. Niniejszy priorytet swoim zakresem obejmuje również wsparcie przedsiębiorczości w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (e-gospodarka). Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3.3:

- bezpośrednie inwestycje w MŚP,
- dokapitalizowanie lub tworzenie odnawialnych instrumentów finansowych, w szczególności: funduszu funduszy, funduszy mikropożyczkowych lub poręczeniowych dla MŚP działających na rynku lokalnym i regionalnym.

Cross – financing:

W ramach PI 3.3 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- przedsiębiorcy (MŚP);
- banki krajowe, instytucje finansowe, instytucje kredytowe rozumiane zgodnie z definicjami zawartymi w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 3.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (I-3.3) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 3.3 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy

proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (I-3.3) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.3 dopuszcza się możliwość wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych m.in. w zakresie mikroprojektów oraz poręczeń.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (I-3.3) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego możliwa jest realizacja dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR, przyczyniających się w znaczący sposób do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3.3. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji.

Sekcja 2.A.2.5 (I-3.3) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (I-3.3): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WŁWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 3.4. Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji

Sekcja 2.A.1 (I-3.4) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa współpracy przedsiębiorstw.

Interwencja w ramach PI 3.4 przyczyni się do podniesienia jakości usług wsparcia działalności gospodarczej oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu (w tym usług proinnowacyjnych). Poprawa kompetencji instytucji otoczenia biznesu zarówno w zakresie doradztwa (także w zakresie inżynierii finansowej) będzie skutkować wzrostem świadomości przedsiębiorców, co do rynkowych możliwości rozwoju firmy oraz opcji pozyskiwania finansowania zewnętrznego. Przyczyni się również do zbudowania sprawnego systemu współpracy strefy nauki oraz biznesu rozwijając mechanizmy transferu technologii, kształtowania powiązań sieciowych oraz nowych modeli biznesowych (w tym internacjonalizacji) w województwie łódzkim. Wdrażanie tego priorytetu inwestycyjnego powinno brać pod uwagę założenia *Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego „LORIS 2030”* w kontekście budowy ww. systemu.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (I-3.4): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB)	-	%	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie
2.	Wartość dodana brutto na pracującego o w gospodarce ogółem	-	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie

Sekcja 2.A.2 (I-3.4) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (I-3.4) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 3.4 przeznaczone będzie na wsparcie rozwoju usług oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu, które w jak największym stopniu powinny stać się partnerem przedsiębiorstw w zakresie doradztwa (również w zakresie inżynierii finansowej). Zakres wspartych usług będzie zgodny z ich kategoryzacją według analizy PARP i będzie obejmował zarówno usługi proinnowacyjne związane m.in. z transferem technologii, jak i podstawowe usługi doradcze.

W ograniczonym zakresie dopuszcza się rozwój niezbędnej infrastruktury uzupełniającej do poziomu krajowego. Finansowanie instytucji otoczenia biznesu powinno przyczynić się do stworzenia trwałego, łatwo dostępnego i profesjonalnego systemu wsparcia rozwoju MŚP. Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3.4:

- rozwój usług oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu (w tym proinnowacyjnych oraz związanych z e-gospodarką),
- rozwój niezbędnej infrastruktury uzupełniającej do poziomu krajowego,
- animacja powiązań sieciowych (w tym: klastrów),
- wsparcie nowych modeli biznesowych i internacjonalizacji działalności gospodarczej.

Cross – financing:

W ramach PI 3.4 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - finansingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- instytucje otoczenia biznesu.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 3.4 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (I-3.4) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 3.4 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń,

celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (I-3.4) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (I-3.4) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3.4 nie przewiduje się realizacji dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR.

Sekcja 2.A.2.5 (I-3.4) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (I-3.4): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba instytucji biznesu wspartych otoczenia	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba instytucji biznesu - ośrodki innowacji wspartych otoczenia	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	Liczba instytucji biznesu - ośrodki przedsiębiorczości wspartych otoczenia	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.3 (I) Opis przedsięwzięć EFS z zakresu interwencji społecznych, współpracy transgranicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

Sekcja 2.A.4 (I) Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6 (I): Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

do uzupełnienia na późniejszym etapie prac na podstawie ewaluacji ex-ante

Sekcja 2.A.5 (I) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Tabele 7-12 (I): Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji (do uzupełnienia)

Kategoria regionu i fundusz: Region słabiej rozwinięty, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłączenie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
058 Investment in infrastructure, capacities and equipment in SMEs directly linked to research and innovation activities		01 Non-repayable grant		01 Urban		01 Integrated Territorial Investment – Urban				01 Strengthening research, technological development and innovation	
060 Research and innovation infrastructures (public)		03 Support through financial instruments: venture and equity capital or equivalent		05 Rural: other		05 Other integrated approaches to sustainable urban/rural development				03 Enhancing the competitiveness of small and medium-sized enterprises, the agricultural sector	
061 Research and innovation infrastructures (private, including science parks)		04 Support through financial instruments: Loans, guarantees or equivalents (excluding venture and equity capital)									
062 Research and innovation activities in public research centres and centres of competence including networking											
063 Research and innovation activities in private research centres including networking											
064 Technology transfer and university-enterprise cooperation primarily											

benefitting SMEs											
065 Cluster Support and business networks primarily benefitting SMEs											
068 Advanced support services for SMEs and groups of SMEs (including management, marketing and design services)											
069 SME business development, support to entrepreneurship and incubation (including support to spin offs, spin outs)											
070 Support to environmentally- friendly production processes and resource efficiency in SMEs											
072 Business infrastructure for SMEs (including industrial parks, sites)											
074 Development and promotion of commercial tourism assets											
075 Development and promotion of commercial tourism services											

Sekcja 2.A.6 (I) Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych.

Do uzupełnienia

Oś priorytetowa II *Transport* łączy w sobie zakres interwencji celu tematycznego 4 *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* (PI. 4.5) oraz celu tematycznego 7 *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych* (PI 7.2, 7.3, 7.4). Działania w ramach tej osi finansowane będą z EFRR. Zagadnienia związane ze zwiększeniem dostępności transportowej są ściśle powiązane z interwencjami na rzecz gospodarki niskoemisyjnej i promocją proekologicznych rozwiązań transportowych, co uzasadnia potrzebę skoncentrowania w ramach jednej osi priorytetowej wsparcia skierowanego na rzecz infrastruktury transportowej przewidzianego w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych ujętych w celach tematycznych: 4 i 7. Zapewni to spójność w planowaniu i realizacji powiązanych ze sobą działań w tym obszarze i przyczyni się do lepszego osiągnięcia założonych celów.

Działania realizowane w ramach Osi priorytetowej II w ramach CT 4 przyczyniać się będą do zmniejszenia emisyjności gospodarki, natomiast działania realizowane w ramach CT 7 przyczyniać się będą do poprawy jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenia transportowej dostępności regionu w układzie krajowym i europejskim, co jest spójne z Priorytetem III *Strategii Europa 2020* tj. *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną*.

Sprawny, efektywny oraz bezpieczny system transportu, zgodny z normami unijnymi w zakresie ochrony środowiska, zapewniający połączenia komunikacyjne, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne, poprawiający dostępność transportową regionu jest niezbędny do dynamicznego rozwoju społeczno – gospodarczego województwa łódzkiego. Dobrze rozwinięte połączenia transportowe wzmacniają spójność przestrzenną regionu, zwiększają jego atrakcyjność inwestycyjną oraz stwarzają podmiotom gospodarczym i wszystkim mieszkańcom możliwości rozwojowe. Dlatego interwencja w tym obszarze powinna koncentrować się na budowie zintegrowanego systemu transportowego, łączącego główne gałęzie transportu, przede wszystkim drogowego i kolejowego, ale także multimodalnego i miejskiego. Przyczyni się to do bardziej efektywnego osiągnięcia założonego celu interwencji w ramach Osi priorytetowej II, jakim jest dostosowanie oferty systemu transportowego do potrzeb rozwojowych regionu.

Priorytet inwestycyjny 4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych

Sekcja 2.A.1 (II-4.5) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa funkcjonalności systemu publicznego transportu zbiorowego na obszarach miejskich i obniżenie jego emisyjności.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 4.5 przyczynią się do stworzenia w województwie łódzkim sprawnego i bezpiecznego systemu publicznego transportu zbiorowego na obszarach miejskich, o wysokiej jakości świadczonych usług, spełniającego normy unijne w zakresie ochrony środowiska, konkurencyjnego względem transportu indywidualnego. Inwestycje zmierzają będą do dostosowania infrastruktury transportowej do potrzeb mieszkańców województwa oraz zintegrowania jej z pozostałymi gałęziami transportu, co korzystnie wpłynie także na wzrost spójności wewnętrznej regionu. Interwencja wpłynie także na integrację wewnętrzną i dostępność komunikacyjną miast i ich obszarów funkcjonalnych. Zmiana schematu mobilności miejskiej w kierunku większego wykorzystania transportu publicznego, a tym samym ograniczenie ruchu samochodowego w centrach miast pozwoli na obniżenie emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń uciążliwych dla środowiska i mieszkańców obszarów miejskich. Poprawi to jakość życia w miastach i będzie czynnikiem decydującym o ich atrakcyjności jako miejsc zamieszkania czy prowadzenia działalności gospodarczej.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (II-4.5): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Emisja gazów cieplarnianych	-	(1990=100)	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	GUS	rocznie
2.	-	Liczba przewozów pasażerów komunikacją miejską	Szt.	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	GUS	rocznie

Sekcja 2.A.2 (II-4.5) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (II-4.5) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparcie w zakresie publicznego transportu zbiorowego na obszarach miejskich dotyczyć będzie budowy i przebudowy infrastruktury liniowej transportu publicznego szynowego i autobusowego oraz węzłów integrujących podsystemy transportu zbiorowego, w tym kolejowego. Ponadto wspierane będą przedsięwzięcia dotyczące budowy infrastruktury służącej wykorzystaniu rowerów w ruchu miejskim (w tym m.in. dróg dla rowerów). Oprócz działań skierowanych na infrastrukturę, wsparcie obejmie przedsięwzięcia dotyczące zakupu lub modernizacji niskoemisyjnego taboru komunikacji miejskiej, a także systemów informacji i zarządzania ruchem.

Interwencja w sposób szczególny dotyczyć będzie przedsięwzięć służących integracji komunikacji miejskiej z liniami komunikacyjnymi lub siecią komunikacyjną funkcjonującą w ramach wojewódzkich przewozów pasażerskich.

Wszystkie projekty dotyczące zrównoważonej mobilności miejskiej, w tym transportu publicznego muszą wpisywać się w plany gospodarki niskoemisyjnej.

Planowane działania przyczynią się do poprawy jakości i efektywności systemu transportu publicznego, lepszego dostosowania go do potrzeb mieszkańców oraz poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego. Sprawnie działający system transportu publicznego wpłynie na rozwój miast jako ośrodków wzrostu, stanowić będzie konkurencję dla transportu indywidualnego oraz spowoduje wzrost mobilności mieszkańców województwa. Efektem wsparcia transportu publicznego będzie także zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i poprawa stanu środowiska naturalnego.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.5:

- inwestycje z zakresu budowy, przebudowy infrastruktury służącej ograniczeniu ruchu drogowego w centrach miast (np. budowa systemów Park&Ride i Bike&Ride, budowa centrów przesiadkowych, wdrożenie inteligentnych systemów transportowych, budowa systemu dróg dla rowerów, wdrożenie wspólnego biletu).
- wsparcie dla ekologicznego transportu publicznego (w tym: budowa, przebudowa infrastruktury transportu publicznego, zakup, modernizacja niskoemisyjnego taboru, budowa instalacji do dystrybucji nośników energii dla niskoemisyjnego taboru, budowa i przebudowa węzłów przesiadkowych, innowacyjne transportowe systemy informacji i zarządzania ruchem).

Cross – financing:

W ramach PI 4.5 nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
- przedsiębiorstwa świadczące usługi publicznego transportu zbiorowego.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego – użytkownicy infrastruktury publicznego transportu zbiorowego.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego zostaną objęte miasta z terenu województwa łódzkiego i ich obszary funkcjonalne (Łódź i jej obszar funkcjonalny, ośrodki subregionalne – miasta powiatowe liczące ponad 20 tys. mieszkańców i ich obszary funkcjonalne, miasta powiatowe tracące funkcje społeczno-gospodarcze i ich obszary funkcjonalne). Działania z zakresu budowy, przebudowy infrastruktury służącej ograniczeniu ruchu drogowego w centrach miast, jako uzupełnienie interwencji z poziomu krajowego, będą realizowane wyłącznie na terenie miasta Łodzi i jej obszarze funkcjonalnym, w ramach Strategii ZIT.

Ze wsparcia dla ekologicznego transportu publicznego wyłączona będzie Łódź i jej obszar funkcjonalny, które będą mogły uzyskać dofinansowanie z poziomu krajowego.

Sekcja 2.A.2.2 (II-4.5) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 4.5 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (II-4.5) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (II-4.5) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego nie przewiduje się realizacji dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR.

Sekcja 2.A.2.5 (II-4.5) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (II-4.5): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Całkowita długość nowych lub ulepszonych linii tramwajowych i linii metra	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie
2.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie
3.	Liczba wybudowanych obiektów „Park&Ride”	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie
4.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych / zintegrowanych centrów przesiadkowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie

Priorytet inwestycyjny 7.2. Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T

Sekcja 2.A.1 (II-7.2) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Rozwój infrastruktury drogowej wspierający powiązania funkcjonalne.

Budowa lub przebudowa dróg wraz z towarzyszącą infrastrukturą, przyczyni się do wyeliminowania wąskich gardeł i połączenia sieci dróg województwa z siecią dróg krajowych i europejskich, co skutkować będzie szybszymi i bezpieczniejszymi połączeniami głównych ośrodków rozwoju w województwie i kraju. Umożliwi to rozwój powiązań społeczno – gospodarczych w regionie oraz wzrost jego atrakcyjności inwestycyjnej.

Dzięki działaniom na rzecz poprawy jakości dróg, zwiększy się również bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (II-7.2): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Wskaźnik międzygaleziowej dostępności transportowej	-	Miara syntetyczna	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	MRR	rocznie
2.	Wypadki drogowe ogółem	-	Szt.	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	GUS	rocznie

Sekcja 2.A.2 (II-7.2) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (II-7.2) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego koncentrować się będzie na drogach o znaczeniu regionalnym (drogi wojewódzkie), na odcinkach leżących w ciągach komunikacyjnych stanowiących połączenie z siecią TEN-T.

Ograniczone wsparcie będą mogły także uzyskać inwestycje dotyczące dróg lokalnych (gminnych lub powiatowych) pod warunkiem, że stanowią element szerszej koncepcji związanej z rewitalizacją obszarów miejskich i wiejskich, zrównoważoną mobilnością miejską (przebudowa infrastruktury transportu miejskiego), usprawniają połączenia między ośrodkami życia społeczno-gospodarczego (w tym ośrodkami aktywności gospodarczej, rozwijającymi się obszarami inwestycyjnymi, centrami logistycznymi, lotniskami) lub gdy zapewniają konieczne połączenie z siecią autostrad i dróg krajowych. W ramach PI 7.2 premiowanie będzie tworzenie spójnej sieci drogowej i dążenie do jej defragmentacji, dlatego też preferowane będą przedsięwzięcia stanowiące przedłużenie ciągu dróg już zrealizowanego lub znajdującego się w trakcie realizacji oraz dotyczące kontynuacji ciągu poprzez budowę dojazdów do dróg krajowych (zrealizowanych, znajdujących się w realizacji lub planowanych do realizacji w okresie 2014 – 2020).

Ponadto wspierane będą przedsięwzięcia z zakresu poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu (BRD, ITS).

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do stworzenia spójnej i wysokiej jakości sieci dróg w regionie, łączących ośrodki regionalne, subregionalne i lokalne oraz do rozwoju społeczno – gospodarczego regionu i poprawy jego atrakcyjności inwestycyjnej. Poprawie ulegnie przepustowość dróg województwa łódzkiego. Wspierane projekty wzmocnią integrację sieci drogowej o znaczeniu regionalnym z układem drogowym transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T). Sprawny i efektywny system transportowy pozwoli także na spełnienie wymogów ograniczania uciążliwości transportu dla środowiska.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7.2:

- budowa, przebudowa dróg wojewódzkich,
- budowa, przebudowa dróg gminnych i powiatowych,
- projekty z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego (tylko jako element projektów),
- wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych w transporcie drogowym

Cross – financing:

W ramach PI 7.2 nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego – użytkownicy infrastruktury drogowej i drogowego transportu zbiorowego.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego obejmie całe województwo łódzkie, w szczególności Łódź i jej obszar funkcjonalny oraz Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki rozwoju województwa łódzkiego – rejony będące w strefie bezpośredniego oddziaływania sieci TEN-T.

Sekcja 2.A.2.2 (II-7.2) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Ze względu na przewidywany zakres wsparcia, w ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania głównie w trybie pozakonkursowym. W tym trybie zostaną wybrane projekty dotyczące dróg wojewódzkich, których wnioskodawca jest jednoznacznie określony. Nie wyklucza się również zastosowania trybu pozakonkursowego w odniesieniu do innych projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu, których wnioskodawców można jednoznacznie wskazać przez złożeniem wniosku o dofinansowanie. W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń,

celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (II-7.2) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Sekcja 2.A.2.4. (II-7.2) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego możliwa jest realizacja dużych projektów, które w znaczący sposób przyczynią się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7.2. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji.

Sekcja 2.A.2.5 (II-7.2) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (II-7.2): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Całkowita długość nowych dróg	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/Instytucja Zarządzająca	rocznie
2.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/Instytucja Zarządzająca	rocznie

Priorytet inwestycyjny 7.3. Rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne

Sekcja 2.A.1 (II-7.3) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Rozwój sektora usług logistycznych.

Realizowane przedsięwzięcia przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności transportu multimodalnego w systemie transportowym województwa łódzkiego, co przełoży się na zwiększenie wielkości towarów przyjmowanych, rozdzielanych i wydawanych w obiektach, w których realizowane są usługi logistyczne. Działania w PI 7.3 wpłyną także na skrócenie czasu dostawy towarów, zmniejszenie kosztów ich transportu oraz zmniejszenie jego negatywnego oddziaływania na środowisko.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (II-7.3): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z LP (jeżeli zastosować)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	-	Zdolność przeładunkowa wybudowanych lub przebudowanych centrów logistycznych/terminali kontenerowych	TEU/rok	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie

Sekcja 2.A.2 (II-7.3) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (II-7.3) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparciem objęte zostaną działania z zakresu rozwoju transportu multimodalnego, związane z tworzeniem nowych oraz modernizacją i rozbudową istniejących terminali przeładunkowych i centrów logistycznych. Wdrażane będą także działania dotyczące wykorzystania systemów telematycznych dla potrzeb zarządzania i monitorowania ruchu w terminalach i centrach logistycznych.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego interwencji. Działania skierowane na infrastrukturę terminali przeładunkowych i centrów logistycznych, a także inwestycje w systemy telematyczne wpłyną na poprawę jakości świadczonych usług logistycznych i rozszerzenie ich zakresu. Budowa nowych obiektów przyczyni się do poprawy dostępności sektora logistycznego dla podmiotów zainteresowanych ich usługami.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7.3:

- budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury terminali przeładunkowych i centrów logistycznych,
- zakup urządzeń, instalacji i systemów informatycznych służących zarządzaniu terminalem/centrum i monitorowaniu ruchu

Cross – financing:

Nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
- przedsiębiorcy (operatorzy terminali intermodalnych/centrów logistycznych, podmioty gospodarcze świadczące lub zamierzające świadczyć działalność w zakresie transportu multimodalnego).

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego obejmie województwo łódzkie, w szczególności Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki rozwoju województwa łódzkiego – rejony będące w strefie bezpośredniego oddziaływania sieci TEN-T.

Sekcja 2.A.2.2 (II-7.3) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy. Podstawowym trybem wyboru będzie tryb pozakonkursowy – w jego ramach zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 7.3 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (II-7.3) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (II-7.3) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 7.3 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (II-7.3) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (II-7.3): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych lub przebudowanych centrów logistycznych dla obsługi transportu intermodalnego	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie
2.	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie

Priorytet inwestycyjny 7.4. Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego

Sekcja 2.A.1 (II-7.4) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa jakości kolejowego transportu zbiorowego.

Budowa lub przebudowa linii kolejowych, a także inwestycje w tabor kolejowy pozwolą na połączenie sieci kolejowej o znaczeniu regionalnym z magistralnymi liniami kolejowymi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, przyczynią się do poprawy stanu technicznego infrastruktury, podniesienia jakości usług, przystosowania infrastruktury kolejowej do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz poprawy bezpieczeństwa podróżowania. Wzrost wykorzystania transportu kolejowego względem transportu indywidualnego oraz powiązanie poszczególnych gałęzi transportu w województwie, niewątpliwie korzystnie wpłynie na środowisko oraz poprawi wewnętrzną spójność regionu.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (II-7.4): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej	-	Miara syntetyczna	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	MRR	rocznie
2.	-	Liczba pasażerów przewiezionych w ramach regionalnych przewozów pasażerskich	Osoby	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	GUS	rocznie

Sekcja 2.A.2 (II-7.4) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (II-7.4) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia dotyczące budowy, modernizacji i rehabilitacji infrastruktury kolejowej o znaczeniu regionalnym - liniowej, punktowej (dworce kolejowe, stacje i przystanki kolejowe) oraz towarzyszącej. W ramach PI 7.4 możliwe będą także inwestycje z zakresu zakupu i modernizacji taboru kolejowego niezbędnego dla obsługi połączeń wojewódzkich.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do poprawy sprawności i efektywności systemu transportu kolejowego, zwiększenia bezpieczeństwa podróżowania oraz poprawy wewnętrznej spójności regionu. Sprawnie działający system transportu kolejowego stanowić będzie konkurencję dla transportu indywidualnego.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7.4:

- budowa, przebudowa linii kolejowych,
- budowa, przebudowa infrastruktury dworcowej,

- budowa, przebudowa kolejowych obiektów inżynierskich,
- zakup nowego taboru kolejowego lub inwestycje podnoszące jego standard,
- wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych w transporcie kolejowym.

Cross – financing:

Nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

Beneficjentami projektów z zakresu transportu kolejowego będą:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- zarządcy infrastruktury kolejowej,
- operatorzy i organizatorzy transportu zbiorowego.

Główne grupy docelowe:

Grupami docelowymi wsparcia będą mieszkańcy województwa łódzkiego – użytkownicy infrastruktury kolejowej i publicznego transportu kolejowego.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 7.4 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (II-7.4) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy. Podstawowym trybem wyboru będzie tryb pozakonkursowy – w jego ramach zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 7.4 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji

projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (II-7.4) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Sekcja 2.A.2.4. (II-7.4) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 7.4 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (II-7.4) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (II-7.4): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Całkowita długość zrehabilitowanych linii kolejowych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/Instytucja Zarządzająca	corocznie
2.	Całkowita długość nowych linii kolejowych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/Instytucja Zarządzająca	corocznie
3.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/Instytucja Zarządzająca	corocznie
4.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru kolejowego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/Instytucja Zarządzająca	corocznie

Sekcja 2.A.3 (II) Opis przedsięwzięć EFS z zakresu interwencji społecznych, współpracy transgranicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

Sekcja 2.A.4 (II) Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6 (II): Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

do uzupełnienia na późniejszym etapie prac na podstawie ewaluacji ex-ante

Sekcja 2.A.5 (II) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Tabele 7-12 (II): Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji (do uzupełnienia)

--

Kategoria regionu i fundusz: Region słabiej rozwinięty, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wylaczenie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
029 - Other Railways		01 - Non-repayable grant		01 - Urban		01 - Integrated Territorial Investment – Urban		00 - Not Applicable		04 - Supporting the shift towards a low-carbon economy in all sectors	
030 - Mobile rail assets				05 - Rural: other		05 - Other integrated approaches to sustainable urban/rural development				07 - Promoting sustainable transport and removing bottlenecks in key network infrastructures	
033 - Secondary road links to TEN-T road network and nodes (new build)											
034 - Other national and regional roads (new build)											
035 - Local access roads (new build)											
037 - Other reconstructed or improved road (motorway, national, regional or local)											
039 - Multimodal transport 046 - Clean urban transport infrastructure and promotion											
047 - Intelligent transport systems (including the introduction of demand management, tolling systems, IT monitoring control and information systems)											

Sekcja 2.A.6 (II) Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych.

Do uzupełnienia

PROJEKT

Oś priorytetowa III *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska* łączy w sobie zakres interwencji CT 4 *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (PI 4.1, 4.3, 4.5)*, CT 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (PI 5.2.)* i CT 6 *Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów (PI 6.1, 6.2, 6.4)*. Działania w ramach tej osi finansowane będą z EFRR.

Połączenie trzech CT w ramach jednej Osi priorytetowej przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznej. Przedsięwzięcia z zakresu produkcji dystrybucji, energii, a także tworzenia systemu ochrony środowiska i wykorzystania jego zasobów w sposób bezpośredni przyczyniają się do zmniejszenia emisyjności gospodarki (CT 4), reagowania na zmiany klimatu (CT 5) oraz zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów (CT 6), co jest zgodne z Priorytetem II *Strategii Europa 2020* tj. Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

Priorytet inwestycyjny 4.1. Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii

Sekcja 2.A.1 (III-4.1) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych

Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii jest jednym z najważniejszych kierunków *Polityki Energetycznej Polski do 2030 roku* (PEP 2020). Rozwój energii z OZE zostanie oparty na zasadach racjonalnego wykorzystania istniejących zasobów tej energii, co jest jednym z celów pakietu klimatyczno-energetycznego, będącego realizacją konkluzji Rady Europejskiej z marca 2007 r. Polska zmierzając do zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych wytwarzanej w systemach indywidualnych i na potrzeby własne gospodarstw domowych, będzie prowadziła działania zmierzające do zapewniania bezpośredniego wsparcia dla takich instalacji²⁶.

Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie paliwowo-energetycznym województwa łódzkiego przyczyni się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędzania zasobów surowców energetycznych oraz poprawy stanu środowiska m.in. poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery, gleby i wód oraz redukcję ilości wytwarzanych odpadów. Interwencje zaplanowane w ramach PI 4.1 przyczynią się ponadto do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego województwa łódzkiego, a w szczególności do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Ponadto wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych cechuje się niewielką lub zerową emisją gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń, co zapewnia pozytywne efekty ekologiczne.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (III-4.1): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto	-	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	GUS	rocznie
2.	Emisja gazów cieplarnianych (1990=100)	-	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	KOBIZE	rocznie

Sekcja 2.A.2 (III-4.1) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (III-4.1) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Wsparcie zastępowania konwencjonalnych źródeł energii przede wszystkim energią z biomasy, biogazu, wiatru i wód geotermalnych przyczyni się do osiągnięcia celu priorytetu inwestycyjnego 4.1. Z jednej strony dzięki realizacji przedsięwzięć zwiększających potencjał wytwórczy energii ze źródeł odnawialnych osiągnięty zostanie poziom referencyjny udziału OZE w konsumpcji energii ogółem w skali kraju tj. minimum 15% w 2020 roku. Województwo łódzkie ze względu na swój rolniczy charakter posiada

²⁶ Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych

potencjalnie duże możliwości pozyskiwania energii z biomasy i biogazu. Tego typu źródła charakteryzuje stabilność dostaw energii. Rozwój energii z biomasy, biogazu i wiatru jest możliwy w stosunkowo małych jednostkach wytwarzających energię, co pozwoli na realizację przedsięwzięć bez konieczności budowy lub rozbudowy kosztownych inwestycji w infrastrukturę przesyłową. Ponadto występujące na terenie województwa łódzkiego wody geotermalne mogą być wykorzystywane na cele produkcji ciepła, a także balneologii i rekreacji.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.1:

- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, w oparciu o moc instalowanej jednostki: energia wodna, energia wiatru, energia słoneczna, energia geotermalna, energia biogazu, energia biomasy. Wielkość mocy wynikać będzie z zapisów *Linii demarkacyjnej*
- budowa i modernizacja zakładów do produkcji urządzeń OZE.

Cross – financing:

Nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
- przedsiębiorcy, w tym przedsiębiorstwa energetyczne
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS
- jednostki naukowe
- szkoły wyższe
- organizacje pozarządowe

Główne grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu

Sekcja 2.A.2.2 (III-4.1) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 4.1 przewiduje się zastosowanie wyłącznie trybu konkursowego, jako najbardziej konkurencyjnego, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej. Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (III-4.1) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Przewiduje się zastosowanie zwrotnych instrumentów finansowych.

Sekcja 2.A.2.4. (III-4.1) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego możliwa jest realizacja dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR, przyczyniających się w znaczący sposób do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.1. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji.

Sekcja 2.A.2.5 (III-4.1) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (III-4.1): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie
2	Liczba zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie
3	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie
4	Liczba zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie
5	Liczba wybudowanych zakładów produkujących urządzenia do wytwarzania energii z OZE	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie
6	Liczba zmodernizowanych zakładów produkujących urządzenia do wytwarzania energii z OZE	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	Beneficjenci/ Instytucja Zarządzająca	rocznie

Priorytet inwestycyjny 4.3. Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym

Sekcja 2.A.1 (III-4.3) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego.

Jednym z kierunków rozwoju województwa łódzkiego jest zapewnienie wysokiej jakości środowiska naturalnego, m.in. poprzez wspieranie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki. Interwencja związana z gospodarką niskoemisyjną wpisuje się w realizację polityki klimatycznej UE – polityki ograniczenia gazów cieplarnianych. Zgodnie z układem celów tematycznych Polityki Spójności przyjętym na poziomie UE, określenie „gospodarka niskoemisyjna” odnosi się do emisji CO₂. Projekty przewidziane w ramach PI 4.3 przyczynią się do budowy bardziej konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej województwa łódzkiego, która w wydajny, zrównoważony sposób wykorzystuje zasoby i zmniejsza emisję zanieczyszczeń. Największy potencjał w zakresie oszczędności energii postrzegany jest w budynkach. Należy przede wszystkim skoncentrować się na instrumentach mających doprowadzić do uruchomienia procesu renowacji budynków (przede wszystkim publicznych) oraz do poprawy energooszczędności stosowanych w nich elementów składowych i używanych w nich urządzeń. Bardzo ważna jest świadomość społeczeństwa w zakresie możliwości podejmowania różnych działań mogących spowodować eliminację lub znaczne ograniczenie źródeł powstawania zwiększonego zapotrzebowania na energię. Do działań w tym zakresie zaliczyć należy promowanie i wdrażanie rozwiązań technologicznych ograniczających zużycie energii. Istotne jest wykonywanie kompleksowej modernizacji budynków, zwłaszcza użyteczności publicznej i mieszkalnych, celem zwiększenia ich efektywności energetycznej do poziomu budownictwa energooszczędnego z równoczesnym wprowadzaniem systemu zarządzania energią. Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 4.3 znacząco przyczyni się do poprawy systemu racjonalizacji użytkowania i wytwarzania energii w budynkach oraz pozwoli na zmniejszenie zużycia węgla, co przełoży się na znaczne zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i CO₂. Ponadto przyczyni się do oszczędności finansowych wynikających z zastosowania nowoczesnych rozwiązań technologicznych oraz promocji budownictwa energooszczędnego.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (III-4.3): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Zużycie energii pierwotnej	-	Tona	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	Eurostat	do uzupełnienia
2.	Emisja gazów cieplarnianych (1990=100)	-	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	KOBIZE	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.2 (III-4.3) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (III-4.3) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych będzie realizowana na podstawie wcześniej przeprowadzonych audytów energetycznych, których zadaniem będzie identyfikacja optymalnego zestawu działań, zwiększających efektywność energetyczną w budynkach. Przedsięwzięcia takie będą wspierane, jeśli zaplanowana w ramach projektu termomodernizacja zaspokoi znaczące potrzeby w tym zakresie i w dającym się przewidzieć horyzoncie czasowym nie będzie potrzebna dalsza modernizacja wspartych budynków. Termomodernizacja budynków publicznych i mieszkaniowych spowoduje zmniejszenie zapotrzebowania na energię, co w znacznym stopniu przełoży się na obniżenie zużycia paliw konwencjonalnych i w konsekwencji spowoduje ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.3:

- kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkaniowych (części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych) wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne (m.in. ocieplenie obiektu, wymiana okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła), modernizacja systemów wentylacji i klimatyzacji, instalacja OZE w modernizowanych energetycznie budynkach. W ramach przedsięwzięcia możliwa będzie wymiana źródła ciepła z opartego na paliwach konwencjonalnych na źródła ciepła wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych. Realizowane inwestycje powinny wynikać z audytów energetycznych.

Cross – financing:

Nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- podmioty lecznicze,
- instytucje kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 4.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (III-4.3) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 4.3 przewiduje się zastosowanie wyłącznie trybu konkursowego, jako najbardziej konkurencyjnego, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (III-4.3) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.3 dopuszcza się możliwość wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (III-4.3) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego możliwa jest realizacja dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR, przyczyniających się w znaczący sposób do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.3. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji.

Sekcja 2.A.2.5 (III-4.3) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (III-4.3): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WŁWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	[kWh/rok]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

2	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	do uzupełnienia	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
---	--	-----------------	------	---------------------------	-----------------	-----------------	-----------------

PROJEKT

Priorytet inwestycyjny 4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych.

Sekcja 2.A.1 (III-4.5) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wzrost efektywności produkcji i przesyłu energii.

Inwestycje planowane w ramach PI. 4.5 powinny w sposób bezpośredni przyczynić się do obniżenia zużycia energii oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza związanych szczególnie z niską emisją. Ich realizacja powinna wynikać z lokalnych planów gospodarki niskoemisyjnej. W wyniku realizacji projektów powinna nastąpić poprawa efektywności dystrybucji ciepła do odbiorców co w znacznym stopniu spowoduje ograniczenie emisji dwutlenku węgla oraz zwiększy efektywność energetyczną. Ponadto realizacja priorytetu wpłynie na racjonalizację rozproszonych systemów gospodarowania energią i ciepłem użytkowym oraz oszczędnością w zużyciu energii pierwotnej. Realizowane przedsięwzięcia wpłyną bezpośrednio na ograniczenie emisyjności gospodarki, a tym samym przyczynią do poprawy jakości powietrza.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (III-4.5): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Emisja gazów cieplarnianych (1990=100)	-	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	KOBIZ E	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.2 (III-4.5) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (III-4.5) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

W ramach PI 4.5 planowane są inwestycje związane z modernizacją źródeł ciepła, zmniejszeniem awaryjności systemu ciepłowniczego oraz oszczędnością energii. W wyniku realizacji projektów z zakresu sieci ciepłowniczych nastąpi ograniczenie strat ciepła, co powinno doprowadzić do ograniczenia poziomu kosztów eksploatacyjnych. Inwestycje związane oświetleniem ulicznym z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych przyczynią się do oszczędności energii w regionie łódzkim.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.5:

Wsparcie dla projektów wynikających z lokalnych planów gospodarki niskoemisyjnej :

- modernizacja źródeł ciepła (kompleksowa wymiana lub renowacja),
- rozbudowa systemów zaopatrzenia w ciepło
- oświetlenie uliczne z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych
- działania informacyjno-promocyjne dotyczące np. oszczędności energii, jako element projektu infrastrukturalnego

Cross – financing:

Nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy,
- organizacje pozarządowe
- spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe, TBS

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 4.5 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (III-4.5) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 4.5 przewiduje się zastosowanie wyłącznie trybu konkursowego, jako najbardziej konkurencyjnego, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej. Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (III-4.5) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (III-4.5) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 4.5 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (III-4.5) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (III-4.5): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Długość wybudowanej sieci ciepłowniczej	(km)	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Długość zmodernizowanej sieci ciepłowniczej	(km)	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	do uzupełnienia wskaźnik dotyczący oświetlenia ulicznego						

Priorytet inwestycyjny 5.2. Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi

Sekcja 2.A.1 (III-5.2) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu

Problematyka obserwowanych zmian klimatu jest kluczowym elementem polityki Unii Europejskiej. Od kilku lat jest ona uzupełniana o zagadnienia związane m.in. z dostosowaniem do zmian klimatu i podejmowaniu działań zapobiegawczych mających na celu łagodzenie skutków występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych. Celem działań realizowanych w ramach PI. 5.2 będzie poprawa zdolności do adaptacji do zmian klimatu poprzez wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu (główne powodzie i susze), a w przypadku ich wystąpienia zminimalizowanie ich skutków poprzez poprawę systemowego zarządzania ryzykiem. Ponadto w skali całego województwa łódzkiego ważna jest poprawa bądź utrzymanie właściwych stosunków wodnych, z zachowaniem zasad zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi i przyrodniczymi. W ramach PI 5.2 w kontekście zarządzania ryzykiem i zagrożeniami przewiduje się interwencje, które przyczyniać się będą do zapobiegania i ograniczania skutków zagrożeń powstałych dla środowiska, m.in. poprzez wspieranie inwestycji na rzecz przeciwdziałania zagrożeniom przy jednoczesnym rozwijaniu systemu ratowniczego.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (III-5.2): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	-	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków awarii	szt.	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie
2.	-	Liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przeciwpowodziowej	osoby	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie

Sekcja 2.A.2 (III-5.2) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (III-5.2) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

W wyniku realizacji działań w ramach PI. 5.2 nastąpi poprawa w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi, zapobiegania powodziom oraz przeciwdziałania skutkom suszy, co przyczyni się do poprawy jakości bezpieczeństwa ludności województwa łódzkiego w sytuacji nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub ekstremalnych oraz podniesienia sprawności służb ratowniczych.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 5.2:

- wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, niezbędny do skutecznego prowadzenia akcji ratunkowych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii,
- rozwój systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń oraz wsparcie w zakresie działań zapobiegawczych,
- budowa, rozbudowa, lub modernizacja urządzeń dla celów ochrony przed pożarami lasów
- budowa, przebudowa lub modernizacja urządzeń melioracji wodnych, służących do retencjonowania i regulacji poziomu wód,
- budowa i przebudowa urządzeń ochrony przeciwpowodziowej,
- budowa systemów zatrzymywania i zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstawania,
- utrzymanie i rozwijanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę w ramach małej retencji,
- budowa, przebudowa i modernizacja obiektów małej retencji, w tym retencji naturalnej,
- inwestycje mające na celu ochronę obszarów ze średnim ryzykiem powodziowym, zgodnie z mapami ryzyka powodziowego, w tym wykonanie zabezpieczeń obiektów już istniejących (kompleksowe remonty, dostosowanie do obowiązujących standardów, rozbioru obiektów, których technologiczna żywotność dobiegła końca lub zagrażają bezpieczeństwu ekologicznemu lub społecznemu)

Cross – financing:

Nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe,
- spółki wodne,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 5.2 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (III-5.2) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 5.2 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (III-5.2) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (III-5.2) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 5.2 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (III-5.2) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (III-5.2): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba wybudowanych urządzeń dla celów ochrony przeciwpowodziowej	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2	Pojemność obiektów małej retencji	m3	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	Liczba wprowadzonych do użycia systemów monitorowania zagrożeń i systemów wczesnego ostrzegania	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

4.	Liczba wybudowanych urządzeń dla celów ochrony przed pożarami lasów	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
5.	Liczba rozbudowanych lub zmodernizowanych urządzeń dla celów ochrony przed pożarami lasów	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
6.	Liczba nowych stanowisk pomiarowych na potrzeby monitoringu środowiska	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
7.	Liczba zmodernizowanych stanowisk pomiarowych na potrzeby monitoringu środowiska	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 6.1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami tak, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego

Sekcja 2.A.1 (III-6.1) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Ograniczenie składowania odpadów i wzrost ich ponownego wykorzystania.

W zakresie gospodarki odpadami realizowanej w ramach PI 6.1 konieczne będzie podjęcie określonych działań na rzecz ochrony środowiska oraz przeprowadzenie kluczowych inwestycji wynikających z dyrektywy odpadowej²⁷ i dyrektywy składowiskowej²⁸ ze szczególnym uwzględnieniem instalacji dla odpadów ulegających biodegradacji oraz odpadów niebezpiecznych. Przedstawiona w dyrektywach hierarchia osiągania założeń w gospodarce odpadami przewiduje kolejno: stworzenie modelu społeczeństwa dążącego do eliminacji wytwarzania odpadów oraz wtórnego wykorzystania ich jako surowca („społeczeństwo recyklingu”), przygotowanie odpadów do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku (w tym energii). W zakresie przywołanych dyrektyw konieczna będzie również realizacja działań odnoszących się do szczególnych rodzajów odpadów – odpadów niebezpiecznych. W celu zapewnienia spójnego wdrażania dyrektyw w państwie konieczne będzie również stworzenie kampanii edukacyjnych poświęconych tematyce postępowania z odpadami oraz kształtowania odpowiednich postaw konsumenckich. Jednocześnie wymagania nałożone na Polskę, a tym samym województwo łódzkie w zakresie gospodarki odpadami znalazły bezpośrednie odniesienie w zaktualizowanym WPGO. Realizacja tego priorytetu znacząco przyczyni się do wzrostu masy odpadów poddanych innym niż składowanie formom zagospodarowania, co wpłynie znacząco na zachowanie i poprawę, jakości środowiska naturalnego, jak również, na ochronę zasobów naturalnych.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (III-6.1): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z LP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Udział odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w masie wszystkich zebranych odpadów komunalnych w skali kraju w ciągu roku	-	%	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie
2.	-	Moc przerobowa zakładu zagospodarowania zakładu	Mg/rok	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	rocznie

²⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. U. L 312 z 22.11.2008)

²⁸ Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. U. L. 182 z 16.7.1999)

Sekcja 2.A.2 (III-6.1) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (III-6.1) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

W ramach RPO WŁ 2014-2020 wspierane będą kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi (poza termicznym przekształcaniem odpadów wspieranym z poziomu krajowego). Kluczowe jest zapewnienie w ramach PI 6.1 zintegrowanego podejścia, zgodnego z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym ze zobowiązań akcesyjnych tj. ramowej *dyrektywy o odpadach* i *dyrektywy składowiskowej*. Zgodnie z wymogami dyrektywy o odpadach do roku 2020 należy zapewnić ponowne użycie i recykling odpadów, przynajmniej takich frakcji, jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych wagowo na poziomie minimum 50%. Z kolei, tzw. dyrektywa składowiskowa nakłada na Polskę obowiązek redukcji udziału odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych do składowania, do poziomu 35% w roku 2020 w stosunku do całkowitej ilości (wagi) tych odpadów wytworzonych w 1995 r. Aby powyższe wymagania zostały wypełnione, inwestycje w ramach PI 6.1 muszą być zgodne z założeniami WPGO.

Planowane do realizacji zadania przyczynią się do poprawy, jakości środowiska naturalnego, systemu gospodarowania odpadami na terenie województwa łódzkiego oraz segregacji, odzysku, unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne oraz niebezpieczne, jak również kompleksowego oczyszczania terenu z odpadów zawierających azbest wraz ich bezpiecznym unieszkodliwieniem.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.1:

- projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami komunalnymi m.in. przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu i ostatecznego unieszkodliwiania odpadów w procesach innych niż składowanie, w tym związane z budową lub modernizacją/rozbudową zakładów zagospodarowania odpadów - w oparciu o WPGO,
- kompleksowe projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami innymi niż komunalne przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu i ostatecznego unieszkodliwiania odpadów, likwidacji dzikich wysypisk śmieci
- kompleksowa poprawa gospodarowania odpadami niebezpiecznymi, przede wszystkim w zakresie usuwania i unieszkodliwiania azbestu,
- rekultywacja składowisk odpadów komunalnych - likwidacja dzikich wysypisk

Cross – financing:

Nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- podmioty wykonujące zadania jst,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 6.1 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (III-6.1) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym, jako najbardziej konkurencyjnym, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (III-6.1) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Przewiduje się wykorzystanie zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (III-6.1) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 6.1 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (III-6.1) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (III-6.1): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2	Masa wycofanych z użytkowania wyrobów zawierających azbest	[Mg]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3	Masa unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	[Mg]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

4	Liczba zmodernizowanych, zamkniętych lub zrekultywowanych składowisk odpadów	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
5.	Masa odpadów zebranych z likwidowanych dzikich wysypisk i mogilników	[Mg]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 6.2. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej tak, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego

Sekcja 2.A.1 (III-6.2) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu.

Cel szczegółowy: Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej.

Na terenie województwa łódzkiego niezbędna jest realizacja inwestycji związanych z budową i modernizacją sieci wodociągowych, kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni dla aglomeracji poniżej 10 tys. RLM. Koordynację działań podejmowanych na poziomie jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorstw kanalizacyjnych w realizacji zadań z zakresu infrastruktury sanitacyjnej na ich terenach zapewnia *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych*²⁹, w którym oszacowano potrzeby i wskazano działania na rzecz wyposażenia aglomeracji powyżej 2 tys. RLM w systemy kanalizacji i oczyszczania ścieków. Dokument zapewnia jednocześnie wdrożenie postanowień dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych³⁰ poprzez ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków i ochronę środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami we wszystkich aglomeracjach wskazanych w KPOŚK. W celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na obszarze województwa łódzkiego konieczne będzie przeprowadzenie prac obejmujących rozbudowę i modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wraz z systemem oczyszczalni ścieków. Przewidziane w ramach PI 6.2 inwestycje będą zmierzały do objęcia systemem kanalizacji sanitarnej każdego mieszkańca województwa łódzkiego, a tym samym do ograniczenia zagrożenia pogłębiania stopnia zanieczyszczenia wód w regionie. Realizacja PI 6.2 przyczyni się więc do podniesienia jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego, jak również ochrony stanu środowiska naturalnego. Dofinansowywane przedsięwzięcia będą wypełniały założenia dyrektywy ws. oczyszczania ścieków oraz pozostaną zgodne z celami KPOŚK.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (III-6.2): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek ludności korzystające z oczyszczalni ścieków	-	(%)	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	GUS	rocznie

²⁹ Trzecia aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków 2010 zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011 r.

³⁰ Dyrektywa Rady 91/271/EWG dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych z dnia 21 maja 1991 r. (Dz.U. We L. 135 z 30.5.1991).

Sekcja 2.A.2 (III-6.2) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (III-6.2) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Działania zaplanowane w ramach PI. 6.2 służyć będą poprawie jakości wód powierzchniowych i zapobieganiu odprowadzaniu zanieczyszczeń do wody i gruntów oraz poprawie procesu uzdatniania wody pitnej oraz ograniczania strat wody. W celu wypełnienia dyrektywy ściekowej w ramach PI 6.2 realizowane będą przede wszystkim inwestycje na obszarach aglomeracji od 2 do 10 tys. RLM ujęte w KPOŚK. Dla tych aglomeracji wymagane będzie zastosowanie biologicznego oczyszczania ścieków (zgodnie z wymogami zawartymi w załączniku I.B. do dyrektywy ściekowej). Powyższe wymagania muszą być spełnione również dla indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w terenach zabudowy rozproszonej, na terenie danej aglomeracji.

Ponadto poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi dla aglomeracji z tego przedziału powinien wynosić 80%.

W przedsięwzięciach z zakresu oczyszczalni ścieków ważnym aspektem będą działania dotyczące uporządkowania gospodarki osadami ściekowymi z uwzględnieniem hierarchii postępowania z osadami ściekowymi (zgodnie z KPGO).

Inwestycje dotyczące budowy rozbudowy sieci wodociągowej będą wspierane tylko w przypadku realizacji projektów kompleksowych, w sytuacji, gdy na danym terenie równolegle zapewniona zostanie zgodnie z wymogami unijnymi gospodarka ściekowa.

W ramach PI 6.2 przewiduje się kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, które uwzględniać będzie inteligentne systemy zarządzania sieciami wodociągowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.2:

- budowa, rozbudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni, w tym wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi (np. poprzez kompostowanie, przyrodnicze wykorzystanie, termiczne przekształcanie),
 - budowa kanalizacji ściekowej przy spełnieniu wymogu dotyczącego współczynnika koncentracji na poziomie 120 osób na kilometr bieżącej sieci kanalizacyjnej, w celu zapewnienia efektywności ekonomicznej budowanej sieci; współczynnik ten w przypadku obszarów chronionych nie może być mniejszy od 90 mieszkańców na 1 kilometr sieci³¹,
 - budowa systemów indywidualnych oczyszczania ścieków w terenach zabudowy rozproszonej, a stopień oczyszczania ścieków jest taki jak dla aglomeracji z przedziału 2 – 10 tys. RLM (budowa przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalni ścieków – na obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie lub technicznie niezasadna),
- Podział interwencji w oparciu o wielkość aglomeracji w obecnie aktualizowanym KPOŚK (na poziomie regionalnym aglomeracje o wielkości 2 - 10 tys. RLM ujęte w KPOŚK w celu wypełnienia wymagań dyrektywy ściekowej),
- budowa i modernizacja linii wodociągowych (systemy zaopatrzenia w wodę, ujęcia i stacje uzdatniania wody): zakup urządzeń i aparatury (np. mobilne laboratoria, instalacje kontrolno-pomiarowe); zakup i remont urządzeń służących gromadzeniu, odprowadzaniu, uzdatnianiu i przesyłowi wody,
 - budowa lub przebudowa obiektów infrastruktury technicznej wykorzystywanych w procesie produkcji oraz dystrybucji wody,
 - zakup sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji gospodarki wodno-ściekowej, jako element szerszego projektu realizowanego w ramach PI 6.2.

³¹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji

Cross – financing:

Nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- podmioty wykonujące zadania jst,
- spółki wodne
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 6.2 zostanie objęty cały obszar województwa łódzkiego, zgodnie z wykazem aglomeracji wskazanych w KPOŚK oraz obowiązującą linią demarkacyjną.

Sekcja 2.A.2.2 (III-6.2) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym, jako najbardziej konkurencyjnym, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (III-6.2) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (III-6.2) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 6.2 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (III-6.2) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (III-6.2): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WŁWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2	Liczba rozbudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych[szt.]	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3	Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej	[km]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
4	Długość rozbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej	[km]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
5	Długość wybudowanej sieci wodociągowej	[km]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
6	Długość rozbudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągowej	[km]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
7	Liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków	[szt]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
8	Liczba wybudowanych ujęć wody	[szt]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
9	Liczba wybudowanych / przebudowanych / zmodernizowanych stacji uzdatniania wody	[szt]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu Natura 2000 oraz zielonej infrastruktury

Sekcja 2.A.1 (III-6.4) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Ochrona różnorodności biologicznej.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 6.4 wynika z faktu, iż na terenie województwa łódzkiego, mimo postępujących procesów rozwojowych, w dalszym ciągu znajduje się wiele cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk różnych gatunków zwierząt, roślin i grzybów. Dlatego konieczne jest podjęcie w województwie łódzkim działań gwarantujących poprawę ochrony gatunków i siedlisk oraz wypełnienie wymogów w zakresie zarządzania i planowania przestrzennego, zgodnie z *Unijną strategią ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.*³² oraz tzw. *dyrektywą siedliskową*³³ i *ptasią*³⁴. Zasadniczym celem interwencji podejmowanych w ramach PI 6.4 w zakresie obszaru ochrony różnorodności biologicznej będzie wzmocnienie infrastruktury parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, tworzenie centrów ochrony różnorodności biologicznej na terenach miejskich i pozamiejskich. Wspierany będzie również rozwój funkcji turystycznych walorów środowiskowych województwa łódzkiego, w tym realizacja inwestycji wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze tj. tereny wypoczynkowe, czy ścieżki dydaktyczne.

Warunkiem koniecznym poprawy jakości środowiska oraz zachowania krajobrazu będzie zwiększenie świadomości mieszkańców województwa łódzkiego, co do wpływu czynników antropogenicznych na otoczenie przyrodnicze i szerzej na całe systemy ekologiczne regionu. W celu poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców regionu łódzkiego konieczne będzie wsparcie inwestycyjne ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (m.in. w parkach krajobrazowych).

Realizacja działań zaplanowanych w ramach PI 6.4 przyczyni się do zachowanie wysokiej wartości przyrodniczej regionu łódzkiego.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (III-6.4): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z LP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Obszary Natura 2000 objęte planami zadań ochronnych	-	(%)	Region słabiej rozwinięty	1,22	2012	100	GDOŚ	roczna

³² Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 03.05.2011

³³ Dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory z dnia 21 maja 1992 r. (Dz.U. L. 206 z 22.7.1992).

³⁴ Dyrektywa 2009/147/We w sprawie ochrony dzikiego ptactwa z 30 listopada 2009 r. (Dz.Urz. UE L. 20 z 26.1.2010)

Sekcja 2.A.2 (III-6.4) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (III-6.4) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Działania zaplanowane w ramach PI 6.4 służyć będą utrzymaniu różnorodności biologicznej w województwie łódzkim, jako czynnika zwiększającego potencjał przyrodniczy regionu, ochronie zasobu genetycznego roślin endogenicznych, na bazie ogrodów botanicznych, świadomości ekologicznej skutkującej zmianą postaw i zachowań ludzi na bardziej proekologiczne. Dzięki inwestycjom w infrastrukturę zostanie stworzona i uzupełniona baza do ochrony zasobu genetycznego roślin, jak również baza dla rozwoju gatunków rodzimych. Ponadto w ramach projektu infrastrukturalnego realizowanego w ramach PI. 6.4 przewiduje się opracowywanie planów/ programów ochrony dla obszarów cennych przyrodniczo oraz działania związane ze sporządzeniem inwentaryzacji przyrodniczej gmin.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.4:

- podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach Natura 2000);
- budowa, przebudowa, rozbudowa infrastruktury służącej utrzymaniu lub utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki;
 - budowa i modernizacja niezbędnej infrastruktury mającej na celu rozwój turystyki i edukacji oraz promowanie form ochrony przyrody np. platformy widokowe, tereny wypoczynkowe, ścieżki dydaktyczne dla ich zagospodarowania na cele turystyczne, wykorzystujące lokalne zasoby przyrodnicze.
- budowa i modernizacja niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych);
- rozbudowa, modernizacja i doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (m.in. w parkach krajobrazowych) oraz prowadzenie, komplementarnych i uzupełniających do ogólnopolskich, kampanii informacyjno-edukacyjnych;
- podniesienie standardów bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych

Cross – financing:

W ramach PI 6.4 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - finansingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki naukowe
- szkoły wyższe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.
- LGD.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 6.4 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (III-6.4) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym, jako najbardziej konkurencyjnym, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (III-6.4) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (III-6.4) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 6.4 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (III-6.4) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (III-6.4): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody objętych wsparciem	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2	Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

3.	Liczba wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
4.	Liczba przebudowanych lub zmodernizowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
5.	Długość utworzonych szlaków turystycznych	[km]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
6.	Długość przebudowanych szlaków turystycznych	[km]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
7.	Liczba przeprowadzonych kampanii reklamowych promujących walory turystyczne	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.3 (III) Opis przedsięwzięć EFS z zakresu interwencji społecznych, współpracy transgranicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

Sekcja 2.A.4 (III) Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6 (III): Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

do uzupełnienia na późniejszym etapie prac na podstawie ewaluacji ex-ante

Sekcja 2.A.5 (III) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Tabele 7-12 (III): Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji (do uzupełnienia)

Kategoria regionu i fundusz: Region słabiej rozwinięty, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

Sekcja 2.A.6 (III) Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych.

Do uzupełnienia

Sekcja 2.A.0 (IV)

Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa

Oś priorytetowa IV *Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa* łączy w sobie zakres interwencji CT 2 *Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych* (PI 2.3) CT 6 *Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów* (PI 6.3, 6.5), CT 8 *Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników* (PI 8.2), CT 9 *Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem* (PI 9.2, 9.1, 9.3) oraz 10 *Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie* (PI 10.4). Działania w ramach tej osi finansowane będą z EFRR.

Połączenie pięciu CT w ramach jednej Osi priorytetowej przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznej. Przedsięwzięcia realizowane w ramach Osi priorytetowej IV w sposób bezpośredni przyczyniać się będą do zwiększenia zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w społeczeństwie (CT 2), zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych (CT 6), wsparcia rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych (CT8) zmniejszenia poziomu ubóstwa (CT 9) oraz poprawy jakości kształcenia (CT 10), co wpływa na inteligentny i zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, który jest istotą *Strategii Europa 2020*.

Planowane w ramach Osi priorytetowej IV przedsięwzięcia, mające na celu przede wszystkim ożywienie społeczno-gospodarcze terenów rewitalizowanych oraz obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych, jak i poprawę dostępu do najważniejszych usług publicznych, przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego. Wsparcie rewitalizacji fizycznej i gospodarczej na obszarach miejskich i wiejskich służyć będzie ograniczeniu koncentracji ubóstwa i powinno być realizowane w powiązaniu z działaniami EFS zmierzającymi do promowania włączenia społecznego grup zmarginalizowanych. Ponadto interwencje w ramach Osi priorytetowej IV koncentrować się będą na poprawie dostępu do podstawowych usług publicznych poprzez dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych, zdrowotnych i opiekuńczych (także z użyciem technologii cyfrowej). Interwencja ze środków EFRR na rzecz włączenia społecznego ma przyczynić się do wsparcia dostępu do usług publicznych, którego brak lub niedostateczny dostęp powoduje wykluczenie z życia zawodowego i społecznego. W związku z powyższym wsparcie w ramach osi ukierunkowane jest na zwiększenie jakości oraz dostępu do usług publicznych dla społeczeństwa. Wspieranie rozwoju e- usług sektora publicznego pozwoli natomiast na zwiększenie dostępności do usług cyfrowych oraz wpłynie na poprawę stopnia wykorzystania ich przez mieszkańców województwa łódzkiego. W celu przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego podjęte zostaną działania służące wzmocnieniu potencjału przedsiębiorstw społecznych, co pozytywnie wpłynie na poprawę konkurencyjności regionalnego rynku pracy oraz na budowanie spójności społeczno-gospodarczej. Ponadto w ramach osi IV przewidziano realizację przedsięwzięć dotyczących ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury. Interwencje dotyczące działań rewitalizacyjnych, i innych o charakterze kulturalnym, zdrowotnym, edukacyjnym, służące wzrostowi zatrudnienia będą w szczególności realizowane w sposób komplementarny z działaniami finansowanymi z EFS, co przyczyni się do wzrostu aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w województwie łódzkim, a tym samym przyczyni się do poprawy wizerunku regionu jako miejsca o wysokiej jakości życia jego mieszkańców.

Priorytet inwestycyjny 2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia

Sekcja 2.A.1 (IV-2.3) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wsparcie rozwoju e- usług sektora publicznego

Obecny rozwój cywilizacyjny wymusza wykorzystanie w coraz większym stopniu narzędzi ICT w przestrzeni publicznej i prywatnej. Dużego znaczenia nabiera zwłaszcza wykorzystanie nowoczesnych dróg przekazu informacji w świadczeniu usług. Dodatkowo powstające zasoby multimedialne wymuszają wdrożenie nowoczesnej technologii pozwalającej na szybki i sprawny ich przekaz. Równie istotne są wciąż zmieniające się standardy gromadzenia zasobów multimedialnych. Do wsparcia technologii informacyjno-komunikacyjnych zobowiązuje nas również Komisja Europejska, która rozwój TIK uważa, za ogromny bodziec do wzrostu gospodarczego, innowacji i wydajności w zakresie wielu dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Dzięki np. e-usługom wrasta jakość edukacji i stopień wyrównania szans ludzi mieszkających na obszarach wiejskich, przez co będą mogli mieć taki sam dostęp do informacji oraz materiałów edukacyjnych, jak mieszkańcy dużych miast. Wyrównywane są także szanse osób niepełnosprawnych. Finałnym efektem wdrażania nowoczesnych technologii jest likwidacja nierówności w dostępie do informacji.

W ramach planowanych działań w PI 2.3 przewiduje się wsparcie rozwoju usług administracji publicznej świadczonych drogą elektroniczną tj. e-administracja, e-edukacja, e-kultura, e-zdrowie. Inwestycje w tym zakresie pozwolą na zwiększenie dostępności do usług cyfrowych i wpłyną na poprawę stopnia wykorzystania ich przez mieszkańców województwa łódzkiego. Wsparciem zostanie objęta również digitalizacja zasobów kulturowych, naukowych i edukacyjnych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego/lokalnego oraz zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów, dofinansowany zostanie także rozwój infrastruktury informatycznej. Powyższe działania powinny przyczynić się do zwiększenia liczby mieszkańców, z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych, korzystających z e-usług.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (IV-2.3): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną	-	%	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Eurostat	Rocznie

Sekcja 2.A.2 (IV-2.3) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (IV-2.3) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Realizacja projektów w ramach PI 2.3 powinna przyczynić się do powstania lub zwiększenia liczby osób korzystających z usług potencjalnych beneficjentów, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych. Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach PI 2.3 przyczynią się do zwiększenia dostępu do większej ilości zasobów publicznych oraz zwiększenia zakresu informacji udostępnianych w technologii cyfrowej. Możliwe będzie szersze wykorzystanie cyfrowych zasobów w obszarze kultury, turystyki, nauki, a także w procesach edukacyjnych z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi teleinformatycznych.

Planowane w ramach PI. 2.3 przedsięwzięcia wpłyną na zwiększenie stopnia wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w usługach publicznych w województwie łódzkim. Wzrośnie liczba osób korzystających z e-usług udostępnianych on-line, co pozytywnie wpłynie na rozwój społeczeństwa informacyjnego w regionie. Upowszechnienie systemów informatycznych pozwoli na szybką i sprawną wymianę danych pomiędzy różnymi podmiotami publicznymi i prywatnymi, co w znacznym stopniu poprawi efektywność zarządzania.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 2.3:

- wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego oraz zwiększenie do nich dostępu dla obywateli, w tym m.in. projektów z zakresu e-administracji, e-zdrowia, e-edukacji, e-kultury, e-turystyki, systemów informacji przestrzennej;
- wsparcie digitalizacji zasobów kulturowych, naukowych i edukacyjnych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego/lokalnego, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów;
- rozwój infrastruktury informatycznej, w tym aplikacji i systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów itp.),
- wdrożenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w organizacji i zarządzaniu jednostką

Cross – financing:

W ramach PI 2.3 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

W ramach PI 2.3. wsparcie przewidziane jest m.in. dla:

- jednostek samorządu terytorialnego, związków, porozumień i stowarzyszeń jst
- organów administracji rządowej oraz ich jednostek podległych,
- jednostek organizacyjnych jst posiadających osobowość prawną,
- instytucji kultury
- szkół wyższych
- osób prawnych i fizycznych będących organami prowadzącymi szkoły i placówki

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 2.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (IV-2.3) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 2.3 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (IV-2.3) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (IV-2.3) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 2.3 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (IV-2.3) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (IV-2.3): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Beneficjenci	Rocznie
2	Liczba utworów z zasobów publicznych zdigitalizowanych i udostępnionych on-line	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Beneficjenci	Rocznie
3	Pojemność zdigitalizowanych informacji sektora publicznego oraz zasobów publicznych	(GB)	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Beneficjenci	Rocznie

Priorytet inwestycyjny 6.3. Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego

Sekcja 2.A.1 (IV-6.3) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury.

Wielokulturowość, wielowyznaniowość oraz wielonarodowość regionu łódzkiego, mieszanie i przenikanie się różnorodnych tradycji i zwyczajów przyczyniło się do powstania zbioru cennych obiektów dziedzictwa kulturowego. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, tak jak ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego, to fundamenty rozwoju społeczno-gospodarczego województwa łódzkiego. W ramach PI 6.3 przewiduje się wspieranie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego oraz instytucji kultury, wynikających z regionalnych założeń rozwojowych, przyczyniających się do dywersyfikacji lokalnej gospodarki (produkt lokalny, działania na rzecz ochrony krajobrazu kulturowego). Wsparcie będzie udzielane w odniesieniu do obszarów miejskich i wiejskich.

Bogactwo zasobów zabytkowych i naturalnych stanowi niewątpliwą potencjał województwa łódzkiego, zarówno w kontekście rozwoju turystyki, jak i szeroko pojętej jakości życia mieszkańców regionu. Inwestycje dotyczące prac konserwatorskich i restauratorskich przyczynią się do udostępnienia obiektów zabytkowych, co będzie miało wpływ na podniesienie świadomości historycznej mieszkańców województwa i podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu. Natomiast inwestycje w odniesieniu do instytucji kultury mają podnieść zakres oddziaływania ośrodków kultury, co przyczyni się do poszerzania oferty kulturalnej w regionie, w efekcie doprowadzi do budowania tożsamości kulturowej i kształtowania społeczeństwa obywatelskiego.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (IV-6.3): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzających w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	-	[szt.]	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Beneficjent	Rocznie

Sekcja 2.A.2 (IV-6.3) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (IV-6.3) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

W ramach PI 6.3 planuje się wsparcie inwestycji z zakresu dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz inwestycje w rozwój zasobów kultury (w tym poprawę jakości funkcjonowania instytucji kultury) na terenie całego województwa łódzkiego. W odniesieniu do obiektów zabytkowych realizowane będą

przedsięwzięcia na obiektach wpisanych do rejestru zabytków (ruchomych i nieruchomych). Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów kulturowych oraz przyczyni się do procesu budowania tożsamości kulturowej i kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 6.3, umożliwi zdobycie i poszerzanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i naturalnym oraz ofertach instytucji kultury w regionie łódzkim w kontekście wzrostu znaczenia ośrodków życia kulturalnego w świadomości mieszkańców województwa i potencjalnych turystów. Ochrona zabytków dziedzictwa kulturowego, budowa i rozbudowa lokalnych instytucji kultury oraz promocja działań kulturalnych przyczyni się do popularyzowania obiektów i działań w regionie łódzkim, wzbogacając ofertę i dostępność usług kulturalnych dla mieszkańców województwa. Zwiększenie dostępu kultury oraz wysokiej jakości oferty kulturalnej będzie miało wpływ na budowanie potencjału społecznego i integracji społecznej. Wykorzystanie zasobów kulturalnych i naturalnych regionu powinno wpłynąć na wzrost aktywności gospodarczej w zakresie rozwoju usług turystycznych.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane do realizacji w ramach PI 6.3:

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub inne roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych (odpowiednio obiektów historycznych) wraz z ich otoczeniem, z zachowaniem pełnionych przez nie dotychczas funkcji kulturalnych lub nadaniem takich funkcji,
- konserwacja zabytków ruchomych, w tym m.in. muzealiów, starodruków, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów, księgozbiorów,
- adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem oraz zakupem wyposażenia niezbędnego dla osiągnięcia zakładanych celów projektu,
- budowa, rozbudowa, przebudowa, remont infrastruktury kulturalnej lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury, zabezpieczenie zasobów instytucji kulturalnych na wypadek zagrożeń, w szczególności w zakresie zabezpieczeń np. przeciwpożarowych,
- przebudowa, remont, adaptacja budynków wraz z wyposażeniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów oraz ich zabezpieczenia,
- przebudowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego, dostosowanie tych obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- tworzenie i przebudowa szlaków turystycznych w zakresie wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego na terenie województwa łódzkiego,
- działania na rzecz promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego w celu rozwoju turystyki (np. systemy oznakowania obszarów i obiektów atrakcyjnych kulturowo).

Maksymalna wartość kosztów kwalifikowalnych projektów dotyczących rozwoju zasobów kultury (w tym poprawa jakości funkcjonowania instytucji kultury) będzie wynikała z zapisów *Linii demarkacyjnej*

W przypadku państwowych instytucji kultury i współprowadzonych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, archiwów państwowych oraz publicznych szkół artystycznych (prowadzonych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jednostki samorządu terytorialnego) oraz uczelni artystycznych (nadzorowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) maksymalna wartość kosztów kwalifikowanych będzie wynikała z zapisów *Linii demarkacyjnej* PLN.

W przypadku szkolnictwa artystycznego realizowane będą wyłącznie działania służące zachowaniu i promocji dziedzictwa kulturowego.

Cross – financing:

W ramach PI 6.3 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst, posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- instytucje kultury
- organizacje pozarządowe (nie działające w celu osiągnięcia zysku, prowadzące działalność statutową w obszarze kultury lub turystyki)- przedsiębiorstwa społeczne,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
- publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne,
- publiczne uczelnie wyższe,
- archiwa państwowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- LGD,

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego oraz potencjalni turyści.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 6.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (IV-6.3) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 6.3 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru

projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Zakłada się preferencję dla realizacji projektów z zakresu ochrony potencjału dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury na terenach objętych Lokalnymi Planami Rewitalizacji.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (IV-6.3) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4 (IV-6.3) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 6.3 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (IV-6.3) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (IV-6.3): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WŁWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
2.	Liczba zabytków ruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
3.	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
4.	Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego, instytucji kultury i instytucji paramuzealnych przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
5.	Długość utworzonych szlaków turystycznych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
6.	Długość przebudowanych szlaków turystycznych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

PROJEKT

Priorytet inwestycyjny 6.5. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywację terenów przemysłowych i redukcję zanieczyszczeń powietrza.

Sekcja 2.A.1 (IV-6.5) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa jakości obszarów miejskich.

Obszary miejskie są z jednej strony motorami rozwoju kraju i poszczególnych regionów, generującymi największy wkład do Produktu Krajowego Brutto (PKB), a z drugiej strony borykają się ze specyficznymi problemami i wyzwaniem. Korzyści z rozwoju miast rozprzestrzeniają się na otaczające je obszary, przenosząc impulsy rozwojowe z biegunów wzrostu na obszary peryferyjne.

Realizacja inwestycji w ramach PI 6.5 dotyczy działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie procesom degradacji terenów zurbanizowanych i ich obszarów funkcjonalnych w celu zniwelowania zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i wprowadzenie ładu ekologicznego w zakresie ograniczenia negatywnego wpływu procesów urbanizacyjnych na stan środowiska obszarów miejskich. Wsparciem objęte będą także działania inwestycyjne dotyczące poprawy jakości powietrza, monitoringu hałasu oraz inwestycje w systemy pomiaru zanieczyszczeń oraz w systemy informowania mieszkańców o poziomach zanieczyszczeń.

W efekcie założonych prac nastąpi podniesienie atrakcyjności terenów pod względem inwestycyjnym, nastąpi ograniczenie problemów społeczno-gospodarczych na obszarach miejskich oraz ożywienie gospodarcze na zdegradowanych terenach zurbanizowanych w regionie łódzkim.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (IV-6.5): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	-	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	[szt.]	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
2.	-	Spadek emisji zanieczyszczeń	[tony/rok]	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

Sekcja 2.A.2 (IV-6.5) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (IV-6.5) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Zadaniem interwencji podejmowanej w ramach PI 6.5 jest tworzenie w zdegradowanych dzielnicach i obszarach przemysłowych miast warunków infrastrukturalnych do ponownego rozwoju przedsiębiorczości oraz powstawania przyjaznej przestrzeni społecznej. Realizacja projektów mających na celu eliminowanie przeszkód stojących na drodze do ponownej integracji wskazanych terenów z rozwijającym się miastem pozwoli wyzwolić dodatkowy potencjał inwestycyjny miast. Dodatkową korzyścią wynikającą z realizacji PI 6.5 będzie stopniowe zaprzestanie postrzegania tych terenów przez władze lokalne i społeczeństwo jako zagrożenia, utrwalonego w świadomości społecznej w wyniku

długotrwałej izolacji i niedostępności tych obszarów, na rzecz potencjalnej szansy rozwojowej zapomnianych przestrzeni miejskich.

Celem realizacji działań w ramach PI 6.5 jest ograniczenie obszarów, gdzie występują przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza i poziomu hałasu oraz zmniejszenie liczby ludności narażonej na nadmierną ekspozycję tych czynników. Tym samym ograniczenie negatywnych skutków dla zdrowia i życia ludzi oraz dla środowiska.

Działania z zakresu poprawy środowiska miejskiego, w tym rekultywacji terenów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych mają przyczynić się do likwidacji powodów izolacji zdegradowanych terenów od pozostałych obszarów, co w efekcie ma wyzwolić dodatkowy potencjał inwestycyjny obszarów objętych wsparciem. Planowane działania, przewidziane do objęcia wsparciem w ramach PI 6.5, przyczynią się do zagospodarowania przestrzeni miast i ich obszarów funkcjonalnych w harmonii z otoczeniem. Zaplanowano również działania ograniczające zanieczyszczenie środowiska na terenach miejskich (m.in. dotyczących jakości powietrza, redukcji zanieczyszczeń) w kontekście stworzenia przestrzeni przyjaznej zarówno dla mieszkańców, jak i potencjalnych inwestorów. Przedsięwzięcia dotyczące rekultywacji lub remediacji terenów zdegradowanych mają na celu zmianę funkcji przez nie pełnionych wyłącznie na cele inne niż środowiskowe. Ponadto zmiana struktury terenu poddanego rekultywacji ma doprowadzić do powtórnego wykorzystania tego terenu, w efekcie doprowadzając do aktywizacji tego obszaru oraz ogólnej poprawy stanu przestrzeni zurbanizowanych, wyzwalać potencjał inwestycyjny tych terenów.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.5:

Działania mające na celu przywrócenie funkcji społecznych, gospodarczych, bądź rekreacyjnych zdegradowanym oraz poprzemysłowym obszarom miejskim, w tym:

- rekultywacja lub remediacja terenów zdegradowanych tj. przekształcenie ich w celu zmiany dotychczasowych funkcji przez nie pełnionych na cele inne niż środowiskowe, umożliwiające powtórne wykorzystanie terenu,
- rekultywacja lub remediacja terenów zdegradowanych wraz z usunięciem niebezpiecznych materiałów będących pozostałością po poprzedniej działalności przemysłowej,
- rekultywacja lub remediacja terenów zdegradowanych wraz z wyburzaniem obiektów, które utraciły właściwości użytkowe,
- działania służące poprawie estetyki przestrzeni miejskiej, w tym działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego oraz jakości powietrza

Ponadto przewiduje się na terenach miejskich i wiejskich realizację projektów dotyczących :

- poprawy jakości powietrza, w tym instalacje i urządzenia do redukcji zanieczyszczeń powietrza (tylko w odniesieniu do MŚP),
- systemów monitoringu powietrza,
- ograniczenia emisji i monitoringu hałasu,
- systemów pomiaru zanieczyszczeń
- systemów informowania mieszkańców o poziomach zanieczyszczeń,

Cross – financing:

Nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst, posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe,

- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.
- przedsiębiorcy,

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparcie w ramach PI 6.5 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (IV-6.5) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 6.5 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (IV-6.5) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Przewiduje się wykorzystanie zwrotnych instrumentów finansowych w postaci pożyczek preferencyjnych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (IV-6.5) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 6.5 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (IV-6.5) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (IV-6.5): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Łączna powierzchnia zrekultywowanych gruntów	[ha]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
2.	Nowa otwarta przestrzeń na obszarach miejskich	[m2]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
3.	Nowe budynki uliczne lub komercyjne na obszarach miejskich	[m2]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
4.	Nowe budynki mieszkalne na obszarach miejskich	[m2]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
5.	Ludność mieszkająca na obszarach objętych zintegrowanymi strategiami rozwoju obszarów miejskich	[osoby]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 8.2 Wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako element strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształceniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych

Sekcja 2.A.1 (IV-8.2) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wspieranie rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych

PI 8.2 ukierunkowany jest na rozwój potencjałów endogenicznych terenów ze specyficznymi potrzebami wynikającymi z polityki terytorialno-funkcjonalnej określonej w SRWŁ 2020 w zakresie rozwoju funkcji turystycznej, uzdrowiskowej, konferencyjnej oraz sportowo-rekreacyjnej. Region łódzki dysponuje licznymi, charakterystycznymi walorami zarówno naturalnymi, jak i kulturowymi, które nie są w pełni wykorzystywane do rozwoju funkcji turystycznej województwa łódzkiego. Podstawową barierą jest brak lub niska jakość infrastruktury turystycznej.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 8.2 powinna przyczynić się do:

- stworzenia spójnego wizerunku województwa łódzkiego, jako obszaru atrakcyjnego turystycznie
- powstania zintegrowanych produktów turystycznych, opartych na walorach kulturowych i przyrodniczych
- rozwoju turystyki aktywnej
- rozwoju bazy turystycznej, uzdrowiskowej, konferencyjnej rekreacyjnej i sportowej

Wszystkie projekty powinny przyczyniać się do poprawy jakości przestrzeni oraz zapewniać zgodność z ustaleniami *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego*.

Zakres wsparcia w ramach PI 8.2 w sposób bezpośredni przyczyni się do realizacji jednego z głównych celów na poziomie europejskim w zakresie turystyki, jakim jest podniesienie konkurencyjności gospodarki turystycznej, co zostało zapisane w *Strategii Europa 2020*. Rozwinięciem tego celu jest przyjęty przez KE w 2010 r. Komunikat „*Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego*”.

Poprzez realizację działań w ramach PI 8.2 województwo łódzkie będzie mogło zaoferować zrównoważoną ofertę turystyczną, o wysokiej jakości, uwydatniając bogactwo kulturowe regionu, w tym na turystycznym obszarze funkcjonalnym dolin rzecznych Pilicy, Warty i Bzury.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (IV-8.2): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

Sekcja 2.A.2 (IV-8.2) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (IV-8.2) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

W ramach PI 8.2 wspierane będą projekty wpisujące się w SRWŁ 2020 i plany rozwojowe obszarów funkcjonalnych, które ukierunkowane będą na przełamywanie strukturalnych barier rozwoju lub aktywowanie potencjałów rozwojowych tych obszarów, w stosunku do których należy zastosować podejście zintegrowane. Wspierane będą przede wszystkim działania, polegające na zagospodarowaniu tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym, budowie lub modernizacji infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wokół zbiorników wodnych oraz wzdłuż dolin rzecznych, rozwoju infrastruktury o charakterze uzdrowiskowym i sportowo- rekreacyjnym. Interwencje mogą dotyczyć również wspierania funkcji konferencyjno-kongresowej. Przedsięwzięcia w ramach PI 8.2 powinny uwzględniać poprawę dostępu do zasobów dziedzictwa kulturowego, przemysłowego i naturalnego, rozwój zasobów kultury, jak również tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych w oparciu o te zasoby w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej i pobudzenia rozwoju gospodarczego.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.2:

- budowa lub przebudowa infrastruktury turystycznej
- budowa lub przebudowa obiektów w celu nadania im funkcji turystycznych
- budowa lub przebudowa obiektów lecznictwa uzdrowiskowego
- tworzenie lub rozwój sieci centrów i punktów informacji turystycznej

Główne grupy docelowe oraz typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- organizacje pozarządowe (nie działające w celu osiągnięcia zysku, prowadzące działalność statutową w obszarze kultury lub turystyki)
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- podmioty lecznicze,
- zakłady lecznictwa uzdrowiskowego
- LGD,

Cross – financing:

W ramach PI 8.2 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 8.2 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, w szczególności Obszar Funkcjonalny – obszar turystyczny dolin rzecznych Pilicy, Warty i Bzury.

Sekcja 2.A.2.2 (IV-8.2) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 8.2 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania e rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (IV-8.2) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8.2 dopuszcza się możliwość wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (IV-8.2) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 8.2 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (IV-8.2) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (IV-8.2): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WŁWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba przebudowanych lub zmodernizowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	Liczba punktów utworzonych informacji	[szt.]	EFRR	Region	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

	turystycznej i infokiosków zapewniających obsługę w min 2 językach obcych			słabiej rozwinięty			
--	---	--	--	-----------------------	--	--	--

PROJEKT

Priorytet inwestycyjny 9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych

Sekcja 2.A.1 (IV-9.1) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększenie jakości i dostępności usług zdrowotnych i społecznych

W celu utrzymania mieszkańców regionu łódzkiego w dobrym zdrowiu i odpowiedniej aktywności na rynku pracy, podjęte zostaną w ramach PI. 9.1 działania zmierzające do poprawy i zwiększenia dostępności infrastruktury ochrony zdrowia. Zdrowe i aktywne społeczeństwo przyczynia się do budowania regionalnego rynku pracy odpowiadającego na wyzwania współczesnej gospodarki oraz potrzeby lokalnych pracodawców. Ponadto, z punktu widzenia rozwoju województwa łódzkiego, kluczowym elementem jest również zaopatrzenie mieszkańców w wysokiej jakości usługi w zakresie pomocy społecznej. Zmiany demograficzne zmierzające w kierunku szybkiego starzenia się społeczeństwa powodować będą wzrost zapotrzebowania na usługi w tym obszarze. W ramach planowanych działań w PI 9.1 przewiduje się wsparcie w zakresie zwiększenia jakości i poprawy dostępu do usług medycznych oraz zmniejszenia wykluczenia społecznego poprzez poprawę dostępu do usług społecznych w celu poprawy jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego. Wsparcie infrastrukturalne będzie miało znaczący wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy województwa, przyczyni się do upowszechniania dostępu do świadczeń w obszarze ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Jednocześnie podejmowane działania mogą mieć znaczące oddziaływanie na zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu, przywrócenie na rynek pracy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (IV-9.1): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	-	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

Sekcja 2.A.2 (IV-9.1) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (IV-9.1) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

W województwie łódzkim niezbędne jest wsparcie przedsięwzięć mających na celu poprawę dostępu oraz podniesienie jakości specjalistycznych usług medycznych odnoszących się do zidentyfikowanych w ramach Programu obszarów deficytowych oraz odzwierciedlających zdiagnozowane potrzeby regionalne. W związku z prognozowanymi zmianami demograficznymi, infrastrukturę usług medycznych należy przygotować do procesu starzenia się społeczeństwa. Wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym prowadzi do konieczności zapewnienia usług opieki medycznej skierowanych do osób starszych. Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia, polegające na poprawie dostępności i zwiększeniu jakości usług medycznych poprzez wyposażenie w specjalistyczny sprzęt oraz modernizacji placówek ochrony zdrowia

przyczynią się do rozwiązania istotnych problemów zdrowotnych mieszkańców regionu oraz wpłyną na podniesienie jakości życia w województwie łódzkim.

Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia powinny być ukierunkowane na 5 grup chorób, stanowiących główne przyczyny niezdolności do pracy i umieralności wśród mieszkańców Polski: choroby układu krążenia, nowotworowe, układu kostno – stawowo - mięśniowego, układu oddechowego, psychiczne. Powinny odzwierciedlać również specyficzne zdiagnozowane potrzeby województwa łódzkiego, w tym związane z diagnostyką i rehabilitacją.

Zachodzące zmiany struktury demograficznej województwa ujawniają potrzebę ukierunkowania wsparcia w zakresie usług dla osób starszych nie tylko w obszarze ochrony zdrowia, ale także w obszarze pomocy społecznej. Niezbędne jest dostosowanie infrastruktury społecznej m.in. domów pomocy społecznej zapewniających całodobową opiekę, usług opieki w domach dziennego pobytu do potrzeb regionu. Podejmowane działania przyczynią się do rozwoju opieki nad osobami starszymi, ale także nad osobami niepełnosprawnymi. Dofinansowane zostaną projekty infrastrukturalne, których realizacja przyczyni się do rozwoju usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, usług opieki środowiskowej dla osób zależnych lub niesamodzielnych. Wsparcie przyczyni się do zmniejszenia skali wykluczenia społecznego oraz wpłynie na zmniejszenie skali bierności zawodowej. Ponadto wspierane będą przedsięwzięcia w infrastrukturę społeczną, która wykorzystywana będzie przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym w celu ich aktywizacji społeczno-zawodowej prowadzącej do osiągnięcia samodzielności ekonomicznej. W celu przygotowania do prowadzenia samodzielnego życia osób zagrożonych marginalizacją wsparcie uzyskają projekty z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego oraz socjalnego. Inwestycje w infrastrukturę usług pomocy społecznej realizowane będą zgodnie ze zidentyfikowanymi obszarami i deficytami lokalnymi.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI.9.1 przyczyni się do aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych marginalizacją, co sprzyjać będzie ich włączeniu społecznemu.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.1:

- budowa, przebudowa i rozbudowa, adaptacja, modernizacja, remont obiektów ochrony zdrowia, obiektów infrastruktury uzdrowskiej w celu osiągnięcia zgodności z wymogami określonymi w obowiązujących przepisach prawa oraz zgodnie ze zdiagnozowanymi w Województwie Łódzkim specyficznymi grupami chorób,
 - zakup aparatury i urządzeń medycznych służących m.in. profilaktyce, diagnostyce, leczeniu, terapii i rehabilitacji oraz zakup specjalistycznego i wysokospecjalistycznego sprzętu medycznego z wyłączeniem wyrobów jednorazowego użytku,
 - dostosowanie obiektów ochrony zdrowia do użytkowania zakupionego w ramach projektu sprzętu (tylko jako część kompleksowego projektu),
 - budowa lub przebudowa, rozbudowa, modernizacja, adaptacja obiektów pomocy społecznej wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do osiągnięcia celów realizowanej inwestycji, w tym zakupem sprzętu medycznego;
 - tworzenie mieszkań wspomaganych, chronionych i socjalnych w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w ramach kompleksowych projektów w powiązaniu ze wsparciem EFS na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz w połączeniu z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług, w celu walki z ubóstwem i wzmacniania procesu włączania społecznego.
- Projekty realizowane w ramach PI 9.1 będą stanowiły uzupełnienie przedsięwzięć realizowanych za pomocą Europejskiego Funduszu Społecznego.

Cross – financing:

W ramach PI 9.1 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

W przypadku wsparcia usług zdrowotnych:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- podmioty lecznicze,
- zakłady lecznictwa uzdrowiskowego
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych

W przypadku wsparcia usług społecznych:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- podmioty lecznicze,
- podmioty ekonomii społecznej (np. przedsiębiorstwa społeczne)
- organizacje pozarządowe
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
- przedsiębiorcy

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 9.1 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (IV-9.1) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020*.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 9.1 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją

określająca zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (IV-9.1) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9.1 nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (IV-9.1) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 9.1 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (IV-9.1) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (IV-9.1): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLPK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
2.	Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej	[osoby]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 9.2. Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich

Sekcja 2.A.1 (IV-9.2) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Ożywienie społeczno-gospodarcze na terenach rewitalizowanych.

Ożywienie społeczno – gospodarcze na terenach rewitalizowanych w regionie łódzkim wymaga realizacji kompleksowych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych, uwzględniających wymiar gospodarczy, fizyczny i społeczny. W województwie łódzkim znajduje się wiele obszarów, które w wyniku przemian gospodarczych, zagrożone są zjawiskiem marginalizacji ekonomicznej i społecznej. Rewitalizacja planowana w ramach RPO WŁ 2014-2020 ma na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni miejskiej, a także zjawiskom kryzysowym, służyć powinna ponadto pobudzaniu rozwoju gospodarczego oraz poprawie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego. Kompleksowa rewitalizacja wymaga aktywności czterech sfer: materialno-przestrzennej (modernizacja budynków oraz przestrzeni publicznej i infrastruktury technicznej), społecznej (rozwiązanie problemów społecznych takich jak bezrobocie, wykluczenie społeczne, niski kapitał ludzki), gospodarczej (pobudzenie rozwoju gospodarczego) i środowiskowej (działania zwiększające efektywność energetyczną i służące wykorzystaniu terenów już zdegradowanych). Dlatego też, działania na rzecz rewitalizacji gospodarczej i fizycznej planowane w ramach PI 9.2 będą realizowane w ścisłym powiązaniu z zadaniami obejmującymi rewitalizację społeczną (w ramach EFS) skierowaną na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i walkę z ubóstwem. W ramach PI. 9.2 wsparcie uzyskają przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji fizycznej zdegradowanych terenów poprzemysłowych, powojсковych, miejskich, pokolejowych, które będą miały na celu ożywienie społeczno-gospodarcze tych obszarów poprzez przywracanie lub nadawanie na terenach rewitalizowanych funkcji np. gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych. Realizacja działań z zakresu rewitalizacji fizycznej i gospodarczej ma służyć przede wszystkim wzmocnieniu poziomu potencjału rozwojowego obszaru oraz poprawić społeczną spójność regionu łódzkiego. Wsparcie w ramach PI 9.2 będą mogły uzyskać wyłącznie te projekty, które będą wynikały z Lokalnych Planów Rewitalizacji, a ich charakter będzie kompleksowy.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (IV-9.2): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	-	%	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	roczna

Sekcja 2.A.2 (IV-9.2) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (IV-9.2) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

W ramach PI 9.2 realizowane będą przedsięwzięcia wynikające z kompleksowych wieloletnich programów rewitalizacji tj. z Lokalnych Planów Rewitalizacji, które są inicjowane i koordynowane przez władze samorządowe, przy udziale lokalnej społeczności zaangażowanej w proces rewitalizacji. Działania przestrzenne i infrastrukturalne finansowane z EFRR w ramach PI 9.2 będą towarzyszyć działaniom społecznych finansowanym z EFS, co przyczynić się powinno do zmniejszenia obszarów wykluczenia społecznego. Przebudowane lub poddane adaptacji zdegradowane obiekty i przystosowane do przywrócenia lub nadania im nowych funkcji (np. społecznych, gospodarczych) powinny służyć m.in. osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym ich aktywizacji zawodowej. Inwestycje infrastrukturalne nakierowane na rozwiązywanie problemów społecznych powinny przyczynić się do ograniczania koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego obszarów rewitalizowanych.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.2:

W ramach PI 9.2 planowana jest realizacja projektów z zakresu kompleksowej realizacji działań na podstawie Lokalnych Planów Rewitalizacji, jako przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji fizycznej i gospodarczej danego obszaru, w tym m.in.

- renowacja, modernizacja budynków lub obiektów w celu zachowania dotychczasowych funkcji lub ich adaptacja do nowych funkcji, przyczyniających się do neutralizacji niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych,
 - zagospodarowanie przestrzeni publicznej w celu wprowadzenia ładu przestrzennego oraz podniesienia atrakcyjności terenów rewitalizowanych,
 - wymiana, budowa, przebudowa lub modernizacja instalacji komunalnej (w tym wodno – kanalizacyjnej, elektrycznej, ciepłowniczej, gazowej) w rewitalizowanych obiektach
 - uzbrojenie terenów pod inwestycje i tworzenie/rozbudowa terenów inwestycyjnych (inwestycje dotyczące infrastruktury technicznej tj. infrastruktura drogowa, sieć wodociągowa, kanalizacja sanitarna, kanalizacja deszczowa, sieć ciepłownicza lub energetyczna). Wsparcie dopuszczane jedynie w sytuacjach uzasadnionych spójnością realizowanej operacji – brakiem możliwości osiągnięcia założonych rezultatów bez realizacji danego elementu w ramach PI 9.2. Co do zasady wsparcie w powyższym zakresie będzie realizowane w ramach odpowiednich CT 1-7.
 - budowa systemów monitoringu w celu podniesienia bezpieczeństwa publicznego, w tym zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych (jako uzupełnienie innych działań rewitalizacyjnych),
 - rewitalizacji tkanki mieszkaniowej (w ramach części wspólnych wielorodzinnych budynków),
- Co do zasady brak zgody na realizację projektów polegających na budowie nowych obiektów.

Cross – financing:

W ramach PI 9.2 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- instytucje kultury

- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- LGD
- zakłady lecznictwa uzdrowiskowego

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 9.2 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego zgodnie z Lokalnymi Planami Rewitalizacji, w szczególności na terenach Obszarów Strategicznej Interwencji- Łodzi i jej obszaru funkcjonalnego,

- Ośrodków subregionalnych - miast powiatowych powyżej 20 000 mieszkańców i ich obszarów funkcjonalnych,
- Miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze,
- Obszarów wiejskich o słabej dostępności do usług publicznych.

Sekcja 2.A.2.2 (IV-9.2) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy.

W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 9.2 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów zatwierdzone przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Sekcja 2.A.2.3 (IV-9.2) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Przewiduje się wykorzystanie zwrotnych instrumentów finansowych w postaci pożyczek preferencyjnych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (IV-9.2) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego możliwa jest realizacja dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 50 mln EUR, przyczyniających się w znaczący sposób do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 9.2. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji.

Sekcja 2.A.2.5 (IV-9.2) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (IV-9.2): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	[ha]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
2.	Liczba nowych / przebudowanych/ przekształconych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
3.	Ludność mieszkająca na obszarach objętych zintegrowanymi strategiami rozwoju obszarów miejskich	[osoby]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 9.3. Wspieranie przedsiębiorczości społecznej

Sekcja 2.A.1 (IV-9.3) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wzrost udziału podmiotów ekonomii społecznej w dostarczaniu usług społecznych

Ważnym czynnikiem ograniczającym ubóstwo i wykluczenie społeczne, a przez to wpływającym na spójność regionu łódzkiego jest ekonomia społeczna. Dlatego też w ramach planowanych działań w PI 9.3 przewiduje się wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorczości społecznej mającej na celu świadczenie usług społecznych w regionie. Ekonomia społeczna odgrywa coraz istotniejszą rolę w walce z wykluczeniem społecznym, co zostało podkreślone w *Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej*. Przede wszystkim ma dużo większe możliwości włączenia do rynku pracy grup defaworyzowanych niż instytucje państwa czy samorząd terytorialny. Ponadto posiada duży potencjał do dostarczania usług użyteczności publicznej, zaspakajających ważne potrzeby przede wszystkim społeczności lokalnych. Podmioty ekonomii społecznej pełnią istotną rolę w procesie zwalczania ubóstwa oraz włączenia społecznego. Wsparcie dla funkcjonujących przedsiębiorstw społecznych w ramach PI 9.3 powinno przyczyni się do rozwoju świadczonych usług oraz wzmocnienia potencjału gospodarczego tych podmiotów. W celu osiągnięcia zakładanych efektów interwencji niezbędne jest podjęcie działań w celu poprawy dostępu do kapitału potrzebnego do rozwoju PES poprzez dofinansowanie działań infrastrukturalnych oraz wyposażenie konieczne do prowadzenia działalności przez podmioty ekonomii społecznej. Realizacja interwencji w ramach PI 9.3 umożliwi przedsiębiorstwom społecznym realizację celów społecznych oraz w znaczącym stopniu wpłynie na możliwość rozwoju samych przedsiębiorstw, a przez to generowania nowych miejsc pracy. W celu zwiększenia skuteczności podejmowanych działań, będą one uzupełniać przedsięwzięcia realizowane w ramach CT9, PI 9.8 (np. usługi szkoleniowo-doradcze).

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (IV-9.3): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	-	%	Słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Rocznie

Sekcja 2.A.2 (IV-9.3) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (IV-9.3) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Jednym z kluczowych czynników rozwoju sektora przedsiębiorczości społecznej i przedsiębiorstw społecznych jest odpowiednio rozwinięta infrastruktura samych przedsiębiorstw. Aby przedsiębiorstwa społeczne mogły się rozwijać niezbędne jest zapewnienie odpowiednich warunków, w tym posiadanie odpowiedniej bazy lokalowej i technicznej. Realizowane w ramach PI 9.3 inwestycje powinny stymulować

powstawanie nowych miejsc pracy w ramach ekonomii społecznej, np. poprzez uruchamianie nowych usług.

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.3:

Wsparcie uzyskują projekty inwestycyjne, które pozwolą funkcjonującym podmiotom ekonomii społecznej, na ich dalszy rozwój:

- przebudowa, rozbudowa, modernizacja, lub adaptacja obiektów infrastruktury użytkowanej przez podmioty ekonomii społecznej wraz zakupem wyposażenia niezbędnego do osiągnięcia zakładanego celu projektu.-

Cross – financing:

W ramach PI 9.3 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- podmioty ekonomii społecznej np. przedsiębiorstwa społeczne

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 9.3 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (IV-9.3) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 9.3 przewiduje się zastosowanie wyłącznie trybu konkursowego, jako najbardziej konkurencyjnego, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej. Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (IV-9.3) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4 (IV-9.3) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 9.3 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (IV-9.3) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (IV-9.3): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba podmiotów ekonomicznych objętych [szt.] podmiotów społecznej wspieraniem	szt	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 10.4. Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Sekcja 2.A.1 (IV-10.4) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa dostępu do usług edukacyjnych.

Wspieranie inwestycji w infrastrukturę edukacyjno-szkoleniową w województwie łódzkim w celu zmniejszenia nierówności w ujęciu terytorialno – funkcjonalnym stanowi fundament rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Bez sprawnego, elastycznego i odpowiednio ukierunkowanego systemu kształcenia nie możliwe jest zwiększenie jakości kapitału ludzkiego, także w jego wymiarze społecznym. Wszelkie działania zmierzające do przyspieszenia rozwoju gospodarczego w województwie łódzkim muszą zakładać równoległy wysiłek w dziedzinie edukacji, a tym samym w zakresie upowszechniania kształcenia, poprawy jego jakości i dostosowania do potrzeb rynku pracy. W ramach planowanych działań w PI. 10.4 przewiduje się więc wsparcie w zakresie rozwoju szkolnictwa zawodowego celem dostosowania do wymogów regionalnego rynku pracy oraz rozwój placówek edukacji przedszkolnej.

Poprawa dostępu do placówek wychowania przedszkolnego:

W ramach PI 10.4 podejmowane będą działania mające na celu zwiększenie dostępności do placówek edukacji przedszkolnej, przede wszystkim na obszarach i w środowiskach defaworyzowanych. Dofinansowanie uzyskają przedsięwzięcia dotyczące rozwoju infrastruktury przedszkolnej w celu dostosowania obiektów do potrzeb dzieci w wieku od 3-4 lat. Niezbędne jest podjęcie działań mających na celu wyrównania dostępu do wysokiej jakości wychowania przedszkolnego. Wsparcie działań w tym zakresie pozwoli na zwiększenie szans rozwojowych dzieci ze środowisk znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, aby zagwarantować im równy start z innymi uczniami na późniejszych etapach edukacji. Przewiduje się interwencje w zakresie infrastruktury wraz z zapewnieniem niezbędnego wyposażenia w pomoce dydaktyczne, w tym przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W celu zapewnienia mieszkańcom regionu łódzkiego równego dostępu do miejsc przedszkolnych, powinny zostać wykorzystywane istniejące obiekty, tworzenie nowych placówek wychowania przedszkolnego uzależnione będzie od zdiagnozowanych deficytów obiektów przedszkolnych w województwie.

Interwencje w ramach PI 10.4 będą uzupełnieniem dla przedsięwzięć realizowanych w ramach PI 10.1.

Poprawa jakości szkolnictwa zawodowego:

Poprawa dostępu oraz jakości edukacji zawodowej w województwie łódzkim ma istotne znaczenie w świetle rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Do realizacji celu związanego z poprawą dostępu do usług edukacyjnych przyczynią się inwestycje infrastrukturalne w placówkach kształcenia zawodowego, w tym działania polegające na przystosowaniu obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych. Odpowiednie wyposażenie w nowoczesny sprzęt oraz materiały dydaktyczne szkół czy placówek kształcenia zawodowego pozwoli na zdobycie przez uczniów wiedzy, praktycznych umiejętności i kwalifikacji zawodowych wymaganych przez przyszłych pracodawców. Rozwój infrastruktury przyczyni się do wzmocnienia wymiaru praktycznego szkolenia zawodowego poprzez stworzenie już na etapie edukacji, we współpracy z przedsiębiorcami, warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Stosowne wyposażenie zapewnia nie tylko wysoką jakość nauczania, ale przesądza również o atrakcyjności oferty edukacyjnej. Niezbędne wydaje się inwestowanie w bazę lokalową i dydaktyczną placówek kształcenia zawodowego, mając jednocześnie na uwadze regionalne potrzeby rynku pracy. Brak działań w tym kierunku oznaczałby pozbawienie mieszkańców województwa możliwości uzyskania wysokiej jakości kompetencji oraz kwalifikacji koniecznych do znalezienia zatrudnienia.

Interwencje zaplanowane w ramach PI 10.4 będą uzupełnieniem dla przedsięwzięć realizowanych w ramach PI 10.3.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 3 (IV-10.4): Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR/ FS, w podziale na cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną	-	%	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	GUS	roczna
2.	Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	-	%	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	GUS	roczna

Sekcja 2.A.2 (IV-10.4) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (IV-10.4) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

W celu zapewnienia właściwego rozwoju umiejętności i kompetencji, odpowiadających na potrzeby i wyzwania współczesnego świata niezbędnym jest zapewnienie dostępności do wczesnej edukacji. Kształcenie w okresie dzieciństwa ma przełożenie na kształtowanie się późniejszej ścieżki edukacyjnej dziecka. Dzieci uczestniczące w edukacji przedszkolnej lepiej dają sobie radę w szkole oraz wykazują wyższe kwalifikacje społeczne i emocjonalne, a także zdolności werbalne i intelektualne niż dzieci, które nie brały udziału w wysokiej jakości programach edukacyjnych na poziomie edukacji przedszkolnej. Stąd w ramach PI 10.4 podejmowane będą działania na rzecz tworzenia nowych i wsparcia istniejących miejsc wychowania przedszkolnego w regionie. Ponadto realizowane będą działania mające na celu wzmocnienie jakości infrastruktury szkolnictwa zawodowego, co wpłynie na poprawę jakości kształcenia w regionie łódzkim. Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do poprawy jakości i dostępności do infrastruktury usług edukacyjnych w województwie łódzkim. Efektem wsparcia będzie zapewnienie równego dostępu do placówek edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb regionalnego rynku pracy.

Warunkiem koniecznym do realizacji projektów w ramach PI. 10.4 jest posiadanie jasnej wizji i kompleksowych planów wykorzystania powstałej infrastruktury i jej powiązania z działaniami EFS (należy uwzględnić kwestie demograficzne, przeprowadzić analizę ekonomiczną inwestycji po zakończeniu projektu; ponadto w przypadku szkolnictwa zawodowego należy uwzględnić na etapie przygotowania projektu aspekt dopasowania do potrzeb rynku pracy i Smart Specialisation w województwie łódzkim).

Przykładowe typy przedsięwzięć w ramach PI 10.4:

- infrastruktura przedszkolna – modernizacja, przebudowa, rozbudowa, istniejącej infrastruktury przedszkolnej lub adaptacja budynków gminnych w celu dostosowania ich do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym, zwłaszcza dzieci w wieku 3-4 lat wraz z wyposażeniem niezbędnym do osiągnięcia zakładanych celów realizowanej inwestycji (budowa nowych obiektów jedynie przy udokumentowanym braku możliwości lub uzasadnienia ekonomicznego wykorzystania/adaptacji istniejących budynków).
- roboty budowlane (przebudowa, rozbudowa, remont, adaptacja) szkół i placówek służących ustawicznej edukacji przez całe życie, w tym m.in. dostosowanie ich do potrzeb osób niepełnosprawnych wraz z zakupem sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celów projektu, np. pomoce dydaktyczne (budowa nowych obiektów jedynie przy udokumentowanym braku możliwości lub uzasadnienia ekonomicznego wykorzystania/adaptacji istniejących budynków)
- roboty budowlane (przebudowa, rozbudowa, remont, adaptacja) obiektów szkolnictwa zawodowego (w tym państwowych wyższych szkół zawodowych) służące dostosowaniu ich do potrzeb rynku pracy i regionalnych inteligentnych specjalizacji w regionie łódzkim wraz z zakupem sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celów projektu (budowa nowych obiektów jedynie przy udokumentowanym braku możliwości lub uzasadnienia ekonomicznego wykorzystania/adaptacji istniejących budynków)
- budowa, przebudowa, rozbudowa infrastruktury instytucji popularyzujących naukę i innowacje dla osób uczących się lub adaptacja obiektów w celu dostosowania ich do pełnienia funkcji multimedialnych centrów edukacyjnych

Wsparcie inwestycyjne w ramach PI 10.4 możliwe wyłącznie z działaniami komplementarnymi realizowanymi z EFS w ramach PI 10.1, 10.3, jako element uzupełniający interwencję EFS dla osiągnięcia celów wynikających z CT10.

Cross – financing:

W ramach PI 10.4 przewiduje się zastosowanie mechanizmu cross - financingu. Zastosowanie finansowania krzyżowego musi być uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych rezultatów i celów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- szkoły wyższe
- jednostki naukowe
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- przedsiębiorcy,
- instytucje kultury

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 10.4 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (IV-10.4) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym
- pozakonkursowym

Zastosowanie konkretnego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów lub kategorii wnioskodawcy. W trybie pozakonkursowym zostaną wybrane projekty o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego lub projekty dotyczące realizacji zadań publicznych, których wnioskodawcy ze względu na charakter projektu, są jednoznacznie określani, przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu oraz wskazani w *Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020*.

Inwestycje ze względu na swój kompleksowy charakter i znaczny zasięg oddziaływania w istotny sposób przyczynią się do osiągnięcia wyznaczonego dla PI 10.4 celu szczegółowego.

W pozostałym zakresie wykorzystywany będzie tryb konkursowy, jako najbardziej konkurencyjny, który pozwoli wybrać do dofinansowania projekty o najwyższej wartości dodanej.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ 2014-2020 oraz procedury wyboru i oceny projektów określone przez IZ RPO WŁ z uwzględnieniem regulacji unijnych i krajowych w tym obszarze. Zakłada się wielostopniowy proces oceny projektów, w ramach którego weryfikowana będzie m.in. zgodność operacji z demarkacją określającą zakres interwencji EFRR na poziomie regionalnym oraz spełnienie zasad horyzontalnych, tj. m.in. równości szans oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju oraz wspierania rozwiązań ICT. Proces oceny projektów będzie się składał z oceny formalnej, w trakcie, której badana będzie kompletność złożonej dokumentacji oraz jej zgodność z wytycznymi IZ RPO WŁ, a także oceny merytorycznej, podczas której oceniana będzie m.in. wykonalność projektu, realność jego założeń, celowość, efektywność oraz wkład w realizację celu szczegółowego PI. Kierunkowe zasady wyboru projektów, które powinny przyczynić się do założonych celów, zostaną szczegółowo opisane w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych IZ RPO WŁ. Ponadto tryb weryfikacji projektów, w tym zasady oceny i wyboru projektów zostanie wskazany w wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MliR.

Sekcja 2.A.2.3 (IV-10.4) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10.4 nie przewiduje się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych.

Ostateczna decyzja w tym zakresie zostanie podjęta na podstawie wyników ewaluacji ex-ante RPO WŁ 2014-2020, której elementem jest ocena możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa.

Sekcja 2.A.2.4. (IV-10.4) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 10.4 nie przewiduje się wsparcia dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (IV-10.4) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (IV-10.4): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WŁWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

	infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty						
2	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie (C)	Do uzupełnienia	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
3	Liczba wybudowanych / przebudowanych / rozbudowanych obiektów infrastruktury szkół wyższych [szt.]	[szt.]	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia

Sekcja 2.A.3 (IV) Opis przedsięwzięć EFS z zakresu interwencji społecznych, współpracy transgranicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

Sekcja 2.A.4 (IV) Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6 (III): Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

do uzupełnienia na późniejszym etapie prac na podstawie ewaluacji ex-ante

Sekcja 2.A.5 (IV) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Tabele 7-12 (III): Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji (do uzupełnienia)

Kategoria regionu i fundusz: Region słabiej rozwinięty, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

Sekcja 2.A.6 (IV) Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych.

Do uzupełnienia

Sekcja 2.A.0 (V)

Oś Priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne

Oś priorytetowa V powiązana jest z dwoma celami tematycznymi:

- **Cel tematyczny 8** - Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników,
- **Cel tematyczny 9** - Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem.

Połączenie w jednej osi CT 8 z CT 9 podyktowane zostało zamiarem zmaksymalizowania skuteczności realizacji celów i działań zawartych w całej osi V. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników jest ściśle powiązane z aspektem włączenia społecznego i walki z ubóstwem. Ryzyko wykluczenia i sfera ubóstwa dotyczy przede wszystkim osób i rodzin dotkniętych problemem bezrobocia, dlatego zwiększenie szans w znalezieniu zatrudnienia stanowi wyzwanie zarówno dla instytucji pomocy społecznej jak i służb zatrudnienia. Kierowanie przez ośrodki pomocy społecznej (OPS) / powiatowe urzędy pracy (PUP) wsparcia do tej samej grupy klientów powinno sprzyjać zawiązywaniu partnerstwa, współpracy, wymianie informacji i podejmowaniu działań kompleksowych na rzecz mieszkańców regionu, których dotyczy ryzyko wykluczenia³⁵. Połączenie CT 8 z CT 9 będzie ponadto sprzyjać synchronizacji działalności publicznych służb zatrudnienia (PSZ) i służb pomocy społecznej w pracy na rzecz wspólnej grupy docelowej. Koncentracja powyższych celów tematycznych w ramach jednej osi wynika również z dotychczasowych doświadczeń we wdrażaniu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL). Ograniczanie rozmiarów wykluczenia społecznego odbywa się przede wszystkim poprzez aktywizację zawodową osób objętych interwencją, co w konsekwencji prowadzić będzie do ich włączenia społecznego i poprawy jakości życia. Łączenie aktywnych instrumentów rynku pracy i działań służących integracji społecznej stanowi najbardziej skuteczny sposób walki zarówno z bezrobociem jak i z ubóstwem. Już w perspektywie finansowej 2007-2013 wprowadzono wymóg zawierania porozumień pomiędzy OPS a PUP. Z badań wynika, iż instytucje te silnie ze sobą konkurowały w pozyskiwaniu klienta, pomimo iż obie posiadają kompetencje, które przenikają się wzajemnie. Aby działania służb zatrudnienia i opieki społecznej uzupełniały się, potrzebna jest lepsza koordynacja pozwalająca na wykorzystanie silnych stron każdej z tych instytucji. Współpraca pomiędzy nimi mogłaby zapewnić kompleksowe wsparcie skierowane do ich klientów, co z kolei skutkować będzie znacznie większymi szansami na włączenie społeczno-zawodowe osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Harmonizacja działań oraz wprowadzenie wymogu tworzenia partnerstw między OPS/PCPR z PUP zapewnią integrację działań instytucji rynku pracy i integracji społecznej.

Położenie nacisku na kompleksowość wsparcia pozwoli na osiągnięcie jego wymiernych efektów zatrudnieniowych. W perspektywie finansowej 2007-2013 wprowadzono wymóg badania wskaźnika zatrudnieniowego przez PUP w ramach projektów systemowych realizowanych w Poddziałaniu 6.1.3 PO KL. Z danych pochodzących ze sprawozdania z realizacji Priorytetu VI PO KL za rok 2012 wynika, iż ogólna efektywność zatrudnieniowa osiągana przez PUP w województwie łódzkim kształtuje się na stosunkowo wysokim poziomie, tj. prawie 59%. Zakłada się, że jednoczesne wykorzystanie potencjału OPS i PUP może przyczynić się do osiągnięcia celu określonego w *Strategii Europa 2020*, zgodnie z którym planowany wskaźnik zatrudnieniowy dla Polski będzie kształtował się na poziomie co najmniej 71%.

Zastosowanie zasady 1 oś – 1 cel tematyczny stanowiłoby mniej skuteczne rozwiązanie z uwagi na fakt, że formy wsparcia występujące w obu celach tematycznych są komplementarne i mają na celu wzmocnienie kapitału ludzkiego, co ma zapobiec dalszemu pogłębianiu się niekorzystnego trendu demograficznego występującego w województwie łódzkim.

³⁵ *Metaewaluacja projektów systemowych realizowanych w Działaniu 7.1 POKL*, Warszawa maj 2011, str. 28

Priorytet inwestycyjny 8.5: Zapewnianie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Sekcja 2.A.1 (V-8.5) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wprowadzenie na rynek pracy

W celu ułatwienia wejścia na rynek pracy osobom młodym oraz pomocy w utrzymaniu się lub powrocie do zatrudnienia osobom starszym, a tym samym zwiększenia poziomu zatrudnienia w regionie, prowadzone będą działania ukierunkowane na wsparcie aktywnego poszukiwania pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych i zdobywania doświadczenia zawodowego. By zwiększyć efektywność podejmowanych działań, nacisk położony zostanie na kompleksowość i zindywidualizowanie wsparcia do potrzeb uczestników oraz wysoką jakość oferowanych im usług. Preferowane będzie wsparcie na rzecz powiatów charakteryzujących się najwyższą stopą bezrobocia w regionie, aby pomoc kierować tam, gdzie jest ona najbardziej potrzebna.

Konieczne jest także wspieranie mobilności przestrzennej osób poszukujących zatrudnienia i nieaktywnych zawodowo, w tym na poziomie międzynarodowym w ramach sieci EURES. Pracodawcy oraz osoby zainteresowane europejskim rynkiem pracy otrzymają pomoc w pośrednictwie pracy a realizowane działania przyczynią się do wzrostu mobilności przestrzennej i zwiększenia kompetencji i doświadczenia zawodowego osób poszukujących pracy/ mieszkańców województwa łódzkiego.

Istotnym elementem efektywnej realizacji działań związanych z aktywizacją zawodową i zwiększaniem dostępu do zatrudnienia jest też monitorowanie potrzeb i zjawisk na rynku pracy w ramach obserwatorium rynku pracy. Pozyskiwanie, kumulowanie oraz tematyczne poszerzanie, a także wewnętrzne integrowanie zbiorów danych na temat mechanizmów rządzących popytem i podażą pracy w województwie przyczyni się do poprawy społecznej i gospodarczej sytuacji w regionie łódzkim. Wszelkie bowiem decyzje oparte o rzetelne rozpoznanie przesłanek, jak również możliwych do uzyskania efektów, cechują się daleko większym prawdopodobieństwem osiągnięcia założonych celów, niż ma to miejsce w przypadku działań podejmowanych ad hoc. Tym samym kontynuacja działalności regionalnego obserwatorium rynku pracy będzie miała wpływ na poszerzenie wiedzy o rynku pracy poza ogólne wskaźniki makroekonomiczne czy demograficzne i skuteczniejsze dopasowanie oferowanego wsparcia do właściwie zdiagnozowanych problemów wybranych grup docelowych.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (V-8.5): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni) (c)	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie
2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie

	opuszczeniu programu (c)									
3	Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni) (c)	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	Badanie ewaluacyjne	rocznie

Sekcja 2.A.2 (V-8.5) Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (V-8.5) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.5:

Działania priorytetu będą obejmować:

1. pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, m.in. poprzez organizację warsztatów oraz szkoleń z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy;
2. działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy obejmujące m.in. kursy, szkolenia, pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, wsparcie psychologiczne;
3. pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego, m.in. poprzez staże i praktyki zawodowe,
4. wspieranie mobilności przestrzennej (obejmujące dofinansowanie kosztów przejazdu z miejsca zamieszkania do miejsca pracy oraz kosztu zakwaterowania w miejscu, w którym podjęto zatrudnienie);
5. działania EURES związane z bezpośrednim świadczeniem usług dla bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców (obejmujące: organizację dni rekrutacyjno-promocyjnych, rekrutację pracowników dla zagranicznych pracodawców/ pracodawców polskich chcących zatrudnić obcokrajowców, warsztaty z obsługi portalu EURES itp.);
6. prognozowanie i monitorowanie sytuacji na regionalnym rynku pracy, w tym m.in. prowadzenie, publikowanie i upowszechnianie badań i analiz dotyczących sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego

Efekty powyższych działań przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 8.5 m.in. do zapewniania dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowania lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspierania mobilności pracowników.

Beneficjenci:

1. Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, powiatowe urzędy pracy województwa łódzkiego oraz OHP,
2. wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupy docelowe:

1. osoby bezrobotne, poszukujące pracy oraz nieaktywne zawodowo, w szczególności osoby:
 - w wieku od 25 do 30 lat,
 - po 50 roku życia,

- długotrwale bezrobotne,
 - niepełnosprawne,
2. pracodawcy krajowi oraz pracodawcy z Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii (w zakresie działań EURES).
- (do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 8.5 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (V-8.5) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 100 ust. 2 lit a oraz art. 114 ust. 3 lit. a projektu rozporządzenia ogólnego). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w projekcie rozporządzenia ogólnego, w szczególności w art. 114 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 projektu CPR. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w Programie.

Zgodnie z projektem ustawy o *zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020*, stosowane będą następujące tryby wyboru projektów:

1. tryb konkursowy.

W trybie konkursowym będzie realizowana większość projektów wdrażanych w ramach PI 8.5, co umożliwi konkurencyjny wybór przedsięwzięć najbardziej efektywnych. Przewiduje się dwa rodzaje konkursów: na typ przedsięwzięć nr 1-4 oraz konkurs dla podmiotów, które uzyskały akredytację Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w zakresie działań EURES (typ przedsięwzięć nr 5).

W trybie konkursowym zostaną zastosowane preferencje dla obszarów województwa, gdzie określone wskaźniki rozwoju społeczno-ekonomicznego wskazują wartości niższe niż odpowiadające im wskaźniki dla całego województwa, co służyć będzie wyrównywaniu poziomu rozwoju całego regionu i poziomu życia jego mieszkańców. W szczególności pod uwagę wzięta zostanie stopa bezrobocia.

Preferencje dotyczące wsparcia poszczególnych obszarów regionu oraz grup osób, będących w relatywnie trudniejszej sytuacji na rynku pracy zostaną sformułowane poprzez szczegółowe kryteria selekcji przedsięwzięć do realizacji. W trybie konkursowym zostaną także zastosowane metody wyboru zapobiegające kumulacji realizacji większości przedsięwzięć na określonych obszarach województwa.

2. tryb pozakonkursowy.

W trybie pozakonkursowym zaplanowano realizację projektów:

- przez powiatowe urzędy pracy, które wdrażać będą instrumenty i usługi wymienione w ustawie o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* w zakresie działań aktywizacyjnych (PUP dysponują doświadczoną merytorycznie kadrą, diagnozą problemów i sprawdzonymi metodami pracy z osobami bezrobotnymi i poszukującymi pracy);
- przez WUP w Łodzi w zakresie monitorowania rynku pracy. W strukturach WUP w Łodzi istnieje Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy, które posiada doświadczoną merytorycznie kadrę i nawiązaną sieć kontaktów z instytucjami korzystającymi z wyników badań rynku pracy;

- przez WUP w Łodzi, powiatowe urzędy pracy województwa łódzkiego, OHP w ramach sieci EURES (wymienione podmioty legitymują się odpowiednim doświadczeniem w zakresie wspierania działań na rzecz mobilności przestrzennej na poziomie międzynarodowym).

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Sekcja 2.A.2.3 (V-8.5) Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W obszarze realizowanego wsparcia w PI 8.5 przewiduje się zastosowanie instrumentów zwrotnych w formie pożyczek na utworzenie stanowiska pracy dla osób bezrobotnych i pożyczek na podjęcie działalności gospodarczej, udzielanych przez powiatowe urzędy pracy po wejściu w życie znowelizowanej ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Sekcja 2.A.2.4 (V-8.5) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 8.5 nie planuje się realizacji dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (V-8.5) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (V-8.5): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (c)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie
2	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie (c)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie
3	Liczba osób w wieku do 30 lat objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie
4	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie

Priorytet inwestycyjny 8.7: Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy

Sekcja 2.A.1 (V-8.7) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wsparcie samozatrudnienia

Sektor mikroprzedsiębiorstw uznawany jest za kluczowy dla rozwoju zarówno kraju jak i poszczególnych regionów, w tym także regionu łódzkiego z uwagi na tworzenie miejsc pracy przy wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjału oraz dużą łatwość do zmieniających się warunków otoczenia. Województwo łódzkie cechuje relatywnie niski poziom przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie indywidualnej działalności gospodarczej.

Podejmowanie samozatrudnienia jest szansą na wykorzystanie kreatywności kapitału ludzkiego i często jedyną drogą do aktywizacji zawodowej dla osób, które pozostają w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. W związku z postępującą depopulacją regionu istotne jest podjęcie działań mających na celu zatrzymanie jak największej liczby osób młodych, które z uwagi na swój wiek nie dysponują wystarczającym kapitałem umożliwiającym im rozpoczęcie działalności gospodarczej. Konieczne jest również podjęcie działań mających na celu przeciwdziałanie dezaktywizacji zawodowej osób starszych i niepełnosprawnych oraz wykorzystania ich potencjału. Dlatego też wsparciem w ramach priorytetu w szczególności zostaną objęte osoby w wieku do 30 lat, osoby po 50 roku życia oraz osoby niepełnosprawne. Badania ewaluacyjne Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 wykazały wysoką skuteczność przedsięwzięć obejmujących wspieranie przedsiębiorczości.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (V-8.7): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni) (c)	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie
2	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Region słabiej rozwinięty	sztuka	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	Badanie ewaluacyjne	rocznie
3	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Region słabiej rozwinięty	sztuka	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie

Sekcja 2.A.2 (V-8.7) Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (V-8.7) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.7:

Działania priorytetu będą obejmować:

1. preferencyjne pożyczki dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej,
2. bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej połączone z finansowym wsparciem pomostowym dla osób bez zatrudnienia w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,
3. wsparcie doradczo-szkoleniowe dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej przez wyspecjalizowane instytucje oraz zgodnie z wypracowanymi i obowiązującymi standardami świadczenia usług, w tym poprzez inkubatory przedsiębiorczości;
4. zindywidualizowane wsparcie szkoleniowo-doradcze dla osób, które rozpoczęły działalność gospodarczą w projekcie, związane ze specyfiką branży prowadzonej firmy.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego

Rezultaty powyższych działań przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 8.7 m.in. do rozwoju postaw przedsiębiorczych i samozatrudnienia wśród mieszkańców regionu, a także tworzenia nowych miejsc pracy.

Beneficjenci:

1. wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupy docelowe:

1. osoby fizyczne zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą, przy czym wsparcie w formach bezzwrotnych planowane jest dla osób bez zatrudnienia pozostających w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym:
 - osób w wieku do 30 lat,
 - osób po 50 roku życia,
 - osób niepełnosprawnych.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 8.7 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (V-8.7) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 100 ust. 2 lit a oraz art. 114 ust. 3 lit. a projektu rozporządzenia ogólnego). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w projekcie rozporządzenia ogólnego, w szczególności w art. 114 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 projektu CPR. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w programie.

Zgodnie z projektem ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020, stosowany będzie jeden tryb wyboru projektów tj. tryb konkursowy.

W trybie konkursowym zostaną zastosowane preferencje dla obszarów województwa, gdzie określone wskaźniki rozwoju społeczno-ekonomicznego wskazują wartości niższe niż odpowiadające im wskaźniki dla całego województwa, co służyć będzie wyrównywaniu poziomu rozwoju całego regionu i poziomu życia jego mieszkańców. W szczególności pod uwagę wzięte zostaną następujące wskaźniki:

- liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na każde 100 osób w wieku produkcyjnym,
- stopa bezrobocia.

Preferowane będą także projekty oferujące kompleksowe wsparcie dla osób, do których kierowana jest pomoc.

Preferencje dotyczące wsparcia poszczególnych obszarów regionu oraz grup osób, będących w relatywnie trudniejszej sytuacji na rynku pracy zostaną sformułowane poprzez szczegółowe kryteria selekcji przedsięwzięć do realizacji. W trybie konkursowym zostaną także zastosowane metody wyboru zapobiegające kumulacji realizacji większości przedsięwzięć na określonych obszarach województwa.

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Sekcja 2.A.2.3 (V-8.7) Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach PI 8.7 planuje się wykorzystanie instrumentów finansowych w formie preferencyjnych pożyczek, przy założeniu, by ich dostępność była możliwie jak najszerza. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że w województwie łódzkim brakuje podmiotów dysponujących dostatecznym potencjałem umożliwiającym skuteczne wdrażanie instrumentów zwrotnych. Jednocześnie instytucje komercyjne np. banki nie są szczególnie zainteresowane angażowaniem się w tego typu działania. Wobec powyższego, a także w celu uniknięcia nadmiernego rozdziału środków pomiędzy różne instytucje i zwiększenia efektywności przedsięwzięcia uzasadnione jest powierzenie wdrażania instrumentów finansowych jednemu lub dwóm podmiotom.

Sekcja 2.A.2.4 (V-8.7) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 8.7 nie planuje się realizacji dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (V-8.7) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (V-8.7): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie

PROJEKT

Priorytet inwestycyjny 9.4: Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności

Sekcja 2.A.1 (V-9.4) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wprowadzenie na rynek pracy

Wzrastający poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego stanowią bardzo poważne problemy w województwie łódzkim, szczególnie widoczne w kontekście postępujących niekorzystnych zmian demograficznych. Z uwagi na bezpośredni wymiar ekonomiczny, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu stanowi jedno z priorytetowych założeń Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.

Realizacja PI 9.4 będzie obejmowała działania zmierzające do reintegracji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez szeroko rozumianą aktywizację społeczno-zawodową.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (V-9.4): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpółrocznego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób, które podjęły kształcenie i szkolenie po opuszczeniu programu (c)	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie
2	Liczba osób zatrudnionych po opuszczeniu programu (c)	Region słabiej rozwinięty	Osoby	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie
3	Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni) (c)	Region słabiej rozwinięty	Osoby	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	Badanie ewaluacyjne	rocznie

Sekcja 2.A.2 (V-9.4) Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (V-9.4) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.4:

Działania priorytetu będą obejmować:

1. programy na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej,

zawodowej obejmujących m. in.: zajęcia w ramach CIS/ KIS/ WTZ, ZAZ terapię lub poradnictwo psychologiczne, wsparcie w zakresie podniesienia kompetencji życiowych, trening kompetencji i umiejętności społecznych, talony na zakup usług społecznych, poradnictwo zawodowe, szkolenia, staże, pośrednictwo pracy;

2. prognozowanie i monitorowanie sytuacji w zakresie wykluczenia społecznego i depopulacji w tym m.in. prowadzenie, publikowanie i upowszechnianie badań i analiz dotyczących regionalnych i lokalnych zmian w zakresie wykluczenia i depopulacji.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego

Efekty powyższych działań przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 9.4 m.in. do aktywnej integracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu poprawy ich zatrudnialności i wprowadzenia na rynek pracy.

Beneficjenci:

1. instytucje pomocy i integracji społecznej;
2. podmioty ekonomii społecznej.

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupy docelowe:

1. osoby zagrożone wykluczeniem społecznym w wieku aktywności zawodowej wraz z osobami prowadzącymi wspólne gospodarstwo domowe, w szczególności klienci jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 9.4 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (V-9.4) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 100 ust. 2 lit a oraz art. 114 ust. 3 lit. a projektu rozporządzenia ogólnego). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w projekcie rozporządzenia ogólnego, w szczególności w art. 114 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 projektu CPR. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w programie.

Zgodnie z projektem ustawy o *zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020*, stosowane będą następujące tryby wyboru projektów:

1. tryb konkursowy.

W trybie konkursowym projekty na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu realizowane będą przez instytucje pomocy i integracji społecznej oraz podmioty ekonomii społecznej.

W trybie konkursowym zostaną zastosowane następujące preferencje:

- dla powiatów, na terenie których nie zostaną zawiązane partnerstwa lokalne (powiatowe) OPS / PCPR z PUP,

- dla projektów realizujących usługi reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej za pośrednictwem CIS, KIS, WTZ, ZAZ,

- dla projektów realizowanych na obszarach objętych rewitalizacją w ramach PI 9.1, zgodnie z Lokalnymi Programami Rewitalizacji.

2. tryb pozakonkursowy.

W trybie pozakonkursowym zaplanowano realizację projektów kompleksowych w partnerstwach lokalnych (powiatowych) OPS / PCPR z PUP. Zastosowany tryb wynika z kompetencji instytucji nadanych Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Realizacja projektów w ramach partnerstw lokalnych OPS/ PCPR z PUP pozwoli na podjęcie ścisłej współpracy tych instytucji w celu zapewnienia ich klientom kompleksowych ścieżek reintegracji społeczno-zawodowej.

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Sekcja 2.A.2.3 (V-9.4) Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach PI 9.4 nie przewiduje się możliwości wsparcia w formie instrumentów finansowych.

Sekcja 2.A.2.4 (V-9.4) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 9.4 nie planuje się realizacji dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (V-9.4) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (V-9.4): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	Osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie
2	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie (c)	Osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	SL 2014	rocznie

Priorytet inwestycyjny 9.7: Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym

Sekcja 2.A.1 (V-9.7) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa dostępu do usług społecznych kluczowych dla integracji społecznej i zawodowej

Ważnym czynnikiem decydującym o atrakcyjności regionu i jego poziomie cywilizacyjnym są warunki życia mieszkańców określone m.in. poprzez dostęp do podstawowych usług społecznych. Są one wyznacznikiem jakości życia oraz spójności społecznej. Słaby bądź utrudniony dostęp mieszkańców do infrastruktury społecznej oraz niezadowalająca jakość świadczonych usług stanowią istotną barierę cywilizacyjną. Na terenie województwa łódzkiego występuje przewaga popytu nad podażą na przedmiotowe usługi.

W ramach PI 9.7 przewiduje się inwestycje w kapitał ludzki i związaną z tym poprawę jakości usług społecznych i ich dostępności. Zwiększenie zatrudnienia w podmiotach świadczących usługi społeczne w zdiagnozowanym zakresie określonym jako deficytowy umożliwi większej liczbie osób skorzystanie z potrzebnych usług.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (V-9.7): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba instytucji świadczących usługi społeczne, które otrzymały wsparcie w ramach Priorytetu, funkcjonujących rok po zakończeniu realizacji projektu	Region słabiej rozwinięty	Szt.	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	Sprawozdawczość EFS	rocznie

Sekcja 2.A.2 (V-9.7) Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (V-9.7) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.7:

Działania priorytetu będą obejmować:

1. rozwój usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej obejmujące m.in.: usługi asystenta rodziny, usługi koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, ośrodki interwencji kryzysowej, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, usługi szkoleniowe dla kandydatów na rodziców

zastępczych i adopcyjnych, usługi rodziny wspierającej, grupy wsparcia, usługi terapeutyczne, system mieszkań chronionych i wspomaganych,

2. rozwój usług placówek wsparcia dziennego oraz innych alternatywnych form opieki dla dzieci (powyżej 3 roku życia) i młodzieży w formie: opiekuńczej, specjalistycznej, pracy podwórkowej,
3. rozwój usług wsparcia dziennego oraz innych alternatywnych form opieki dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych m.in. osób przewlekle chorych, osób niepełnosprawnych oraz osób starszych, w tym m.in. usługi w środowiskowych domach samopomocy, klubach seniora, usługi placówek wsparcia dziennego,
4. rozwój usług opieki środowiskowej dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych, m.in. osób przewlekle chorych, osób niepełnosprawnych oraz osób starszych obejmujące spersonalizowane usługi asystenckie,
5. wsparcie rozwoju usług społecznej rehabilitacji osób niepełnosprawnych, umożliwiającej integrację społeczną i/lub wejście albo powrót na rynek pracy np. WTZ, środowiskowe usługi prowadzące do samodzielności, dzienne centra aktywności, itp.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

W ramach PI 9.7 świadczenie spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych związanych z poprawą jakości i dostępu do usług społecznych jest działaniem powiązaniem z inwestycjami zaplanowanymi do realizacji w PI 9.1 i 9.3.

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego

Wielowymiarowa interwencja przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 9.7 tj. poprawy dostępu do usług społecznych kluczowych dla integracji społecznej i zawodowej, zwłaszcza tam gdzie obecnie dostęp do niektórych usług jest znacznie ograniczony.

Beneficjenci:

1. jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
2. organizacje pozarządowe (statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym)

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupy docelowe:

1. osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub/i osoby prowadzące wspólne gospodarstwo domowe z tymi osobami,
2. kandydaci na rodziców zastępczych i adopcyjnych.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 9.7 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (V-9.7) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 100 ust. 2 lit a oraz art. 114 ust. 3 lit. a projektu rozporządzenia ogólnego). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w projekcie rozporządzenia ogólnego, w szczególności w art. 114 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 projektu CPR. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w programie.

Zgodnie z projektem ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020, stosowany będzie jeden tryb wyboru projektów tj. tryb konkursowy.

W przypadku typu przedsięwzięcia nr 1 konkurs skierowany będzie wyłącznie do podmiotów uprawnionych w świetle Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej.

W przypadku typu przedsięwzięć nr 2 - 5 konkurs skierowany będzie do podmiotów ustawowo i statutowo świadczących usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Preferowane będą projekty zakładające funkcjonowanie międzypokoleniowych centrów integracji społecznej na terenie każdego z 5 podregionów (Podregion Skierniewicki, Podregion m. Łódź, Podregion Łódzki, Podregion Sieradzki, Podregion Piotrowski) oraz projekty zakładające zwiększenie dostępu do usług społecznych na obszarach, na których dane wsparcie nie jest realizowane albo realizowane jest w niewystarczającym stopniu.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Sekcja 2.A.2.3 (V-9.7) Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach PI 9.7 nie przewiduje się możliwości wsparcia w postaci finansowania zwrotnego.

Sekcja 2.A.2.4 (V-9.7) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 9.7 nie przewiduje się możliwości realizacji dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (V-9.7) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (V-9.7): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które skorzystały z usług społecznych w programie	Osoby	EFS	Regiony mniej rozwinięte	do uzupełnienia	SL2014	Rocznie

Priorytet inwestycyjny 9.8: Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Sekcja 2.A.1 (V-9.8) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cele szczegółowe: Wzmocnienie roli ekonomii społecznej

Rozwój ekonomii społecznej zgodnie ze strategicznymi kierunkami działań Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 stanowi bardzo ważny instrument służący przezwyciężaniu problemów społecznych, którego istota polega na osiąganiu celów społecznych metodami gospodarczymi. Zakłada się aktywizację istniejących oraz tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej, angażujących w działalność gospodarczą grupy defaworyzowane na lokalnych rynkach pracy, jak również integrujących grupy zagrożone wykluczeniem społecznym, poprzez wspieranie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych, w tym spółdzielni socjalnych oraz podmiotów integracji społecznej takich jak Centra Integracji Społecznej (CIS), Kluby Integracji Społecznej (KIS).

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (V-9.8): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	Szt.	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	Badanie ewaluacyjne	Rocznie
2	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	Szt.	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL2014	Rocznie
3	Liczba miejsc pracy utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej nie będących przedsiębiorstwami społecznymi	Region słabiej rozwinięty	Szt.	n/d	0	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL2014	Rocznie

Sekcja 2.A.2 (V-9.8) Opis przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (V-9.8) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9.8:

Działania priorytetu będą obejmować:

1. usługi wsparcia na rzecz animacji powstawania i budowania trwałości podmiotów ekonomii społecznej (PES),
2. usługi doradcze i szkoleniowe dla podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych, w tym w szczególności w zakresie ekonomizacji organizacji pozarządowych lub rozwoju odpłatnej działalności statutowej oraz wzmacniania potencjału PES, w tym rozwoju umiejętności menadżerskich, np. na rzecz realizacji usług społecznych, zatrudniania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym w szczególności osób niepełnosprawnych,.
3. dotacje bezzwrotne oraz wsparcie pomostowe udzielane na:
 - tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych, oraz wsparcie doradcze i szkoleniowe niezbędne do uruchomienia tej działalności,
 - zatrudnienie w podmiotach ekonomii społecznej, w szczególności w spółdzielniach socjalnych utworzonych przez osoby prawne,
4. usługi doradcze (biznesowe) w zakresie korzystania PES z zewnętrznych źródeł finansowania,
5. wsparcie na tworzenie i funkcjonowanie podmiotów integracji społecznej (CIS, KIS) dla realizacji usług reintegracji społeczno-zawodowej w szczególności w oparciu o przedsiębiorczość społeczną.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego

Efekty powyższych działań przyczynią się do osiągnięcia celu szczegółowego w ramach PI 9.8 m.in. do wzmocnienia roli ekonomii społecznej w regionie, w tym do powstawania i budowania trwałości podmiotów ekonomii społecznej (PES) i rozwoju usług reintegracji społeczno-zawodowej.

Beneficjenci:

1. instytucje wspierające rozwój sektora ekonomii społecznej, w tym ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, podmioty specjalizujące się w doradztwie biznesowym m.in. w zakresie korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania, podmioty specjalizujące się w udzielaniu wsparcia finansowego, doradztwie i szkoleniach z zakresu uruchamiania spółdzielni socjalnych, przedsiębiorstw społecznych,
2. podmioty ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstwa społeczne, organizacje pozarządowe,
3. jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
4. jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupy docelowe:

1. podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa społeczne, organizacje pozarządowe i ich pracownicy oraz wolontariusze,
2. osoby zagrożone wykluczeniem społecznym,
3. otoczenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym w szczególności JST i ich jednostki organizacyjne.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem w ramach PI 9.8 zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Sekcja 2.A.2.2 (V-9.8) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 100 ust. 2 lit a oraz art. 114 ust. 3 lit. a projektu rozporządzenia ogólnego). Procedury

wyboru projektów będą spełniać zasady określone w projekcie rozporządzenia ogólnego, w szczególności w art. 114 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 projektu CPR. Stosowanie kryteriów oceny ma zapewnić dofinansowanie jedynie takich projektów, które będą realizować cele określone w programie.

Zgodnie z projektem ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020, stosowany będzie jeden tryb wyboru projektów tj.: tryb konkursowy.

W trybie konkursowym preferowane będą projekty realizowane na zasadach partnerstwa z podmiotami specjalizującymi się w doradztwie biznesowym.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Sekcja 2.A.2.3 (V-9.8) Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

W ramach PI 9.8 nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Sekcja 2.A.2.4 (V-9.8) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach PI 9.8 nie planuje się realizacji dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (V-9.8) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (V-9.8): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WŁWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	Szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	SL2014	Rocznie

Sekcja 2.A.3 (V) Opis przedsięwzięć EFS z zakresu innowacji społecznych, współpracy transgranicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

W ramach wdrażania V Osi priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznej i współpracy ponadnarodowej, niemniej priorytety inwestycyjne realizowane w niniejszej osi przyczynią się do osiągnięcia celów zawartych w innych osiach priorytetowych RPO WŁ 2014-2020, w tym w ramach celów tematycznych 1-7.

Przykładowo PI 8.7 wykazuje powiązania z 3 celem tematycznym. Przedsiębiorstwa powstałe w ramach przedsięwzięć objętych priorytetem inwestycyjnym 8.7 mogą otrzymać dalsze i szersze wsparcie rozwojowe polegające w szczególności na: zwiększeniu konkurencyjności dzięki inwestycjom infrastrukturalnym (PI 3.1), wdrażaniu nowych produktów, usług i unowocześnianiu procesów (PI 3.3) oraz ekspansji na nowe rynki zbytu (PI 3.2).

Także realizacja PI 9.8 będzie mieć wpływ na osiągnięcie celów PI 3.1, gdyż rozwój gospodarki społecznej może przyczynić się do zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej regionu zarówno poprzez

tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych, jak i wzmacnianie potencjału istniejących już innych podmiotów ekonomii społecznej.

Sekcja 2.A.4 (V) Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6 (V): Ramy wykonania osi priorytetowej w podziale na fundusze i kategorie regionów

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Liczba osób objętych wsparciem w programie (c)	Osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL 2014	do uzupełnienia	do uzupełnienia
Kwota wydatków uznanych za kwalifikowane po autoryzacji	PLN	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	SL 2014	do uzupełnienia	do uzupełnienia

do uzupełnienia na późniejszym etapie prac na podstawie ewaluacji ex-ante

Sekcja 2.A.5 (V) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Tabela 7-12 (V): Zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji (do uzupełnienia)

Kategoria regionu i fundusz: Region słabiej rozwinięty, Europejski Fundusz Społeczny											
Tabela 7: Wymiar 1		Tabela 8: Wymiar 2		Tabela 9: Wymiar 3		Tabela 10: Wymiar 6		Tabela 11: Wymiar 7		Tabela 12: Wymiar 8	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€
0100 - Access to employment for job-seekers and inactive people, including local employment initiatives and support for labour mobility 0102 - Self-employment, entrepreneurship and business creation 0110 - Active inclusion 0113 - Enhancing access to affordable, sustainable and high quality		01 – Non - repayable grant 04 – Support through financial instruments: Loans, guarantees or equivalents (excluding venture and equity capital)		01 – Urban 05 – Rural: other		00 – Not applicable		03 - Enhancing the competitiveness of SMEs 05 – Social innovation			

services, including health care and social services of general interest											
0114 - Promoting social economy and social enterprises											

Sekcja 2.A.6 (V) Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych.

Do uzupełnienia

Sekcja 2.A.0 (VI)

Oś priorytetowa VI - Kompetencje i adaptacyjność

Oś priorytetowa VI powiązana jest dwoma celami tematycznymi:

Cel tematyczny 8 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

Cel tematyczny 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

Założenia Osi VI obejmują zakres wsparcia Priorytetów Inwestycyjnych 8.8, 8.9, 8.10, 10.1 i 10.3 w ramach dwóch celów tematycznych – Cel 8 *Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników* oraz Cel 10 *Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie*. Przyjęcie takiego założenia wynika z przekonania o większej skuteczności takiego rozwiązania oraz maksymalizacji poziomu realizacji zakładanych celów. Wobec szeregu problemów społeczno-gospodarczych identyfikowanych w woj. łódzkim, zbyt ograniczonych zasobów środków publicznych w stosunku do potrzeb oraz doświadczeń wdrażania programów współfinansowanych z EFS na poziomie regionalnym z lat 2004-2006 i perspektywy 2007-2013 przyjęto założenie, że zasoby te powinny przyczyniać się w sposób odpowiednio zintegrowany i skoordynowany do rozwiązania kluczowych problemów i wyzwań społeczno-gospodarczych regionu.

Refleksja nad zjawiskami społeczno-gospodarczymi związanymi z kapitałem ludzkim zachodzącymi w regionie, oparta o wyniki diagnoz dokumentów strategicznych i doświadczenia, w szczególności związane z „Planem przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim: Rodzina-Dzieci-Praca”, a także międzynarodowym projektem pn. „Lokalne scenariusze zmian demograficznych: polityki publiczne i strategie, dotyczące zrównoważonego rozwoju, rozwijania umiejętności i wzrostu zatrudnienia”³⁶, prowadzi do wniosków, że do kluczowych wyzwań, przed którymi stoi polityka rozwoju w woj. łódzkim, należą przeciwdziałanie zmianom demograficznym i ich skutkom społeczno-gospodarczym, reagowanie na nie, a także utrzymanie i wzrost zatrudnienia, szczególnie poprzez wzmocnienie adaptacyjności do zmian i konkurencyjności przedsiębiorstw.

Koncepcja Osi VI uwzględnia kompleksowy zbiór działań, które mają szansę spowolnić i ograniczyć negatywne tendencje demograficzne w regionie. Chociaż ich realizacja nie przyczynia się w sposób bezpośredni do poprawy sytuacji demograficznej w województwie łódzkim, to rezultaty tych działań mają na nią pośredni i znaczący wpływ. Kompleksowość działań zmierzających do ograniczenia negatywnych tendencji demograficznych obejmuje skierowanie środków EFS do tych obszarów funkcjonowania regionalnej społeczności, które najistotniej świadczą o jakości i atrakcyjności mającej wpływ na zamieszkanie/ pozostanie w regionie. Są to w szczególności obszary dotyczące opieki nad dziećmi do 3 roku życia i opieka przedszkolna, utrzymanie (i wzrost) aktywności zawodowej osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi – elastyczne formy zatrudnienia (PI 8.8), zarządzanie zmianą w przedsiębiorstwach, wsparcie outplacementowe (PI 8.9), system szkolnictwa podstawowego, średniego, w tym zawodowego, i wsparcie nauczycieli (PI 10.1 i 10.3), doradztwo zawodowe, wspieranie rozwoju kwalifikacji - szkolenia i kształcenie osób dorosłych, w tym pracujących (PI 10.3). Z drugiej strony procesy starzenia się regionalnej społeczności powodują, że konieczne staje się przedłużenie aktywności zawodowej oraz zintensyfikowanie powiązanych z tym działań służących ochronie zdrowia, sprzyja przedłużeniu tej aktywności (PI 8.10).

Planowana interwencja w ramach Osi VI ma posłużyć zwiększeniu adaptacyjności do zmian i konkurencyjności przedsiębiorstw, w szczególności małych i średnich. Przyczyni się do odciążenia

³⁶ Projekt realizowany przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) przy wsparciu Dyrekcji Generalnej ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Włączenia Społecznego w Komisji Europejskiej, we współpracy z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego oraz samorządami terytorialnymi województw: małopolskiego, pomorskiego i łódzkiego

pracowników firm od obowiązków wynikających z życia prywatnego umożliwiając bądź ułatwiając im świadczenie pracy, w tym poprzez wprowadzanie elastycznych form zatrudnienia (PI 8.8), dostosowania przedsiębiorstw do zmian (PI 8.9), ograniczenia zagrożeń zdrowotnych w miejscu pracy, przedłużenia aktywności zawodowej pracowników lub przywrócenie jej, co jest istotne dla przedsiębiorstw (PI 8.10). Ponadto w sferze edukacji pozwoli dopasować kompetencje osób, które mogą podjąć pracę do oczekiwań i potrzeb pracodawców oraz wzmocnić powiązania oferty szkolnictwa zawodowego z gospodarką (PI 10.3). Należy podkreślić, że wiedza i umiejętności pracowników to kluczowe zasoby z perspektywy przedsiębiorstw. Koncepcja działań Osi VI sprzyja również wdrażaniu w firmach rozwiązań stanowiących innowacje organizacyjne (np. zmiany formy organizacji pracy, strategie i rozwiązania dotyczące zarządzania wiekiem). Jest to tym bardziej istotne, że obecnie region jest postrzegany jako jeden z najmniej innowacyjnych w UE, a w skali kraju jako jeden z najmniej zaawansowanych w zakresie innowacji organizacyjnych. Należy zaznaczyć, że obok wytwarzania największej części PKB podmioty gospodarcze również w największym stopniu przyczyniają się do wzrostu i utrzymania zatrudnienia w regionie. Ich wsparcie przyczynia się zatem do ograniczenia odpływu zasobów siły roboczej z regionu i służy przeciwdziałaniu depopulacji.

Wsparcie Osi VI uwzględnia zintegrowane podejście do rozwoju kompetencji w regionie. Przewidywany zakres przedsięwzięć obejmuje działania edukacyjne na różnych etapach kształcenia, w różnej formie, kierowane do różnych grup docelowych. Uwzględnia szerokie spektrum wsparcia szkoleniowo-doradczego dla pracowników przedsiębiorstw i przedsiębiorców związane z dostosowaniem do zmian (PI 8.9), edukacji przedszkolnej kierowanej do dzieci w wieku 3-4 lata, wsparcie uczniów oraz nauczycieli (PI 10.1), wsparcie związane z edukacją kierowane do uczniów szkół o profilu zawodowym, nauczycieli oraz z kształceniem ustawicznym osób dorosłych (10.3). Należy podkreślić, że wsparcie edukacyjne Osi VI ma służyć przede wszystkim dopasowaniu kompetencji mieszkańców regionu do wyzwań związanych z zatrudnieniem, jak również zmian gospodarczych, demograficznych oraz technologicznych. Koresponduje z ideą kształcenia się przez całe życie, niezwykle istotną w kontekście założeń *Strategii Europa 2020* oraz założeń krajowego dokumentu rządowego „Perspektywa uczenia się przez całe życie”, przyjętego przez Radę Ministrów we wrześniu 2013 r.

Priorytet inwestycyjny nr 8.8 Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego

Sekcja 2.A.1 (VI-8.8) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Stworzenie warunków ułatwiających godzenie życia rodzinnego i zawodowego

Dla wzrostu poziomu kapitału ludzkiego w regionie istotne znaczenie ma zapewnienie rozwoju zawodowego, z czym związana jest możliwość łączenia życia zawodowego z prywatnym. Często przyczyną dezaktywizacji zawodowej pracowników jest konieczność opieki nad osobami zależnymi. Z tego powodu istotnym jest zapewnienie rozwiązań, które umożliwiłyby pozostanie na rynku pracy tym osobom. W województwie łódzkim wzrasta bierność zawodowa spowodowana obowiązkami domowymi. Trudna sytuacja na rynku pracy, skutkująca obawami dotyczącymi zapewnienia odpowiednich warunków potomstwu, powoduje opóźnienie decyzji o macierzyństwie. Liczba urodzeń maleje, co jest jedną z istotnych przyczyn pogarszającej się sytuacji demograficznej. Zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 w regionie niezadowolający jest dostęp do opieki żłobkowej. Słabością jest niedopasowanie sieci żłobków i przedszkoli do regionalnych i lokalnych potrzeb. Liczba miejsc w instytucjach opieki nad małymi dziećmi pozwala na zaspokojenie regionalnych potrzeb tylko w niewielkim stopniu. W roku 2012 żłobki wraz ze specjalnymi oddziałami i klubami dziecięcymi zapewniały 3210 miejsc, podczas gdy w tym czasie w regionie było 99 318 dzieci w wieku 0-3 lata³⁷. W większości gmin nie funkcjonuje żadna instytucja opieki nad dziećmi w tym wieku. Najmniejszy odsetek dzieci objętych opieką instytucjonalną jest w małych gminach. Rosną koszty opłat za opiekę w żłobkach prowadzonych przez Samorządy. Aktualnie większość dzieci wychowywana jest przez rodziców, babcię lub pracującą legalnie i nielegalnie opiekunkę³⁸. Na obszarach wiejskich często tradycja opieki nad dzieckiem dotyczy najbliższej rodziny. Wg wyników badania Millward Brown SMG/KRC (*Mama w pracy*; 2012 r.) 40% pracujących matek twierdzi, że ich pracodawcy nie oferują matkom żadnych udogodnień. Zgodnie z raportem z projektu pn. „Lokalne scenariusze zmian demograficznych: polityki publiczne i strategie, dotyczące zrównoważonego rozwoju, rozwijania umiejętności i wzrostu zatrudnienia”, wspierane powinny być działania regionalne dotyczące polityki prorodzinnej obejmujące rozwój systemu wsparcia rodziców, którzy chcą mieć dzieci, poprawę sieci żłobków, zachęty finansowe dla pracodawców, aby wprowadzali formy organizacji pracy bardziej przyjazne rodzinom (elastyczne formy pracy). W związku z powyższym istnieje konieczność wspierania działań, które umożliwią godzenie życia zawodowego z prywatnym. Planowane obszary wsparcia koncentrować będą się na zapewnieniu opieki nad osobami zależnymi w postaci tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w żłobkach, klubach dziecięcych, u dziennych opiekunów i niań. Poza działaniami skoncentrowanymi nad rozszerzeniem sieci usług opiekuńczych istotne jest także wdrażanie rozwiązań służących godzeniu życia zawodowego i prywatnego, które umożliwiają pracę i pełnienie obowiązków rodzinnych. Działania te skierowane do przedsiębiorstw mają skutkować wdrożeniem nowych rozwiązań organizacyjnych w środowisku pracy, takich jak telepraca, job sharing, elastyczne godziny pracy. Z regionalnych doświadczeń wynika jednak, że pracownicy, a co gorsza pracodawcy posiadają niewielką wiedzę nt. możliwości związanych z elastycznymi formami zatrudnienia.

³⁷ Bank Danych Lokalnych GUS.

³⁸ Instytucje opieki dla dzieci w wieku do lat 3 w Polsce, Bożena Kłós, Jolanta Szymańczak, Biuro Analiz Sejmowych, 2013, s. 2.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (VI-8.8): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	średnioroczna liczba dzieci objętych opieką żłobkową	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba osób opiekujących się osobami zależnymi posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.2 (VI-8.8) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (VI-8.8) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.8:

- Wspieranie usług opieki nad dziećmi do 3 roku życia oraz poprawa dostępu do usług opiekuńczych w wymiarze jakościowym i ilościowym np. w postaci zwiększania ilości miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych.
 - Wdrożenie elastycznych form zatrudnienia w przedsiębiorstwach (m.in. job sharing, telepraca, elastyczne godziny pracy, wypożyczanie pracowników).
 - Aktywizacja osób powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich/wychowawczych oraz okresie opieki nad osobami zależnymi m.in. poprzez szkolenia i doradztwo.
- (do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego

Powyższe obszary wsparcia bezpośrednio przyczyniają się do ułatwienia godzenia życia zawodowego i rodzinnego poprzez wprowadzanie rozwiązań, które umożliwiają osobom pełniącym funkcje opiekuńcze funkcjonowanie na rynku pracy.

Typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupa docelowa:

- Przedsiębiorcy i ich pracownicy

- Dzieci do 3 roku życia
- Osoby powracające na rynek pracy po urlopach macierzyńskich/wychowawczych oraz okresie opieki nad osobami zależnymi.

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych)

Sekcja 2.A.2.2 (VI-8.8) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym. Wybór trybu został dokonany przy uwzględnieniu następujących czynników:

- optymalnego sposobu osiągnięcia celów programu/osi priorytetowej/priorytetu inwestycyjnego;
- liczby podmiotów, których działania prowadzone w wyniku uzyskania dofinansowania będą służyć osiągnięciu celów;
- typu beneficjenta;
- wielkości projektów (planowana wysokość dofinansowania).

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z zapisami rozporządzenia ogólnego. Kryteria będą jednakowe dla wszystkich potencjalnych beneficjentów w ramach danej kategorii projektów programu, będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju.

Sekcja 2.A.2.3 (VI-8.8) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Sekcja 2.A.2.4. (VI-8.8) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

Nie planuje się realizacji dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (VI-8.8) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (VI-8.8): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech	szt	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie	szt	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	Liczba osób opiekujących się osobami zależnymi zatrudnionych po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	szt	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

PROJEKT

Priorytet inwestycyjny 8.9 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Sekcja 2.A.1 (VI-8.9) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy 1: Podniesienie kompetencji pracowników przedsiębiorstw

Cel szczegółowy 2: Dostosowanie przedsiębiorstw do potrzeb wynikających ze zmian regionalnej gospodarki.

Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem wpływającym na wzrost poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Oddziałuje w sposób bezpośredni na wzrost gospodarczy, sytuację rynku pracy i przy dobrej kondycji firm przekłada się na ożywienie gospodarcze regionu. Jednocześnie średnie, małe, a przede wszystkim mikro przedsiębiorstwa, stanowiące ok. 95% firm w regionie, są wysoce podatne na zmiany koniunkturalne, co przekłada się na spadek liczby podmiotów w rejestrze REGON oraz spadek nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw.

Aby utrzymać się na rynku i poprawić swoją konkurencyjność przedsiębiorstwa muszą niekiedy poddawać się procesom restrukturyzacyjnym. Zmiany organizacyjne, w tym prowadzenie procesów restrukturyzacyjnych, niosą ze sobą ryzyko redukcji zatrudnienia. W celu przeciwdziałania bezrobociu wywołanemu procesami restrukturyzacyjnymi należy wspomóc przedsiębiorstwa w zarządzaniu tymi procesami. Procesy modernizacyjne wymuszają także ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz umiejętności pracowników przedsiębiorstw. Mając na uwadze zachodzące w regionie negatywne zmiany demograficzne warto podkreślić, że stymulowanie podnoszenia i aktualizacji umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza starsze i o niskich kwalifikacjach, jest kluczowe dla utrzymania ich aktywności na rynku pracy. Z kolei inne zachodzące zmiany, technologiczne lub prawne, mogą być zarówno zagrożeniem jak i szansą dla firm, co również wiąże się z odpowiednim przygotowaniem.

Zapewnienie trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenie nowych miejsc pracy na bazie zaawansowanej gospodarki wiedzy i innowacji wymaga postawienia na rozwój kapitału ludzkiego. Dla wzrostu poziomu kapitału ludzkiego istotne znaczenie mają m.in. możliwości rozwoju zawodowego, zapewnienie dobrej jakości życia i satysfakcjonujących warunków płacowych, szczególnie dla wykształconych specjalistów, w tym w zakresie obszarów wskazywanych jako specjalizacje regionu.

Tymczasem poziom adaptacyjności firm jest niewystarczający i wymaga działań nakierowanych na profesjonalizację kadr przedsiębiorstw prowadzących do ich bardziej stabilnego rozwoju.

Sytuacja dotycząca szkoleń pracowników firm w woj. łódzkim nie jest zadowalająca. Jak wynika z badania „Gospodarowanie zasobami pracy w małych i średnich przedsiębiorstwach” tylko 39,2% przedsiębiorców skierowało swoich pracowników na szkolenia zewnętrzne, a 58,6% przeprowadziło szkolenia wewnętrzne z ich udziałem. W najmniejszym stopniu ze szkoleń zewnętrznych korzystały mikroprzedsiębiorstwa. Tematyką, w ramach której najczęściej doksztalali się pracownicy, jest BHP (61,9%), co nie jest obszarem znacząco wpływającym na konkurencyjność i adaptacyjność firm. Istotnymi barierami dotyczącymi korzystania ze szkoleń są brak środków finansowych i brak wiedzy o dofinansowaniu³⁹.

Utrzymanie wysokiej jakości zasobów pracy w regionie wymaga tworzenia bodźców dla rozwoju zaawansowanej gospodarki wiedzy i innowacji oraz stałego stymulowania popytowej strony rynku pracy. Nowoczesny kapitał ludzki jest wysoce mobilny zawodowo i przestrzennie. Należy wspierać aktywne postawy na rynku pracy oraz zwiększać mobilność zawodową. Szczególnie istotne jest zatem nie tylko stałe podnoszenie kwalifikacji przedsiębiorców i ich pracowników, ale również rozwijanie umiejętności efektywnego zarządzania zmianą w firmie.

Dla wzrostu popytu na pracę w regionie oraz zahamowania odpływu mieszkańców z województwa istotne znaczenie będą miały zmiany strukturalne w gospodarce, rozwój przedsiębiorczości, w tym szersze

³⁹ „Gospodarowanie zasobami pracy w małych i średnich przedsiębiorstwach” badanie zrealizowane w 2012 r. w ramach Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy, na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi.

zastosowanie nowych metod zarządzania w firmach oraz umiejętność wykorzystania technik informacyjnych i telekomunikacyjnych, warunkujące pełne uczestnictwo w życiu społecznym i gospodarczym.

W zakresie usług adresowanych do przedsiębiorstw z sektora MSP przechodzących procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne, ukierunkowane na dostosowanie się do zmian gospodarczych, oraz ich pracowników realizowane będzie wsparcie w formie doradztwa dla przedsiębiorstw, szkoleń przekwalifikowujących, outplacementu.

W zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych poprzez szkolenia przedsiębiorców i ich pracowników z sektora MSP zostanie opracowany i wdrożony system dystrybucji środków oparty na podejściu popytowym.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (VI-8.9): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

0	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikację po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.2 (VI-8.9) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (VI-8.9) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.9:

1. Wspieranie rozwoju kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw (m.in. poprzez szkolenia, coaching, doradztwo do szkoleń),
2. Dostarczanie kompleksowych usług (doradczych, diagnostycznych) odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw,
3. Wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem (m.in. poprzez doradztwo i szkolenia),
4. Wsparcie na rzecz zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany gospodarczej,
5. Zapewnianie przedsiębiorcy, który znalazł się w sytuacji kryzysowej, wsparcia doradczego w zakresie opracowania i wdrożenia planu rozwoju działalności / planu restrukturyzacji,
6. Wsparcie outplacementowe (m.in. w postaci szkoleń przekwalifikowujących, doradztwa zawodowego i psychologicznego).

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych)

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego:

Powyższe działania przyczyniają się z jednej strony do podniesienia konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez rozwój kwalifikacji kadr oraz wsparcie dla przedsiębiorstw w postaci wdrożenia rozwiązań w zakresie rozwoju kadr i organizacji pracy, a także mają stanowić wsparcie dla przedsiębiorstw i ich pracowników w sytuacji zmieniającej się gospodarki.

Typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupa docelowa:

- Przedsiębiorcy i ich pracownicy.
- Przedsiębiorstwa przechodzące procesy restrukturyzacyjne i ich pracownicy.
- Osoby, które utraciły pracę z przyczyn dotyczących zakładu pracy w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Sekcja 2.A.2.2 (VI-8.9) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym. Wybór trybu został dokonany przy uwzględnieniu następujących czynników:

- optymalnego sposobu osiągnięcia celów programu/osi priorytetowej/priorytetu inwestycyjnego;
- liczby podmiotów, których działania prowadzone w wyniku uzyskania dofinansowania będą służyć osiągnięciu celów;
- typu beneficjenta;
- wielkości projektów (planowana wysokość dofinansowania).

Wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z zapisami rozporządzenia ogólnego. Kryteria będą jednakowe dla wszystkich potencjalnych beneficjentów w ramach danej kategorii projektów programu, będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju.

W przypadku wsparcia dla przedsiębiorstw będzie opracowany i wdrożony system dystrybucji środków oparty na podejściu popytowym z wykorzystaniem Rejestru Usług Rozwojowych.

Sekcja 2.A.2.3 (VI-8.9) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Sekcja 2.A.2.4. (VI-8.9) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

Nie planuje się realizacji dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (VI-8.9) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (VI-8.9.): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WL WK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zatrudnionych, objętych wsparciem w programie (w tym samozatrudnieni)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba osób zatrudnionych w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie	szt	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
4	Liczba osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym objętych wsparciem w programie (C) (poprzednia nazwa wynikająca z Rozporządzenia KE: Liczba osób z wykształceniem podstawowym (ISCED 1) lub średnim I stopnia (ISCED 2))	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
5	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.1 (VI-8.10) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy 1: Utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu

Cel szczegółowy 2: Zmiana kwalifikacji osób, które pracują w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie

Problemy demograficzne, które dotyczą województwo łódzkie, a szczególnie zjawisko starzenia się ludności, należą do największych w skali kraju i stanowią jedno z największych zagrożeń dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. W regionie stale zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Wg prognoz sytuacja będzie się pogarszać. Jednocześnie narasta presja na przedłużenie aktywności zawodowej regionalnej społeczności wynikająca ze zmian prawnych dotyczących późniejszego przechodzenia na emeryturę.

W związku z powyższym istotne znaczenie dla województwa mają działania związane z utrzymaniem aktywności zawodowej oraz umiejętność wykorzystania potencjału osób starszych, co powoduje konieczność zapewnienia im odpowiednich warunków pracy, oddziaływanie na rzecz zachowania ich stanu zdrowia, który umożliwia aktywność zawodową, w tym zapobieganie chorobom, które mogą stanowić czynnik eliminujący z rynku pracy.

Innym istotnym obszarem, związanym z utrzymaniem aktywności zawodowej osób starszych i sprzyjającym wykorzystaniu ich potencjału, jest zarządzanie wiekiem. W regionie występuje problem niewystarczającego potencjału do wdrażania odpowiednich rozwiązań w tym zakresie. W szczególności dotyczy to braku dostępu do praktycznych metod i narzędzi, braku odpowiedniego doświadczenia kadr w zakresie zarządzania wiekiem, braku świadomości korzyści związanych zarządzaniem wiekiem oraz stereotypowego postrzegania starszych pracowników. Ponadto, koncepcje w tym zakresie często są ograniczane jedynie do grupy osób 50+.⁴⁰

Niezbędne jest realizowanie działań związanych z opracowaniem programów profilaktycznych, dotyczących chorób będących przyczyną przerwania aktywności zawodowej, a także programów rehabilitacji leczniczej umożliwiających powrót do pracy. Jednocześnie konieczne jest wsparcie w postaci zdobycia nowych kwalifikacji dla osób, które pracują w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, tak by wydłużyć ich aktywność zawodową.

Sytuacja zdrowotna regionalnej społeczności jest dalece niezadowolająca. Czas trwania życia w województwie łódzkim spośród polskich regionów jest najkrótszy (70,6 lata dla mężczyzn i 79,8 dla kobiet). Współczynnik umieralności dla osób w wieku produkcyjnym jest wyższy od współczynnika ogólnopolskiego. Negatywnie przedstawiają się wskaźniki województwa dotyczące umieralności oraz zachorowalności na choroby cywilizacyjne - choroby układu krążenia i nowotwory. Region zajmuje drugie miejsce wśród polskich województw w zakresie umieralności na te choroby, co wiąże się z koniecznością realizacji programów profilaktycznych w kierunku ich wczesnego wykrywania. Należy podkreślić, że choroby są częstą przyczyną ograniczenia i przerwania aktywności zawodowej. Do specyficznych problemów zdrowotnych województwa należą choroby układu trawiennego i układu nerwowego. Wartości wskaźników w tym zakresie są wyższe od ogólnopolskich. Planowane wsparcie powinno odnosić się do identyfikowanych głównych i specyficznych problemów zdrowotnych regionu. Programy profilaktyczne powinny również uwzględniać wątek stylu życia. Wg ekspertów ochrony zdrowia i zapisów Narodowego Programu Zdrowia 2007-2015 stan zdrowia człowieka w 50-60% zależy od stylu życia. Przyczyny śmierci i chorobowości w regionie mają bowiem ścisły związek z głównymi elementami stylu życia tj. nałogami (choroby układu krążenia – tytoń, choroby wątroby – alkohol), sposobem odżywiania (choroby układu

⁴⁰ Wnioski wynikają z badań projektu innowacyjnego pn. „Metodyka zarządzania wiekiem jako innowacyjne rozwiązanie wspierające aktywność zawodową pracowników 50+” zrealizowanego w ramach Poddziałania 8.1.1 PO KL.

trawienno), brakiem aktywności fizycznej (choroby układu krążenia), zachowaniami ryzykownymi (wypadki, urazy).

Ponadto, zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Zdrowia na poziomie regionalnym, mogą być realizowane programy profilaktyczne mające charakter uzupełniający do programów populacyjnych, dotyczące wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy. W tym zakresie prowadzona może być profilaktyka pierwszorzędowa (ukierunkowana na edukację zdrowotną) oraz finansowane będą procedury, które obecnie nie stanowią elementu programu populacyjnego lub takie, w odniesieniu do których identyfikowane są problemy z dostępnością wynikające z barier finansowych. Realizacja takich działań uwarunkowana będzie skalą identyfikowanych problemów w regionie oraz faktycznym zapotrzebowaniem.

W województwie łódzkim osoby niepełnosprawne stanowią istotną część populacji. Co siódmy mieszkaniec regionu to osoba niepełnosprawna (14%). Największą grupę stanowią osoby posiadające orzeczenie o lekkim (37%) i umiarkowanym (32%) stopniu niepełnosprawności. Stan zdrowia należy do głównych ograniczeń aktywności zawodowej tych osób. Jednocześnie zatrudnianie osób niepełnosprawnych jest rzadko spotykaną praktyką w regionie, co stanowi bardzo istotny problem. Wykluczenie zawodowe wiąże się również z wykluczeniem społecznym osób niepełnosprawnych. Słaba opieka zdrowotna to po niedostatku finansowym największy problem z jakim borykają się osoby niepełnosprawne w regionie.⁴¹

Zakładane działania mają bezpośredni wpływ na zapobieganie negatywnym trendom demograficznym oraz dostosowywanie się do wynikających z nich wyzwań związanych z jak najdłuższą aktywnością zawodową.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (VI-8.10): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2	Liczba osób, która powróciła na rynek pracy po zakończeniu udziału w programach rehabilitacji medycznej	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

⁴¹ „Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych w województwie łódzkim”; badanie zrealizowane w ramach Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi przy Wojewódzkim Urzędzie Pracy, Łódź 2011 r.

Sekcja 2.A.2 (VI-8.10) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (VI-8.10) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8.10:

1. Programy przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia.
2. Realizacja populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy
3. Opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu -choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, choroby kostno-mięśniowe, choroby układu oddechowego, choroby psychiczne
4. Opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej i zawodowej ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej.
5. Wsparcie rozwoju specjalistycznych usług rehabilitacyjnych oraz upowszechnienia programów rehabilitacji osób niepełnosprawnych umożliwiających powrót na rynek pracy i integrację społeczną
6. Wdrożenie rozwiązań w obszarze zarządzania wiekiem poprzez wsparcie doradcze dla pracodawców oraz stworzenie warunków przyjaznych dla starszych pracowników.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego:

Działania zaplanowane w przedmiotowym Priorytecie mają bezpośredni wpływ na utrzymanie i wydłużenie aktywności zawodowej poprzez realizację szerokiego obszaru działań, opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji zdrowotnej i leczniczej oraz programów profilaktycznych, pozwalających na pozostanie na rynku pracy, działania szkoleniowe przyczyniające się do przekwalifikowania pracowników, pozwalające na kontynuację pracy, a także stworzenie przyjaznych warunków pracy dla osób starszych, służące utrzymaniu zatrudnienia.

Typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupa docelowa:

- Pracownicy długotrwale pracujący w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie.
- Osoby dorosłe

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Sekcja 2.A.2.2 (VI-8.10) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów w trybach:

- konkursowym;
- pozakonkursowym, w formule projektów systemowych.

Wybór projektu w trybie konkursowym uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z zapisami rozporządzenia ogólnego. Kryteria będą jednakowe dla wszystkich potencjalnych beneficjentów w ramach danej kategorii projektów programu, będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju.

Tryb pozakonkursowy przewidziano w odniesieniu do projektów dotyczących profilaktyki zdrowotnej. Przedsięwzięcia realizowane w trybie pozakonkursowym będą zgodne z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 oraz regionalnej strategii polityki zdrowotnej. Tego rodzaju projekty cechują się specyfiką ponadlokalną, a ich realizacja wymaga szczególnie wysokiego potencjału beneficjenta.

Dodatkowo, w trybie pozakonkursowym mogą być realizowane projekty dotyczące programów przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach wpływających na zdrowie, przygotowujących do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia. Wybór trybu pozakonkursowego uwarunkowany jest w tym przypadku strategicznym znaczeniem przedsięwzięcia dla realizacji celów PI. Jednocześnie, z uwagi na przedmiot wsparcia, typ beneficjenta lub zakres planowanych przedsięwzięć brak jest uzasadnienia dla wprowadzenia trybu konkurencyjnego.

Sekcja 2.A.2.3 (VI-8.10) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

Sekcja 2.A.2.4. (VI-8.10) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

Nie planuje się realizacji dużych projektów.

Sekcja 2.A.2.5 (VI-8.10) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (VI-8.10): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie [osoby]	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2	Liczba osób objętych badaniami profilaktycznymi w programie [osoby]	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3	Liczba osób objętych programami rehabilitacji medycznej ułatwiającymi powrót do pracy	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet inwestycyjny 10.1 Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego

Sekcja 2.A.1 (VI-10.1) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy 1: Upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej oraz zwiększenie uczestnictwa dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej

Cel szczegółowy 2: Podniesienie jakości kształcenia w zakresie kompetencji kluczowych, w szczególności matematycznych i podstawowych naukowo-technicznych

Do słabych stron regionu w obszarze wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego, pomimo zauważalnej poprawy w tym zakresie, należą nierówności w dostępie do edukacji przedszkolnej, w dalszym ciągu zróżnicowana jakość usług edukacyjnych oraz niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej, w tym w grupie dzieci 3-4 letnich, nie objętych obowiązkowym wychowaniem przedszkolnym oraz na obszarach wiejskich. Tymczasem zgodnie ze strategicznymi kierunkami działań rządowych priorytetem w obszarze edukacji jest zwiększenie dostępności do edukacji wysokiej jakości między innymi poprzez upowszechnienie wychowania przedszkolnego i wzmacnianie roli edukacji przedszkolnej. Zapewnienie lepszego dostępu najmłodszych dzieci do edukacji jest najskuteczniejszym sposobem na wyrównywanie szans edukacyjnych. Pierwsze lata życia są bowiem decydujące w rozwoju i dalszych losach dziecka, gdyż znaczna część możliwości intelektualnych człowieka kształtuje się w pierwszych latach życia. W wieku przedszkolnym rozwija się także większość wrodzonych predyspozycji, w tym także zdolność uczenia się. Jest to także najlepszy okres na zapobieganie ewentualnym trudnościom w nauce, niwelowanie dysharmonii rozwojowych, terapię zaburzeń, wyrównywanie zaniedbań środowiskowych. Umiejętności, które małe dzieci wynoszą z przedszkola, procentują w szkole lepszymi wynikami w nauce, a w dorosłym życiu lepszym funkcjonowaniem społecznym i zawodowym. Zatem polityka regionu na rzecz upowszechniania idei uczenia się przez całe życie koncentrować się powinna na wspieraniu procesów uczenia się już na najwcześniejszych etapach życia dziecka.

Istotnym problemem jest również niedostosowanie przestrzenne sieci placówek wychowania przedszkolnego do lokalnych i regionalnych potrzeb, w tym znaczne różnice w dostępie do edukacji przedszkolnej między obszarami miejskimi a wiejskimi. Na obszarach wiejskich uczestnictwo dzieci w wychowaniu przedszkolnym jest nadal wyraźnie niższe niż w miastach. Do największych barier w rozwoju wczesnej opieki i edukacji zalicza się koszty opłat za uczestnictwo dzieci w formach opieki oraz trudności w organizacji form wychowania przedszkolnego.

Kompleksowe działania na rzecz tworzenia warunków powszechnego dostępu do edukacji od najwcześniejszych lat życia dziecka wpłyną znacząco na lepsze ich przygotowanie do dalszych etapów edukacji oraz pozwolą na poprawę warunków rozwoju oraz wyrównywania szans edukacyjnych i zniwelowania dysproporcji w procesie dalszego kształcenia.

Wsparcie, bez względu na sposób organizacji czy miejsce, ma przyczynić się do wspomagania rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci oraz rozbudowy i/lub dostosowania infrastruktury umożliwiającej przełamywanie niżu demograficznego. Pomoc skierowana na obszary wiejskie dotyczyć powinna przede wszystkim wyrównywania szans edukacyjnych oraz uzupełniających do tych działań inwestycji w rozwój infrastruktury edukacyjnej ułatwiającej dostęp do edukacji przedszkolnej. Uzasadnieniem dla potrzeby dofinansowania zróżnicowanych form opieki przedszkolnej i edukacji będzie potrzeba dostosowania oferty do różnych i stale zmieniających się, indywidualnych potrzeb młodych rodziców, którzy wspierani powinni być w zachowaniu zdolności zatrudnienia i utrzymania rodziny.

W celu zwiększenia udziału dzieci w edukacji przedszkolnej w wieku 3-4 lata, nie podlegających obowiązkowemu wychowaniu przedszkolnemu, planuje się działania służące generowaniu nowych miejsc wychowania przedszkolnego (w szczególności na obszarach o najniższym stopniu upowszechnienia

wychowania przedszkolnego, wiejskich i defaworyzowanych) oraz upowszechnianiu edukacji na tym poziomie, w tym uświadamiające mieszkańcom województwa korzyści płynące z wczesnej edukacji przedszkolnej. Wsparcie kierowane będzie do już istniejących przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego oraz ma pozwolić na tworzenie nowych placówek, przy uwzględnieniu realnych potrzeb i trendów demograficznych skutkujących w długoterminowej perspektywie zmniejszaniem się liczby dzieci/uczniów.

Ważnym czynnikiem kształtującym jakość kapitału ludzkiego jest poziom wykształcenia mieszkańców. Społeczeństwo lepiej wykształcone stanowi mocne podstawy dla rozwoju regionu i wpływa znacząco na jego atrakcyjność. Zjawiskiem niekorzystnym w województwie łódzkim jest silna polaryzacja przestrzenna ludności pod względem wykształcenia. Najniższym poziomem wykształcenia charakteryzuje się ludność peryferyjnych obszarów wiejskich. Wyniki egzaminów kończących szkołę podstawową i gimnazjum świadczą o podziale na obszary miejskie, gdzie osiągane są lepsze wyniki oraz na obszary wiejskie, gdzie wyniki egzaminów są słabsze.

W konsekwencji zdiagnozowanych problemów edukacji w regionie wsparcie uzyskują działania skierowane na poprawę jakości kształcenia w szkołach oraz wyposażenie ich w nowoczesne narzędzia nauczania i uczenia się, jak również na zwiększanie kompetencji kluczowych uczniów, w szczególności matematycznych, naukowo-technicznych i informatycznych.

Dla poprawy osiągnięć edukacyjnych dzieci i młodzieży kluczowe znaczenie ma również sposób pracy wychowawcy/nauczyciela oraz wykorzystywane metody nauczania umożliwiające uczniom opanowanie wiedzy, umiejętności posługiwania się nią w praktyce, jak również rozwijanie zdolności i zainteresowań poznawczych uczniów.

System wspomagania rozwoju oświaty powinien być nakierowany na pracę ze szkołą, służyć wspieraniu jej w wykonywaniu zadań wynikających z polityki oświatowej władz państwowych i samorządowych, wspomagać w rozwiązywaniu indywidualnych problemów szkoły. Dlatego planuje się w szczególności skierować wsparcie do szkół, w których zdiagnozowane zostaną największe problemy tj. niskie wyniki egzaminów zewnętrznych, niska wartość wskaźników EWD oraz niskie wyniki ewaluacji zewnętrznych. Powinno ono być kompleksowe, obejmować całościową diagnozę sytuacji w placówce, opracowany w oparciu o nią program rozwojowy szkoły wynikający z indywidualnej sytuacji i odpowiadający tym samym na jej specyficzne problemy. Kluczowe stanie się wspomaganie priorytetowych obszarów rozwojowych danej szkoły adresowane do konkretnej placówki, nie zaś do poszczególnych osób lub grup. Jednym z głównych instrumentów służących poprawie efektów nauczania będzie poprawa jakości nauczania poprzez tworzenie sprawnych systemów doskonalenia nauczycieli, spójnych z rozwojem szkół. Uzupełnieniem działań będzie udzielanie wsparcia nauczycielom w zakresie pomocy w prowadzonej pracy dydaktyczno-wychowawczej, które powinno prowadzić do wypracowania rozwiązań merytorycznych i organizacyjnych służących budowie lokalnej sieci współpracy szkół i przedszkoli w kreowaniu polityki oświatowej regionu.

Wspierane programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych realizowane będą na rzecz stosowania metod nauczania i wychowania oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu u uczniów kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej.

Ważnymi elementami projektów rozwojowych powinny być dalsze działania szkoły na rzecz budowania kompetencji w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych jako podstawy do uczenia się przez całe życie. m.in. poprzez doposażenie szkolnych laboratoriów/pracowni przedmiotowych oraz szkolenia nauczycieli przedmiotów matematyczno-przyrodniczych. W konsekwencji możliwe będzie podniesienie jakości kształcenia uczniów w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych oraz wzmocnienie nauczania poprzez doświadczenie. Planowane jest ponadto zwiększenie stopnia wykorzystania technik cyfrowych w procesie edukacji poprzez doposażenie szkół i placówek oraz wsparcie metodyczne nauczycieli w zakresie budowania kompetencji cyfrowych.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (VI-10.1): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Wzrost udziału dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i wychowania przedszkolnego w ramach programu	Region słabiej rozwinięty	%	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba szkół kształcenia ogólnego, które wdrożyły kompleksowe programy rozwojowe w ramach programu przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych, w szczególności matematyczno-przyrodniczych i naukowo-technicznych	Region słabiej rozwinięty	szt.	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	Wzrost średniego wyniku egzaminów zewnętrznych w szkołach kształcenia ogólnego objętych wsparciem w programie	Region słabiej rozwinięty	%	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.2 (VI-10.1) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (VI-10.1) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 10.1:

1. Upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej np.: tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego, modernizacja/adaptacja istniejącej infrastruktury przedszkolnej i innych budynków gminnych w celu dostosowania do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym, w tym zwłaszcza dzieci 3-4 letnich, organizowanie i prowadzenie dodatkowych (w tym wykraczających poza podstawę programową) zajęć wspierających w placówkach wychowania przedszkolnego - na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w szczególności na obszarach wiejskich;
2. Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu ogólnym np.: realizacja programów rozwoju szkół i placówek na rzecz stosowania metod nauczania i wychowania oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu u uczniów kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej; wspieranie jednostek systemu oświaty w pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – indywidualizacja podejścia do ucznia; doposażenie szkół i placówek w sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne niezbędne do rozpoznawania potrzeb, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; wsparcie szkół i placówek na rzecz przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu i segregacji;

3. Doskonalenie kadr systemu oświaty w szczególności nauczycieli np: wspieranie kompetencji nauczycieli w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych jako podstawy do uczenia się przez całe życie; przygotowanie kadry pedagogicznej szkół i placówek do efektywnego stosowania pomocy dydaktycznych i specjalistycznego sprzętu dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
4. Doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych w szczególności niezbędnej do nauki przedmiotów matematyczno-przyrodniczych np.: wyposażenie pracowni przedmiotowych funkcjonujących w szkołach i placówkach w nowoczesne narzędzia do nauczania biologii, przyrody, fizyki, chemii;
5. Kontynuacja wdrażania założeń rządowego programu „Cyfrowa szkoła” w obszarach e-nauczyciel i e-szkoła poprzez doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne zwłaszcza w mobilny sprzęt komputerowy zgodny ze standardem ujętym w programie „Cyfrowa szkoła” oraz budowanie kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania TIK.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego:

Powyższe działania z jednej strony bezpośrednio przyczynią się do upowszechnienia uczestnictwa dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej, a z drugiej służą podniesieniu jakości nauczania w zakresie kompetencji kluczowych.

Typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupy docelowe:

- dzieci w wieku 3-4 lata,
- rodzice,
- uczniowie,
- nauczyciele, kadry systemu oświaty,
- instytucje systemu oświaty,
- grupy defaworyzowane (m.in.: mieszkańcy terenów wiejskich, osoby niepełnosprawne, chore, osoby przedwcześnie kończące edukację, osoby żyjące w ubóstwie, osoby dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi),
- osoby doświadczające przejawów dyskryminacji,
- organy prowadzące szkół i placówek w rozumieniu art. 2 pkt 3, 5 ustawy o systemie oświaty realizujących kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych),

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Sekcja 2.A.2.2 (VI-10.1) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów w trybach:

- konkursowym;
- pozakonkursowym, w formule projektów systemowych.

Wybór projektu w trybie konkursowym uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z zapisami rozporządzenia ogólnego. Kryteria będą jednakowe dla

wszystkich potencjalnych beneficjentów w ramach danej kategorii projektów programu, będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju.

Realizacja projektów w trybie pozakonkursowym wynika z kompetencji dotyczących edukacji nadanym samorządom województw zgodnie z ustawą o samorządzie województwa. Przedsięwzięcia realizowane w trybie pozakonkursowym będą zgodne z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Tego rodzaju projekty cechują się specyfiką ponadlokalną, a ich realizacja wymaga szczególnie wysokiego potencjału beneficjenta. Ponadto, zastosowanie trybu pozakonkursowego sprzyjać będzie efektywności. Relacja nakład- rezultat w przypadku jednego kompleksowego projektu będzie lepsza niż w przypadku wielu mniejszych.

Sekcja 2.A.2.3 (VI-10.1) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych

Sekcja 2.A.2.4. (VI-10.1) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

Nie przewiduje się realizacji dużych projektów

Sekcja 2.A.2.5 (VI-10.1) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (VI-10.1): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie, w tym na obszarach wiejskich	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2.	Liczba ośrodków wychowania przedszkolnego, które uzyskały wsparcie w programie, w tym na obszarach wiejskich	szt.	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3.	Liczba dzieci, które uczestniczyły w programie w różnych formach edukacji przedszkolnej, w tym na obszarach wiejskich	osoby	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
4	Liczba dzieci w wieku 3-4 lata dotychczas nie uczestniczących w opiece i wychowaniu przedszkolnym, które zostały objęte wsparciem w programie, w tym na obszarach wiejskich	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

5	Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
6	Liczba szkół kształcenia ogólnego, które wdrożyły rozwiązania w zakresie doskonalenia jakości pracy szkoły, w tym liczba szkół o najniższych wynikach edukacyjnych objętych wsparciem w programie	szt.	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
7	Liczba szkół, których pracownicy przedmiotowe zostały wyposażone w programie	szt.	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
8	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Priorytet Inwestycyjny 10.3 Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenie i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Sekcja 2.A.1 (VI-10.3) Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy 1: Podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego, w szczególności w zakresie dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy

Cel szczegółowy 2: Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym

Edukacja, a w szczególności szkolnictwo zawodowe w regionie stoją przede wszystkim przed wyzwaniami związanymi z sytuacją demograficzną oraz koniecznością zmiany gospodarki regionalnej w kierunku tworzenia gospodarki opartej na wiedzy. Region cechuje niedopasowanie części kierunków kształcenia do potrzeb regionalnych i lokalnych rynków pracy oraz zbyt małe zainteresowanie kształceniem na kierunkach technicznych i przyrodniczych. Pracodawcy i absolwenci szkół zawodowych zwracają uwagę na niedostateczne praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu. O niezadowalającej jakości szkolnictwa zawodowego świadczy zmniejszająca się liczba szkół zawodowych dla młodzieży, oraz ich uczniów, jak również niezadowalające wyniki egzaminów w szkołach zawodowych. Dużym problemem szkolnictwa zawodowego jest baza dydaktyczna, która nie przekłada się na rzeczywiste odzwierciedlenie środowiska pracy.

Głównym celem podejmowanych działań będzie poprawa jakości i efektywności kształcenia zawodowego oraz zwiększenie jego atrakcyjności poprzez systemowe powiązanie szkolnictwa zawodowego z rynkiem pracy, w tym: dostosowywanie przez szkoły oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy i oczekiwań pracodawców oraz włączenie ich w system kształcenia i egzaminowania. Ponadto celem wdrażanych zmian będzie zwiększenie dostępności i elastyczności kształcenia zawodowego oraz systemu potwierdzania kwalifikacji, w tym uelastycznienie struktury kształcenia zawodowego i włączenie szkół zawodowych w system kształcenia ustawicznego poprzez kwalifikacyjne kursy zawodowe oraz wprowadzenie nowej elastycznej formuły egzaminu zawodowego.

Wspierane będą działania służące nawiązywaniu współpracy szkół i placówek edukacyjnych z ich otoczeniem, w szczególności służące rozwojowi tzw. partnerstw wiedzy (szkoły, pracodawcy, uczelnie) dla wypracowania i wdrożenia kierunków kształcenia zgodnych z potrzebami regionalnych pracodawców oraz wdrażania standardów jakości kształcenia zawodowego. Kontynuowane będzie wsparcie na rzecz trwałej współpracy szkół z pracodawcami w zakresie organizacji staży i praktyk dla uczniów w przedsiębiorstwach, zwiększenia dostępu uczniów do nowoczesnych technik i technologii, wspólne przygotowywanie programów nauczania, organizację zajęć praktycznych oraz prowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych.

W celu zwiększenia udziału pracodawców w modernizacji treści i metod kształcenia zawodowego oraz w procesie kształcenia i egzaminowania przewiduje się między innymi wsparcie w zakresie wyposażenia szkół i placówek kształcenia zawodowego w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego. Będzie umożliwiało to tworzenie warunków odpowiadających na zapotrzebowanie regionalnego rynku pracodawców zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy oraz zapewniało wysoką jakość nauczania. Uwzględnione zostaną także działania na rzecz doskonalenia umiejętności nauczycieli zawodów we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy. Współpraca ta służyć będzie budowaniu kompetencji nauczycieli i instruktorów zawodu odpowiadających na potrzeby gospodarki, w szczególności poprzez szerszy udział pracodawców w organizacji staży i praktyk zawodowych dla nauczycieli, zwiększenie dostępu nauczycieli do nowoczesnych technik i technologii oraz tworzenie przez pracodawców możliwości aktualizowania wiedzy nauczycieli mających bezpośredni

kontakt z rzeczywistym środowiskiem rynku pracy. Ponadto wpierane będą szkolenia dla nauczycieli, w tym również kształcenia ogólnego, organizowane i prowadzone przez kadrę ośrodków doskonalenia nauczycieli oraz studia podyplomowe mające na celu poprawę jakości ich pracy oraz przeciwdziałanie brakom kadrowym w kształceniu zawodowym.

Problemem, który został zdiagnozowany na obszarze województwa łódzkiego, jest bardzo niski (3,4%) udział osób w wieku 25-64 lata w kształceniu nieformalnym i pozaformalnym. Osoby dorosłe nie dostrzegają zasadności podnoszenia lub zmieniania swoich kwalifikacji m.in. ze względu na mało efektywną i niedostosowaną do potrzeb ofertę kształcenia ustawicznego. Z kolei pracodawcy niewystarczająco wspierają swych pracowników w zakresie różnych form podnoszenia kompetencji. Wpływa to na niedostosowanie zasobów ludzkich do potrzeb regionalnej gospodarki. Mając na uwadze procesy depopulacyjne, starzenie się społeczeństwa oraz przesuującą się granicę wieku produkcyjnego niezbędne są działania promujące uczenie się przez całe życie, kształtowania kompetencji i podnoszenia kwalifikacji.

Wobec powyższego konieczna jest realizacja przedsięwzięć obejmujących wsparciem szkoleniowym osoby dorosłe. Ponadto część działań skierowana zostanie na kształcenie nieformalne i pozaformalne oraz doradztwo edukacyjno-zawodowe w zakresie wyboru ścieżki kształcenia w taki sposób, aby jak najlepiej dopasować ją do indywidualnych potrzeb osób jak również regionalnego rynku pracy. Jednocześnie planuje się programy formalnej oceny i potwierdzania odpowiednich efektów uczenia się uzyskanych w sposób nieformalny i pozaformalny. W ramach priorytetu będą prowadzone działania na rzecz poszerzenia oferty kursów zawodowych dla osób dorosłych realizowanych we współpracy z pracodawcami poprzez organizację tradycyjnych pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego (m.in. kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych) oraz organizację innych kursów umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych bądź nabycie uprawnień zawodowych.

Wskaźniki rezultatu:

Tabela 4 (VI-10.3): Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu lub YEI	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które wdrożyły kompleksowe programy rozwojowe w ramach programu przyczyniające się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy	Region słabiej rozwinięty	szt	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
2	Wzrost poziomu zdawalności egzaminów zawodowych w ramach programu	Region słabiej rozwinięty	%	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3	Wzrost udziału osób dorosłych uczestniczących w kształceniu	Region słabiej	%	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

ustawicznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	rozwinęty								
--	-----------	--	--	--	--	--	--	--	--

Sekcja 2.A.2 (VI-10.3) Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Sekcja 2.A.2.1 (VI-10.3) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

Przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 10.3:

1. Wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe oraz uczniów i nauczycieli uczestniczących w kształceniu zawodowym: np.: wdrażanie kompleksowych programów rozwojowych przyczyniających się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy; doposażenie szkół i placówek w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia i umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia zawodowego;
2. Upowszechnianie wszelkich form współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym np.: współpraca z instytucjami rynku pracy, uczelniami, przedsiębiorstwami w zakresie realizacji programów rozwojowych szkół, w szczególności poprzez organizację staży i praktyk dla uczniów; doskonalenie umiejętności nauczycieli zawodu we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy; poszerzanie oferty staży i praktyk dla nauczycieli w przedsiębiorstwach;
3. Modernizacja oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w tym w szczególności poprzez współpracę z przedsiębiorstwami włączającą ich w proces kształcenia zawodowego i egzaminowania;
4. Wsparcie szkół i placówek kształcenia zawodowego i praktycznego w zakresie doposażenia bazy dydaktycznej i naukowej związanej z praktyczną nauką zawodu.
5. Tworzenie i/lub rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego lub innych jednostek realizujących zbieżne zadania;
6. Wsparcie organizacji pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego oraz innych kursów umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych np.: zwiększenie/dostosowanie do rynku pracy oferty kursów zawodowych dla osób dorosłych realizowane we współpracy z pracodawcami;
7. Wsparcie osób dorosłych w zakresie kształcenia formalnego i pozaformalnego ukierunkowane na zdobycie nowych, podwyższenie lub zmianę kwalifikacji zawodowych lub wykształcenia ogólnego;
8. Dostosowywanie wsparcia edukacyjno-szkoleniowego do potrzeb przedsiębiorców i pracowników z zastosowaniem popytowego podejścia do ich kształcenia;
9. Programy potwierdzania kwalifikacji zawodowych.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Wkład w realizację celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego

Powyższe działania przyczynią się do podniesienia jakości nauczania szkolnictwa zawodowego, szczególnie służąc powiązaniu kierunków kształcenia z potrzebami regionalnego rynku pracy. Spowodują również zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym.

Typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

(do uszczegółowienia w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Grupa docelowa:

- Uczniowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe.
- Osoby w wieku 18-64 lat. Do wsparcia kwalifikują się również osoby w wieku powyżej 64 roku życia, o ile zadeklarują gotowość podjęcia zatrudnienia po zakończeniu udziału w projekcie.
- Osoby dorosłe uczestniczące w szkoleniach i kursach, w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach.

(do uszczegółowienia w szczegółowym opisie priorytetów RPO WŁ 2014-2020)

Sekcja 2.A.2.2 (VI-10.3) Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów w trybach:

- konkursowym.

Wybór projektu w trybie konkursowym uzależniony będzie od spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z zapisami rozporządzenia ogólnego. Kryteria będą jednakowe dla wszystkich potencjalnych beneficjentów w ramach danej kategorii projektów programu, będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju.

Sekcja 2.A.2.3 (VI-10.3) Opis planowego wykorzystania instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych

Sekcja 2.A.2.4. (VI-10.3) Opis planowanego zastosowania dużych projektów

Nie przewiduje się realizacji dużych projektów

Sekcja 2.A.2.5 (VI-10.3) Układ wskaźników produktu

Tabela 5 (VI-10.3): Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WL WK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawców/przedsiębiorców w ramach programu	osoby	EFSS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

2	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, współpracujących w ramach programu z pracodawcami/przedsiębiorcami	szt	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
3	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie	osoby	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
4	Liczba placówek i ponadgimnazjalnych szkół zawodowych wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt	do uzupełnienia	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia
5	Liczba osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia

Sekcja 2.A.3 (VI) Opis przedsięwzięć EFS z zakresu interwencji społecznych, współpracy transgranicznej oraz wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

W ramach przedmiotowej Osi Priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznych i współpracy ponadnarodowej.

Działania przewidziane do realizacji w zakresie Osi priorytetowej „Kompetencje i adaptacyjność” komplementarne będą z interwencją zaplanowaną w celach tematycznych 2 i 3 w ramach następujących priorytetów inwestycyjnych:

- PI 2.2 poprzez realizację i rozwój w szkołach programów edukacji cyfrowej oraz organizację szkoleń dedykowanych podnoszeniu kompetencji cyfrowych społeczeństwa (PI 10.1 i 10.3 EFS).
- PI 2.3 poprzez wykorzystanie TIK jako źródła informacji o programach profilaktycznych, np. mailing do firm, bank usług profilaktycznych (EFRR) realizowanych w ramach działań na rzecz opracowania, realizacji i wdrożenia programów profilaktycznych – PI 8.10 (EFS);
- PI 3.1, 3.2 i 3.3 poprzez realizację projektów szkoleniowych i doradczych ukierunkowanych na konkretne potrzeby przedsiębiorców (EFS), którzy uzyskali dofinansowanie na rozwój przedsiębiorstw w ramach wskazanych PI (3.1, 3.2, 3.3) i w przypadku potrzeby stworzenia nowych miejsc pracy, zakładają równoległe dopasowanie kwalifikacji nowych pracowników bądź pracowników zatrudnionych, co do których konieczne jest podjęcie działań adaptacyjnych do inwestycji w przedsiębiorstwie; w przypadku natomiast inwestycji w nowoczesny park maszynowy (produkcyjny) możliwe są działania przekwalifikujące pracowników, jeśli tego typu inwestycja będzie wiązać się z redukcją zatrudnienia; - PI 8.9 (EFS) oraz działania przekwalifikujące pracowników pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie – PI 8.10 EFS; PI 3.3 poprzez łączenie realizacji projektów zakładających wsparcie dla przedszkoli lub form wychowania przedszkolnego (PI 10.1 EFS) oraz wsparcie usług opieki nad dziećmi do 3 r. życia, seniorami i osobami niepełnosprawnymi (PI 8.8. EFS) z projektami, w których przewidziano wsparcie rozwoju firm (o ile z rozwojem powiązany jest wzrost poziomu zatrudnienia - EFRR).

Sekcja 2.A.4 (VI) Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela 6 (VI): Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel (2018)	pośredni	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

do uzupełnienia na późniejszym etapie prac na podstawie ewaluacji ex-ante

Sekcja 2.A.5 (VI) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Tabele 7-12 (VI): Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji (do uzupełnienia)

Kategoria regionu i fundusz: Region słabiej rozwinięty, Europejski Fundusz Społeczny											
Tabela 7: Wymiar 1		Tabela 8: Wymiar 2		Tabela 9: Wymiar 3		Tabela 10: Wymiar 6		Tabela 11: Wymiar 7		Tabela 12: Wymiar 8	
Zakres interwencji		Forma finansowania		Typ terytorium		Terytorialne mechanizmy wdrażania		EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

Sekcja 2.A.6 (VI) Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych.

Do uzupełnienia

Sekcja 2.B Opis osi priorytetowych dla pomocy technicznej ze wskazaniem realizowanych priorytetów inwestycyjnych oraz wyznaczonych celów szczegółowych

Sekcja 2.B.0 (VII)

Oś Priorytetowa VII – Pomoc techniczna

Sekcja 2.B.1 (VII) Cele szczegółowe osi priorytetowej oraz oczekiwane rezultaty

Głównym celem interwencji Osi priorytetowej VII jest zapewnienie skutecznej realizacji RPO WŁ 2014-2020.

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych tj.:

- zapewnienie wysokiej jakości systemu zarządzania RPO WŁ 2014-2020, w tym odpowiedniego potencjału instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, informowanie, promocję, ocenę, ewaluację, certyfikację, audyt oraz kontrolę operacji finansowanych ze środków funduszy europejskich;
- wsparcie beneficjentów RPO WŁ 2014-2020 w realizacji projektów
- zapewnienie społeczeństwu informacji na temat projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich.

Osiągnięcie powyższych celów powinno przynieść następujące rezultaty:

- 1) dostępność niezbędnych i kompetentnych zasobów kadrowych i innych umożliwiających sprawne wdrażanie RPO WŁ 2014-2020,
- 2) skuteczność beneficjentów w realizacji projektów,
- 3) wysoki poziom świadomości na temat wpływu Funduszy Europejskich na rozwój regionu i jakość życia jego mieszkańców.

Sekcja 2.B.2 (VII) Lista wskaźników rezultatu strategicznego

Tabela 13: Wskaźniki rezultatu dla EFRR/FS/EFS (w podziale na cele szczegółowe)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (na rok 2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	sztuka	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	IZ	corocznie
2.	Liczba wspartych projektów strategicznych [pozakonkursowych], które uzyskały dofinansowanie	sztuka	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	IZ	corocznie
3.	Udział poprawnie złożonych wniosków o dofinansowanie	%	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	IZ	corocznie
4.	Odsetek beneficjentów, którzy co najmniej dobrze oceniają udzieloną im pomoc w ubieganiu się o środki oraz w realizacji projektów	%	do uzupełnienia	do uzupełnienia	do uzupełnienia	IZ	corocznie

Sekcja 2.B.3 (VII) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych w podziale na poszczególne osie priorytetowe

Sekcja 2.B.3.1 (VII) Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych

W ramach Osi priorytetowej VII Pomoc techniczna podejmowane będą działania ukierunkowane na wsparcie procesów przygotowania, zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny, ewaluacji, kontroli, audytu, certyfikacji oraz działań informacyjno-promocyjnych w zakresie RPO WŁ 2014-2020 oraz komplementarnie w zakresie innych programów operacyjnych w ramach *Umowy Partnerstwa*.

Prawidłowe zarządzanie RPO WŁ 2014-2020 wiąże się z systematyczną oceną działań związanych z realizacją Programu, analizą postępu jego realizacji, oceną przydatności i adekwatności podejmowanych działań oraz oceną oddziaływania zaangażowanych środków na rozwój społeczno-gospodarczy województwa. Należy przy tym zapewnić sprawny system informatyczny służący obsłudze procesu realizacji RPO WŁ 2014-2020 i jego monitorowania.

Zapewnienie odpowiedniego potencjału i zdolności administracyjnych instytucji odpowiedzialnych za efektywne i sprawne zarządzanie i wdrażanie Programu odbywać się będzie poprzez finansowanie wynagrodzeń pracowników instytucji zaangażowanych w realizację RPO WŁ 2014-2020 oraz podnoszenie ich kwalifikacji zawodowych. Należy zapewnić także zaplecze techniczne i organizacyjne, w tym: odpowiednią powierzchnię biurową i magazynową oraz odpowiednie wyposażenie stanowisk pracy.

Ze środków pomocy technicznej finansowane będą działania związane z przeprowadzaniem badań ewaluacyjnych, analiz, ekspertyz, ocen oraz audytów, których celem będzie usprawnienie systemu wdrażania i zarządzania RPO WŁ 2014-2020 w obecnym i przyszłym okresie programowania. Finansowane będą również działania związane z utworzeniem i obsługą Komitetu Monitorującego RPO WŁ 2014-2020 oraz innych podmiotów o charakterze opiniodawczo-doradczym funkcjonujących w zależności od zidentyfikowanych potrzeb.

W zakresie działań informacyjno – promocyjnych, wsparcie będzie realizowane w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania projektów w ramach programu oraz sposobach pozyskania wsparcia,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na różnych etapach ich realizacji,
- upowszechnianie wśród mieszkańców województwa wiedzy na temat roli i osiągnięć polityki spójności i funduszy w regionie przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów samego programu, jak i poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie Umowy Partnerstwa.

Realizacja działań promocyjnych i informacyjnych przede wszystkim służyć będzie wsparciu beneficjentów RPO WŁ 2014-2020 w realizacji projektów oraz zapewnieniu społeczeństwu informacji na temat projektów współfinansowanych z Funduszy Europejskich. Wsparciem objęte zostaną wszystkie działania mające na celu podnoszenie świadomości społecznej w zakresie Funduszy Europejskich i pomoc beneficjentom w realizacji projektów.

Ze środków osi priorytetowej finansowane będą także działania związane z procesem oceny i selekcji projektów dofinansowanych w ramach Programu oraz przygotowaniem projektów pozakonkursowych.

W ramach Pomocy Technicznej podjęte zostaną prace mające na celu zamknięcie pomocy dla RPO WŁ na lata 2007-2013, jak i zmierzające do opracowania dokumentów strategicznych związanych z kolejnym okresem programowania.

Główni beneficjenci Osi priorytetowej VII to instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO WŁ 2014-2020 tj. Instytucja Zarządzająca RPO WŁ 2014-2020 oraz Instytucje Pośredniczące i Wdrażające, w zależności od ustaleń dotyczących kształtu systemu instytucjonalnego RPO WŁ 2014-2020.

W ramach osi finansowane będą następujące typy działań:

1. Finansowanie wynagrodzeń pracowników instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WŁ 2014-2020.
2. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników zaangażowanych we wdrażanie RPO WŁ 2014-2020.
3. Finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych niezbędnych do zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WŁ 2014-2020.
4. Finansowanie ewaluacji, analiz, ocen, audytów i ekspertyz na potrzeby realizacji RPO WŁ 2014-2020.
5. Budowa, wdrożenie i utrzymanie systemu informatycznego (wraz z niezbędną infrastrukturą teleinformatyczną) obsługującego procesy zarządzania, wdrażania, monitorowania, kontroli i oceny RPO WŁ 2014-2020.
6. Wsparcie działań służących poprawie przygotowania projektów pozakonkursowych [strategicznych].
7. Prowadzenie kampanii promocyjnych i informacyjnych o szerokim zasięgu.
8. Organizacja akcji informacyjno – promocyjnych.
9. Przygotowanie, produkcja i dystrybucja dokumentów programowych i materiałów informacyjno-promocyjnych.
10. Współpraca z mediami.
11. Organizacja różnych form szkoleniowych dla beneficjentów, potencjalnych beneficjentów i ogółu społeczeństwa.
12. Tworzenie, utrzymanie i rozwój stron internetowych oraz wykorzystanie innych narzędzi komunikacji elektronicznej.
13. Koordynacja działań informacyjno – promocyjnych.
14. Tworzenie i utrzymanie punktów informacyjno – konsultacyjnych Instytucji Pośredniczących (Wdrażających).

Sekcja 2.B.3.2 (VII) Wskaźniki produktu oraz ich powiązanie z rezultatami

Tabela 13: Wskaźniki produktu dla EFRR/FS/EFS (w podziale na osie priorytetowe)

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (na rok 2023) (opcjonalnie)	Źródło danych
1.	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	sztuka	do uzupełnienia	IZ
2.	Liczba przeprowadzonych ekspertyz	sztuka	do uzupełnienia	IZ
3.	Liczba projektów strategicznych [pozakonkursowych] objętych wsparciem	sztuka	do uzupełnienia	IZ
4.	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	sztuka	do uzupełnienia	IZ
5.	Liczba działań informacyjno – promocyjnych o szerokim zasięgu	sztuka	do uzupełnienia	IZ
6.	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoba	do uzupełnienia	IZ
7.	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoba	do uzupełnienia	IZ
8.	Liczba materiałów informacyjnych lub promocyjnych wydanych w formie elektronicznej	sztuka	do uzupełnienia	IZ
9.	Odsetek działań informacyjno-promocyjnych zrealizowanych w partnerstwie	%	do uzupełnienia	IZ

Sekcja 2.B.4 (VII) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowych

Tabela 14-16: Kategorie interwencji (do uzupełnienia)

Tabela 14: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 15: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 16: Wymiar 3 Typ terytorium	
Kod	€	Kod	€	Kod	€
0118 - Preparation, implementation, monitoring and inspection		01- Non-repayable grant		00 - Not applicable	
0119 - Evaluation and studies		01- Non-repayable grant		00 - Not applicable	
0120 - Information and communication		01- Non-repayable grant		00 - Not applicable	

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY PROGRAMU

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji Programu jest obszar województwa łódzkiego. Województwo jest zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 625,3 mln EUR EFRR i 628,6 mln EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 110 rozporządzenia ramowego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 397,7 mln EUR. W realizację Programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia Programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach Programu⁴².

Podstawa certyfikacji:

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów:

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania:

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji EFRR oraz 6% jego całkowitej alokacji EFS.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS (tabela 17).

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej Osi priorytetowej Programu w jednakowej proporcji do jej wartości, z wyjątkiem Osi VII Pomoc techniczna (finansowana wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie Osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiedniego zwiększenia rezerwy na inną/inne osie EFS). (tabela 18a)

Koncentracja tematyczna:

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z Umowy Partnerstwa i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

⁴²Przepisy rozporządzenia ogólnego, w szczególności art. 119 gwarantuje, że niezależnie od poziomu stopy dofinansowania przyjętej dla osi priorytetowej w tabeli 18a, wartość środków ostatecznie wypłaconych przez Komisję Europejską na moment zamknięcia programu nigdy nie będzie wyższa niż wkład publiczny przekazany beneficjentom. Art. 121.2 dodatkowo zapewnia, że w ramach płatności pośrednich KE zawsze będzie wypłacać kwotę niższą z dwóch kwot: kwoty wynikającej z przemnożenia podstawy certyfikacji z wniosku o płatność przez stopę dofinansowania na osi priorytetowej z tabeli 18a lub kwoty wykazanych we wniosku wydatków publicznych. Wielkość płatności pośrednich będzie uwzględniała także zasady związane z systemem rocznego badania i akceptacji kont, polegającym m.in. na udzielaniu zaliczek rocznych, wypłacaniu w trakcie roku jedynie 90% należnych płatności i rocznym rozliczaniu kont poprzez bilansowanie zaliczki rocznej wypłaconych środków i 10% zatrzymanych płatności pośrednich.

Sekcja 3.1 Tabela przedstawiająca – zgodnie z przepisami dot. wyznaczania i modulowania stopy współfinansowania – całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów

Tabela 17. przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów ze wskazaniem wysokości rezerwy wykonania (mln EUR)

		Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Razem	
			główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	główna wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania
(1)	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	1 527,8	97,5
(5)	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	590,9	37,7
(11)		Razem	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	do uzup.	2 118,7	135,2

Sekcja 3.2 Plan finansowy określający całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu oraz współfinansowanie krajowe, dla całego okresu programowania i każdej osi priorytetowej

Tabela 18a: Plan finansowy programu (mln EUR)

	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia UE	Wkład UE	Wkład Krajowy	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem	Stopa współfinansowania	Dla celów informac. Wkład EBI	Główna alokacja		Rezerwa wykonania		Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE na oś priorytetową
						Krajowe środki pub.	Krajowe środki pryw.				Wkład UE	Wkład krajowy	Wkład UE	Wkład krajowy	
				(A)	(B) = ((C) + (D))	(C)	(D)	(E) = (A) + (B)	(F) = (A)/(E)	(G)	(H) = (A) - (J)	(I) = (B) - (K)	(J)	(K) = (B) * ((J)/(A))	(L) = (J)/(A) * 100
Oś I Innowacyjność i konkurencyjność	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	486,5	85,8	12,9	72,9	572,3	0,85	0	457,3	80,7	29,2	5,1	6,00
Oś II Transport	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	361,7	63,8	57,4	6,4	425,5	0,85	0	340,0	60,0	21,7	3,8	6,00
Oś III Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	369,9	65,3	39,2	26,1	435,2	0,85	0	347,7	61,4	22,2	3,9	6,00
Oś IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	407,2	71,9	50,3	21,6	479,1	0,85	0	382,8	67,5	24,4	4,4	6,00
Oś V Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	309,2	54,6	38,2	16,4	363,8	0,85	0	288,0	50,9	21,2	3,7	6,86
Oś VI Kompetencje i adaptacyjność	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	240,5	42,4	29,7	12,7	282,9	0,85	0	224,0	39,5	16,5	2,9	6,86
Oś VII Pomoc techniczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	78,9	13,9	13,9	0	92,8	0,85	0	78,9	13,9	0	0	0
Razem	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	1 625,3	286,8	155,0	131,8	1 912,1	0,85	0	1 527,8	269,6	97,5	17,2	6,00
Razem	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	628,6	110,9	81,8	29,1	739,5	0,85	0	590,9	104,3	37,7	6,6	6,00
ŁĄCZNIE				2 253,9	397,7	236,8	160,9	2 651,6	0,85	0	2 118,7	373,9	135,2	23,8	6,00

Tabela 18c: Podział alokacji programu między osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne dla EFRR i EFS [mln EUR]

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
1	2	3	4	5	6	7
Oś I Innowacyjność i konkurencyjność	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 1	166,6	29,4	196,0
			Cel tematyczny 3	319,8	56,4	376,2
Oś II Transport	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 4	33,8	6,0	39,8
			Cel tematyczny 7	327,9	57,8	385,7
Oś III Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 4	256,4	45,3	301,7
			Cel tematyczny 5	23,9	4,2	28,1
			Cel tematyczny 6	89,6	15,8	105,4
Oś IV Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 2	43,1	7,6	50,7
			Cel tematyczny 6	82,9	14,6	97,5
			Cel tematyczny 8	23,0	4,1	27,1
			Cel tematyczny 9	243,8	43,1	286,9
			Cel tematyczny 10	14,5	2,5	17,0
Oś V Zatrudnienie i włączenie społeczne	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 8	183,2	32,3	215,5
			Cel tematyczny 9	126,0	22,3	148,3
Oś VI Kompetencje i adaptacyjność	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 8	120,3	21,2	141,5
			Cel tematyczny 10	120,2	21,2	141,4
Oś VII Pomoc techniczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	-	78,9	13,9	92,8
Łącznie	-	-	-	2 253,9	397,7	2 651,6

Tabela 19: Szacunkowa kwota wsparcia celów związanych ze zmianami klimatu [EUR]

Oś priorytetowa	Szacunkowa wysokość środków na cele związane ze zmianami klimatu	Udział w całości alokacji na program
1	2	3
Oś II Transport	Tabela jest generowana automatycznie przez system SFC2014	
Oś III Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska		
Łącznie		

SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE

Jednym z najważniejszych założeń nowo projektowanej polityki spójności na lata 2014-2020 oprócz wymiaru społeczno-gospodarczego jest uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego, co oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów, barier rozwoju i wzajemnych zależności poszczególnych terytoriów. Tak rozumiany wymiar terytorialny będzie wspierany w ramach RPO WŁ 2014-2020, jako jeden z podstawowych instrumentów realizacji polityki terytorialnej regionu. Należy przy tym zaznaczyć, iż podejście terytorialne nie zastąpi podejścia horyzontalnego stosowanego w przeważającej większości interwencji RPO WŁ 2014-2020, na którym ostatecznie oparta została logika interwencji wynikająca z rozporządzeń unijnych, koncentrująca się na celach tematycznych.

Terytorialne aspekty rozwoju województwa łódzkiego zostały określone w SRWŁ 2020. Za bieguny wzrostu uznano obszary miejskie, czyli miasta i ich obszary funkcjonalne oraz ośrodki subregionalne (miasta liczące powyżej 20 tys. mieszkańców) z ich obszarami funkcjonalnymi. Obszary miejskie (miasta i ich obszary funkcjonalne) odgrywają istotną rolę w procesach rozwojowych. Są one wskazywane jako nadające impuls dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Mają stanowić miejsce dynamizacji procesów wzrostu i rozwoju gospodarczego oraz powstawania nowych miejsc pracy.

Wzmocnienie wymiaru miejskiego w perspektywie 2014-2020 przyczyni się do osiągnięcia celu strategicznego krajowej polityki miejskiej określonego w *Założeniach Krajowej Polityki Miejskiej: wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców* (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 16 lipca 2013 r., s. 15). Realizacja interwencji na obszarach miejskich prowadzona będzie zgodnie z zasadami polityki przestrzennej (Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 s. 96), tj. preferencji do powtórnego wykorzystania przestrzeni, przeciwdziałania żywiołowej suburbanizacji, kształtowania przestrzeni w duchu ładu przestrzennego i zintegrowanego podejścia oraz zapewnienia przestrzeni przyjaznej dla mieszkańców.

Miasta małe i średnie stanowią będą lokalne centra rozwoju dla obszarów wiejskich, gdzie realizowane w ramach RPO WŁ 2014-2020 działania służyć będą wzmocnieniu potencjałów rozwojowych ośrodków gminnych oraz poprawie dostępu do usług publicznych. Natomiast działania realizowane na obszarach wiejskich służyć będą rozwojowi pozarolniczej przedsiębiorczości, wspieraniu zatrudnienia i mobilności pracowników. Ponadto wsparcie ukierunkowane zostanie na aktywizację zawodową osób młodych na rynku pracy oraz na tereny o szczególnie wysokim poziomie bezrobocia w tej grupie wiekowej. Interwencja na obszarach wiejskich dotyczyć będzie również inwestycji związanych z produkcją i dystrybucją odnawialnych źródeł energii, zwiększeniem efektywności energetycznej budynków publicznych oraz rozwojem małej retencji. W zakresie wspierania włączenia społecznego i walki z ubóstwem wsparcie dotyczy w szczególności kompleksowych projektów związanych z poprawą dostępu do różnego rodzaju usług publicznych, np. w zakresie edukacji działania nakierowane są na wyrównywanie szans edukacyjnych, w tym w zakresie edukacji przedszkolnej. Konieczne jest przy tym uwzględnienie kwestii demograficznych oraz analiza ekonomiczna i trwałość inwestycji.

Jednym z instrumentów umożliwiających realizację polityki rozwoju obszarów miejskich i wiejskich są OSI. Obszary te, wynikające z założeń polityki państwa, stanowią element integracji polityki rozwoju regionalnego prowadzonej na poziomie kraju z polityką rozwoju prowadzoną na poziomie regionalnym. W SRWŁ 2020 na podstawie kryteriów wskazanych w KSRR i przy uwzględnieniu regionalnej specyfiki, zidentyfikowano 4 typy OSI:

– ośrodki wojewódzkie – Łódź i jej obszar funkcjonalny – wyznaczony na podstawie cech społeczno-ekonomicznych i funkcjonalno-przestrzennych gmin (28 gmin);

- ośrodki subregionalne – miasta powiatowe powyżej 20 tys. mieszkańców i ich obszary funkcjonalne (13 miast);
- miasta powiatowe tracące funkcje społeczno- gospodarcze (10 miast);
- obszary wiejskie o słabej dostępności do usług publicznych (24 gminy).

Ponadto w celu efektywnego wykorzystania przewag lokalizacyjnych obszarów miejskich i wiejskich, SRWŁ 2020 wskazuje OSI wynikające z polityki rozwoju województwa łódzkiego. Należą do nich obszary będące w strefie oddziaływania sieci TEN-T oraz obszary funkcjonalne: Łódzki Obszar Metropolitalny; Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów – Szczerców – Złoczew; Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno – Tomaszów Mazowiecki; Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa; Obszary Turystyczne Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury. Polityka rozwojowa w ramach obszarów funkcjonalnych realizowana będzie między innymi poprzez projekty oparte na partnerstwie i współpracy. Umożliwi to wzmocnienie istniejących potencjałów, uzyskanie efektu synergii i wpłynie na wzrost efektywności wykorzystania środków finansowych.

Założeniem zintegrowanego podejścia terytorialnego jest wzmacnianie unikalnych kapitałów terytorialnych oraz łagodzenie barier rozwojowych poszczególnych obszarów regionu, dlatego wsparcie dla OSI zostanie ukierunkowane poprzez zastosowanie specjalnych kryteriów wyboru projektów. Dodatkowo w celu urzeczywistnienia powyższych założeń planuje się zastosowanie ZIT na obszarze Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego, który został wyznaczony jako OSI wynikający z polityki państwa oraz obszar funkcjonalny w SRWŁ 2020.

Zapewnienie realizacji działań odpowiednich dla danego obszaru w RPO WŁ 2014-2020 nastąpi poprzez zarezerwowanie środków na ZIT wojewódzki oraz odpowiednie ukierunkowanie interwencji przez określenie preferencji w *Szczegółowym Opisie Priorytetów* RPO WŁ 2014-2020 dla danego OSI.

Sekcja 4.1 Ramy realizacji RLKS

W ramach RPO WŁ 2014-2020 nie planuje się wykorzystania instrumentu Rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS). Umożliwienie społecznościom lokalnym inicjowania i realizacji w sposób partycypacyjny działań rozwojowych nastąpi poprzez wykorzystanie istniejącego w województwie łódzkim potencjału organizacyjnego i ludzkiego powstałego w ramach m.in. podejścia LEADER. Potencjał instytucjonalny Lokalnych Grup Działania wypracowany w okresie programowania 2007-2013 zostanie wykorzystany poprzez włączenie tych podmiotów do katalogu beneficjentów RPO WŁ 2014-2020. Wspieranie zintegrowanego podejścia terytorialnego na poziomie lokalnym odbywać się będzie w sposób horyzontalny, w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych. Wspierane będą przedsięwzięcia LGD realizowane jako projekty „własne” lub w formule partnerstwa różnych podmiotów przede wszystkim w takich obszarach jak:

- 1) odbudowa zdolności do rozwoju poprzez zintegrowaną rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich i wiejskich (OP IV)
- 2) popraw dostępu mieszkańców do podstawowych dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe (OP IV)
- 3) działania z zakresu rynku pracy oraz stymulacja wewnętrznego potencjału gospodarczego (OP V)
- 4) zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (OP V)
- 5) wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego na rzecz lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego (OP III i IV)

Dzięki zastosowaniu takiego podejścia możliwy będzie zrównoważony rozwój na poziomie lokalnym, który jest szczególnie ważnym elementem niezbędnym dla efektywnego i pełnego wykorzystania zasobów oraz potencjału regionu.

Sekcja 4.2 Ramy realizacji przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w tym ZIT), szacunkowa kwota wsparcia z EFRR oraz szacunkowa alokacja EFS

W województwie łódzkim w ramach RPO WŁ 2014-2020 przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich realizowane będą w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT), które stanowią nowe narzędzie służące realizacji strategii terytorialnych. Zgodnie z projektem *Ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020* (Art. 29) przez Zintegrowane Inwestycje Terytorialne należy rozumieć instrument rozwoju terytorialnego, za pomocą którego związki ZIT reprezentujące miasta i obszary powiązane z nimi funkcjonalnie posiadające wspólną strategię ZIT, realizują projekty przyczyniające się do rozwoju tych obszarów.

Uwzględniając cele polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie, sformułowane wobec miast w KSRR 2010-2020 i KPZK 2030 polegające m.in. na wzmocnianie funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich oraz integracji ich obszarów funkcjonalnych, w ramach RPO WŁ 2014-2020 realizowany będzie ZIT skoncentrowany na Łodzi i jej obszarze funkcjonalnym, jako ośrodku wzrostu i dyfuzji procesów rozwojowych, tzw. ŁOM – ZIT wojewódzki. ŁOM, zidentyfikowany w SRWŁ 2020 obejmuje pięć powiatów (M. Łódź, zgierski, brzeziński, łódzki wschodni, pabianicki), w tym 7 gmin miejskich, 5 miejsko-wiejskich i 16 wiejskich. Powierzchnia ŁOM wynosi 2 499 km², co stanowi 13,7% powierzchni województwa. W 2012 r. obszar zamieszkiwało 1 103 570 osób (43,7% w skali województwa). ŁOM posiada unikatowe wewnętrzne potencjały dla wykorzystania których, w ramach ZIT - wojewódzkiego wspierane będą, m.in. następujące obszary:

- zrównoważonego rozwoju w tym sprawnego transportu (Oś priorytetowa II *Transport*);
- przywracania funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów poprzez ożywienie społeczno-gospodarcze na tych obszarach wynikające z rekultywacji terenów, rewitalizacji fizycznej, społecznej i gospodarczej, ochrony dziedzictwa kulturowego, a także działań dedykowanych wsparciu na rynku pracy (Osie priorytetowe: IV. *Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa* i V. *Zatrudnienie i włączenie społeczne*);
- wspierania efektywności energetycznej oraz promowanie strategii niskoemisyjnych poprzez między innymi zwiększanie efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych (Oś priorytetowa: III. *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska*);

Tabela 20: Szacunkowa kwota wsparcia z EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

1. Fundusz	2. szacunkowa kwota wsparcia EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS (EUR)	2. udział alokacji z kolumny 2 w całości alokacji funduszu na program
Łącznie EFRR	192,26 mln EUR	11,83%
Łącznie EFS	24,86 mln EUR	3,95%

Razem EFRR + EFS	217,12 mln EUR	9,63%
------------------	----------------	-------

Ostateczny zakres interwencji realizowanej w ramach ZIT wojewódzkiego zostanie ustalony w drodze negocjacji IZ RPO WŁ z władzami Związku ZIT, mając na uwadze zapisy Strategii ŁOM. Realizacja ZIT wojewódzkiego w ramach RPO WŁ 2014-2020 musi być zgodna z zapisami projektu *Ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020, Umową Partnerstwa oraz Zasadami realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce*.

Związek ZIT w szczególności odpowiedzialny będzie za:

- przygotowanie Strategii ZIT;
- udział w programowaniu w zakresie ZIT;
- przygotowanie propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów dla ZIT;
- wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów dla ZIT;
- przygotowanie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii ZIT;
- udział w pracach KM.

Realizacja ZIT w ramach RPO WŁ 2014-2020 odbywać się będzie poprzez wyodrębnienie w *Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ 2014-2020* działań lub poddziałań w ramach tematycznych osi priorytetowych.

Tabela 20a: Tabelaryczny opis realizacji poszczególnego ZIT w programie (dotyczy wyłącznie regionalnych programów)

Fundusz	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja (EUR)
EFRR	II. Transport	4	4.5	4 893 891
EFRR		7	7.2; 7.3	30 938 909
EFRR	III. Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	4	4.1; 4.3; 4.5	44 219 800
EFRR	IV. Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa	2	2.3	2 129 828
EFRR		6	6.3; 6.5	35 649 140
EFRR		9	9.2	74 428 432
EFS	V. Zatrudnienie i włączenie społeczne	9	9.4; 9.7; 9.8;	24 860 000

Wykorzystanie w RPO WŁ 2014-2020 nowego narzędzia wspierającego rozwój terytorialny tj. ZIT wojewódzkiego powinno przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji polityki spójności w województwie łódzkim, w tym w szczególności promować partnerski model współpracy różnych jednostek administracyjnych na obszarze funkcjonalnym stolicy województwa.

Sekcja 4.3 Ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz szacunkowa alokacja z poszczególnych osi priorytetowych

W ramach RPO WŁ 2014-2020 nie przewidziano zastosowania ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.

Sekcja 4.4 Mechanizmy zapewniające koordynację przedsięwzięć opartych na współpracy, strategii makroregionalnych i strategii dla basenów morskich

Programując RPO WŁ 2014-2020 uwzględniono cele *Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego* (SUE RMB) oraz Obszary priorytetowe określone w Planie Działania. Znajdują one odzwierciedlenie w zapisach osi priorytetowych RPO WŁ 2014-2020 szczególnie w kontekście proponowanych kierunków wsparcia. Realizacja zapisów SUE RMB w ramach RPO WŁ 2014-2020 będzie miała charakter pośredni ze względu na położenie województwa łódzkiego w centralnej Polsce, bez dostępu do Morza Bałtyckiego.

W ramach RPO WŁ 2014-2020 w sposób pośredni realizowane będą wszystkie trzy cele SUE RMB. Największe wsparcie planowane jest w ramach trzeciego celu SUE RMB – Increase Prosperity. Działania z nim skorelowane obejmują inwestycje w sferę B+R, zwłaszcza regionalne inteligentne specjalizacje, transfer technologii i innowacji, rozwój przedsiębiorczości, a także budowanie kapitału ludzkiego i społecznego oraz wsparcie rynku pracy. Wsparcie na ten cel przewidywane jest w ramach czterech osi priorytetowych RPO WŁ 2014-2020, tj.: OP I. *Innowacyjność i konkurencyjność*, OP IV. *Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa*, OP V. *Zatrudnienie i włączenie społeczne*, OP VI. *Kompetencje i adaptacyjność*.

Duże znaczenie przypisywane jest także celowi drugiemu - Connect the Region, który planuje się realizować poprzez wspieranie rozwoju systemów transportowych oraz gospodarki niskoemisyjnej i ochrony środowiska (Oś priorytetowa II. *Transport*, Oś priorytetowa III. *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska*). Natomiast pierwszy cel SUE RMB – Save the Sea, znajduje odzwierciedlenie w ramach Osi priorytetowej III. *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska*.

Ponadto, dużą spójność z założeniami RPO WŁ 2014-2020 wykazują wskazane w Planie Działań Obszary priorytetowe SUE RMB, które obejmują zagadnienia mające szczególne znaczenie dla rozwoju regionu łódzkiego w przyszłej perspektywie finansowej:

- PA Innovation – Exploiting the full potential of the region in research and innovation;
- PA SME – Promote entrepreneurship and strengthen the growth of SMEs;
- PA Transport – Improving internal and external transport links;
- PA Hazards – Reducing the use and impact of hazardous substances;
- PA Education – Developing innovative education and youth;
- PA Health – Improving and promoting people's health, including its social aspects;
- PA Culture – Developing and promoting the common culture and cultural identity.

SEKCJA 5. UKIERUNKOWANIE WSPARCIA NA ZJAWISKA UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO

Strategia Europa 2020 wypracowała nową koncepcję rozwoju kładąc silny nacisk na inteligentny, zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu. Nowymi metodami rozwiązywania problemów społecznych mają być innowacje społeczne, m.in. te związane z przedsiębiorczością społeczną i deinstytucjonalizacją usług społecznych. W odpowiedzi na te wyzwania powstał *Europejski program walki z ubóstwem*, którego celem jest zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego były szeroko dostępne a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

W związku z celami *Strategii Europa 2020* oraz odnoszącymi się do tej tematyki zapisami krajowych dokumentów strategicznych tj. *Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku* wraz ze *Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego* (SRKL) i *Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego* (SRKSO), szczególnym obszarem wsparcia RPO WŁ 2014-2020 będą działania służące niwelowaniu ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

W ramach RPO WŁ 2014-2020 podejmowane będą działania prewencyjne nastawione na zmniejszanie ubóstwa dochodowego, głównie poprzez wzrost zatrudnienia, z drugiej zaś ukierunkowane na włączenie społeczne oraz aktywizację społeczną i zawodową. Będą one dostosowane do potrzeb grup docelowych, z uwzględnieniem trudnej sytuacji występującej na terenach, na których znajduje się duża liczba zdegradowanych obszarów miejskich. Interwencje na rzecz wsparcia osób ubogich i zagrożonych ubóstwem i związanym z nim wykluczeniem społecznym podejmowane będą w ramach OP IV i OP V, OP VI. Natomiast działania na rzecz zwiększenia zatrudnienia będą realizowane w ramach OP V i polegać będą na bezpośrednim wsparciu osób bez pracy, w tym w szczególności znajdujących się w wyjątkowo trudnej sytuacji na rynku pracy w celu ich reintegracji z rynkiem pracy, w tym wspieranie mobilności zawodowej.

Poprawie poziomu wykształcenia i wyrównywaniu szans edukacyjnych służyć będą interwencje w ramach OP VI (m.in. upowszechnianie uczenia się przez całe życie, dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy).

W ramach OP IV nacisk zostanie położony na zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług, w tym edukacyjnych, zdrowotnych, społecznych, kulturalnych oraz e-usług. Kompleksowe działania rewitalizacyjne będą powiązane z redukcją ubóstwa i wykluczenia społecznego. Środki EFRR będą uzupełniały działania skierowane na rozwiązywanie problemów społecznych w ramach działań rewitalizacyjnych i wspierających potencjały terytoriów restrukturyzowanych, a także wspierały inwestycje w zakresie dostępu do usług społecznych i ochrony zdrowia.

Interwencje zaplanowane w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020* są odpowiedzią na zdiagnozowane w województwie łódzkim problemy w osiągnięciu spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej, w tym również problemy w zakresie wspierania obszarów dotkniętych zjawiskiem ubóstwa oraz grup zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym.

Sekcja 5.1 Wykaz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją

Pod względem demograficznym w latach 2004-2012 województwo łódzkie charakteryzowało się: systematycznym zmniejszaniem się liczby ludności – o 63 051 osób; intensywnym procesem depopulacji miast – 4,1%; bardzo niskim przyrostem naturalnym (ujemnym); wysokim obciążeniem demograficznym – 59,0 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym; najsilniejszą w kraju dysproporcją płciową ludności – 110 kobiet/100 mężczyzn. W ramach trwałego zjawiska starzenia się społeczeństw europejskich województwo charakteryzuje najkrótsze w kraju przeciętne trwanie życia kobiet i mężczyzn – odpowiednio 79,8 lat i 70,6 lat w 2012 r. oraz związany z tym najwyższy w Polsce

współczynnik umieralności ogółem (12,4/1000 ludności w 2012 r.). Poziom ubóstwa determinuje m.in. sytuacja na rynku pracy. Najwyższa stopa bezrobocia w 2012 r. występowała w powiecie łaskim (11,8%), tomaszowskim (11,5%), kutnowskim (11,4%) i zgierskim (11,3%) (rys.25,26.zał.1). Z pomocy społecznej w 2012 r. skorzystało ogółem 196 581 osób w tym 97 224 osoby korzystały trwale z różnego rodzaju pomocy i wsparcia. Jest to odpowiednio o 52 225 i o 28 777 osób więcej niż skorzystało z pomocy w roku 2011. Wśród wszystkich powodów udzielania pomocy i wsparcia w Łódzkiem od lat głównymi czynnikami są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność. W 2012 r. z powodu ubóstwa wsparcia udzielono 48 384 rodzinom; z powodu bezrobocia 47 715 rodzinom; zaś z powodu niepełnosprawności 53 388 rodzinom. Zauważyć należy, że stale wzrasta liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. W stosunku do roku 2010 wzrost nastąpił o ok. 8 tys. rodzin. Wyzwaniem wynikającym ze specyfiki regionu w obszarze włączenia społecznego jest przede wszystkim wsparcie na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej. W tym celu należy zapewnić pomoc, opiekę i terapię tym grupom osób w placówkach stanowiących alternatywę dla instytucji stacjonarnych (m.in. w domach dziennego pobytu, środowiskowych domach samopomocy oraz placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży). Analiza wewnątrzregionalna wykazała, iż największa liczba rodzin objęta pomocą i wsparciem z powodu ubóstwa w 2012 r. dotyczyła powiatów: łódzkiego grodzkiego oraz zgierskiego, sieradzkiego, bełchatowskiego i radomszczańskiego (rys.27.zał.1). Największa liczba rodzin objęta pomocą i wsparciem z powodu bezrobocia była w powiecie: łódzkim grodzkim, w zgierskim, kutnowskim, tomaszowskim i radomszczańskim a z powodu niepełnosprawności w powiecie łódzkim grodzkim, zduńskowolskim, pabianickim i bełchatowskim.⁴³

Istotnym instrumentem wspierającym rozwiązywanie problemów społecznych jest rozwój ekonomii społecznej oraz aktywna integracja wykluczonych m.in. poprzez WTZ (warsztaty terapii zajęciowej) – w 2012 r. były 53 placówki, liczba uczestników zajęć 1 702; ZAZ (zakłady aktywności zawodowej) – w 2012 r. była 1 placówka, liczba uczestników 30; KIS (kluby integracji społecznej) – w 2012 r. było 15 placówek, liczba uczestników 2 337; CIS (centra integracji społecznej) – w 2012 r. były 2 placówki, liczba uczestników 101⁴⁴ oraz 34 spółdzielnie socjalne⁴⁵.

Barierą dla sektora ekonomii społecznej w regionie jest brak kompetencji i wiedzy w zakresie prowadzenia przedsiębiorstw społecznych, które mogą przy odpowiednim wsparciu stanowić miejsce aktywizacji zawodowej dla osób zagrożonych lub wykluczonych społecznie. W szczególności istotne jest dostarczenie umiejętności w zakresie kompetencji menadżerskich, marketingowych, z zakresu prowadzenia księgowości PES a także korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania takiego przedsiębiorstwa. Wsparcie powinno dotyczyć rozwijania i ekonomizacji istniejących podmiotów ekonomii społecznej, powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej oraz wzrostu zatrudnienia w tych podmiotach, w szczególności w obszarze dostarczania usług społecznych świadczonych na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży. Wszystkim tym procesom, powinny towarzyszyć działania animacyjne przyczyniające się do zaangażowania w rozwój ekonomii społecznej wszystkich niezbędnych interesariuszy, zwłaszcza przedstawicieli władz lokalnych.

Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że wsparcie w zakresie walki z ubóstwem powinno obejmować całe województwo, w tym w szczególności obszary strategicznej interwencji wskazane w SRWŁ 2020 dotyczące Łodzi, ŁOM, miast powiatowych tracących funkcje społeczno - gospodarcze i obszary wiejskie o słabej dostępności do usług publicznych. Z uwagi na specyfikę regionu należy w szczególności wspierać grupy zagrożone wykluczeniem społecznym takie jak m.in. osoby starsze, niepełnosprawne, bezrobotne, dzieci i młodzież znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej i zagrożone patologią.

⁴³ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja mapy nr 4,5 i 6 s.21, 22 i 23.

⁴⁴ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja s. 73.

⁴⁵ Informacja zaczerpnięta z RCPS w Łodzi.

Sekcja 5.2 Wkład strategii określonej w programie na rzecz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją przyczyni się do rozwiązania ich szczególnych problemów

Program będzie się skupiać m.in. na zapewnieniu pomocy dla obszarów szczególnie dotkniętych ubóstwem oraz wsparciu grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (osoby starsze, osoby niepełnosprawne). Interwencja będzie polegała m.in. na działaniach związanych: ze świadczeniem spersonalizowanych oraz zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych, zwiększeniu dostępu i jakości świadczonych usług, pomocą przy wejściu na rynek pracy osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizacją i integracją społeczną grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, inwestowaniem w zdrowie, edukację. Wspierane będą również działania umożliwiające wzrost aktywności zawodowej osób pełniących opiekę nad osobami zależnymi (m.in. dzieci, osoby starsze, osoby niepełnosprawne). Ponadto wspierane będą działania związane ze zwalczaniem patologii społecznych i wszelkiego rodzaju dyskryminacji. W ścisłym powiązaniu z tymi działaniami będą realizowane inwestycje w infrastrukturę społeczną i zdrowotną oraz w mieszkalnictwo wspomagane, chronione i socjalne, które przyczynią się do zmniejszenia zakresu biedy i wykluczenia społecznego oraz będą zapobiegać umieszczaniu dzieci, osób niepełnosprawnych i w podeszłym wieku w stacjonarnych placówkach pomocy społecznej.

Istotne znaczenie będą miały również działania mające na celu poprawę stanu zdrowia mieszkańców regionu, w tym zwalczanie chorób cywilizacyjnych specyficznych dla starzejącego się społeczeństwa regionu łódzkiego (m.in. choroby otępienne, udary mózgu, cukrzyca, nowotwory). W zakresie usług zdrowotnych będą rozwijane również usługi e-zdrowia.

Uzupełniając, wsparcie obejmować będzie podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych kadr ochrony zdrowia, a także wolontariuszy i organizacji pozarządowych działających w sferze zdrowia i pomocy społecznej.

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW DOTKNIĘTYCH POWAŻNYMI I TRWALE NIEKORZYSTNYMI WARUNKAMI NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI

Niekorzystne uwarunkowania naturalne w województwie łódzkim związane są przede wszystkim z klimatem i siecią hydrologiczną. W północnej części województwa łódzkiego (powiat sieradzki, poddębicki, zachodnia część powiatu zgierskiego, łęczycki, kutnowski, łowicki, skierniewicki oraz rawski) zdiagnozowano wysoki niedobór wody; klimatyczny bilans wodny (różnica między przychodami a stratami wody) wynosi na tych obszarach –200 mm. Niewystarczające nawodnienie zagraża nie tylko uprawom rolnym, ale przyczynia się także do pustoszenia całej północno-zachodniej części regionu łódzkiego. Niedostatecznie rozwinięta na tym obszarze sieć hydrologiczna i położenie na granicach zlewni częściowych znacznie utrudnia retencję powierzchniową. Jest to tym większy problem, że północne i zachodnie obszary województwa łódzkiego, ze względu na potencjał glebowy i strukturę wielkościową gospodarstw rolnych, są szczególnie predestynowane do produkcji rolniczej.

Deficyt wód występuje także w wyniku działalności antropogenicznej związanej z odkrywką eksploatacją węgla brunatnego w zagłębiu górniczo-energetycznym Bełchatów – Szczerców – Żłoczew.

Województwo łódzkie jest także zagrożone powodzią i podtopieniami zabudowy. Najwyższy udział powierzchni zagrożonej powodzią i podtopieniami występuje wśród gmin położonych nad Wartą, Pilicą oraz Bzurą. Największy udział terenów zagrożonych występuje w gminach: Piątek, Łęczyca, Świnice Warckie, Łowicz, Kielczygłów, Gidle oraz Żytno.

Interwencja polityki regionalnej winna być ukierunkowana na rozwój form małej retencji, oraz rekultywację terenów zdegradowanych, co znajduje odzwierciedlenie w priorytecie inwestycyjnym 5.2 – Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi.

Barierą rozwoju społeczno-gospodarczego województwa łódzkiego są nie tylko niekorzystne uwarunkowania naturalne ale również niekorzystna sytuacja demograficzna. Trend depopulacyjny jest silny i trwały, a według prognozy GUS utrzyma się co najmniej do 2035 r. Na proces wyludniania się województwa wpływają czynniki obecne w całym kraju (np. takie jak zmiana modelu rodziny skutkująca niską dzietnością kobiet czy emigracja zagraniczna) oraz czynniki specyficzne dla regionów przeżywających problemy demograficzne.

Najpoważniejszym czynnikiem wpływającym na regres demograficzny regionu jest bardzo zły stan zdrowia mieszkańców, którego skutkiem jest najkrótsze w kraju przeciętne trwanie życia mieszkańców oraz najwyższy w kraju wskaźnik umieralności ogółem, spowodowany m.in. bardzo wysoką umieralnością z powodu chorób cywilizacyjnych, wysoką zachorowalnością na gruźlicę, niską świadomością prozdrowotną i niezdrowym trybem życia mieszkańców. Bardzo istotnym problemem jest także niekorzystna struktura wieku mieszkańców regionu, który charakteryzuje: bardzo wysoki odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym i bardzo niski odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Obecnie odpływ ludności z grupy w wieku produkcyjnym do grupy w wieku poprodukcyjnym jest znacznie wyższy niż napływ ludności z grupy w wieku przedprodukcyjnym do „produkcyjnej” grupy wiekowej. Przyczyn tego stanu rzeczy należy upatrywać przede wszystkim w słabości stolicy województwa (niewielkiej atrakcyjności osadniczej dla mieszkańców z innych regionów, szczególnie młodych rodzin): znacznie niższej niż innych dużych polskich miast. W ujęciu regionalnym korzystną sytuację i prognozy demograficzne mają jedynie powiaty łódzki wschodni i bełchatowski, zaś wysoką atrakcyjnością osiedleńczą charakteryzują się jeszcze powiaty zgierski i piotrkowski. Niestety w przypadku powiatów: łódzkiego wschodniego, zgierskiego i piotrkowskiego przyrost rzeczywisty jest skutkiem odpływu mieszkańców z miast (nasilone zjawisko suburbanizacji), natomiast względnie korzystna sytuacja powiatu

bełchatowskiego wynika z uwarunkowań historycznych: budowy kombinatu górnico-energetycznego i dynamicznego napływu mieszkańców w krótkim czasie (od 1975 do 1985 roku). W pozostałych powiatach województwa łódzkiego postępuje depopulacja. W latach 2004-2012 względnie najszybciej wyludniały się miasta: Łódź i Piotrków Trybunalski oraz powiaty: kutnowski, łowicki, łęczycki i radomszczański.

Istotnym wyzwaniem stojącym przed polityką regionalną są inwestycje w rewitalizację, infrastrukturę ochrony zdrowia odzwierciedlające specyficzne potrzeby regionu łódzkiego oraz podjęcie działań w zakresie zwiększenia dostępności do niedrogich, trwałych i wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej i usług społecznych.

W ramach RPO WŁ 2014-2020 planuje się wdrożenie szeregu działań mających przeciwdziałać niekorzystnym trendom demograficznym, które szczególnie dotkliwie dotyczą województwo łódzkie. Podejmowane będą działania wspierające rozwój rynku pracy, samozatrudnienia i MŚP (OP II, V), a także ukierunkowane na wyrównanie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, w tym w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, kultury (OP IV). Poprawiając jakość życia i generując możliwości rozwojowe, będą przyczyniały się one do zmniejszenia skali depopulacji w województwie łódzkim.

SEKCJA 7. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

Sekcja 7.1 Identyfikacja instytucji zaangażowanych w realizację programu

System instytucjonalny służący realizacji RPO WŁ 2014-2020 ma zagwarantować sprawną realizację programu operacyjnego, odpowiadać wymogom określonym przez prawo unijne i krajowe, uwzględniając doświadczenia płynące z realizacji RPO WŁ na lata 2007-2013.

W realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 zaangażowane będą następujące instytucje:

- Instytucja desygnująca
- Instytucja zarządzająca
- Instytucja pośrednicząca
- Instytucja wdrażająca
- Instytucja audytowa
- Instytucja odpowiedzialna za otrzymanie płatności KE
-

Tabela 23: Wykaz ID, IZ, IP, IW, IC, IA, IP oraz dane kontaktowe

Instytucja	Nazwa instytucji, departament lub inna jednostka organizacyjna	Kierownictwo instytucji (zajmowane stanowisko)	Dane Kontaktowe
Podmiot udzielający desygnacji	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju ul. Wspólna 2/4 00-926 Warszawa
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Łódzkiego	Marszałek Województwa Łódzkiego	Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego al. Piłsudskiego 8 90-051 Łódź
Instytucja Pośrednicząca	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
Instytucja Wdrażająca	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa Łódzkiego	Marszałek Województwa Łódzkiego	Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego al. Piłsudskiego 8 90-051 Łódź
Instytucja Audytowa	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej (Minister Finansów)	Minister właściwy do spraw finansów publicznych	Ministerstwo Finansów ul. Świętokrzyska 12 00-916 Warszawa
Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE	Minister Finansów	Minister właściwy ds. finansów publicznych	Ministerstwo Finansów ul. Świętokrzyska 12 00-916 Warszawa

Desygnacja:

Projekt ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 w art. 4 określa, iż instytucją udzielającą, zawieszającą lub wycofującą desygnację jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Przez desygnację należy rozumieć potwierdzenie przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego wykonującego zadania państwa członkowskiego spełnienia przez instytucję zarządzającą, instytucję pośredniczącą i instytucję wdrażającą lub krajowego kontrolera lub wspólny sekretariat warunków zapewniających prawidłową realizację programu operacyjnego.

Uzyskanie desygnacji przez Instytucję Zarządzającą RPO WŁ 2014-2020 jest warunkiem rozpoczęcia procesu finansowej realizacji programu operacyjnego, rozumianej jako wystąpienie z pierwszą deklaracją wydatków oraz wnioskiem o płatność do Komisji Europejskiej. Ponadto obowiązkowi uzyskania desygnacji podlegają wszystkie instytucje, którym zostały powierzone zadania związane z programem operacyjnym.

Instytucja Zarządzająca, Instytucja Pośrednicząca, Wdrażająca:

Za przygotowanie RPO WŁ 2014-2020 oraz sprawne i efektywne funkcjonowanie systemu zarządzania i kontroli odpowiedzialna jest instytucja zarządzająca. Jej rolę dla RPO WŁ 2014-2020 pełni Zarząd Województwa Łódzkiego, który jest odpowiedzialny za zarządzanie programem i jego realizację, zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami, ponosi on odpowiedzialność za skuteczne i efektywne wdrażanie Programu oraz za przestrzeganie i stosowanie odpowiednich regulacji i zasad dotyczących implementacji Programu. Ponadto Instytucja Zarządzająca odpowiada za współpracę z Komitetem Monitorującym, przygotowanie kryteriów wyboru projektów do zatwierdzenia przez Komitet Monitorujący, wybór projektów, zapewnienie prawidłowego wdrażania Programu, przygotowanie sprawozdań rocznych i końcowego, kontrole zarządcze itd. IZ może zlecić wykonywanie części swoich zadań o charakterze zarządczym lub operacyjnym innym podmiotom, pełniącym funkcję instytucji pośredniczącej. Delegacja zadań może nastąpić jedynie w drodze pisemnej umowy lub porozumienia zawartej/zawartego między ww. instytucjami, w której/którym określony jest zakres obowiązków IP.⁴⁶ Za zgodą Instytucji Zarządzającej, Instytucja Pośrednicząca może powierzyć część swoich zadań w drodze umowy lub porozumienia Instytucji Wdrażającej. Dokonując delegacji zadań IZ zachowuje całkowitą odpowiedzialność za całość realizacji RPO WŁ 2014-2020. Zgodnie z przepisami rozporządzenia ramowego IZ pełni rolę Instytucji Certyfikującej, która będzie odpowiedzialna za poświadczanie wydatków do Komisji Europejskiej, prawidłowość przekazywanych deklaracji i ich zgodność z obowiązującymi przepisami. Warunkiem niezbędnym do pełnienia tych zadań jest zapewnienie rozdzielenia realizacji zadań zarządczo-kontrolnych od certyfikacji.

Instytucja Audytowa:

Pełnienie funkcji Instytucji Audytowej powoływanej zgodnie z art. 113 ust. 4 rozporządzenia ramowego zostanie powierzone Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej, który swoje zadania będzie wykonywał przy pomocy jednego z departamentów w Ministerstwie Finansów oraz przy pomocy 16 urzędów kontroli skarbowej.

⁴⁶ Art. 113 projektu rozporządzenia ogólnego oraz art.11 ust 1 projektu ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020

Instytucja odpowiedzialna za otrzymanie płatności KE:

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności z KE jest minister właściwy do spraw finansów publicznych. Środki przekazywane przez Komisję Europejską, jako zaliczki oraz płatności okresowe i płatność końcowa zostaną włączone do budżetu państwa jako jego dochody. Z kolei z budżetu państwa będą przekazywane środki na finansowanie projektów.⁴⁷

System monitorowania i sprawozdawczości:

Wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 wymaga systematycznego monitorowania jego efektów rzeczowych i finansowych oraz reagowania na pojawiające się problemy i zagrożenia związane z osiąganiem założonych rezultatów. Zadania z zakresu monitorowania i sprawozdawczości są realizowane przez IZ RPO WŁ, we współpracy z KM RPO WŁ.

Zadania związane z monitorowaniem procesu wdrażania RPO WŁ 2014-2020 zlokalizowane są w jednostkach zaangażowanych we wdrażanie Programu. Monitorowanie i sprawozdawczość w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014 – 2020 będą miały miejsce w oparciu o zintegrowany system monitorowania i sprawozdawczości. Proces realizowany będzie systematycznie i terminowo przez cały okres realizacji Programu Operacyjnego oraz na wszystkich poziomach jego wdrażania.

Elementy zintegrowanego systemu monitorowania:

1. Organizacja pracy:
 - System gromadzenia i przekazywania danych (schemat).
2. System wskaźników zorientowanych na źródła danych:
 - Wskaźniki kontekstowe – dane GUS;
 - Wskaźniki Produktu - wnioski o dofinansowanie, wnioski o płatność, inne informacje i sprawozdania;
 - Wskaźniki Rezultatu - wnioski o dofinansowanie, wnioski o płatność, inne informacje i sprawozdania;
 - Wskaźniki Oddziaływania - wnioski o dofinansowanie, wnioski o płatność, inne informacje i sprawozdania, przetwarzanie i analiza danych.
3. Zasoby ludzkie: IZ zapewnia zespół osób o odpowiednich kwalifikacjach (statystyk, ekonometryk, socjolog-metodolog), systematycznie podnoszących umiejętności w trakcie szkoleń.
4. Zasoby techniczno-informatyczne:
 - KSI SIMIK;
 - Lokalny System Informacji (LSI);
 - wewnętrzny program SPPS
 - informacyjna platforma internetowa (strona internetowa RPO WŁ)

Sprawozdawczość:

Sporządzanie stosownych raportów i sprawozdań będzie należało do zadań zakresu zadań IZ, w tym jednostek zaangażowanych we wdrażanie RPO WŁ 2014-2020.

Od 2016 do 2022 r. IZ RPO WŁ będzie przedstawiała Komisji Europejskiej coroczne sprawozdanie z realizacji Programu w poprzednim roku budżetowym. Sprawozdanie końcowe z realizacji Programu zostanie przedstawione do dnia 30 września 2023 r. Zakres sprawozdania będzie zgodny z wymogami

⁴⁷ Umowa Partnerstwa str. 168

unijnymi i krajowymi dotyczącymi sprawozdawczości. Postępy rzeczowe Programu będą oceniane przy pomocy wskaźników, pochodzących w szczególności z listy wskaźników kluczowych.

Komitet Monitorujący:

W terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia Polski o decyzji dotyczącej przyjęcia przez Komisję Europejską programu operacyjnego powołany zostanie Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020. W jego skład wejdą przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczących, Instytucji Wdrażających oraz przedstawiciele partnerów (przedstawiciele właściwych organów regionalnych, lokalnych, miejskich i innych władz publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych oraz organizacji pozarządowych). W pracach Komitetu Monitorującego uczestniczą z głosem doradczym przedstawiciele Komisji Europejskiej.

Do zadań Komitetu Monitorującego należy dokonanie przeglądu realizacji Programu w osiąganiu jego celów (w tym m. in.: dane finansowe, wskaźniki), a także rozpatruje i zatwierdza w szczególności:

- a) wszelkie kwestie, które mają wpływ na wykonanie programu operacyjnego;
- b) postępy w realizacji planu oceny oraz działań następczych podjętych w związku z ustaleniami ocen;
- c) realizację strategii komunikacji;
- d) realizację dużych projektów;
- e) realizację wspólnych planów działania;
- f) działania mające na celu promowanie równouprawnienia płci, równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych;
- g) działania mające na celu promowanie zrównoważonego rozwoju;
- h) działania w ramach programu operacyjnego odnoszące się do spełnienia uwarunkowań *ex ante*;
- i) instrumenty finansowe.

Komitet Monitorujący rozpatruje i zatwierdza:

- a) metodykę i kryteria wyboru operacji;
- b) roczne i końcowe sprawozdania z realizacji;
- c) plan oceny dla programu operacyjnego i wszelkie zmiany planu;
- d) strategię komunikacji dla danego programu operacyjnego i wszelkie zmiany strategii;
- e) wszelkie propozycje Instytucji Zarządzającej dotyczące wszelkich zmian programu operacyjnego.⁴⁸

System ewaluacji:

Instytucja Zarządzająca odpowiada za prowadzenie oceny sposobu realizacji i stopnia osiągania założonych celów Programu oraz ich wpływu na rozwój regionu.

Dla zachowania obiektywności i niezależności przeprowadzanych ocen Jednostka Ewaluacyjna RPO WŁ (JE) jest umiejscowiona w strukturze IZ, poza jednostkami zaangażowanymi we wdrażanie Programu i posiada potencjał organizacyjny i kadrowy właściwy dla zadań określonych w Planie Ewaluacji RPO WŁ. Jednostka ewaluacyjna współpracuje z Krajową Jednostką Ewaluacji i podlega monitorowaniu przez KE. Szczegółowy plan działań z zakresu ewaluacji Programu zawarty jest w Planie Ewaluacji, który został opracowany przez Instytucję Zarządzającą we współpracy z ewaluatorami zewnętrznymi przeprowadzającymi ocenę *ex-ante* Programu na lata 2014 – 2020. Plan Ewaluacji, stanowiący podstawę organizacji oceny Programu, zostanie przedstawiony na posiedzeniu Komitetu Monitorującego nie później niż rok po przyjęciu RPO WŁ 2014-2020.

⁴⁸ Art., 100 rozporządzenia ogólnego z dnia 22.04.2013

Komitet Monitorujący uczestniczy w realizacji procesu ewaluacji poprzez akceptację Planu Ewaluacji oraz dokonywanie jego zmian w zakresie uzupełnień o badania wynikające z bieżących potrzeb, jak również poprzez zapoznavanie się z wynikami badań ewaluacyjnych (rekomendacje, raporty końcowe).

Oceny ex-post Programu zostaną zakończone do dnia 31 grudnia 2023 r.

RPO WŁ 2014-2020 jest programem dwufunduszowym, stąd JE będzie obejmowała proces ewaluacji działań finansowanych zarówno z EFS i EFRR.

Wyniki badań ewaluacyjnych upowszechnia się na stronie internetowej RPO WŁ, oraz poprzez ich prezentację na organizowanych konferencjach i spotkaniach informacyjnych.

W celu zapewnienia włączania rekomendacji z przeprowadzonych ocen w system zarządzania, raporty końcowe zawierające rekomendacje przekazuje się bezpośrednio wszystkim członkom Zarządu Województw Łódzkiego.

System kontroli:

Instytucja Zarządzająca RPO WŁ 2014-2020 przygotowuje opis systemu zarządzania i kontroli dla Programu. System ten ma zapewnić skuteczne, rzetelne, prawidłowe i zgodne z przepisami wdrażanie Programu, w tym prawidłowe działanie systemu zarządzania, finansowanie, zastosowania kontroli na wszystkich szczeblach. System kontroli RPO WŁ 2014-2020 obejmować będzie kontrole systemowe służące sprawdzeniu prawidłowości zadań przez instytucje, którym zostały powierzone zadania związane z realizacją Programu. Ponadto kontrola dotyczyć będzie weryfikacja wydatków, która ma służyć sprawdzeniu prawidłowości i kwalifikowalności poniesionych wydatków, przybierać może ona formę kontroli każdego składanego przez beneficjenta wniosku o płatność, może przybrać formę kontroli projektu w miejscu jego realizacji w celu sprawdzenia dostarczenia towarów i usług w ramach współfinansowanych projektów oraz może być prowadzona po zakończeniu realizacji projektu. Może też przybrać formę kontroli krzyżowych służących zapewnieniu, że pojedynczy wydatek ujęty we wniosku o płatność nie jest współfinansowany w tym samym zakresie, z tego samego funduszu polityki spójności w ramach RPO WŁ 2014-2020, z kilku różnych funduszy lub instrumentów wsparcia UE albo z tego samego funduszu polityki spójności w ramach co najmniej dwóch programów operacyjnych dla których Instytucja Zarządzająca została ustanowiona na terytorium RP. W ramach RPO WŁ 2014-2020 przewiduje się również prowadzenie kontroli na zakończenie realizacji projektu, które służyć będą sprawdzeniu kompletności dokumentów potwierdzających właściwą ścieżkę audytową w odniesieniu do zrealizowanego projektu. Kontrole trwałości projektu to ostatni rodzaj kontroli możliwych do realizacji w ramach RPO WŁ 2014-2020.

System informacji i promocji:

Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020. W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, zgodnie z art. 106 rozporządzenia ogólnego, opracowuje horyzontalny dokument – wspólną strategię komunikacji polityki spójności. W oparciu o wspólną strategię komunikacji Instytucja Zarządzająca, zgodnie z art. 106 rozporządzenia ogólnego, opracuje dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla tego Programu.

Instytucja Zarządzająca przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Zakres zadań informacyjnych i promocyjnych będzie realizowany poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,

- upowszechnianie wśród wybranych segmentów opinii publicznej i grup odbiorców roli i osiągnięć polityki spójności i funduszu/funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu programu i poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie Umowy Partnerstwa.

Kluczowe jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi.

W perspektywie 2014-2020 zostanie położony większy nacisk na motywowanie beneficjentów do wykorzystania ich potencjału komunikacyjnego w promocji projektów.

System zarządzania finansowego:

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach RPO WŁ 2014-2020 oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich).

Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej. Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego. Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność.

Wydatki kwalifikowane poniesione przez beneficjenta rozliczane będą na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji. Na podstawie zweryfikowanych wniosków o płatność sporządzane będzie zestawienie wydatków w tym zagregowane wartości oraz dane z poszczególnych projektów i przekazywane do IZ RPO WŁ, która w oparciu o otrzymane dane oraz wnioski o płatność zweryfikowane w ramach zadań IZ RPO WŁ sporządzać będzie deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową i przysłać do KE. Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 110 ust. 2 projektu Rozporządzenia ogólnego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

Sekcja 7.2 Działania angażujące stosownych partnerów w proces przygotowania programu oraz rola partnerów zaangażowanych we wdrażanie, monitorowanie, ewaluację programu

Sekcja 7.2.1 Rola partnerów w procesach przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu

Zgodnie z wnioskami KE w zakresie funduszy objętych WRS 2014-2020 państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia partnerstwa, co zostało szczegółowo zaprezentowane w dokumencie roboczym służb KE pod nazwą *Zasada partnerstwa w procesie wdrażania funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych – elementy europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa*. Zapisy przedmiotowego dokumentu wskazują, że zasada partnerstwa wymaga ścisłej współpracy pomiędzy władzami na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. W województwie łódzkim już podczas prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 w znacznym stopniu zaangażowani byli reprezentanci różnych działających w regionie podmiotów i instytucji, a także dzięki prowadzonym konsultacjom szeroka społeczność lokalna.

Realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 będzie odbywała się również zgodnie z zasadą partnerstwa w rozumieniu prawa wspólnotowego oraz krajowego na wszystkich etapach jego wdrażania. Zgodnie z art. 5 projektu *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego*,

Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1083/2006 Instytucja Zarządzająca RPO WŁ będzie realizować swoje zadania we współpracy z właściwymi władzami regionalnymi, lokalnymi, miejskimi i innymi władzami publicznymi; z partnerami społeczno-gospodarczymi; podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie; przedstawicielami organizacji pozarządowych. Biorąc pod uwagę potrzebę wspierania równości mężczyzn i kobiet oraz zrównoważonego rozwoju poprzez integrację wymogów w zakresie ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego angażowani będą także partnerzy odpowiedzialni za wspieranie równości mężczyzn i kobiet, oraz partnerzy z obszaru ochrony środowiska naturalnego. Współpraca ta będzie realizowana z pełnym poszanowaniem odpowiednich kompetencji instytucjonalnych i prawnych partnerów społeczno – gospodarczych oraz będzie miała charakter doradczy dla potrzeb realizacji RPO WŁ. Najistotniejszym elementem stosowania zasady partnerstwa będzie udział wyżej wymienionych partnerów w Komitecie Monitorującym, który zapewni partycypowanie w najważniejszych decyzjach dotyczących Programu, w szczególności w zakresie kryteriów wyboru projektów, monitorowania realizacji RPO WŁ 2014-2020.

W ramach RPO WŁ 2014-2020 stosowane będą następujące instrumenty umożliwiające włączenie partnerów w proces programowania, zarządzania, realizacji, monitoringu i oceny:

- grupa robocza ds. RPO WŁ 2014-2020
- konferencje, warsztaty, spotkania konsultacyjne
- konsultacje RPO WŁ 2014-2020 prowadzone on-line (www.rpo.lodzkie.pl)
- udział w pracach Komitetu Monitorującego
- włączenie partnerów w akcje informacyjno-promocyjne i edukacyjne

Etap przygotowania:

Partnerzy: władze publiczne różnych szczebli, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe

Obszary współpracy i forma zaangażowania partnerów:

1. udział w pracach grupy roboczej ds. RPO WŁ 2014-2020 - współpraca w zakresie przygotowania Programu, w tym:
 - wypracowywanie, omawianie, analizowanie i konsultowanie wspólnych dla RPO WŁ 2014-2020 rozwiązań w zakresie zagadnień horyzontalnych, finansowych, instytucjonalnych;
 - opiniowanie, analizowanie i omawianie wniosków płynących z dokumentów związanych z przeprowadzeniem ewaluacji ex-ante i oceną oddziaływania na środowisko RPO WŁ 2014-2020;
 - monitorowanie postępów w wypełnianiu warunkowości ex-ante;
 - analiza wyzwań i potrzeb, które mają być zaspokojone środkami RPO WŁ 2014-2020;
 - pomoc w identyfikacji obszarów wsparcia RPO WŁ 2014-2020 oraz odpowiadających im typów projektów;
 - identyfikacja potencjalnych zagrożeń w planowanym systemie realizacji RPO WŁ 2014-2020
1. udział w konsultacjach projektów RPO WŁ 2014-2020 (w tym konsultacjach on-line) – zgłaszanie uwag, rekomendacji

2. udział w akcjach informacyjno – promocyjnych i edukacyjnych dotyczących RPO WŁ 2014-2020

Etap wdrażania:

Partnerzy: władze publiczne różnych szczebli, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe

Obszary współpracy i forma zaangażowania partnerów:

1. udział w pracach Komitetu Monitorującego RPO WŁ 2014-2020, w tym:
 - zatwierdzanie metodyki i kryteriów wyboru projektów;
 - udział w przeglądzie programu i postępu w osiąganiu jego celów;
 - analiza wszelkich kwestii, które mają wpływ na wykonanie Programu
 - udział w konsultacjach i wydawanie opinii w sprawie propozycji zmian RPO WŁ 2014-2020 wnioskowanych przez Instytucję Zarządzającą Programem;
 - zatwierdzanie strategii komunikacji dla RPO WŁ 2014-2020 i wszelkich zmian do niej;
2. udział w selekcji projektów, w zależności od przyjętej metodyki wyboru, przy zachowaniu bezstronności i braku konfliktu interesów

Etap monitorowania:

Partnerzy: władze publiczne różnych szczebli, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe

Obszary współpracy i forma zaangażowania partnerów:

1. w ramach prac Komitetu Monitorującego RPO WŁ 2014-2020:
 - formułowanie zaleceń / propozycji zmian w systemie realizacji Programu i monitorowanie działań podjętych w ich następstwie;
 - udział w zatwierdzaniu rocznego i końcowego sprawozdania z realizacji RPO WŁ 2014-2020;

Etap Ewaluacji:

Partnerzy: władze publiczne różnych szczebli, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe

Obszary współpracy i forma zaangażowania partnerów:

1. w ramach Komitetu Monitorującego RPO WŁ 2014-2020:
 - udział w omówieniu i zatwierdzeniu planu ewaluacji RPO WŁ 2014-2020 oraz wszelkich zmian do niego;
 - analiza postępu w realizacji planu ewaluacji RPO WŁ 2014-2020;
2. dostęp do ewaluacji przeprowadzanych w odniesieniu do RPO WŁ 2014-2020 i innych programów oraz informacji o działaniach następnych podjętych w związku z wynikami ewaluacji

W celu jak najszerzej komunikacji z partnerami uruchomiono na stronie internetowej (<http://www.rpo.lodzkie.pl>) podstronę poświęconą nowej perspektywie finansowej (baner

PERSPEKTYWA FINANSOWA 2014-2020), na której znajdują się informacje dotyczące przygotowań do wdrażania RPO WŁ 2014-2020 oraz ogólne informacje na temat nowej perspektywy finansowej UE.

Sekcja 7.2.2 Granty globalne EFS dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania programu

W ramach RPO WŁ 2014-2020 nie przewiduje się skierowania interwencji w postaci grantów globalnych dla partnerów społecznych i interesariuszy Programu. Nie jest planowane również powierzenie zarządzania częścią programu operacyjnego przez partnerów społecznych.

Sekcja 7.2.3 Earmarking środków EFS na wzmacnianie zdolności instytucjonalnych partnerów społecznych oraz na budowanie potencjału organizacji pozarządowych

Przyjmuje się, że działania realizowane w ramach Osi Priorytetowej V i VI RPO WŁ 2014-2020 przyczynią się do budowania potencjału organizacji pozarządowych, bowiem będą one mogły pełnić rolę beneficjentów we wszystkich wdrażanych w tych Osiach priorytetach inwestycyjnych. Dodatkowo w działaniach realizowanych w PI 9.8 organizacje pozarządowe będą także odbiorcami udzielanego wsparcia jako grupy docelowe.

Ocenia się, że wzmocnienie potencjału tych organizacji i realizacji zasady partnerstwa będzie miało miejsce w szczególności we wdrażaniu następujących priorytetów inwestycyjnych:

Oś V:

- PI 9.4: *Aktywna integracja w szczególności w celu poprawy zatrudnialności* – poprzez działania skierowane do organizacji pozarządowych podnoszące ich potencjał w zakresie zdolności do realizacji działań za rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- PI 9.7: *Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym* – poprzez działania umożliwiające organizacjom pozarządowym szerszą realizację usług społecznych statutowo określonych i tym samym zwiększenie ich potencjału kadrowo-organizacyjnego,
- PI 9.8: *Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych* - poprzez działania wzmacniające potencjał podmiotów ekonomii społecznej sektora pozarządowego m.in. w postaci realizacji usług doradczych, w tym usług specjalistycznych umożliwiających ekonomizację i rozwój ich działalności gospodarczej.

Oś VI:

- PI 8.8 *Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego*. Ze wsparcia mogą korzystać również organizacje pozarządowe prowadzące żłobki oddziały żłobkowe.
- PI 8.10 *Aktywne i zdrowe starzenie się* ze względu na znaczną ilość organizacji pozarządowych prowadzących działalność związaną z przekwalifikowaniem pracowników oraz promocją zdrowego trybu życia.
- PI 10.1 *Ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego*. Ze wsparcia mogą korzystać również organizacje pozarządowe prowadzące szkoły i przedszkola. Obecnie widoczny jest trend, że w związku z kłopotami finansowymi samorządy lokalne stojąc przed problemem likwidacji placówek edukacyjnych przekazują je w ręce tworzonych organizacji pozarządowych.
- PI 10.3 *Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę*

zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami ze względu na znaczną ilość organizacji prorządowych prowadzących działalność w odniesieniu do obszaru edukacji ustawicznej.

Jednocześnie w ramach RPO WŁ 2014-2020 przewiduje się podjęcie działań w kierunku zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych, w tym również organizacji pozarządowych w przygotowanie, monitorowanie i ocenę Programu. Partnerzy społeczni, w tym organizacje pozarządowe są włączone w proces przygotowania RPO WŁ 2014-2020 i jego konsultacji (Grupa Robocza) oraz będą włączone na etapie wdrażania w proces monitorowania (w składzie Komitetu Monitorującego RPO WŁ 2014-2020).

SEKCJA 8. SYSTEM KOORDYNACJI

Skuteczna koordynacja pomiędzy funduszami, a także instrumentami ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia komplementarności, a tym samym maksymalizacji efektów interwencji. Właściwe mechanizmy koordynacyjne przyczyniają się do osiągania celów i związanych z nimi wskaźników, stymulowania komplementarności i synergii interwencji, służących zwiększeniu ich efektywności oraz zapewnieniu spójności, skuteczności i efektywności systemu.

Wiodącą instytucją mającą na celu zapewnienie odpowiedniego mechanizmu koordynacji we wszystkich jej wymiarach jest Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, pełniące rolę instytucji koordynującej UP (IK UP). Instrumentem służącym koordynacji strategicznej jest Komitet Koordynacyjny UP (KK UP), którego przewodniczącym jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Z kolei na poziomie zarządczym zadania koordynacji będzie realizował Międzyresortowy Zespół ds. programowania i wdrażania UP. W jego skład wchodzi przedstawiciele IZ wszystkich programów objętych zakresem Umowy Partnerstwa oraz przedstawiciele Krajowego Punktu Kontaktowego dla Strategii UE na rzecz Regionów Morza Bałtyckiego.

W nowym okresie programowania w Polsce z poziomu krajowego wdrażanych będzie osiem programów operacyjnych. Są to:

1. PO Inteligentny Rozwój (PO IR) - program dotyczący innowacyjności, badań naukowych i ich powiązań ze sferą przedsiębiorstw, finansowany z EFRR;
2. PO Infrastruktura i Środowisko (PO IŚ) - program dotyczący gospodarki niskoemisyjnej finansowany z EFRR i FS;
3. PO Polska Cyfrowa (PO PC) – program dotyczący rozwoju cyfrowego, finansowany z EFRR;
4. PO Polska Wschodnia (PO PW) – program skierowany na wsparcie regionów Polski Wschodniej, finansowany z EFRR;
5. PO Wiedza, Edukacja, Rozwój (PO WER) – program dotyczący rozwoju kompetencji i włączenia społecznego, finansowany z EFS;
6. PO Pomoc Techniczna (PO PT) – program dotyczący pomocy technicznej, finansowany z FS;
7. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) – program dotyczący rozwoju obszarów wiejskich, finansowany z EFRROW;
8. PO „Rybacko i Morze” (PO RYBY) – program dotyczący rozwoju obszarów morskich i rybackich, finansowany z EFMR.

W przypadku programu finansowanego z EFRROW część działań wdrażana będzie na poziomie regionalnym przy współudziale samorządów województw. System taki pozwoli na zwiększenie stopnia koordynacji między działaniami EFS, EFRR oraz EFRROW na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Na poziomie krajowym realizowane będą również ponadnarodowe programy dotyczące Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT), wdrażane w ramach trzech komponentów: współpracy transgranicznej regionów państw sąsiadujących ze sobą, współpracy transnarodowej kilku/ kilkunastu państw, współpracy międzyregionalnej obejmującej cały obszar UE.

W odróżnieniu od perspektywy finansowej na lata 2007-2013, w nowym okresie programowania nie przewidziano dla regionów wsparcia z Europejskiego Funduszu Społecznego w formie komponentów regionalnych w zakresie dedykowanego dla EFS programu krajowego (PO WER).

Na poziomie regionalnym realizowanych będzie 16 dwufunduszowych regionalnych programów operacyjnych (RPO), finansowanych zarówno z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak również Europejskiego Funduszu Społecznego.

W celu wyeliminowania ewentualnej możliwości nakładania się interwencji poszczególnych programów w ramach EFSI, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju we współpracy z innymi partnerami zaangażowanymi w programowanie perspektywy 2014-2020, opracowało dokument pn. Linia demarkacyjna, który za pomocą przyjętych kryteriów rozgraniczających, wskazuje na szczegółową demarkację pomiędzy poszczególnymi programami operacyjnymi i w zakresie stosowania jest on obligatoryjny dla każdej

Instytucji Zarządzającej. Podział został dokonany w oparciu o kryteria takie jak zasięg terytorialny, rodzaj beneficjenta, kwota.

Wzajemna komplementarność wszystkich programów operacyjnych w ramach Umowy Partnerstwa została zaprojektowana w ten sposób, iż programy krajowe w ramach EFSI będą wspierać przedsięwzięcia o zasięgu ponadregionalnym, krajowym lub międzynarodowym. W przypadku regionalnych programów operacyjnych wsparcie ukierunkowane zostanie na działania o zasięgu regionalnym, subregionalnym oraz lokalnym.

Na poziomie regionów zadanie związane z zapewnieniem odpowiedniego systemu koordynacji powierzone zostanie IZ RPO WŁ i realizowane będzie przy udziale Komitetu Monitorującego RPO WŁ 2014-2020.

Na potrzeby realizacji Programu przyjmuje się, że komplementarność z innymi programami, działaniami czy projektami ma stanowić swoistego rodzaju dopełnienie, które w efekcie ma doprowadzić do osiągnięcia zamierzonego celu. Zakres wsparcia w ramach RPO WŁ 2014-2020 jest programowany zgodnie z Umową Partnerstwa (przy jednoczesnym uwzględnieniu postanowień dokumentu pn. linia demarkacyjna), co gwarantuje komplementarność przewidzianych w programie działań z innymi działaniami podejmowanymi w ramach unijnych funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, instrumentów UE, instrumentów krajowych oraz EBI. Koordynacja i synergia będą zapewnione na dwóch poziomach:

Programowania – identyfikacja obszarów komplementarności, grup beneficjentów, grup docelowych; identyfikacja komplementarnych obszarów wsparcia/osi priorytetowych; podział zakresu interwencji zgodnie z obowiązującą linią demarkacyjną; wykorzystanie instrumentów wsparcia terytorialnego do osiągnięcia komplementarności w ujęciu geograficznym.

Zarządzania i wdrażania – zaplanowanie mechanizmów koordynacyjnych oraz odpowiednich struktur zapewniających nie nakładanie się działań oraz identyfikujących możliwość łączenia różnych źródeł finansowania na poziomie pojedynczych operacji oraz zastosowania mechanizmu cross – financing dla projektów EFRR i EFS.

Poniższa tabela przedstawia system koordynacji RPO WŁ 2014-2020 dla działań realizowanych w ramach EFSI w zakresie poszczególnych programów operacyjnych wdrażanych z poziomu krajowego przy jednoczesnym uwzględnieniu potencjalnego zakresu interwencji określonych instrumentów finansowych UE.

Układ poszczególnych elementów systemu koordynacji zawiera poniższa tabela:

Oś priorytetowa I: Innowacyjność i konkurencyjność							
Priorytet inwestycyjny	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					poziom programowa	poziom wdrażania	
1.1. Wzmacnianie infrastruktury B+R (...) i możliwości rozwoju sektora B+I oraz promowanie centrów kompetencji, w szczególności tych o znaczeniu europejskim	Horyzont 2020,		Rozwój infrastruktury B+R, wsparcie badań naukowych, wsparcie dla działań innowacyjnych przedsiębiorstw, dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp.)
	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,	CT1	Rozwój infrastruktury B+R, wsparcie rozwoju nowych technologii, wsparcie dla działań innowacyjnych przedsiębiorstw, w tym działalności w ramach klastrów, wsparcie ochrony własności przemysłowej, powstawanie agend badawczych	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	CT1	Wsparcie kompetencji kadr sektora nauki,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w B+I, rozwój powiązań między przedsiębiorstwami, centrami B+R i szkołami wyższymi (...), wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii (...)	Horyzont 2020,	CT1	Rozwój infrastruktury B+R, wsparcie rozwoju nowych technologii, wsparcie dla działań innowacyjnych przedsiębiorstw,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp.)
	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,	CT1	Rozwój infrastruktury B+R, wsparcie rozwoju nowych technologii, wsparcie dla działań innowacyjnych przedsiębiorstw, w tym działalności w ramach klastrów, wsparcie ochrony własności przemysłowej, profesjonalizacja usług IOB	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	CT1	Wsparcie kompetencji kadr sektora gospodarki,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
	Europejski Bank Inwestycyjny		Pożyczki na wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP),	Uzupełniający się zakres działań, efekt synergii,			
3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych	Horyzont 2020,		Rozwój infrastruktury B+R, wsparcie rozwoju nowych technologii, wsparcie konkurencyjności, w tym innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie MŚP,	Łączenie wsparcia, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych

pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm	COSME		Wsparcie konkurencyjności, dostęp MŚP do kapitału lub pożyczek, poprawa dostępu do rynków zagranicznych,	Łączenie wsparcia, cross-fin.			informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp.)
	Krajowy Fundusz Kapitałowy - Venture Capital/ Private Equity		Wsparcie konkurencyjności, dostęp MŚP do kapitału lub pożyczek,	Uzupełniający się zakres działań, efekt synergii, cross-fin.			
	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,		Dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka	Uzupełniający się zakres działań, efekt synergii, cross-fin.			
3.2. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji	Horyzont 2020,		Rozwój infrastruktury B+R, wsparcie rozwoju nowych technologii, wsparcie konkurencyjności, w tym innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP,	Łączenie wsparcia, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie informacji na stronie internetowej)
	COSME		Wsparcie konkurencyjności, dostęp MŚP do kapitału lub pożyczek, poprawa dostępu do rynków zagranicznych,	Łączenie wsparcia, cross-fin.			
	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,		Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw	Łączenie wsparcia, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
3.3. Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Horyzont 2020,		Rozwój infrastruktury B+R, wsparcie rozwoju nowych technologii, wsparcie konkurencyjności, w tym innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP,	Łączenie wsparcia, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp.)
	COSME		Wsparcie konkurencyjności, dostęp MŚP do kapitału lub pożyczek, poprawa dostępu do rynków zagranicznych,	Uzupełniający się zakres działań, efekt synergii,			
	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,			Łączenie wsparcia, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
3.4. Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji	Horyzont 2020,		Rozwój infrastruktury B+R, wsparcie rozwoju nowych technologii, wsparcie konkurencyjności, w tym innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie MŚP,	Efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp.)
	COSME		Wsparcie konkurencyjności, dostęp MŚP do kapitału lub pożyczek, poprawa dostępu do rynków zagranicznych,	Uzupełniający się zakres działań, efekt synergii,			
	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,		Koordinacja usług IOB	Łączenie wsparcia, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
Oś priorytetowa II: Transport							

Priorytet inwestycyjny	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					poziom program	poziom wdrażania	
4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygujących	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,	CT4	Wsparcie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej i energooszczędnej w ramach transportu miejskiego,	Łączenie wsparcia, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe kojarzenie partnerstw
	LIFE+,	CT4	Wsparcie zrównoważonego transportu miejskiego,	Łączenie wsparcia, cross			
	Europejski Bank Inwestycyjny	CT4	Zrównoważony, konkurencyjny i bezpieczny sektor energetyki-pożyczki,	Łączenie wsparcia, cross-fin.			
7.2. Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	Europejski Bank Inwestycyjny	CT7	Rozwój transeuropejskich sieci transportowych i energetycznych (TEN)- pożyczki,	Łączenie wsparcia, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie informacji na stronie internetowej)
	Connecting Europe Facility	CT7	Uzupełnienie połączeń drugo- i trzeciorzędnych z siecią TEN-T	Łączenie wsparcia, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
7.3. Rozwój przyjaznych dla środowiska i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,	CT7	Transport miejski w miastach wojewódzkich (projekty realizowane w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych) i pozostałych ośrodkach miejskich, lokalne i regionalne porty morskie i rzeczne	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie informacji na stronie internetowej)
	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich	CT7	Poprawa stanu środowiska naturalnego i terenów wiejskich	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
7.4. Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,	CT7	Linie kolejowe i infrastruktura dworcowa o znaczeniu regionalnym, której zarządcą jest samorząd lub PKP PLK SA oraz zakup i modernizacja taboru kolejowego dla połączeń wojewódzkich,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
Oś priorytetowa III: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska							
Priorytet inwestycyjny	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					poziom program	poziom wdrażania	
4.1. Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,	CT4	Wsparcie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej i energooszczędnej, zwiększenie efektywności energetycznej, wymiana źródeł ciepła,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych

	LIFE+,	CT4	Wsparcie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej i energooszczędnej	Efekt synergii, premiov. projektów powiązanych			informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp.)
	Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm EOG,	CT4	Wsparcie w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, wsparcie w zakresie ochrony powietrza	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
	Fundusz Termomodernizacji i Remontów BGK,	CT4	Poprawa efektywności energetycznej,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
	Programy WFOŚiGW i NFOŚiGW	CT4	Upowszechnianie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, projekty powiązane, cross-fin.			
	Connecting Europe Facility	CT4	Rozwój infrastruktury energetycznej	Efekt synergii, premiov. projektów powiązanych			
4.3. Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	Programy WFOŚiGW i NFOŚiGW	CT4	Poprawa efektywności energetycznej, upowszechnianie wykorzystania OZE, rozwój scentralizowanego zaopatrzenia w ciepło	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform.-promoc., możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (inform. na str. Internetowej)
4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego...	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,	CT4	Rozwój efektywnego systemu gospodarki odpadami	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform.-promoc., możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (inform. na str. internetowej, punktach informac. itp.)
5.2. Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich	CT5	Poprawa stanu środowiska naturalnego i terenów wiejskich	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform.-promoc., możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (inform. na str. internetowej, punktach informac. itp.)
6.1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami tak, aby wypełnić zobowiązania	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich	CT6	Poprawa stanu środowiska naturalnego i terenów wiejskich	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform.-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
6.2. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze gospodarki wodnej tak, aby wypełnić zobowiązania wynikające z prawa unijnego	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich	CT6	Poprawa stanu środowiska naturalnego i terenów wiejskich	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform.-promoc., możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (inform. na str. internetowej)

6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 ...	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich	CT6	Poprawa stanu środowiska naturalnego i terenów wiejskich	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform.-promoc., możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (inform. na str. internetowej, punktach informac. itp.)
Oś priorytetowa IV: Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa							
Priorytet inwestycyjny	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					poziom programow	poziom wdrażania	
2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	Program Operacyjny Polska Cyfrowa	CT2	Zwiększenie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w obszarze usług publicznych,	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.	X	X	Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (strona internet)
6.3. Ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,	CT6	Ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.	X	X	Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
6.5. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywację terenów poprzemysłowych ...	Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm EOG,	CT6	Wsparcie w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, wsparcie w zakresie ochrony powietrza	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.		X	Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
8.2 wspieranie rozwoju przyjaznego dla zatrudnienia poprzez rozwój potencjałów endogenicznych jako element strategii terytorialnej dla obszarów ze specyficznymi potrzebami, łącznie z przekształcaniem upadających regionów przemysłowych oraz działaniami na rzecz zwiększenia dostępności i rozwoju zasobów naturalnych i kulturowych	Do uzupełnienia	CT 8	Do uzupełnienia	Do uzupełnienia	Do uzu peł nie nia	Do uzu peł nie nia	Do uzupełnienia
9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie ...	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	CT9	Inwestycje w oddziały szpitalne w ponadregionalnych podmiotach leczniczych w zakresie chorób układu krążenia, układu oddechowego, układu kostno-stawowo-mięśniowego, chorób nowotworowych i psychicznych, wsparcie ratownictwa medycznego	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.		X	Prowadzenie wspólnych działań inform.-promoc., możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (inform. na str. internetowej, punktach informac. itp.)

9.2. Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym	CT9	Poprawa szans na włączenie społeczne osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.	X	X	Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
9.3. Wsparcie przedsiębiorczości społecznej	Program na rzecz przemian i innowacji społecznych	CT9	Wsparcie przedsiębiorczości społecznej	Uzupełniający się zakres działań, efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych		X	Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
10.4. Inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	CT10	Działania na rzecz poprawy dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, poprawa szans na włączenie społeczne osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.		X	Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
Oś priorytetowa V: Zatrudnienie i włączenie społeczne							
Priorytet inwestycyjny	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					poziom	poziom	
8.5 Zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw oraz wspieranie mobilności pracowników	Erasmus dla wszystkich, COSME,	CT8	Wsparcie przedsiębiorczości, rozwój umiejętności i postaw sprzyjających przedsiębiorczości, w tym wśród nowych przedsiębiorców, ludzi młodych i kobiet,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp)
	Program na rzecz przemian i innowacji społ. 2014-2020		Promowanie zatrudnienia poprzez zwiększenie dostępności do zwrotnych instrumentów finansowych	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
8.7 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	Erasmus dla wszystkich,	CT8	Wsparcie przedsiębiorczości,	Efekt synergii, premii. projektów powiązanych			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp)
	COSME		Rozwój umiejętności i postaw sprzyjających przedsiębiorczości, w tym wśród nowych przedsiębiorców, ludzi młodych i kobiet,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich		Budowanie lokalnych zdolności zatrudnienia i dywersyfikacji	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
9.4 Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności	Erasmus dla wszystkich,	CT9	Wsparcie przedsiębiorczości,	Ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych			Prowadzenie wspólnych działań inform.-promoc., możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (inform. na str. internetowej, punktach informac. itp.)

	COSME		Rozwój umiejętności i postaw sprzyjających przedsiębiorczości, w tym wśród nowych przedsiębiorców, ludzi młodych i kobiet	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
9.7 Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	Europejski Fundusz Migracji i Azylu	CT9	Wsparcie integracji oraz aktywizacji osób najbardziej potrzebujących (np. bezdomnych, skrajnie ubogich),	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
9.8 Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	Erasmus dla wszystkich,	CT9	Wspieranie przedsiębiorczości,	Efekt synergii, premiiow. projektów powiązanych			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp.)
	COSME		Rozwój umiejętności i postaw sprzyjających przedsiębiorczości, w tym wśród nowych przedsiębiorców, ludzi młodych i kobiet,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
Oś priorytetowa VI: Kompetencje i adaptacyjność							
Priorytet inwestycyjny	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					poziom program	poziom wdrażani	
8.8 Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	CT8	Poprawa jakości kształcenia, zwiększanie powiązania systemu edukacji i doskonalenie umiejętności z potrzebami rynku pracy, lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
8.9 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw oraz przedsiębiorców do zmian	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój,	CT8	Poprawa jakości kształcenia,	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp.)
	Erasmus dla wszystkich,	CT8	Zwiększanie powiązania systemu edukacji i doskonalenie umiejętności z potrzebami rynku pracy, wspieranie przedsiębiorczości,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			

	Europejski Fundusz Dostosowań do Globalizacji	CT8	Kompleksowe wsparcie dla pracowników zwalnianych w wyniku zmian strukturalnych	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			
8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój,	CT8	Zwiększanie powiązania systemu edukacji i doskonalenie umiejętności z potrzebami rynku pracy,	Łączenie wsparcia, ewent. efekt synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
	Erasmus dla wszystkich	CT8	Wspieranie przedsiębiorczości	Efekt synergii, premiiow. projektów powiązanych			
10.1 Ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej ...	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	CT10	Zwiększanie powiązania systemu edukacji i doskonalenie umiejętności z potrzebami rynku pracy	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań inform-promoc., możliwe kojarzenie partnerstw
10.3 Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb	Erasmus dla wszystkich, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Erasmus dla wszystkich	CT10	Możliwość uczenia się osób indywidualnych, zwiększanie powiązania systemu edukacji i doskonalenie umiejętności z potrzebami rynku pracy, wspieranie przedsiębiorczości	Łączenie wsparcia, możliwość wystąpienia efektu synergii, premiowanie projektów powiązanych, cross-fin.			Prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych, możliwe pośrednictwo w kojarzeniu partnerstw (umieszczanie stosownych informacji na stronie internetowej, punktach informacyjnych itp.)

SEKCJA 9. WARUNKOWOŚĆ EX ANTE

Zgodnie z art. 17 pkt. 4 projektu Rozporządzenia ogólnego uruchomienie środków finansowych w perspektywie 2014-2020 uzależnione jest od spełnienia wymogów warunkowości ex- ante, czyli zapewnienia określonych warunków wyjściowych umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Warunki ex-ante zostały podzielone na tematyczne, tj. przypisane do poszczególnych celów tematycznych i ogólne dotyczące kwestii horyzontalnych. Przeprowadzony na poziomie krajowym przegląd sytuacji wyjściowej oraz ustalenie zakresu prac niezbędnych do spełnienia ww. warunków, określa dwa zasadnicze obszary, w ramach których niezbędne będzie bezpośrednio zaangażowanie władz regionalnych. W ramach wyznaczonych obszarów do spełnienia na poziomie województwa łódzkiego są następujące warunki:

- warunek 1.1 *Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, w odpowiednich przypadkach, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych (OP I)*

- warunek 6.2 - *Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz z hierarchią postępowania z odpadami (OP IV);*

Spełnienie pozostałych warunków ex-ante spoczywać będzie na poziomie centralnym. UP określa szczegółowe informacje w zakresie ich spełnienia.

Sekcja 9.1 Identyfikacja warunków ex ante dla programu oraz ocena ich spełnienia

Identyfikacja ogólnych warunków ex-ante mających znaczenie dla RPO WŁ 2014-2020 zostanie dokonana na późniejszym etapie prac, po przekazaniu przez MliR zaleceń w tym zakresie.

Poniższa tabela przedstawia wszystkie warunki ex ante, wynikające z Umowy Partnerstwa, a mające zastosowanie do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020

Tabela 24: Wykaz warunków ex ante obowiązujących program oraz ocena ich spełnienia

Warunek ex ante obowiązujący program	Oś priorytetowa (lub osie priorytetowe), do której warunek ma zastosowanie	Spełnienie warunku ex ante: Tak/Nie/Częściowo	Kryteria	Spełnienie kryteriów: Tak/Nie	Odniesienie do dokumentów (strategie, inne odpowiednie dokumenty, z podaniem odpowiednich rozdziałów, artykułów, sekcji, wraz linkami do pełnej wersji dokumentu)	Dodatkowe informacje/ wyjaśnienia
1.1 Badania naukowe i innowacje	Oś priorytetowa I - INNOWACYJNOŚĆ i KONKURENCYJNOŚĆ	TAK	Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, która: - opiera się na analizie SWOT lub podobnych analizach, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji; - przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój; - obejmuje system monitorowania i przeglądu. Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.	TAK	Gotowa jest Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego „LORIS 2030” (przyjęta w dniu 26 kwietnia 2013 r.), która: - opiera się na analizie SWOT, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji; - przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój; - obejmuje system monitorowania i przeglądu.	-
6.2 Gospodarka odpadami	Oś priorytetowa III - GOSPODARKA NISKOEMISYJNA i OCHRONA ŚRODOWISKA	CZĘŚCIOWO	Państwo członkowskie przekazało Komisji sprawozdanie dotyczące postępów w osiąganiu celów określonych w art. 11 dyrektywy 2008/98/WE, powodów niedociągnięć oraz zamierzonych działań prowadzących do osiągnięcia celów. Istnienie jednego lub więcej planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami dyrektywy 2008/28/WE, zgodnie z art. 28 dyrektywy. Państwo członkowskie sporządziło, zgodnie z art. 1 i 4 dyrektywy programy zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z art. 29 dyrektywy.	NIE	Plan gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012” na lata 2012 – 2017 z perspektywą na lata 2018-2023 (przyjęty w dniu 21 czerwca 2012 r.)	-

			Przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celu na 2020 r. dotyczącego ponownego użycia i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.			
--	--	--	--	--	--	--

Sekcja 9.2 Opis działań zmierzających do spełnienia warunków ex ante, wykaz instytucji odpowiedzialnych oraz harmonogram

Do uzupełnienia na dalszym etapie prac po przekazaniu przez MliR zaleceń w tym zakresie

Tabela 25: Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących ogólnych warunków ex ante

Ogólny warunek ex ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku

Tabela 26: Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących tematycznych warunków ex ante

Tematyczny warunek ex ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii inteligentnych specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.	Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia inteligentnej specjalizacji, która: – opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji; – przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, – obejmuje mechanizm monitorowania. Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.	Przyjęcie Programu Rozwoju Przedsiębiorstw przez Radę Ministrów	do końca 2013 r.	MG
6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności	Istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE.	Opracowanie krajowego programu zapobiegania odpadami	I kwartał 2014 r.	MS

poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz z hierarchią postępowania z odpadami.				
---	--	--	--	--

PROJEKT

SEKCJA 10. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH Z PUNKTU WIDZENIA BENEFICJENTA

Polski rząd prowadzi stałe działania zmierzające do obniżenia obciążeń biurokratycznych nakładanych na obywateli oraz na podmioty gospodarcze. Szczególna aktywność skierowana jest na rzecz przedsiębiorstw i przedsiębiorczości. Podejmowane działania ukierunkowane są na stworzenie sprzyjających warunków dla ich rozwoju poprzez m.in. wzmacnianie przewag konkurencyjnych, a w efekcie uzyskanie stabilnego wzrostu gospodarczego w perspektywie długoterminowej. Działania te mają przede wszystkim na celu poprawę dostępu przedsiębiorstw do kapitału, wzmocnienia postaw przedsiębiorczych, instytucjonalne, organizacyjne i finansowe wzmocnienie otoczenia przedsiębiorstw, a także wypełnienie luki informacyjnej poprzez udostępnianie analiz konkurencyjności sektorów przemysłowych.

Podejmowane działania przynoszą wymierne rezultaty, czego wynikiem jest stały wzrost pozycji Polski w rankingu Banku Światowego Doing Business.

Pozytywny wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce mają także fundusze europejskie – w tym fundusze polityki spójności, co zostało potwierdzone przez liczne badania ewaluacyjne. Stąd konieczne jest wypracowanie takich zasad, które umożliwią beneficjentom ubieganie się o środki UE bez ponoszenia zbędnych ciężarów administracyjnych.

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały w perspektywie finansowej 2014-2020 działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE. Niemniej, należy zauważyć, że zdecydowana większość obowiązków nakładanych na beneficjenta wynika wprost z przepisów prawa unijnego (rozporządzenia ramowego i rozporządzeń funduszowych) lub jest ich konsekwencją. W związku z tym pole do redukcji obciążeń w tym zakresie jest niewielkie. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych jest możliwe tylko w tych obszarach, które wynikają z uregulowań krajowych IZ lub IP. Podkreślić należy, że system wdrażania środków UE 2014-2020 został zaplanowany w ten sposób, aby kontynuować pozytywne działania edukujące obciążenia dla beneficjentów i poprawiające ich zdolność instytucjonalną (np. wsparcie eksperckie w ramach project pipeline).

Ponadto, zostały jasno określone obowiązki beneficjentów. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła. Zalecono ponadto, aby opisując najważniejsze obowiązki beneficjentów wskazać źródło – przepisy unijne, krajowe, wytyczne, ich cel oraz potencjalne konsekwencje ich niewprowadzenia.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem. W porównaniu do okresu 2007-2013 samorządom województw powierzone zostanie także częściowe zarządzanie EFS - w ramach dwu-funduszowych programów),
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ramowe, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem minionych perspektyw finansowych).

SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE

Sekcja 11.1 Zrównoważony rozwój

Zrównoważony rozwój to rozwój społeczno-gospodarczy, którego zadaniem jest zachowanie równowagi w przyrodzie przy jednoczesnym kreowaniu warunków sprzyjających jej rozwojowi. Zasada zrównoważonego rozwoju ma priorytetowe znaczenie dla łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu w UE, w związku z czym uwzględnienie powyższej reguły w RPO WŁ 2014-2020 jest konieczne i obejmuje finansowanie przedsięwzięć minimalizujących oddziaływanie działalności człowieka na środowisko. Zrównoważony rozwój jest jednym z trzech głównych priorytetów *Strategii Europa 2020* i oznacza wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku oraz bardziej konkurencyjnej. Istotną cechą jest jej wielopłaszczyznowość polegająca na równoważeniu poszczególnych elementów systemu środowiska, gospodarki oraz społeczeństwa, mając na uwadze to, że rozwój jednego z powyższych elementów nie powinien stanowić zagrożenia dla pozostałych.

Zasada zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WŁ 2014-2020 będzie stosowana horyzontalnie oraz promowana we wszystkich realizowanych projektach, ponieważ łączy się z korzyściami dla środowiska (zmniejszone emisje gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń), gospodarki (stymulowanie rozwoju sektora budowlanego, zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego) i społeczeństwa (rynek pracy, zapobieganie ubóstwu energetycznemu). Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WŁ 2014-2020 jest spójna z propozycjami typów inwestycji w tym zakresie, zawartymi w projekcie Umowy Partnerstwa. Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju w RPO WŁ 2014-2020 ma na celu:

- pogodzenie poprawy wyniku ekonomicznego z jednoczesnym ograniczeniem wykorzystania zasobów (w tym także energii, wody i surowców mineralnych) oraz zmniejszeniem negatywnych oddziaływań na środowisko;
- postrzeganie odpadów jako źródła zasobów (w tym zastępowania surowców pierwotnych surowcami wtórnymi, powstającymi z odpadów), w tym dążenie do maksymalizacji wykorzystywania odpadów jako surowców, gospodarowania odpadami zgodnie z hierarchią gospodarowania odpadami, a w tym nastawienie na ograniczenie powstawania odpadów;
- dążenie do zamykania obiegów surowcowych, a w tym maksymalizację oszczędności wody i energii;
- ograniczanie zanieczyszczeń emitowanych do środowiska, w tym zwłaszcza powietrza oraz wody już na etapie projektowania rozwiązań technologicznych,
- wspieranie zwiększenia efektywności energetycznej i pozyskiwanie energii z niskoemisyjnych źródeł z maksymalnym wykorzystaniem lokalnej bazy surowcowej,
- wspieranie niskoemisyjnego i zrównoważonego transportu; promowanie transportu zbiorowego i publicznego, a także intermodalnego,
- wspieranie energooszczędnego budownictwa,
- planowanie przestrzenne i inwestycji infrastrukturalnych z uwzględnieniem ład przestrzennego, konieczność adaptacji do zmian klimatu, a także ochronę środowiska i oszczędność zasobów oraz ograniczanie zjawiska „rozlewania się miast” (tzw. urban sprawl).

Praktycznym i wymiernym sposobem wprowadzenia zasady zrównoważonego rozwoju w RPO WŁ 2014-2020 będzie ustalenie minimalnych wymogów, do których należeć będą m.in.:

- racjonalne gospodarowanie zasobami – zastosowanie w projekcie rozwiązań pozwalających na racjonalne gospodarowanie zasobami, w tym np. preferencje dla wykorzystania pod inwestycję terenów zdegradowanych, miejskich nieużytków; wykorzystanie materiałów pochodzących z odzysku bądź recyklingu, wykorzystanie technologii oszczędzających w eksploatacji wodę, energię, surowce, działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej,

- ograniczenie presji na środowisko – podejmowanie działań ograniczających presję na środowisko obejmujące: m.in. ograniczenie emisji substancji i energii do środowiska, ograniczenie wytwarzania odpadów i wprowadzania ścieków do wód lub ziemi; rozwój zielonej infrastruktury,

- uwzględnienie efektów środowiskowych w zarządzaniu – posiadanie w organizacji systemu zarządzania środowiskowego spełniającego wymagania systemu EMAS lub ISO 14001; wdrożenie strategii czystszej produkcji; prowadzenie zielonej rachunkowości.

- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa – podejmowanie działań przyczyniających się do zwiększania świadomości ekologicznej przez edukowanie i informowanie jego odbiorców i interesariuszy o efekcie ekologicznym projektu i możliwościach zmniejszenia jego negatywnego wpływu na środowisko poprzez dystrybucję materiałów edukacyjnych, organizowanie spotkań z lokalnymi społecznościami itp., edukację ekologiczną odbiorców projektu. Istotne znaczenie będą miały również działania edukacyjne w celu kształtowania nowych zachowań, postaw społecznych a nawet stylu życia niezbędnych do realizacji wzorców zrównoważonej, odpowiedzialnej konsumpcji.

Zasady te będą stosowane zarówno do wyboru projektów z obszaru środowiska, jak i projektów związanych z efektywnością energetyczną i oszczędnością energii, zwłaszcza w odniesieniu do wszelkich projektów infrastrukturalnych, gdzie przewidziana jest budowa lub modernizacja budynków.

Dodatkowo system realizacji RPO WŁ 2014-2020 będzie przewidywał stosowne mechanizmy mające na celu wzmocnienie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju poprzez premiowanie w kryteriach wyboru projektów przedsięwzięć uwzględniających np.

- stosowanie zasady Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw (CSR)

- eko-innowacje i oszczędności zasobów w ramach m.in. OP: I. *Innowacyjność i konkurencyjność*

- "zielonych miejsc pracy" w ramach m.in. OP V. *Zatrudnienie i włączenie społeczne*.

- projekty inwestycyjne związane z ponownym wykorzystaniem terenu i wypełnianiem zabudowy zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (priorytet „brownfield” ponad „green-field”, inwestycje o różnym celu wpisujące się w szeroki nurt działań rewitalizacyjnych), jak również przyczyniające się do powstrzymywania żywiołowego rozlewania się miast, zapobiegania rozpraszaniu zabudowy i przeciwdziałania chaosowi przestrzennemu, kształtowaniu przestrzeni publicznych w maksymalnie możliwym zakresie przyjaznych dla mieszkańców i sprzyjających zachowaniom niskoemisyjnym, zapewniających dbałość o estetykę i dopasowanie do otoczenia z poszanowaniem kontekstu przyrodniczego, kulturowego i społecznego – OP III. *Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska*, OP IV. *Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa*

- zastosowanie zielonych zamówień publicznych – promowanie uwzględniania aspektów środowiskowych w dokumentacji przetargowej projektów finansowanych w ramach Programu;

- zastosowanie zasady „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci” w odniesieniu do finansowania infrastruktury poprzez obowiązek zgodności finansowanych interwencji z odpowiednimi regulacjami unijnymi i krajowymi.

Kolejnym elementem realizacji zasady zrównoważonego rozwoju jest zachowanie zasad polityki przestrzennej. Realizacja RPO WŁ 2014-2020, będzie zapewniać osiąganie celów przestrzennych wynikających z krajowych dokumentów strategicznych: KPZK 2030, KSRR 2010-2020 i ŚSRK 2020 oraz dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym tj. SRWŁ 2020 oraz PZPWŁ.

Przedsięwzięcia zaplanowane w RPO WŁ 2014-2020 będą uwzględniać następujące czynniki kształtowania przestrzeni:

- działania na rzecz przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego,
- zrównoważone podejście, zwłaszcza w aspekcie niskoemisyjnym, oraz sprzyjające włączeniu społecznemu.

Przedsięwzięcia, w tym również infrastrukturalne, które choć pośrednio będą prowadzić do procesów przeciwnych niż wynikające z powyżej wskazanych zasad nie będą uzyskiwały wsparcia. Powyższe zasady będą w adekwatny sposób uwzględniane w zasadach i kryteriach wyboru projektów w ramach RPO WŁ 2014-2020. Będzie to w praktyce oznaczać np. dodatkowe promowanie projektów w szczególnie sposób przyczyniających się do przywrócenia ładu przestrzennego, preferencje dla wyłaniania projektów w drodze konkursów architektonicznych lub urbanistycznych, promowanie projektów komplementarnych itp.

Sekcja 11.2 Równość szans i zapobieganie dyskryminacji

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014-2020 będzie realizowany z poszanowaniem zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Wszystkie instytucje zaangażowane w przygotowanie i wdrażanie RPO WŁ 2014-2020 zostaną zobowiązane do przestrzegania tej zasady oraz jej upowszechniania w ramach pełnionych funkcji, a pracownicy będą zwiększać swoją wiedzę w zakresie realizacji polityki równości szans m.in. poprzez udział w szkoleniach i lekturę tematycznych badań i opracowań. Ponadto nie będzie dozwolone współfinansowanie projektów, które negatywnie oddziałują na zapobieganie dyskryminacji. Prowadzona będzie stała promocja dobrych praktyk oraz praktycznych rozwiązań możliwych do zaadaptowania w regionie, wpisujących się w realizację zasady równych szans i przeciwdziałania dyskryminacji, adekwatnych do obszaru interwencji Programu. Kryteria odnoszące się m.in. do płci, wieku i niepełnosprawności będą uwzględniane w ekspertyzach, analizach, badaniach oraz sprawozdaniach przygotowywanych na potrzeby realizacji Programu. Promocja RPO WŁ 2014-2020 i realizowanych w jego ramach projektów będzie organizowana w sposób równościowy i antydyskryminacyjny. W szczególności przekazy informacyjno-promocyjne będą formułowane w sposób wolny od stereotypów, a także nie wykluczający określonych grup społecznych z podejmowanych działań. Zaplanowany system monitoringu będzie umożliwiał weryfikację osiąganych efektów pod kątem zasady równości szans. W procesie monitorowania i sprawozdawczości będą zbierane dane dotyczące podejmowanych w projektach działań na rzecz osób z grup narażonych na dyskryminację (służyć będą temu m.in. wskaźniki dotyczące liczby osób niepełnosprawnych objętych wsparciem, liczby osób w wieku do 30 lat objętych wsparciem, liczby osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem), a pozyskane w ten sposób informacje zostaną wykorzystane do planowania kolejnych interwencji. Na etapie ewaluacji przewiduje się realizację badań pozwalających na ocenę efektywności udzielonej pomocy oraz monitorowanie dalszych losów tych osób po zakończeniu udziału w projekcie.

Realizacja zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji na etapie przygotowania Programu zostanie zapewniona m.in. poprzez włączenia w prace nad Programem oraz w proces konsultacji społecznych przedstawicieli podmiotów zajmujących się problematyką równości szans i niedyskryminacji. Przedstawiciele tych instytucji będą także angażowani w prace nad szczegółowymi dokumentami implementacyjnymi i rozwiązaniami zapewniającymi równość szans, niedyskryminację, dostępność i pełne uczestnictwo w Programie wszystkich osób bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. RPO WŁ 2014-2020 przewiduje realizację szeregu działań przeciwdziałających dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu. Należy do nich m.in. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej oraz wspieranie funkcjonowania instytucji i ośrodków, które statutowo zajmują się osobami narażonymi na dyskryminację. W Programie wskazano również grupy, które z uwagi na specyfikę regionu i ich trudną sytuację (przede wszystkim ze względu na wiek, niepełnosprawność czy pochodzenie etniczne) powinny być priorytetowo obejmowane wsparciem.

Zasada równości szans i niedyskryminacji przy realizacji RPO WŁ 2014-2020, obowiązywać będzie w szczególności w procesie oceny projektów – w przyjmowanych kryteriach wyboru projektów wskazujących na konieczność uwzględnienia w planowanych działaniach potrzeb konkretnych grup. Nad realizacją działań związanych z wyrównywaniem szans i inicjowaniem działań przeciwdziałających dyskryminacji czuwać będzie Komitet Monitorujący Program, w skład którego powołane zostaną osoby zajmujące się tą problematyką. Obowiązek przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji wskazywany będzie na etapie ogłaszania konkursów i naborów wniosków w trybie pozakonkursowym oraz organizacji spotkań informacyjnych i doradztwa dla potencjalnych projektodawców. Dodatkowo w dokumentacjach konkursowych uwzględniane będą wytyczne związane z realizacją założeń horyzontalnych.

Kryteria dotyczące równości szans i niedyskryminacji dotyczyć będą przede wszystkim tych przedsięwzięć, których celem jest bezpośrednie wsparcie dla osób tj. Osi priorytetowej V *Zatrudnienie i włączenie społeczne* oraz Osi priorytetowej VI *Kompetencje i adaptacyjność*. W ramach projektów adresowanych do osób stosowana będzie zasada eliminowania dyskryminacji, zapewniania dostępności, zastosowania racjonalnych usprawnień i poszanowania dla różnorodności i odmienności z powodu płci, rasy lub pochodzenia etnicznego, religii lub światopoglądu, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej. Poprzez eliminację barier fizycznych, finansowych, socjalnych i psychologicznych, utrudniających lub zniechęcających do pełnego udziału w życiu społeczeństwa wspierana będzie aktywizacja zawodowa i społeczna grup wykluczonych oraz narażonych na wykluczenie społeczne.

Grupy w szczególności narażone na dyskryminację w obszarach objętych interwencją Programu to: kobiety, osoby młodsze (do 30 roku życia) i starsze (powyżej 50 roku życia), osoby niepełnosprawne, osoby o niskim statusie społecznym (zagrożone ubóstwem), osoby przebywające w zakładach poprawczych, karnych oraz ośrodkach kuratorskich oraz opuszczające te placówki, mniejszości etniczne (przede wszystkim Romowie).

W planowanych działaniach uwzględniono fakt, iż dyskryminacja i nierówne traktowanie może pojawić się ze względu na wystąpienie jednocześnie więcej niż jednej przesłanki (dyskryminacja wielokrotna). Oznacza to, iż mogą się pojawić szczególne grupy narażone na wystąpienie dyskryminacji np. w obszarze rynku pracy – młode kobiety pochodzenia romskiego (dyskryminacja ze względu na płeć, wiek oraz pochodzenie etniczne), czy starsi bezdomni mężczyźni (dyskryminacja ze względu na wiek, status społeczny i płeć), których sytuacja będzie wymagała podjęcia konkretnych działań uwzględniających ich specyficzną sytuację. Szczegółowy opis działań został zawarty w opisie osi priorytetowych.

Zasada niedyskryminacji będzie także stosowana w osiach priorytetowych odnoszących się do tworzenia i poprawy infrastruktury, aby czynić ją przyjazną dla każdego mieszkańca regionu. Przy projektowaniu wsparcia z tego zakresu, stale brana pod uwagę będzie perspektywa użytkownika, dzięki czemu planowane do realizacji inwestycje wpisując się będą w potrzeby grup odbiorców zróżnicowanych pod kątem m.in. wieku czy niepełnosprawności.

Regulacje na poziomie europejskim szczególną uwagę poświęcają konieczności zapewnienia dostępności programów operacyjnych dla osób niepełnosprawnych. W *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*, grupa ta została zidentyfikowana jako w sposób znaczący narażona na dezaktywizację społeczną i zawodową oraz mająca utrudniony dostęp do usług warunkujących sprawne funkcjonowanie na rynku pracy. Dlatego w celu stworzenia warunków sprzyjających pełnemu włączeniu osób niepełnosprawnych w życie społeczno-zawodowe, przy projektowaniu i realizacji Programu będą brane pod uwagę postanowienia *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*, *Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010-2020*, a także doświadczenia organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz doświadczenia z realizacji projektów w ramach perspektywy finansowej 2007-2013. Doświadczenia z realizacji projektów z perspektywy finansowej 2007-2013 stanowiąc będą podstawę do promowania skutecznych rozwiązań stanowiąc dobre praktyki w zakresie zapobiegania

dyskryminacji i włączania osób niepełnosprawnych w obszar życia edukacyjnego, zawodowego i społecznego. W kontekście integracji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami w ramach RPO WŁ 2014-2020 za kluczowe uznaje się:

- tworzenie warunków wspierających zatrudnienie i utrzymanie się na rynku pracy osób niepełnosprawnych (PI 8.5);
- tworzenie warunków wspierających osoby niepełnosprawne w zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej (PI 8.7);
- wdrożenie elastycznych form zatrudnienia (PI 8.8);
- opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej ułatwiającej powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej (PI 8.10);
- tworzenie warunków do poprawy jakości usług społecznych, w tym usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych (PI 9.7).
- ułatwianie dostępu do edukacji i podnoszenia lub zdobywania nowych kwalifikacji zawodowych przez osoby niepełnosprawne (PI 10.1);

Skuteczność działań aktywizacyjnych adresowanych do osób niepełnosprawnych uzależniona jest od umiejętności dostosowania działań podejmowanych na rzecz tej grupy osób do jej specyficznych potrzeb wynikających m.in. z rodzajów niepełnosprawności, którymi osoby niepełnosprawne są dotknięte. Dlatego rozwijając instrumenty o charakterze aktywizacyjnym, promowane będzie stosowanie kompleksowego podejścia do wspierania osób niepełnosprawnych, obejmującego zarówno usługi o charakterze psychologiczno-motywacyjnym, jak i zróżnicowaną ofertę ukierunkowaną na rozwój kompetencji i kwalifikacji zawodowych. Efektem tych działań ma być zwiększenie zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zwłaszcza na otwartym rynku pracy.

Z punktu widzenia regionu, z uwagi na proces starzenia się społeczeństwa, niekorzystną strukturę demograficzną i wysoki odsetek biernych zawodowo z powodu pobierania świadczeń emerytalnych, kluczowe jest również wsparcie osób po 50 roku życia na rynku pracy. Statystyki wskazują, iż w województwie łódzkim z roku na rok przybywa osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia. W związku ze zwiększaniem się liczby bezrobotnych w wieku 50+ szczególnie ważne jest podejmowanie działań zmierzających do jak najdłuższego utrzymania aktywności zawodowej tej grupy, poprzez realizację programów zwiększających dostęp do zatrudnienia i samozatrudnienia, budowanie indywidualnych planów wsparcia oraz zwiększenie liczby zajęć aktywizujących – doradztwa czy poradnictwa zawodowego. Pełniejszemu uczestnictwu w życiu społecznym sprzyja również podejmowanie przez osoby starsze edukacji pozaformalnej. Powyższe działania antidyskryminacyjne ze względu na wiek realizowane będą w szczególności w ramach PI 8.5, 8.7, 8.10, 10.3. W ramach PI 8.9 adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian obejmuje również zmiany demograficzne np. wdrożenie strategii zarządzania wiekiem w firmie.

Sekcja 11.3 Równość płci

Równość płci jest podstawowym i obowiązkowym aspektem równości szans w polityce Unii Europejskiej. Znajduje to odzwierciedlenie w treści Traktatu Lizbońskiego i stanowi niezbędny element realizacji *Strategii Europa 2020*. Należy podkreślić, że podejmowanie działań na rzecz równości płci sprzyja rozwojowi społeczno-gospodarczemu, w tym również na poziomie regionów. Założenia działań UE w ramach równości płci zostały przedstawione w dokumencie pn. „*Strategia na rzecz równości płci na lata 2010-2015*”. W powiązaniu z założeniami polityki UE kierunki działań, jakie powinny zostać podjęte w okresie programowania 2014-2020 zostały określone w ramach projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady, ustanawiającym przepisy ogólne dla wszystkich funduszy strukturalnych, a także w projekcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego dotyczącego Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zgodnie z wymogami zasada równości płci będzie uwzględniana na wszystkich etapach realizacji Programu. Na etapie programowania w diagnozie uwzględnione zostaną najważniejsze kwestie dotyczące różnych zjawisk społeczno-gospodarczych w wymiarze płci. Przyjęta formuła konsultacji społecznych projektu Programu oraz planowanych działań na kolejny rok uwzględnia zgłaszanie potrzeb, sugestie i uwag również partnerów społecznych szczególnie związanych z zagadnieniami równości płci. Podczas wyboru projektów stosowane będą zawarte w karcie oceny kryteria dotyczące zgodności złożonego wniosku z horyzontalną zasadą równości płci, oparte o doświadczenia standardu minimum stosowanego w ramach perspektywy 2007-2013 w przypadku projektów współfinansowanych z EFS w ramach PO KL. Preferowane będą projekty równościowe. Stosowane będą także kryteria dostępu lub/i strategiczne (punktowane) w przypadku interwencji szczególnie ukierunkowanej na wsparcie kobiet. Realizacja RPO WŁ 2014-2020 obejmuje zakres wsparcia szczególnie służący równości płci. W toku programowania i wdrażania Programu oraz innych działań służących monitorowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i prowadzeniu polityki rozwoju regionu identyfikowane będą obszary, w których w wyjątkowych sytuacjach (np. potencjału wynikającego z szerokiego partnerstwa Samorządu Województwa, samorządów lokalnych i instytucji społecznych) adekwatne jest podjęcie projektów własnych. Na etapie monitorowania wszystkie wskaźniki realizacji programu/projektu będą przedstawiane w podziale na płeć. Znajdzie to odzwierciedlenie na poziomie indywidualnego projektu we wnioskach o płatność, a na poziomie IP/IZ także w sprawozdaniach okresowych. W przypadku tych drugich przedstawiany będzie również postęp realizacji działań na rzecz włączenia problematyki równości płci do głównego nurtu polityki (także realizacji wszelkich konkretnych inicjatyw związanych z równouprawnieniem). W skład Komitetu Monitorującego Program i działających przy nim grup tematycznych wejdą przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych zróżnicowanych pod względem płci, a w skład tego gremium zostaną włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans. Koncepcja działania Komitetu będzie umożliwiać stworzenie grupy roboczej ds. równości szans płci w związku z koordynacją działań w tym zakresie. W ramach badań ewaluacyjnych uwzględniane będą w SIWZ i SOPZ pytania badawcze dotyczące równości płci. Przeprowadzone zostaną osobne badania dotyczące szczególnie istotnych zagadnień w tym zakresie. W obszarze finansowania Programu przy planowaniu zostanie zwrócona uwaga na uwzględnienie odpowiednich zasobów finansowych do promowania równości płci i przeciwdziałania dyskryminacji, a także na równomierne dystrybuowanie środków wśród różnych grup docelowych. W przypadku zidentyfikowania obszarów szczególnie istotnych z punktu widzenia równości płci rozważone zostanie przeznaczenie na nie osobnej puli środków. Zakres kontroli dotyczących RPO WŁ 2014-2020 będzie uwzględniać zagadnienia równości płci, co znajdzie odzwierciedlenie w liście kontrolnej.

W ramach Pomocy Technicznej podejmowane będą działania służące budowie potencjału równościowego wśród wszystkich instytucji i projektodawców zaangażowanych w realizację RPO WŁ 2014-2020 o charakterze szkoleniowym oraz informacyjno-promocyjnym. W szczególności obejmują one: szkolenia, przygotowanie i zebranie użytecznych publikacji oraz ich udostępnienie i dystrybucję, organizowanie spotkań informacyjnych, wyznaczenie osoby pełniącej roli eksperta w zakresie równości szans płci, będącej osobą pierwszego kontaktu zarówno dla wnioskodawców, beneficjentów jak też dla pracowników danej instytucji.

RPO WŁ 2014-2020 przewiduje realizację konkretnych działań współfinansowanych z EFS, mających na celu promowanie równości szans i zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć. W ramach zakładanych działań Osi V i Osi VI podejmowane będą działania na rzecz równości płci:

- wsparcie dotyczące Celu Tematycznego 8: *promowanie zatrudnienia i mobilności pracowników* obejmować będzie: działania na rzecz powrotu lub rozpoczęcia aktywności kobiet na rynku pracy po urodzeniu dziecka, włączanie osób zajmujących się opieką nad osobami zależnymi, wprowadzanie rozwiązań z zakresu godzenia życia zawodowego z prywatnym wobec pracodawców, w tym elastycznych form zatrudnienia oraz promocję równości szans płci, rozpoczęcie działalności gospodarczej. Działania te przyczynią się do wzrostu zatrudnienia kobiet w regionie (PI 8.8, 8.7). Także wsparcie w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszeniu kompetencji zawodowych oraz ich

lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy, pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego (PI 8.5) będzie w dużej mierze kierowane do kobiet;

- wsparcie dotyczące Celu tematycznego 9: *promocja włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa* obejmować będzie: programy wsparcia dla osób i rodzin z dysfunkcjami (PI 9.4), w tym obejmujące pakiety usług opieki nad dzieckiem i osobami zależnymi, wspieranie gospodarki społecznej (PI 9.8) w związku z niższą aktywnością kobiet dotycząca prowadzenia działalności gospodarczej;
- wsparcie dotyczące Celu Tematycznego 10: *inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenia się przez całe życie* obejmować będzie: wsparcie sieci przedszkoli i oddziałów przedszkolnych, , zapewnienie dzieciom w wieku 3-4 lata dostępu do edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach wiejskich zwiększenie udziału kobiet w kształcenia zawodowym, w tym edukacji w szkołach zawodowych, wprowadzanie zajęć dodatkowych dotyczących równości szans płci, szkolenia wśród nauczycieli i dyrekcji placówek edukacyjnych, wsparcie dla prowadzenia metod kształcenia z uwzględnieniem zasady równości płci (PI 10.1, 10.3).

Wypracowywane rozwiązania na rzecz równości płci będą oparte o doświadczenia związane z wdrażaniem EFS na poziomie regionalnym z perspektywy 2007-2013 oraz z lat 2004-2006 dotyczące wyboru projektów, wyników badań ewaluacyjnych, kontroli, konsultacji i spotkań z Beneficjentami, a także o różne doświadczenia przedsięwzięć podejmowanych na poziomie centralnym.

SEKCJA 12. ELEMENTY DODATKOWE

Sekcja 12.1 Wykaz dużych projektów zaplanowanych do realizacji w okresie 2014-2020

W perspektywie finansowej UE 2014-2020, w rozumieniu art. 90 projektu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady duże projekty to projekty obejmujące serie prac, działań lub usług, z których każde ma na celu wykonanie niepodzielnego zadania o sprecyzowanym charakterze gospodarczym lub technicznym, posiada jasno określone cele, których całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają kwotę 50 mln EUR, a w przypadku projektów przyczyniających się do realizacji celu tematycznego 7, których całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają 75 mln EUR.

Tabela 27: Lista projektów dużych – do uzupełnienia

Tytuł	Planowany termin notyfikacji/ przedłożenia w KE wniosku ws. dużego projektu (rok, kwartał)	Planowany termin rozpoczęcia wdrażania (rok, kwartał)	Planowany termin zakończenia wdrażania dużego projektu	Priorytet inwestycyjny	Oś priorytetowa

Sekcja 12.2 Ramy wykonania programu

Do uzupełnienia

(tabela nr 28 jest generowana automatycznie przez SFC 2014 w oparciu o dane zamieszczone we wcześniejszych sekcjach programu, w odniesieniu do poszczególnych osi priorytetowych)

Sekcja 12.3 Lista partnerów zaangażowanych w przygotowanie programu

W proces przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 zaangażowani są członkowie Grupy roboczej wspierającej prace nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego 2014-2020:

- przedstawiciele strony rządowej,
- przedstawiciele samorządu województwa oraz jego jednostek organizacyjnych
- przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego,
- przedstawiciele środowiska naukowego
- partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz organizacji pracodawców i pracowników

ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014

1. Raport z ewaluacji *ex ante* wraz ze streszczeniem – *do uzupełnienia*
2. Dokumentacja w sprawie oceny zasadności stosowania i spełnienia warunków *ex ante* – *do uzupełnienia*
3. Opinia krajowych organów ds. równości ws. zasady równości szans, zapobiegania dyskryminacji oraz zasady równości płci – *do uzupełnienia*
4. Pozostałe załączniki.

POZOSTAŁE ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU

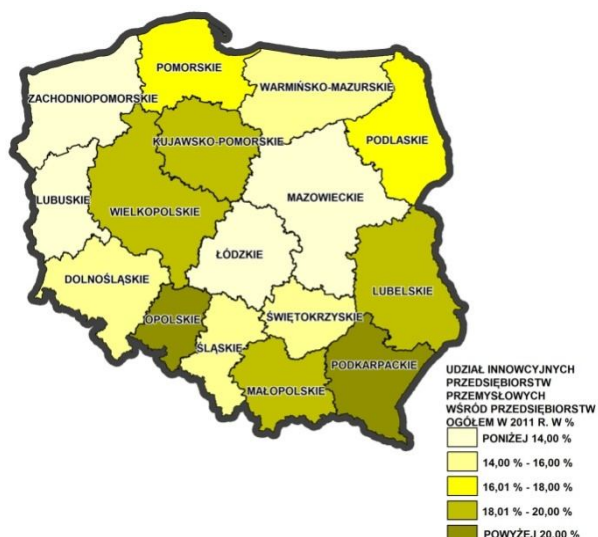
Załącznik 1. Rysunki do Sekcji 1 i 5

SEKCJA 1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

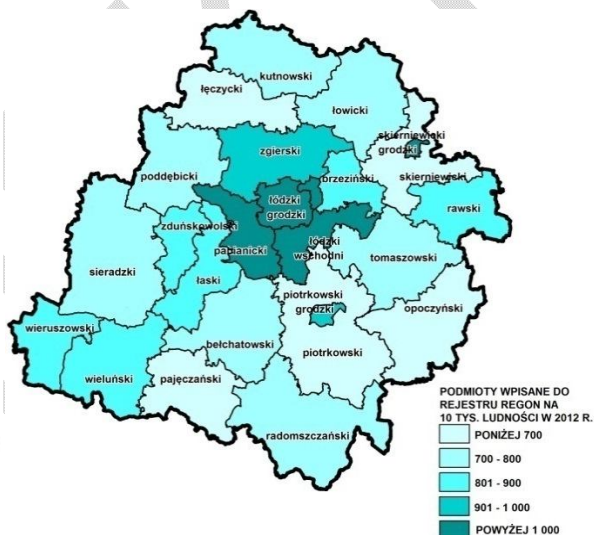
1.1. Wkład programu w realizację strategii Europa 2020 oraz w osiągnięcie spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej

1. INNOWACYJNOŚĆ I KONKURENCYJNOŚĆ

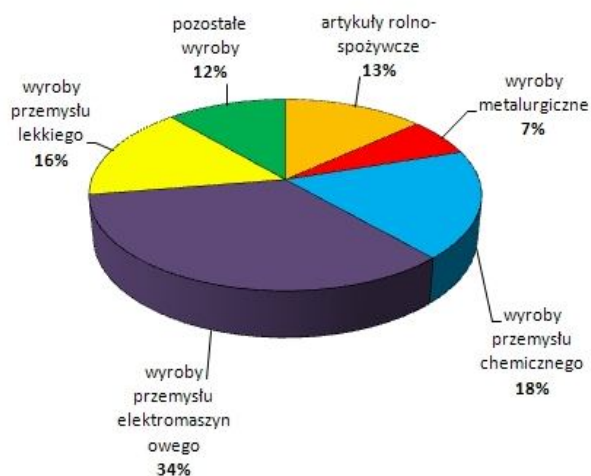
Rysunek 1. Udział przemysłowych przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych w województwie łódzkim na tle kraju w 2011 r. (Źródło: GUS)

Rysunek 2. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON w województwie w 2012 r. (Źródło: GUS)

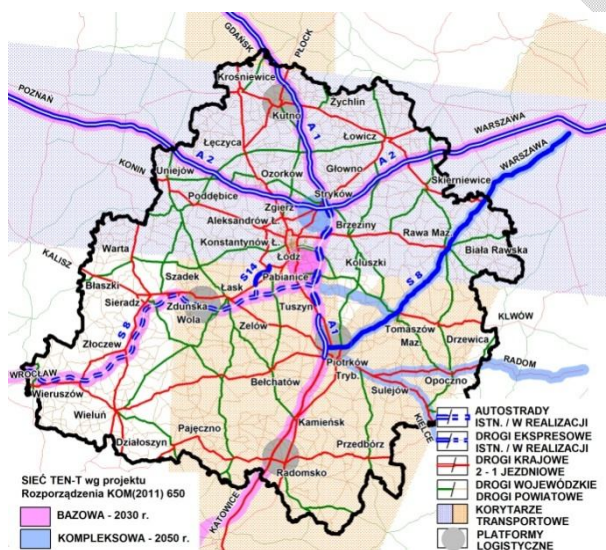

Rysunek 3. Struktura eksportu w województwie łódzkim w 2010 r. (Źródło: GUS)

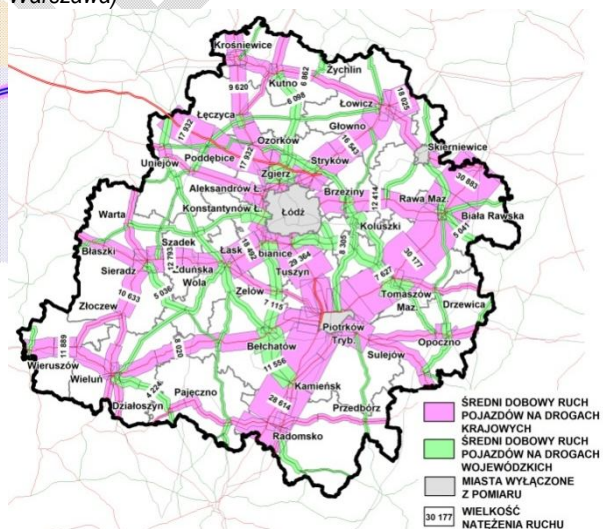

2. TRANSPORT

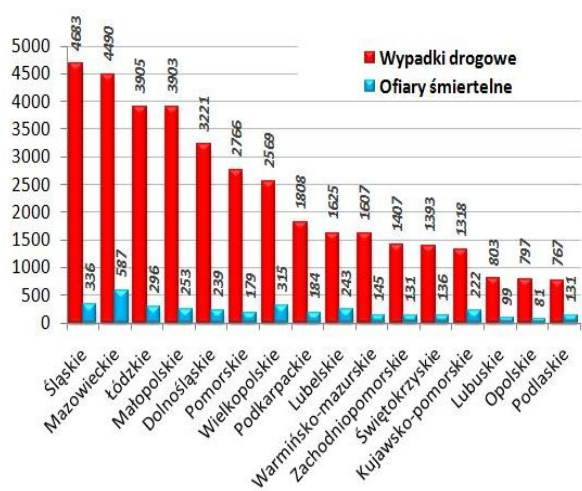
Rysunek 4. Sieć drogowa w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

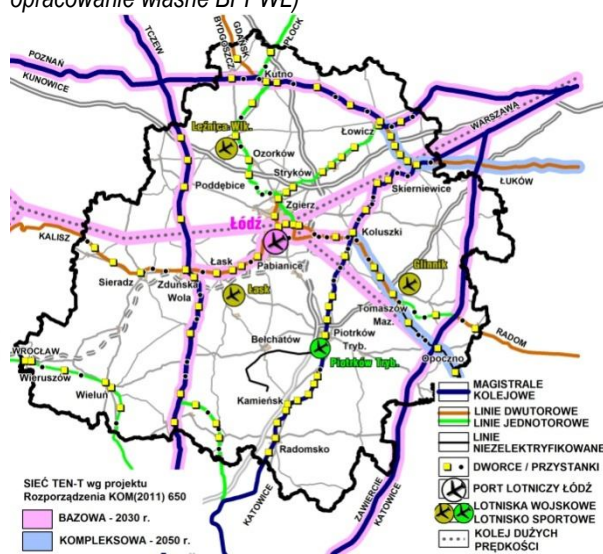
Rysunek 5. Natężenie ruchu pojazdów ogółem w 2010 r. (średni dobowy ruch pojazdów) (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ na podstawie danych Transprojekt-Warszawa)

Rysunek 6. Wypadki drogowe i ich skutki w 2012 r.
(Źródło: GUS)

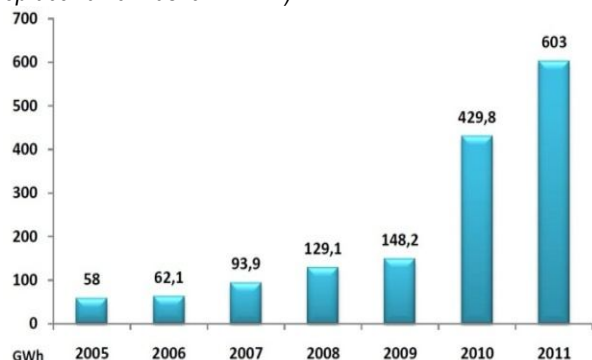

Rysunek 7. Sieć kolejowa i lotniska w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

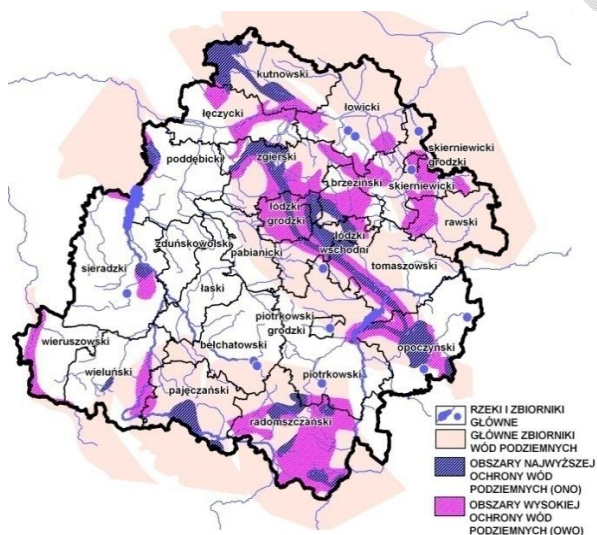

3. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA

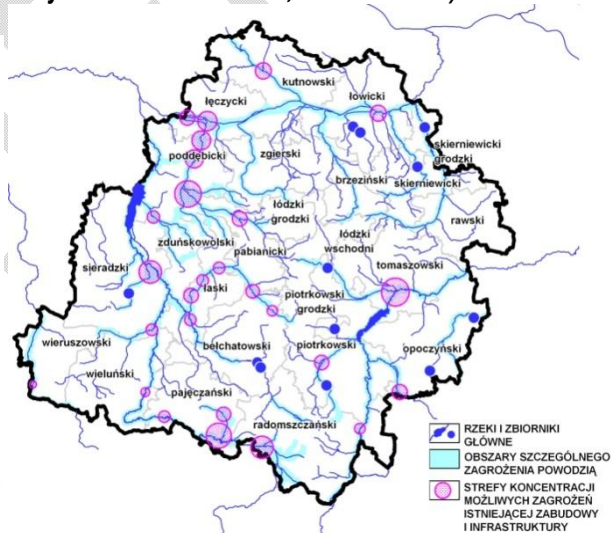
Rysunek 8. Produkcja energii elektrycznej z OZE w województwie łódzkim w latach 2005-2011 (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

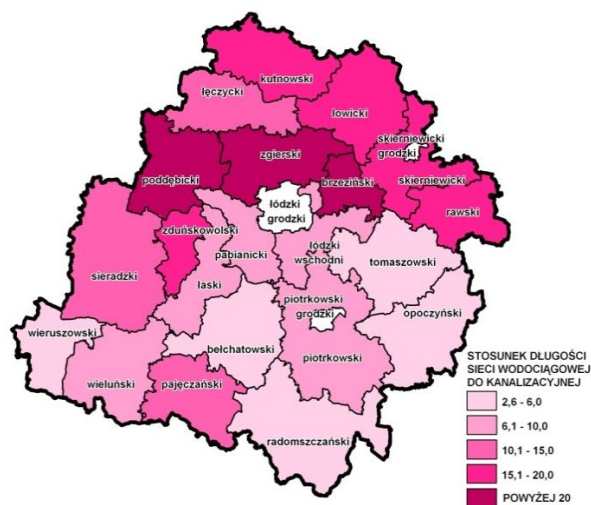
Rysunek 9. Zasoby wód podziemnych i powierzchniowych w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

Rysunek 10. Obszary zagrożenia powodziowego w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ na podstawie danych z RZGW Warszawa, RZGW Poznań)

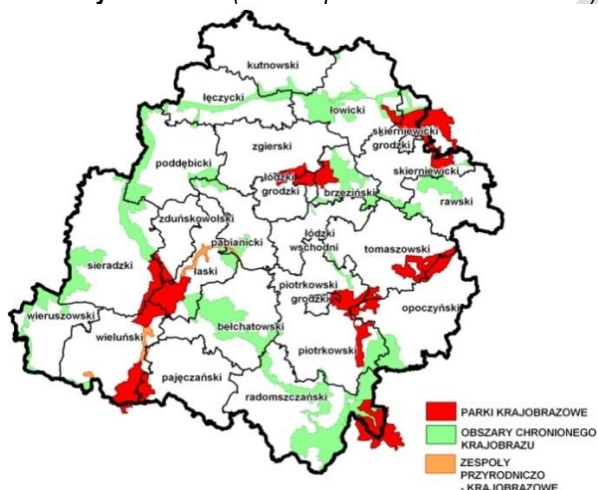
Rysunek 11. Dysproporcje sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w gminach wiejskich wg powiatów w 2012 r. (Źródło: GUS)

Rysunek 12. Gospodarka odpadami w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ)

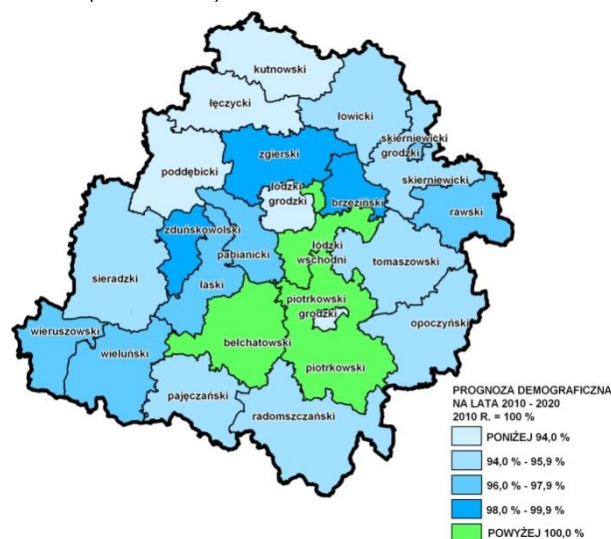

Rysunek 13. Istniejące elementy systemu obszarów chronionych w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWL)

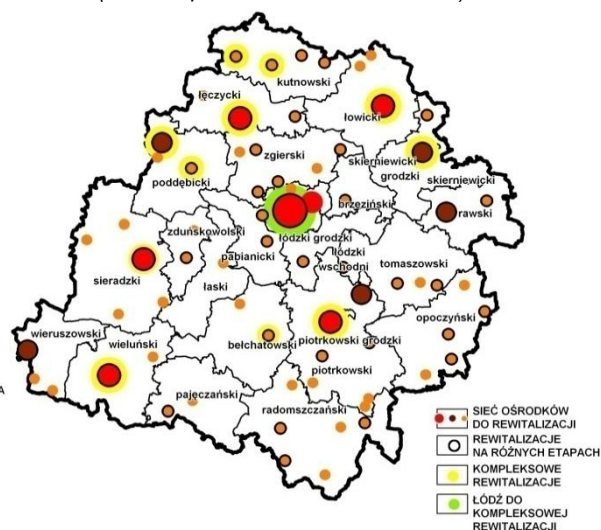

4. REWITALIZACJA I USŁUGI DLA SPOŁECZEŃSTWA

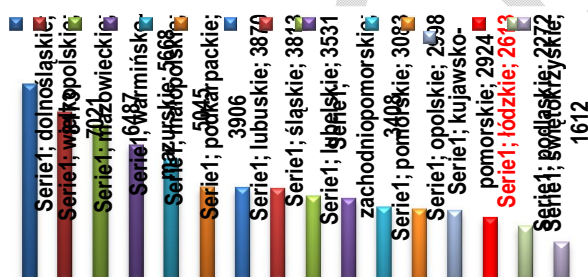
Rysunek 14. Prognoza demograficzna w powiatach w 2020 r. (Źródło: GUS)

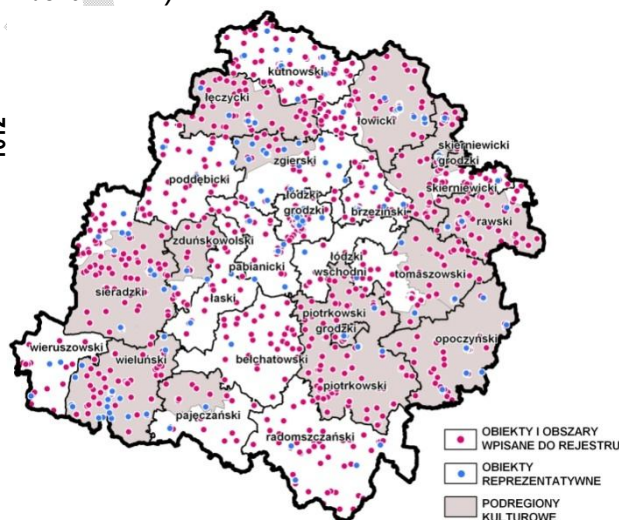
Rysunek 15. Działania rewitalizacyjne w województwie łódzkim (Źródło: opracowanie własne BPPWL)

Rysunek 16. Obiekty nieruchome⁴⁹ wpisane do rejestru zabytków na tle kraju w 2012 r. (Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa)

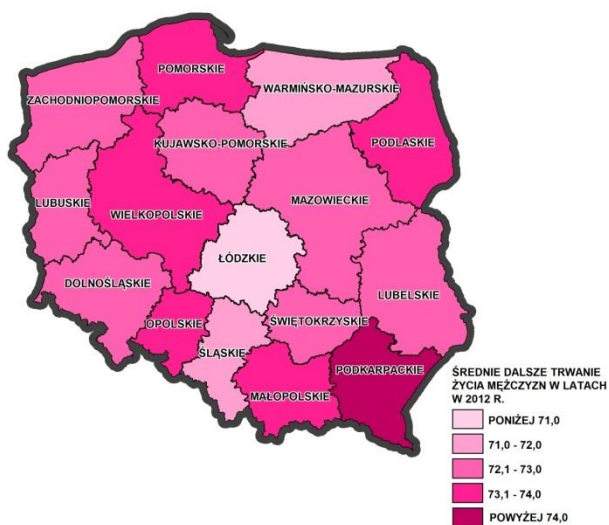

Rysunek 17. Zabytki wpisane do rejestru zabytków w województwie łódzkim w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWL)

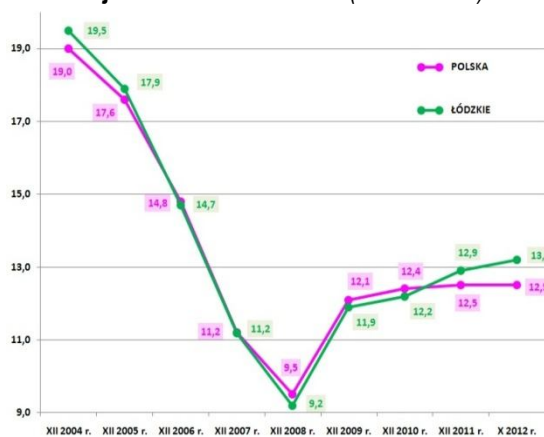
⁴⁹ Obiekt nieruchomy wpisany do rejestru zabytków – jest to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym, ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Rysunek 18. Średnie dalsze trwanie życia mężczyzn w województwie łódzkim na tle kraju w 2012 r. (Źródło: GUS)

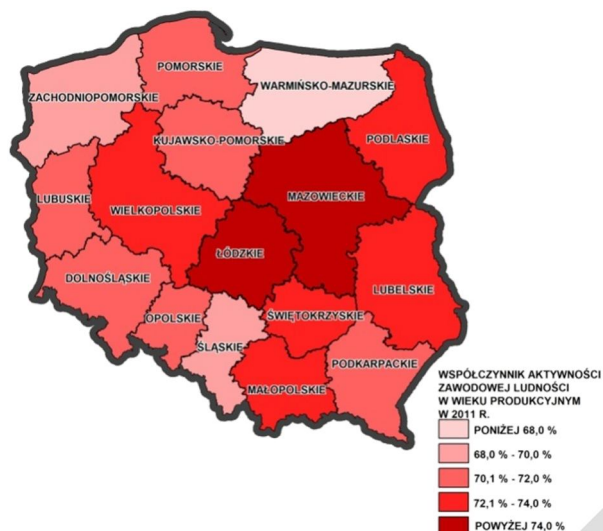
5. ZATRUDNIENIE I WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Rysunek 19. Stopa bezrobocia w województwie łódzkim na tle kraju w latach 2004 – 2012 (Źródło: GUS)

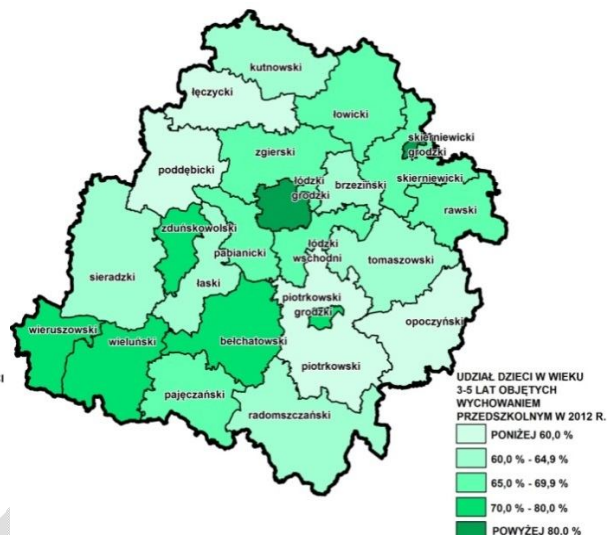

6. KOMPETENCJE I ADAPTACYJNOŚĆ

Rysunek 20. Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym w województwie łódzkim na tle kraju w 2011 r. (Źródło: GUS)

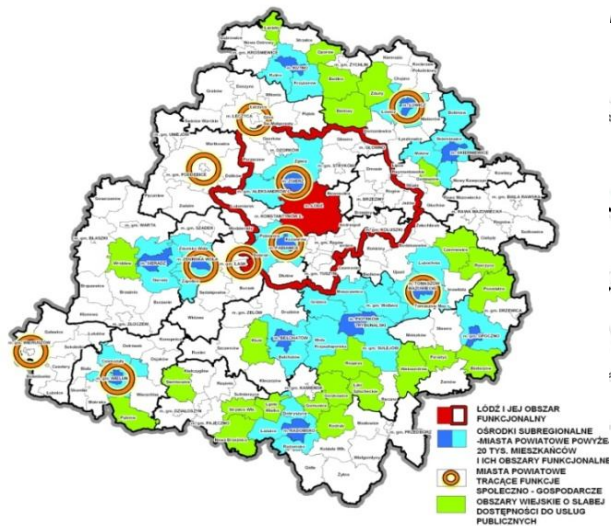

Rysunek 21. Udział dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach w 2012 r. (Źródło: GUS)

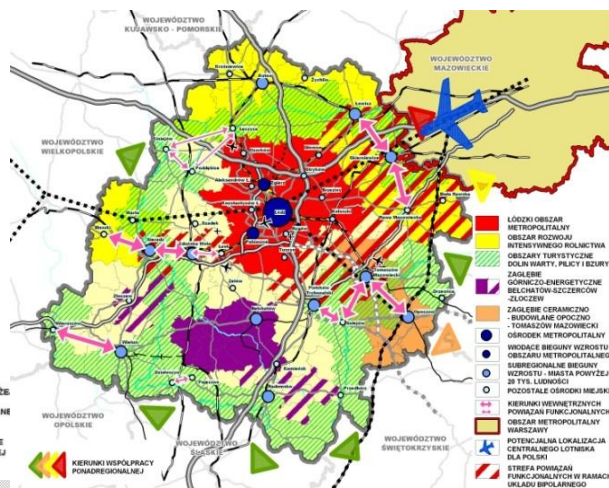

ZAKRES TERYTORIALNEJ INTERWENCJI

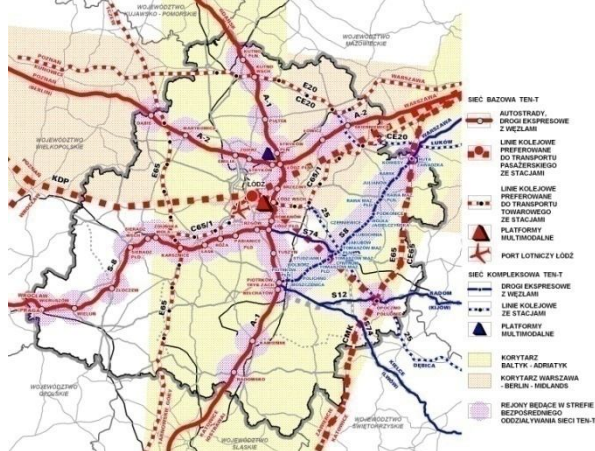
Rysunek 22. Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki państwa (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

Rysunek 23. Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki rozwoju województwa łódzkiego – obszary funkcjonalne (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

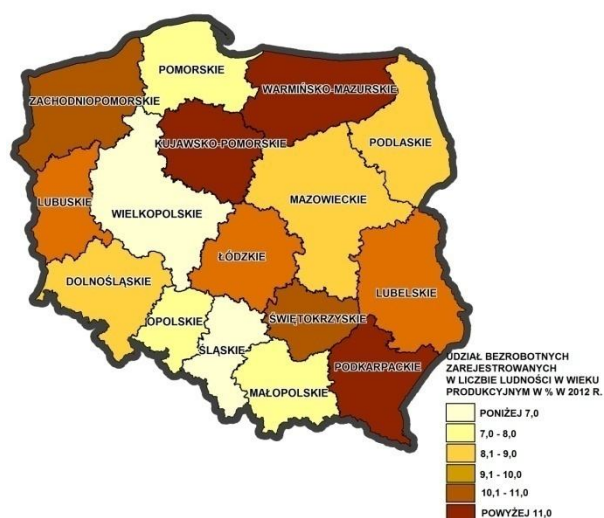
Rysunek 24. Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki rozwoju województwa łódzkiego – rejon w strefie bezpośredniego oddziaływania sieci TEN-T (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

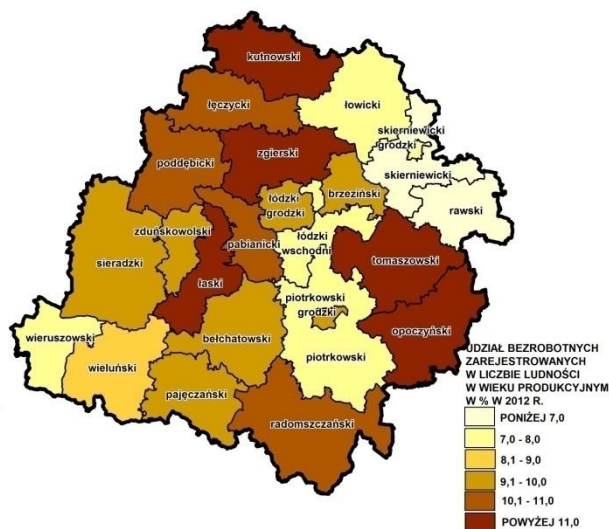
SEKCJA 5. UKIERUNKOWANIE WSPARCIA NA ZJAWISKA UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO

Sekcja 5.1 Wykaz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją

Rysunek 25. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie łódzkim na tle kraju w 2012 r. (Źródło: GUS)

Rysunek 26. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiatach w 2012 r. (Źródło: GUS)

Rysunek 27. Liczba rodzin objęta pomocą i wsparciem z powodu ubóstwa w 2012 r. (Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja)

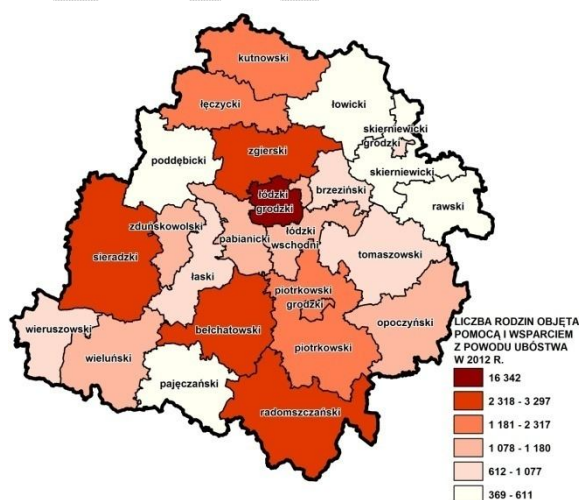

Tabela. Zarys wkładu programu w rozwiązanie konkretnych potrzeb obszarów geograficznych/grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem.

Grupa docelowa/ obszar	Główne typy planowanych przedsięwzięć stanowiących część zintegrowanego podejścia	Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
Powiaty najbardziej zagrożone biedą: poddębicki, piotrkowski, łęczycki, skierniewicki, opoczyński i radomszczański, kutnowski, tomaszowski, łaski i zgierski	Infrastruktura ochrony zdrowia i usług społecznych – inwestycje związane z realizacją celów odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wsparcie na rzecz mieszkalnictwa socjalnego	OP IV <i>Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa</i>	Priorytet 9.1.	EFRR
	Dotacje inwestycyjne dla podmiotów ekonomii społecznej	jw.	Priorytet 9.3	EFRR
	Wsparcie usług dla podmiotów ekonomii społecznej	OP V. <i>Zatrudnienie i włączenie społeczne</i>	Priorytet 9.8	EFS
	Programy skierowane na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową.	jw.	Priorytet 9.4	EFS
Dzieci i młodzież z ubogich rodzin oraz zagrożonych patologiami	Programy na rzecz integracji dzieci i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym wykorzystujące instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej, zdrowotnej	Oś V. <i>Zatrudnienie i włączenie społeczne</i>	Priorytet 9.4	EFS
	Świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (m.in. pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, opiekuńczych i zdrowotnych) w celu poprawy ich dostępności	jw.	Priorytet 9.7	EFS
Osoby starsze	Infrastruktura ochrony zdrowia – odzwierciedlająca specyficzne potrzeby regionalne, Infrastruktura usług społecznych - inwestycje bezpośrednio wykorzystywane	OP IV <i>Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa</i>	Priorytet 9.1.	EFRR

	przez seniorów i powiązane z deinstytucjonalizacją usług Świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (m.in. pomocy społecznej, opiekuńczych i zdrowotnych) w celu zwiększenia ich dostępności, Działania na rzecz poprawy jakości usług zdrowotnych i społecznych, w tym związanych z deinstytucjonalizacją usług Opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu	OP V. <i>Zatrudnienie i włączenie społeczne</i> OP VI <i>Kompetencje i adaptacyjność</i>	Priorytet 9.7 Priorytet 8.10	EFS EFS
Osoby niepełnosprawne (w tym chorzy psychicznie)	Infrastruktura ochrony zdrowia – odzwierciedlająca specyficzne potrzeby regionalne, Infrastruktura usług społecznych - inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez osoby niepełnosprawne i powiązane z deinstytucjonalizacją usług (rozwój placówek wsparcia, Wsparcie mieszkalnictwa wspomaganego i chronionego Dotacje inwestycyjne dla podmiotów ekonomii społecznej Wsparcie usług dla podmiotów ekonomii społecznej Świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (m.in. pomocy społecznej, opiekuńczych, zdrowotnych i rehabilitacyjnych) w celu zwiększenia ich dostępności, Działania na rzecz poprawy jakości usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i społecznych, w tym związanych z deinstytucjonalizacją usług Wsparcie rozwoju specjalistycznych usług rehabilitacyjnych oraz upowszechnienia programów rehabilitacji osób	OP IV <i>Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa</i> jw. OP V. <i>Zatrudnienie i włączenie społeczne</i> jw.	Priorytet 9.1 Priorytet 9.3 Priorytet 9.8 Priorytet 9.7	EFRR EFRR EFS EFS

	niepełnosprawnych umożliwiającym powrót na rynek pracy i integrację społeczną	OP VI <i>Kompetencje i adaptacyjność</i>	Priorytet 8.10	EFS
--	---	---	----------------	-----

Załącznik 2. Główne grupy beneficjentów

(do uzupełnienia i weryfikacji na późniejszym etapie prac na podstawie wyników ewaluacji ex-ante)

Lp.	BENEFICJENT
1.	jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
2.	jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną
3.	podmioty wykonujące zadania jst
4.	przedsiębiorcy
5.	organizacje pozarządowe
6.	kościół, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
7.	instytucje otoczenia biznesu
8.	jednostki naukowe
9.	spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS
10.	podmioty lecznicze
11.	organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe
12.	jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną
13.	szkoły wyższe/publiczne uczelnie wyższe
14.	osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki
15.	instytucje kultury
16.	spółki wodne

17.	Lokalne Grupy Działania / trójsektorowe partnerstwa lokalne
18.	PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne
19.	osoby fizyczne o statusie wskazanym w Szczegółowym Opisie Priorytetów
20.	wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)
21.	operatorzy inkubatorów przedsiębiorczości
22.	banki krajowe
23.	instytucje finansowe
24.	instytucje kredytowe rozumiane zgodnie z definicjami zawartymi w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe
25.	zarządcy infrastruktury kolejowej
26.	operatorzy i organizatorzy transportu zbiorowego
27.	instytucje edukacyjne
28.	podmioty ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstwa społeczne, organizacje pozarządowe
29.	publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne
30.	archiwa państwowe
31.	Wojewódzki Urząd Pracy, powiatowe urzędy pracy województwa łódzkiego, OHP
32.	instytucje pomocy i integracji społecznej
33.	instytucje wspierające rozwój sektora ekonomii społecznej, w tym ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, podmioty specjalizujące się w doradztwie biznesowym m.in. w zakresie korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania, podmioty specjalizujące się w udzielaniu wsparcia finansowego, doradztwie i szkoleniach z zakresu uruchamiania spółdzielni socjalnych, przedsiębiorstw społecznych
34.	zakłady lecznictwa uzdrowiskowego

Załącznik 3. Wykaz skrótów

(do uzupełnienia i weryfikacja na późniejszym etapie prac)

B+R – działalność badawczo-rozwojowa
B+R+I – działalność badawczo-rozwojowa i innowacyjna
CI – Common Indicators (Wspólne Wskaźniki)
CIS – Centra Integracji Społecznej
CT - Cel tematyczny
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS - Europejski Fundusz Społeczny
EFMR - Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRROW - Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
FS - Fundusz Spójności
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IOB – Instytucje Otoczenia Biznesu
IF – Instrumenty Finansowe
IP – Instytucja Pośrednicząca
IW – Instytucja Wdrażająca
IZ – Instytucja Zarządzająca
JST - Jednostki Samorządu Terytorialnego
KE- Komisja Europejska
KIS – Kluby Integracji Społecznej
KM RPO WŁ – Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014 - 2020
KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPR – Krajowy Program Reform
KSRR - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego
KT- Kontrakt Terytorialny
LGD – Lokalne Grupy Działania
ŁOM – Łódzki Obszar Metropolitalny
MŚP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
MG - Ministerstwo Gospodarki
MRR - Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MliR – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OF – Obszary Funkcjonalne
OP – Oś priorytetowa
OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej
OSI – Obszary Strategicznej Interwencji
OZE - Odnawialne Źródła Energii
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej
PE - Private Equity
PES - Przedsiębiorstwo Ekonomii Społecznej
PI – Priorytet Inwestycyjny

PKB – Produkt Krajowy Brutto
PO – Program Operacyjny
PO KL - Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PO IR – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
PZPWŁ – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego
RKSL- Rozwój Kierowany przez Społeczność Lokalną
RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców
RPO WŁ 2014-2020 lub RPO WŁ- Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014-2020
SOOŚ - Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko
SRWŁ 2020 – Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020
SWOT- (ang. Strengths, weaknesses, opportunities, threats) siły, słabości, szanse, zagrożenia
TBS – Towarzystwo Budownictwa Społecznego
TEN-T- Transeuropejska Sieć Transportowa
TIK/IT/ICT – Technologie Informacyjno-Komunikacyjne / (ang.) Information technology
UE – Unia Europejska
UP – Umowa Partnerstwa
WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WPGO – Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
WPR – Wspólna Polityka Rolna
WPRyb – Wspólna Polityka Rybołówstwa
WRS – Wspólne Ramy Strategiczne
WTZ – Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ – Zakłady Aktywności Zawodowej
ZIT- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne